

1.13.OPENING

Definitieve agenda

2 SPREEKRECHT

3.1 OVERZICHT INGEKOMEN STUKKEN

3.2 MEDEDELINGEN

4.13.BESLUITVORMINGSNOTA'S

4.1 Vaststellen WBP5

Voorstel_3004.docx

Nota van toelichting

Bijlage 1 - nota van beantwoording WBP5 vs 13 - VV

Bijlage 2 - WBP5 vs 51

Bijlage 3 - implementatieproces WBP5 vs 3

4.2 Vijf bestuurlijke thema's

4.2.a Vaststellen "stippen"

Voorstel_3133.docx

Nota van wijziging

Visie op Participatie

Visie op Dienstverlening

Visie op Deregulering

Visie op Innovatie

Visie op Duurzaamheid

4.2.b Gezien de reacties uit de VV komt D&H op een later moment met een voorstel over het vervolgtraject

4.3 Vervallen (zie punt 8.1)

4.4 Kadeverbeteringen Polder Vierambacht en Polder Rijnsaterwoude

Voorstel_3014.docx

Nota van wijziging

4.5 Kredietaanvraag sloop awzi's Hoogmade en Woubrugge

Voorstel_3007.docx

5 NOTULEN VAN DE VV-VERGADERING 27 januari 2016

2016.01.27

Overzicht toezeggingen

6 RONDVRAAG

7 OPINIEVORMINGSNOTA'S

7.a.1 PAUZE

8.14.BEELDVORMINGSNOTA'S

8.1 Nota Duurzame energiestrategie

ENERGIESTRATEGIE RIJNLAND

Nota van Toelichting

8.2 Van stedelijke waterplannen naar strategische agenda / Klimaatbestendige stad.

Gesprek hierover plenair

(1e ronde: signalen uit de fracties gebaseerd op de informatie/gesprekken in de commissies;

2e ronde: reageren op elkaars signalen)

Presentatie Commissies samenwerkingsagenda's en KBS 17.022016

9.16.Benoeming secretaris-algemeen directeur

10.16SLUITING

DEFINITIEVE AGENDA VERENIGDE VERGADERING

Datum 9 maart 2016
 Aanvang 13.00
 Eindtijd 17.30
 Locatie VV-zaal
 Voorzitter G.J. Doornbos
 Secretaris A. Haitjema

	Onderwerp	PFH	Status	Advisering door commissie
13.00	1 <u>Opening</u>			
	2 <u>Spreekrecht</u>			
	3.1 <u>Ingekomen stukken</u>			
	3.2 <u>Mededelingen</u>			
13.15	4 Besluitvorming			
	4.1 <u>Vaststellen Waterbeheerplan 5</u>	Doornbos	Nota van wijziging	VW/VGW/BOD
	4.2 <u>Vijf bestuurlijke thema's</u>	Doornbos	Nota van wijziging	BOD
	4.2.a Vaststellen "stippen"			
	4.2.b Gezien de reacties uit de VV komt D&H op een later moment met een voorstel over het vervolgtraject			
	4.3 <i>Vervallen (zie punt 8.1)</i>			
	4.4 <u>Kadeverbetering Polder Vierambacht en Polder Rijsaterwoude</u>	Kastelein	Nota van wijziging	VGW
	4.5 <u>Krediet sloop awzi's Hoogmade en Woubrugge</u>	Haan	Hamerstuk	VGW
	5 <u>Notulen vergadering 27 januari 2016</u>			
	6 <u>Rondvraag</u>			
	7 Opinievorming <i>(geen onderwerp)</i>			
14.30	Pauze			
14.35	8 Beeldvorming			
	8.1 <u>Nota Duurzame Energiestrategie Rijnland</u> Reflecties en suggesties aan D&H mee te geven	Leewis	Nota van toelichting	
	8.2 <u>Van stedelijke waterplannen naar strategische agenda / Klimaatbestendige stad</u> <i>Gesprek hierover is plenair (1^e ronde: signalen uit de fracties gebaseerd op de informatie/gesprekken in de commissies; 2^e ronde: reageren op elkaars signalen)</i>	Doornbos		

DEFINITIEVE AGENDA VERENIGDE VERGADERING

16.00	9	<i>Vertrouwelijk</i> <u>Benoeming secretaris-algemeen directeur</u>	Doornbos
16.30	10	<u>Sluiting</u>	
		Borrel	

VV - Verenigde Vergadering

Aard Voorstel	VV-Besluitnota	
Vergaderdatum	09-03-2016	Agendapuntnummer 4.1.
Onderwerp	Vaststellen WBP5	
Collegevergadering	02-02-2016	
VV-commissie	Cie V&GW: 17-02-2016, Cie VW: 17-02-2016, Cie BOD: 17-02-2016	
Portefeuillehouder	G.J. Doornbos	
Corsanummer	16.002939	
BABS id	3004	
Bijlagen	Nota van toelichting	
	Bijlage: Bijlage 1 - nota van beantwoording WBP5 vs 13 - VV	
	Bijlage: Bijlage 2 - WBP5 vs 51	
	Bijlage: Bijlage 3 - implementatieproces WBP5 vs 3	

(concept) De Verenigde Vergadering:

Besluit om:

1. In te stemmen met de nota van beantwoording waarin de binnengekomen zienswijzen op het ontwerp-WBP5 zijn opgenomen, inclusief de Rijnlandse reacties daarop. Dit leidde tot vier aanpassingen in het definitieve WBP5.
2. Het WBP5 (versie 5.1) vast te stellen. Daarmee realiseert Rijnland de ambities uit het coalitieakkoord, zodat het gebied nu en in de toekomst goed beschermd wordt tegen overstromingen en wateroverlast, er een goede waterkwaliteit ontstaat, het afvalwater op duurzame wijze wordt gezuiverd en de grondstoffen worden hergebruikt.
3. Kennis te nemen van de publieksversie.

VV-besluitnota

De Verenigde Vergadering besluit om:

1. In te stemmen met de nota van beantwoording waarin de binnengekomen zienswijzen op het ontwerp-WBP5 zijn opgenomen, inclusief de Rijnlandse reacties daarop. Dit leidde tot vier aanpassingen in het definitieve WBP5.
2. Het WBP5 (versie 5.1) vast te stellen. Daarmee realiseert Rijnland de ambities uit het coalitieakkoord, zodat het gebied nu en in de toekomst goed beschermd wordt tegen overstromingen en wateroverlast, er een goede waterkwaliteit ontstaat, het afvalwater op duurzame wijze wordt gezuiverd en de grondstoffen worden hergebruikt.
3. Kennis te nemen van de publieksversie.

Context

Elke zes jaar leggen waterschappen het beleid en de aanpak die noodzakelijk zijn om de watertaken goed te kunnen uitvoeren, vast in een zogeheten waterbeheerplan. In het voorliggende vijfde waterbeheerplan (WBP5), wordt richting gegeven aan het waterbeheer in de periode 2016-2021. Dit in lijn met en in aanvulling op de ambities uit het coalitieakkoord 'Samen werken aan water' (2015) waarin het nieuwe bestuur van Rijnland de koers voor de komende jaren heeft uitgezet.

De Europese Unie schrijft voor dat de aanpak voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) elke zes jaar wordt geactualiseerd. In 2014 zijn hiervoor in de 'Nota Schoon Water 2' de hoofdlijnen vastgelegd. Deze hoofdlijnen zijn geïntegreerd in het WBP5.

De VV heeft op 4 november 2015 het WBP5 in ontwerp vastgesteld. Vervolgens heeft het ontwerp-WBP5 van 11 november 2015 tot en met 23 december 2015 ter inzage gelegen. Onderdeel van de inspraakperiode was een inspraakbijeenkomst op woensdag 18 november in de Stadsgehoorzaal te Leiden, waar het WBP5 is toegelicht, belangstellenden het gesprek konden aangaan met de Rijnlandse bestuurders en gelegenheid was om mondeling in te spreken.

In totaal zijn er negen zienswijzen binnengekomen. Dit heeft geleid tot vier aanpassingen in het WBP5:

- Vier zienswijzen gaan over recreatief medegebruik/vaarwegbeheer en de rol die Rijnland daarin kan spelen.
- De zienswijze van LTO gaat over bodemdaling, verzilting, afleiden realistische doelen voor de waterkwaliteit en de herziening van het baggerbeleid.
- De zienswijze van sportvisserij Midden-Nederland gaat voornamelijk over de waterkwaliteit in relatie tot de sportvisserij zoals: het niet voedselarmer maken van de wateren en het rekening houden met visplaatsen bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers.
- De zienswijze van dhr. Lobee gaat over het gebruik van vislood en de alternatieven daarvoor.

In de bijgevoegde nota van beantwoording zijn alle binnengekomen zienswijzen opgenomen. Ook de opbrengst van de inspraakavond op 18 november 2015 is in deze nota weergegeven. Rijnland is al in overleg getreden met de indieners over de zienswijzen, de conceptreactie van Rijnland hierop en hoe in het vervolg uitvoering kan worden gegeven aan de samenwerking.

Vervolg

In bijlage 3 is weergegeven hoe na vaststelling van het WBP5, uitvoering wordt gegeven aan de doelen uit WBP5.

Argumenten

1.1 daarmee wordt recht gedaan aan het belang van recreatief medegebruik

Het merendeel van de zienswijzen en de reacties op de inspraakavond gingen over het recreatief medegebruik (inclusief het vaarwegbeheer) van het watersysteem. Aangegeven wordt dat Rijnland daarin een bredere rol kan vervullen.

Rijnland heeft dit signaal opgepakt. Vaarwegbeheer en recreatief medegebruik raakt aan vele belangen en verantwoordelijkheden. Het zijn bij uitstek dan ook onderwerpen die gezamenlijk met gebruikers, aangelanden, ondernemers en collega overheden moeten worden opgepakt om tot een succes te kunnen worden gebracht. In het definitieve WBP5 zijn dan ook de volgende aanpassingen doorgevoerd:

- Het belang van recreatieve medegebruik is extra benadrukt.
- Rijnland pakt bij het vaarwegbeheer de regierol op om te komen tot goede afspraken tussen de verschillende betrokken partijen.

1.2 de omgeving wil graag met Rijnland aan de slag

De overige ingediende zienswijzen gaan vooral over de vraag hoe Rijnland uitvoering geeft aan de verschillende doelen, dit in relatie tot de belangen van de indieners van de zienswijzen. Daarbij wordt aangegeven dat het essentieel is dat de omgeving vroeg bij de diverse ontwikkelingen (van beleidsvoorbereiding tot en met uitvoering) wordt betrokken, zodat de verschillende belangen en verantwoordelijkheden goed op elkaar worden afgestemd. Zoals bijvoorbeeld bij de onderwerpen: afleiden doelen voor kleine wateren, aanleg natuurvriendelijke oevers en de verzilting.

De ingediende zienswijzen laten een grote betrokkenheid zien van betreffende organisaties. Dit kwam ook tijdens de inspraakavond naar voren, waar door alle partijen werd aangegeven dat ze graag met Rijnland aan de slag gaan om nu en in de toekomst droge voeten en schoon water te kunnen houden. Dit omdat we elkaar nodig hebben om de verschillende doelen voor elkaar te krijgen.

Wij zijn blij met deze reacties. Dit sluit goed aan bij de in WBP5 verwoorde ambities om samen met de omgeving te werken aan droge voeten en schoon water, waarbij we water willen verbinden aan de maatschappelijke opgaven.

2.1 daarmee wordt uitwerking gegeven aan de ambities uit het coalitieakkoord

Conform het coalitieakkoord staat in het WBP5 samen werken aan water centraal. Het college wil samen met haar omgeving werken aan duurzaam en efficiënt waterbeheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

Het college vindt het daarbij van belang dat er wordt ingezet op het duurzaam (klimaatbestendig) inrichten van het hele watersysteem, onderhoudsachterstanden worden weggewerkt en er een goede waterkwaliteit wordt behaald. Daarvoor wordt de komende planperiode extra geïnvesteerd in:

- het beschermen van het gebied tegen overstromingen door het intensiveren van het kadeprogramma.
- het voorkomen van wateroverlast door de polders eerder (2024) klimaatbestendig te hebben ingericht.
- het verbeteren van de waterkwaliteit, zodat de waterkwaliteitsdoelen (KRW) eerder kunnen worden bereikt.
- het voor het eind van de planperiode wegwerken van de onderhoudsachterstanden aan gemalen en de zuiveringstechnische werken.
- blauwalgbestrijding, zodat negatieve zwemadviezen als gevolg van blauwalg nog maar zeer beperkt voorkomen.
- het verbeteren van de effluentkwaliteit waarbij ook de 'nieuwe' vervuilende stoffen (geneesmiddelen, microplastics e.d.) worden aangepakt.
- duurzaamheid door meer energie te besparen en op te wekken.

2.2 daarmee werkt Rijnland toe naar een lastendrukstijging op inflatieniveau

De komende jaren (2016-2019) wordt voor de lastendrukstijging een koers gehanteerd van maximaal 5-5-2-2%. Dit is nodig om een goede uitvoering te geven aan de kerntaken en ambities. De lastendrukstijging van 2% in 2018 en 2019 is het inflatieniveau zoals dat anno 2015 wordt ingeschat.

2.3 dit voorstel past bij het streven om 'van buiten naar binnen' te werken

De omgeving is in het hele proces (van start tot inspraak) nauw betrokken bij de totstandkoming van het ontwerp-WBP5. Dit leidde tot waardevolle bijdragen die één op één in het WBP5 konden worden overgenomen. Op de website www.rijnland.net/wbp5 staat het totstandkomingsproces nader beschreven.

2.4 het WBP5 is flexibel, realistisch en haalbaar

De in het WBP5 gedefinieerde doelen zijn zodanig opgesteld dat:

- ze aansluiten bij de ambities uit het coalitieakkoord.
- voldaan wordt aan de wettelijke kaders.
- ze aansluiten bij de water(beheer)plannen van het Rijk, de provincies en de omliggende waterbeheerders.
- achterstanden beheerst worden ingelopen en gebieden toekomstbestendig worden ingericht.
- er voldoende ruimte wordt gegeven om duurzaamheid toe te passen en innovatie in de planperiode verder te ontwikkelen.

3.1 de publieksversie sluit zoveel mogelijk aan bij de 'belevingswereld' van de omgeving

De wereld waarin wij leven digitaliseert in groot tempo, waarbij informatie steeds visueler en interactiever wordt gepresenteerd. In samenwerking met het communicatiebureau Ratio is dan ook een digitaal en interactief WBP5 ontwikkeld, dat aansluit bij de behoeften van de doelgroepen.

De publieksversie is te raadplegen op <http://wbp5.ratio.design>. **Het betreft nog een ontwikkelversie.** Dit betekent dat nog niet alle internetlinks werken, opmaak nog niet volledig afgestemd is op de verschillende middelen (pc's, telefoons, tablets etc.) en sommige pagina's nog langzaam laden.

Risico's

1.1 De indiener van een zienswijze is het niet eens met de Rijnlandse reactie

Met alle indieners van de zienswijzen is een gesprek gevoerd. In deze gesprekken zijn door Rijnland de antwoorden in de concept nota van beantwoording toegelicht en is gesproken over hoe we samen uitvoering kunnen geven aan de diverse doelen. Door de omgeving (waaronder de indieners van de zienswijzen) bij de diverse ontwikkelingen (van beleidsvoorbereiding tot en met uitvoering) te blijven betrekken, kunnen de verschillende opgaven en belangen goed op elkaar worden afgestemd.

2.1 De 'wereld' verandert waardoor WBP5 niet meer actueel is

Een WBP5 wordt voor een periode van 6 jaar vastgesteld. Dat is een lange periode. Ervaring leert dat er zich gedurende een WBP-periode altijd (maatschappelijke) veranderingen voordoen die we van te voren niet zagen aankomen maar wel een (grote) impact hebben op het waterbeheer.

Daar wordt als volgt mee omgegaan. Vooraleerst geldt dat het nieuwe WBP5 op hoofdlijnen (te bereiken effecten) is opgesteld en daardoor flexibeler is dan de voorgaande waterbeheerplannen. Daarnaast wordt jaarlijks in de P&C-cyclus (effectmonitor) gemonitord hoe we er bijstaan en beoordeeld of bijstelling nodig is. Geadviseerd wordt om in 2018 (één jaar voor de volgende bestuursverkiezingen) een

tussenbalans op te stellen (herijking). Deze levert inzicht op in hoe we er dan voorstaan en met welke ontwikkelingen het dan nieuwe bestuur rekening moet houden.

2.2 De gevolgen van de besparingsposten zijn acceptabel

Tegenover investeringen staan ook posten waarop minder inzet wordt gepleegd. Het gaat daarbij om het baggeren van onze primaire wateren en het overnemen dan wel afstoten van een aantal kunstwerken. Voor wat betreft het baggeren geldt dat Rijnland de afgelopen jaren grote inspanningen heeft verricht om de achterstanden in te lopen. Resultaat hiervan is dat bijna 90% van de primaire wateren op orde zijn.

Het temporiseren van het baggerprogramma tot een 'standstill' niveau is dan ook verantwoord. Hierdoor ontstaan geen nieuwe achterstanden. Daarnaast blijven we zoeken naar innovatieve en efficiëntere baggermethoden. Als dit lukt, kunnen we meer meters maken met dezelfde middelen.

Bijlagen

- Bijlage 1: Nota van beantwoording
- Bijlage 2: WBP5, versie 5.1. (*De wijzigingen ten opzichte van de ontwerpversie zijn gemarkeerd*).
- Bijlage 3: Implementatieproces WBP5.

VV-besluit

Nr. 16.002939

De Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Rijnland;

gelezen het voorstel van het College van dijkgraaf en hoogheemraden van 02-02-2016, 16.002939;

Gelet op artikel 4.6 van de Waterwet,

Besluit om:

1. In te stemmen met de nota van beantwoording waarin de binnengekomen zienswijzen op het ontwerp-WBP5 zijn opgenomen, inclusief de Rijnlandse reacties daarop. Dit leidde tot vier aanpassingen in het definitieve WBP5.
2. Het WBP5 (versie 5.1) vast te stellen. Daarmee realiseert Rijnland de ambities uit het coalitieakkoord, zodat het gebied nu en in de toekomst goed beschermd wordt tegen overstromingen en wateroverlast, er een goede waterkwaliteit ontstaat, het afvalwater op duurzame wijze wordt gezuiverd en de grondstoffen worden hergebruikt.
3. Kennis te nemen van de publieksversie.

Leiden, 9 maart 2016,

De Verenigde Vergadering,

G.J. Doornbos
dijkgraaf

ir. A. Haitjema
secretaris

VV-Nota van Toelichting

Onderwerp	Vaststellen wbp5		
Vergaderdatum	9 maart 2016	Agendapuntnummer	
D&H-vergadering	1 maart 2016		
VV-commissie	Bestuur, Organisatie en Dienstverlening	Datum Commissie	17 februari 2016
Portefeuillehouder	G.J. Doornbos		
Corsanummer	16.013935		

Context

Op 17 februari 2016 is het WBP5 in de commissie BOD behandeld. In deze commissie is de vraag gesteld of de in paragraaf 7.3 (bijlage 2: WBP5) weergegeven tariefstijging van 5/5/2/2% niet aangepast dient te worden aan de in de Programmabegroting 2016 en het Meerjarenplan 2016-2019 besloten 4,8/4,8/2/2%.

Antwoord

Op 23 september 2015 (conform motie en amendement en bekrachtigd in de VV van 4 november 2015) zijn de financiële kaders vastgesteld voor de WBP5-planperiode. Daarin is afgesproken voor de tariefstijging een koers te hanteren van maximaal 5/5/2/2%. Vervolgens worden elk jaar – binnen die gestelde financiële kaders – in de Programmabegroting de definitieve cijfers voor het daarop volgende jaar vastgesteld. Zo is in de Programmabegroting 2016 bijvoorbeeld een maximale tariefstijging van 4,8% afgesproken.

Aan het begin van hoofdstuk 7 (en onder elke financiële tabel) is dan ook de onderstaande disclaimer opgenomen. De tekst in het vast te stellen WBP5 kan daarom ongewijzigd blijven.

Van belang is om te melden dat het hier om ramingen gaat, zoals behandeld in de Verenigde Vergadering van 23 september 2015. Elk jaar worden in de Programmabegroting en het Meerjarenplan de cijfers geactualiseerd en door het bestuur vastgesteld.

Hoogheemraadschap van
Rijnland

WBP5

Nota van beantwoording

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
1.1	Context	3
1.2	Doel van deze nota	3
1.3	Cijfers	3
1.4	Leeswijzer	3
2.	Kervers, 15.093552	4
3.	Lobée, 15.097119	5
4.	Gemeente Alphen aan den Rijn, 15.099546	7
5.	Sportvisserij Midwest en Zuidwest Nederland, 15.100040	11
6.	Gemeente Kaag en Braassem, 15.100533	15
7.	LTO-noord, 15.101471	17
8.	Waterrecreatie Nederland, 15.101048	24
9.	Gemeente Nieuwkoop, 15.101063	25
10.	Gemeente Haarlemmermeer, 16.002599	26
11.	Resultaten inspraakavond	28
11.1	Algemeen	28
11.2	Voer een goede gezamenlijke discussie over de toekomst van het zuiveringsbeheer	28
11.3	Zet in op waterbewustwording van inwoners en bedrijven	29
11.4	Maak werk van samenwerking. Samenwerken vraagt ook het oog hebben voor de omgeving	29
11.5	Zet in op vaarwegbeheer en recreatief medegebruik	30
11.6	Bodemdaling	30
11.7	Betrek omgeving bij opstellen/evaluatie baggerbeleid	31
11.8	Stel realistische doelen voor de waterkwaliteit	31

1. Inleiding

1.1 Context

De Verenigde Vergadering van het hoogheemraadschap van Rijnland heeft het Waterbeheerplan 2016 – 2021 (WBP5) op 4 november 2015 in ontwerp vastgesteld.

Wat is een Waterbeheerplan:

Elke zes jaar leggen waterschappen het beleid en de aanpak die noodzakelijk zijn om de watertaken goed te kunnen uitvoeren, vast in een zogeheten Waterbeheerplan. In het vijfde Waterbeheerplan (WBP5) geven we richting aan het waterbeheer in de periode 2016 -2021. Daarmee realiseert Rijnland de ambities uit het coalitieakkoord, zodat het gebied nu en in de toekomst goed beschermd wordt tegen overstromingen en wateroverlast, er een goede waterkwaliteit ontstaat, het afvalwater op duurzame wijze wordt gezuiverd en de grondstoffen worden hergebruikt.

Vervolgens heeft het ontwerp-WBP5 van 11 november 2015 tot en met 23 december 2015 ter inzage gelegen. Belanghebbenden en de inwoners van het beheergebied van Rijnland konden tijdens deze inspraakperiode hun zienswijzen over het ontwerp-WBP5 naar voren brengen. Onderdeel van de inspraakperiode was een inspraakbijeenkomst op woensdag 18 november in de Stadsgehoorzaal te Leiden, waar het WBP5 is toegelicht, belangstellenden het gesprek konden aangaan met de Rijnlandse bestuurders en gelegenheid was om mondeling in te spreken.

1.2 Doel van deze nota

In deze nota van beantwoording zijn de binnengekomen zienswijzen weergegeven, inclusief de Rijnlandse reactie daarop. Ook zijn de relevante aandachtspunten opgenomen die tijdens de inspraakavond naar voren kwamen.

1.3 Cijfers

	Aantal ingediende zienswijzen
Inwoners en bedrijven	2
Overheden	4
Belangengroeperingen	3
TOTAAL	9

In totaal hebben de zienswijzen geleid tot vier aanpassingen in het WBP5.

1.4 Leeswijzer

- Elke zienswijze, inclusief de Rijnlandse reactie daarop, is in een apart hoofdstuk weergegeven. In de hoofdstuktitel is naast de naam van de indiener ook het interne Rijnlandse nummer (corsanummer) van de originele reactie opgenomen.
- De zienswijzen van de indieners zijn letterlijk overgenomen.
- De resultaten van de inspraakavond zijn opgenomen in hoofdstuk 11.

2. Kervers, 15.093552

Zienswijze(n):

Volhouden om burgerparticipatie te benutten, zoals deze avond en twee jaar geleden de enquête. Heel belangrijk dat er ook wordt gekeken naar de waterkwaliteit in gebieden waar gerecreëerd wordt.

Eigenlijk is het zonde om het drinkwater te gebruiken bijv. om de toilet door te spoelen. Niet opgeven om te zoeken naar een manier om grijswater te kunnen gebruiken.

succes verder en bedankt.

Reactie Rijnland:

Hartelijk dank voor uw positieve reactie en uw betrokkenheid. Steeds vaker zien wij dat inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties actief betrokken zijn bij de publieke taak en een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering ervan. Dat geldt ook voor het waterbeheer. Zoals we in het WBP5 hebben aangegeven, zijn we hier blij mee. De omgeving beschikt over veel (gebieds)kennis, creativiteit en deskundigheid. Wij willen daar graag gebruik van maken omdat het ons kan helpen het waterbeheer nog slimmer en goedkoper uit te voeren. We gaan dan ook zeker door met de burgerparticipatie.

De door u aangedragen zaken ten aanzien van waterkwaliteit en de waterketen hebben onze volle aandacht. Het gebruiken van drinkwater voor het doorspoelen van het toilet is, zoals u ook al aangeeft, zonde. Beter is het om hiervoor regenwater te gebruiken. Dat kan eenvoudig. In het Rijnlandse kantoor gebruiken we bijvoorbeeld al regenwater om de toiletten door te spoelen. Wij vinden het belangrijk dat dit ook bij een groter publiek bekend wordt. Het gaat daarbij om het creëren van bewustzijn. De komende planperiode informeren we - samen met onze partners – inwoners en bedrijven over de mogelijkheden waarmee ze zelf kunnen voorkomen dat schoonwater naar de riolering gaat.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

3. Lobée, 15.097119

Zienswijze(n):

Met deze brief dien ik een zienswijze in op uw Ontwerp Waterbeheerplan 5 2016-2021, Waardevol Water.

Samen met u ga ik graag aan de slag: **Het vislood uit de sloot.**

Sluit u aan bij de waterschappen die dit ook al doen Roer en Overmaas, Peel en Maasvallei, Reest en Wieden en Brabantse Delta. Ook RWS Zeeland en de provincie Zeeland doen mee. En niet te vergeten stichting Kust en Zee, KIMO en Vereniging Natuurmonumenten. Van de politieke partijen moet ik zeker Water Natuurlijk, de Partij voor de Dieren en de Partij voor Zeeland noemen.

U denkt misschien waar heb je het over, maar het vislood verloren door sportvissers is veruit de grootste bron van loodverontreiniging in het Nederlandse oppervlaktewater. Niet vreemd als u weet dat sportvissers per jaar 524.000 kilo lood in het water achterlaten. Dat betekent voor uw waterschap rekenkundig 2300 kilo lood, ieder jaar weer. U weet dat lood een prioritaire stof is en dat daarvan de emissies moeten worden voorkomen, beperkt en gestopt. U realiseert zich waarschijnlijk niet dat dit voor vislood heel eenvoudig is en dat u meerdere instrumenten in handen heeft om dit te doen. In VBC vergaderingen stellen sportvissers zich actief en assertief op als het gaat om bereikbaarheid van water, het maaien van waterplanten, vispassages etc. Gegeven de dienstverlening op deze punten lijkt een wedervraag op gebied van grote hoeveelheden van een prioritaire stof redelijk.

In uw wbp heeft u opgenomen dat gewerkt moet worden aan waterbewustzijn, maar: Sportvissers vinden het gewoon serieuze hoeveelheden lood in het water te laten. Het gebruik van zogenaamde loodlossystemen neemt nog steeds toe.

In uw wbp staat dat de vervuiler betaalt, maar nergens worden de kosten van de loodverontreiniging bij de veroorzakende sportvissers gelegd. Bovendien wordt het visrecht vaak voor een symbolische bijdrage uitgegeven aan sportvissers.

In uw wbp geeft u aan een brongerichte aanpak te hanteren. De sportvissers worden niet als bron van loodverontreiniging gezien, laat staan er op aangesproken.

Ook over het op orde brengen van het huis van de vis wordt geschreven. Hierbij komen alleen vismigratie, visveiligheid, voldoende begroeiing, bereikbare paaiplassen en overwinteringslocaties aan bod. De loodproblematiek is voor de vissen kennelijk niet relevant, terwijl lood bioaccumulatief is. In dit kader komt tevens de nauwe samenwerking met de sportvisserij in de VBC Rijnlanden aan de orde.

Juist voor deze VBC is volgens mij “van onverschilligheid naar bewustwording” relevant. Ik citeer hierbij uit een brief van uw hoogheemraadschap van 27 november 2015(kenmerk WS/WBA/PB/2136fws). “Het onderwerp van loodverlies is ook uitgebreid besproken in de Visstandbeheercommissie Rijnland, het platform waar de sport- en binnenvisserij samen met het waterschap issues rondom vis bespreekt. Sportvisserij Nederland probeert actief de sportvissers bewust te maken van de alternatieven van lood. Het is ook logisch dat de vertegenwoordiger van de sportvissers deze boodschap onder de vissers deelt. Binnen de VBC zelf wordt het onderwerp niet als urgent gezien. Het gebruik van alternatieven is goed, maar de visstand of de visserij ondervindt geen last.”

Samengevat komt het er neer op neer dat de sportvissers door blijven gaan met lood in het water achter te laten en dat het hoogheemraadschap hiermee blijft instemmen.

Ik heb en doe u een voorstel om deze impasse te doorbreken, een pilot project loodvrij vissen in een van uw wateren, waar in samenwerking met de sportvisserij, het waterschap en ons de bovengenoemde aspecten worden meegenomen. De sportvissers leren alternatieve gewichten kennen en krijgen begrip van de ernst van de loodproblematiek. Het hoogheemraadschap voldoet aan de plicht uit de KRW en geeft invulling aan haar stellingnamens in het wbp.

Waarom dit voorstel?

In het kader van het innovatieproject KRW zijn alternatieven voor vislood ontwikkeld. Vanaf 2011 zijn deze alternatieven voor lood beschikbaar. Hierna zijn ze verder ontwikkeld in eigen beheer. Binnen ons ingenieursbureau doen wij eigen projecten en betaald werk. Eigen projecten, zoals het vislood, zijn altijd groen.

Met een demoproject binnen uw waterschap worden drie belangen gediend, het belang van uw hoogheemraadschap de emissie van prioritair lood te beperken, het belang van de sportvisserij hun hobby duurzamer uit te oefenen, en het belang van ons groene loodproject.

Verder heeft Sportvisserij Nederland opgeroepen het gebruik van lood uit te faseren per 2020. Dat is een heel belangrijke stap. Een project ondersteunt die oproep. Ik ben zeer bezorgd over het gebrek aan initiatieven op dit punt. Hoe dan ook moet voorkomen worden dat de oproep gezien wordt als excuus nu niets te hoeven doen, om in 2020 te concluderen dat het niet heeft gewerkt.

Indien u geen belangstelling heeft voor een pilotproject vraag ik u hoe u denkt te voldoen aan de plicht uit de KRW de emissie van prioritair vislood te beperken en welke maatregelen u daarvoor voorziet in uw waterbeheerplan. Tot op heden heeft vislood in uw waterbeheerplan immers geen enkele aandacht gekregen.

Reactie Rijnland:

Hartelijk dank voor uw reactie ten aanzien van het vislood. Uit uw reactie blijkt een grote betrokkenheid bij het realiseren van droge voeten en schoon water.

U agendeerde eerder het verlies van vislood door de sportvisserij. We reageerden daarop met de brief die u in uw reactie noemt. U geeft terecht aan dat lood een prioritair stof is, die niet in het milieu thuishoort. We zijn dan ook blij met uw inzet op het uitbannen van deze stof.

In ons beheergebied zijn de loodconcentraties laag. De KRW-monitoring laat geen overschrijdingen zien. Daarom is de stof op dit moment geen probleemstof die vraagt om acute maatregelen. Dit in tegenstelling tot een aantal andere stoffen, zoals gewasbeschermingsmiddelen en de PAK's. En stoffen waarvan een schadelijke werking wordt vermoed, maar die nog niet van een norm zijn voorzien, zoals medicijnresten. Ons stoffenbeleid richt zich daarom de komende planperiode op die stoffen.

Het gebruik van vislood en de alternatieven hiervoor bespreken wij samen met de sector in de Visstandbeheercommissie (VBC). Rijnland vindt het belangrijk dat we in Nederland werken aan een gezamenlijke aanpak om te komen tot alternatieven voor vislood. Het initiatief van Sportvisserij Nederland op het uitfasen van lood in 2020 ondersteunen wij dan ook van harte. Om dit initiatief te stimuleren agenderen we de pilot in de VBC.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

4. Gemeente Alphen aan den Rijn, 15.099546

Zienswijze(n):

Met deze brief geven wij onze zienswijze op het concept-Waterbeheerplan 5 (WBP5).

In deze brief gaan wij in op de beperkte ambitie die door u wordt geschetst in het WBP5 als het gaat om het beleven van het water door recreatief medegebruik. We starten in onze brief met een reactie over het proces om tot een Waterbeheerplan te komen.

Proces tot stand komen van het Waterplan en indienen zienswijze

Wij hebben geconstateerd dat u energie heeft gestoken in het ophalen van informatie bij de gemeenten om tot het WBP5 te komen. Het is al weer even geleden, maar begin 2014 heeft er een ambtelijke inventarisatie bij de gemeente Alphen aan den Rijn plaatsgevonden.

Daarna werd het echter lang stil en werd er op 18 november 2015 een inspraakbijeenkomst 'Waardevol Water' gehouden in de Stadsgehoorzaal in Leiden.

Van laatstgenoemde inspraakbijeenkomst is een sfeerverslag ontvangen. Hierbij is aangegeven dat de aandachtspunten die tijdens de inspraakavond naar voren zijn gekomen worden meegenomen bij het opstellen van het definitieve WBP5. In het concept WBP5 zijn ingediende aandachtspunten echter niet waar te nemen. Wij wachten hiervoor het definitieve WBP5 af. In deze zienswijze gaan wij daarom alleen in op het ontbreken van integraliteit en ambitie met betrekking tot recreatief medegebruik in het in het concept WBP5. Wij vragen u deze omissies te herstellen in de definitieve versie.

Gelet op onze reguliere overlegwijze met u, geven wij de voorkeur aan meepraten en input leveren aan de voorzijde van het besluitvormingsproces. Een formele zienswijze op een concept WBP5 zou dan niet meer nodig hoeven zijn. Nu onduidelijk is of en zo ja, op welke wijze, onze reacties in het WBP5 worden verwerkt, vinden wij dit onderwerp dermate belangrijk dat wij het ook graag formeel bij u onder de aandacht brengen.

Integraliteit en ambitie ontbreken

In het concept WBP5 staan de uiteenlopende ambities en doelstellingen van de verschillende taakvelden van het Hoogheemraadschap uitgewerkt. U werkt in uw WBP5 deze verschillende ambities zoals benoemd in hoofdstuk 1, echter niet inhoudelijk uit.

Ook de integraliteit van de verschillende taakvelden ontbreekt en dat terwijl u in uw coalitieakkoord 2015-2019 stelt "Samen werken aan water staat centraal. Zodat we nu en in de toekomst in dit unieke deel van Nederland onder zeeniveau kunnen wonen, werken en recreëren", met name het onderdeel recreëren wordt ons inziens onvoldoende beschreven. Graag zien wij een actieve bijdrage van het waterschap om in de organisatie hiervan een trekkersrol te nemen.

Actief werken aan recreatief medegebruik van het water

In het concept WBP5 missen wij uw ambitie om actief te werken aan het recreatief en toeristisch medegebruik van water. U geeft wel aan dat een waterbewuste omgeving een prioriteit is. Wij zien het belang voor het Hoogheemraadschap van Rijnland om invulling te geven aan de maatschappelijke opgave om het water als verbindend element te benaderen.

Verbinding door water te beleven, te bevaren en om in te kunnen zwemmen. Educatie en informatie - bijvoorbeeld in themaroutes voor recreanten langs en over het water - over het belang van 'droge voeten, schoon water'. Wij denken graag met u mee hoe wij dit gezamenlijk voor de gemeente Alphen aan den Rijn vorm kunnen geven.

Overdracht vaarweg- en nautisch beheer van Provincie naar gemeenten

De Provincie Zuid Holland heeft plannen gepresenteerd om de taken voor 'overig water' op het gebied van vaarweg- en nautisch beheer over te gaan dragen aan de gemeenten en

Hoogheemraadschappen.

In het concept-WBP5 schrijft u daarover:

'Het vaarwegbeheer van de beroepsvaarwegen ligt bij de provincies. Voor het lokale vaarwegennetwerk zijn door de provincie geen officiële vaarwegbeheerders aangewezen. Het is daar aan de gemeenten om zelf het beheer te regelen.'

...en nautisch beheerder van een groot aantal watergangen

De nautische beheerder heeft tot taak te zorgen voor een vlot en veilig scheepvaartverkeer. Hiervoor houdt de nautische beheerder toezicht op de vaarbewegingen, stelt verkeersregels op en plaatst verkeersborden. In het beheergebied van Rijnland zijn door de provincies verschillende nautische beheerders aangewezen:

- *De provincies zijn nautisch beheerder van de beroepsvaarwegen.*
- *De gemeenten voor de grote recreatiepiassen en enkele specifieke vaartrajecten in stedelijk gebied.*
- *Rijnland voor alle overige vaarwateren.*

Wij betreuren uw reactieve houding in deze. Het getuigt van weinig ambitie, terwijl een voortrekkersrol van u hier gepast is. Dat kan bijvoorbeeld ingevuld worden op de wijze waarop Hoogheemraadschap van Delfland hier acteert. Delfland neemt de regierol op zich ten aanzien van visievorming en beleid voor de vaarwegen die geen bovenregionaal belang kennen. De beleidsregels uit het Bestuursakkoord Water, de Waterwet en de Provinciale vaarwegverordening vormen hierbij uitgangspunt. Delfland neemt een proactieve houding aan voor wat betreft het bedenken van visie en beleid rondom het nautisch- en vaarweg-beheer en deelt dit met andere overheden (tekstgedeelte uit Waterbeheerplan van Delfland). Wij dringen er bij u op aan dit alsnog op te nemen in uw WBP5.

Waterwegen zijn een belangrijk onderdeel in het watersysteem

Ook de vaarwegen zijn een belangrijk onderdeel van uw watersysteem. Zo geeft u aan dat de aanwezigheid van teveel waterplanten en bagger de aan- en afvoer van water belemmert. Goed onderhouden van de watergangen is daarbij belangrijk.

De afgelopen jaren heeft u de vervuilde waterbodems meegenomen in het onderhouds- en baggerprogramma. U geeft daarbij aan dat u soms dieper baggert om de kwaliteit van het oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren.

De uitgangspunten van verdiept baggeren komen van pas bij het innemen van een 'trekkersrol' in de regio. Zo kunt u samen met de gemeenten en belangenverenigingen in uw verzorgingsgebied een inspanning leveren om het vaarwegbeheer in goede staat te gaan ontvangen van de Provincie.

Wij roepen u dan ook op om samen te werken aan water. Hierbij geldt: 'Droge voeten, Schoon en Beleefbaar Water'.

Reactie Rijnland:

Hartelijk dank voor uw reactie waarin u het belang van het recreatief medegebruik van het watersysteem aangeeft en de rol die Rijnland hierin kan spelen. Uit uw reactie blijkt een grote betrokkenheid bij het realiseren van droge voeten en schoon water. We gaan graag nader in op de door u aangedragen aandachtspunten:

Proces

Voordat we verder ingaan op het recreatief medegebruik, eerst een korte reactie over het WBP5-proces. Tijdens het totstandkomingsproces van het WBP5 hebben wij op drie momenten contact gehad met alle belanghebbenden, waaronder uw organisatie:

1. Bij de start van het WBP5-proces: voorjaar 2014.
2. Halverwege het WBP5-proces: begin 2015. Aan alle belanghebbenden is de bouwstenennota met daarin de eerste resultaten toegezonden. Vervolgens is met alle belanghebbenden persoonlijk contact opgenomen. Dit leidde tot een groot aantal reacties, waaronder van Alphen aan den Rijn, die verwerkt zijn in het ontwerp-WBP5.
3. Aan het eind van het WBP5-proces: de inspraakavond op 18 november 2015.

Reactief medegebruik

Wij hechten, zoals ook in het WBP5 in hoofdstuk 1 is aangegeven, groot belang aan het verbinden van water aan maatschappelijke opgaven, zoals recreatief medegebruik. Dit omdat de beleefbaarheid van water voor alle inwoners en bedrijven een belangrijk thema is. Hoewel recreatief medegebruik geen kerntaak van Rijnland is, heeft het creëren van extra kansen voor recreatie ook voor ons een duidelijke meerwaarde. In het ontwerp-WBP5 is in de paragraaf 'wij geven ruimte aan recreatief medegebruik (hoofdstuk 1)' dan ook aangegeven dat wij graag een bijdrage leveren aan recreatief medegebruik.

Vaarwegbeheer en recreatief medegebruik raakt aan vele belangen en verantwoordelijkheden. Het zijn bij uitstek dan ook onderwerpen die gezamenlijk met gebruikers, ondernemers en collega-overheden moeten worden opgepakt om tot een succes te kunnen worden gebracht. Goed voorbeeld daarvan is hoe in de provincie Friesland het vaarwegbeheer is vormgegeven. Alle belanghebbende partijen werken daar samen – vanuit ieders rol en verantwoordelijkheden – aan het versterken van het vaarwegbeheer in de hele provincie.

Om het belang van vaarwegbeheer en recreatief medegebruik in WBP5 goed weer te geven en de verbindende rol van Rijnland hierin te benadrukken, worden de volgende aanpassingen doorgevoerd.

Aanpassing(en) in WBP5:

Hoofdstuk 1 (paragraaf 1.3) is als volgt gewijzigd (de toegevoegde teksten zijn onderstreept).

De beleefbaarheid van water is belangrijk voor de inwoners en bedrijven ...

We beheren vele plassen, kanalen, vaarten en slootjes waarlangs het goed wandelen en fietsen is, wordt gevestigd, gevaren, gezwommen en geschaatst. En waar met wat aanpassingen misschien nog wel meer plezier beleefd kan worden. Met name op het gebied van waterrecreatie. Rijnland ligt op het kruispunt van twee belangrijke doorgaande landelijke vaarroutes en midden in het door de recreatie intensief gebruikte Hollandse plassengebied. Naast een belangrijke bijdrage aan de omgevingskwaliteit is de waterrecreatie ook belangrijk voor de regionale en lokale economie. In de watersportsector in West-Nederland werken duizenden mensen en gaan jaarlijks honderden miljoenen euro's om.

Het goed beheren en verder ontwikkelen van de beleefbaarheid van het water is voor de gebruikers, de watersportsector (inclusief sport- en beroepsvisserij), de provincies en de gemeenten dan ook erg belangrijk. Ook voor Rijnland heeft dit een duidelijke meerwaarde. Hoewel recreatief medegebruik geen kerntaak van Rijnland is, werken wij graag mee aan het verder ontwikkelen van de beleefbaarheid van het water. Om dit voor elkaar te krijgen is goede samenwerking tussen alle betrokken partijen – ieder vanuit zijn eigen rol en taken – essentieel.

We geven dan ook graag ruimte aan recreatief medegebruik...

Als beheerder van het watersysteem wil Rijnland hierin een verbindende rol spelen. Dat doen we waar de waterschapstaken en veiligheid voor personeel en gebruikers dat toelaten en het past binnen de financiële

kaders. Werk met werk maken staat daarbij voorop. Onze uitvoeringsprojecten voor de verbetering van de waterkwaliteit, het voorkomen van wateroverlast en de kadeverbeteringen, bieden daarvoor vaak goede kansen.

Speciale aandacht verdient het culturele erfgoed dat wij beheren en herbestemmen. Regelmatig krijgen wij dan ook verzoeken om bijvoorbeeld dijken en kades open te stellen voor publiek of mee te werken aan het ontsluiten van vaarroutes. Dat doen wij graag!

Door mee te denken en mee te werken aan het vergroten van recreatiekansen, creëren we ook een extra middel om onze kerntaken, schoon water en droge voeten, bij andere partijen over het voetlicht te brengen en daarmee het bewustzijn over de noodzaak van goed waterbeheer te vergroten. Hiertoe herzien wij aan het begin van de planperiode onze nota 'recreatief medegebruik', waarin we onder andere de verbindende rol nader zullen uitwerken. Zie verder ook paragraaf 4.5 (vaarwegbeheer) en paragraaf 5.7 (zwemwater).

Daarnaast zijn de volgende paragrafen aan hoofdstuk 4 (Voldoende Water), paragraaf 4.5 toegevoegd.

Het beheer van de beroeps- en doorgaande recreatieve vaarverbindingen is goed geregeld...

De afgelopen jaren hebben het beleid en de uitvoering van het vaarwegbeheer een sterke ontwikkeling doorgemaakt. Provincies en waterschappen in Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over het beheer van de beroepsvaarwegen en de doorgaande regionale routes. Op basis hiervan ligt het beheer van de beroepsvaarwegen bij de provincies en het beheer van de doorgaande regionale routes bij de waterschappen. Wel zijn nog afspraken nodig over een aantal vaarwegen die in de praktijk ook een regionale functie hebben, maar nog niet als zodanig zijn aangewezen. Dit vindt in de eerste helft van de planperiode plaats.

...maar het lokale vaarwegennetwerk kan verder worden ontwikkeld...

Een volgende stap is het maken van afspraken over de lokale vaarwegen. In beide provincies zijn hiervoor onder regie van de provincies trajecten gestart. Het gaat daarbij om het samen vastleggen welke lokale trajecten een vaarwegfunctie moeten krijgen, wie verantwoordelijk is voor het beheer en hoe hieraan uitvoering wordt gegeven. Ook dit krijgt in de eerste helft van de planperiode vorm.

De primaire verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van het lokale vaarwegennetwerk ligt bij de gemeenten. Een aantal gemeenten heeft dit al gedaan of is er mee aan de slag.

... en Rijnland werkt daaraan graag mee

Rijnland neemt daarvoor de regierol om te komen tot eenduidige afspraken tussen de verschillende betrokken overheden, gebruikers en overige belanghebbenden zoals de oevereigenaren. Aandachtspunten daarbij zijn:

- Onderlinge afstemming over welke watergang wel of geen vaarwegfunctie heeft. Daarbij hoort ook het goed en eenduidig regelen van het beheer en onderhoud, inclusief kostenverdeling.
- De watersysteemfunctie en de vaarwegfunctie gaan niet altijd goed samen. Duidelijk moet zijn waar vanuit het oogpunt van de waterkwaliteit en de wateraan- en afvoer wel en niet gevaren kan worden.
- Rijnland kan – tegen betaling – bepaalde vaarweg gerelateerde onderhoudstaken zoals baggeren uitvoeren.
- Er moeten ook goede afspraken worden gemaakt over het nautische beheer. Nu ligt deze taak deels bij Rijnland. Gezien de aard van deze taak (openbare orde en veiligheid) is Rijnland van mening dat deze taak niet goed bij Rijnland past.

5. Sportvisserij Midwest en Zuidwest Nederland, 15.100040

Zienswijze(n):

De federaties hebben het ontwerp Waterbeheerplan 5 2016-2021 Waardevol Water beoordeeld en wil graag gebruik maken van de mogelijkheid hierop haar zienswijze te geven. In deze zienswijze lichten wij, ten aanzien van de speerpunten uit het Waterbeheerplan, onze standpunten toe. De federaties ZuidWestNederland en MidWestNederland hebben hun werkgebied binnen uw waterschapsgebied liggen. Het overkoepelend landelijk orgaan is Sportvisserij Nederland. De beide federaties vertegenwoordigen gezamenlijk 337 hengelsportverenigingen met ruim 275.000 aangesloten leden. Sportvisserij huurt op tienduizenden hectares water het visrecht. Daarmee zijn we 1 van de belangrijkste meebetalende groep recreatieve gebruikers van het water van Rijnland. Als visrechthebbers zetten de verenigingen zich onder meer in voor een goed beheer van water en visstand. Zo spelen de federaties een belangrijke rol in de Visserij Beheer Commissie Rijnland. Dit is hét overlegplatform tussen de visstandbeheerders (sport- en beroepsvisserij) en de waterbeheerder. Het Waterbeheerplan 5 is voor de sportvisserij van grote betekenis omdat hierin maatregelen worden voorgesteld die effect hebben op de toekomst van de visstand en de sportvisserij. Hieronder zetten wij ons zienswijze uit per paragraaf;

Hoofdstuk 1. Samen werken aan droge voeten en schoon water

1.2 (tevens 5.3 en 6.2)

Water en slib bevatten herbruikbare stoffen, bijvoorbeeld het steeds schaarser wordende fosfaat. Wij willen het hergebruik hiervan bevorderen.

Reactie: Verregaande defosfatering vinden wij een zorgelijke tendens. Een speerpunt voor de waterkwaliteit zou niet het voedselarmen van wateren moeten zijn. In vele wateren is het doorzicht al glashelder en het percentage waterplanten neemt ieder jaar toe. Er zijn op het gebied van waterkwaliteit al vele doelen behaald, hoeveel geld moet er nog besteed worden aan het voedselarmen van wateren? De ingezetenen zijn niet gebaat bij een nog verder verarming van wateren. Tevens zal ons inzien het aandeel waterplanten in de toekomst toch wel een gestage groei doormaken. Beter zou zijn om vrijwel volledig in te zetten op het verkrijgen van schoon water. Dit door de medicijnresten, pesticiden en andere water oneigenlijke stoffen uit het water te verwijderen. Dit zijn zaken waar de ingezetenen profijt van hebben.

1.3 We geven ruimte aan recreatief medegebruik

Reactie:

De sportvisserij is slechts een enkel keer genoemd in het WBP. Dit in combinatie met de visstandbeheercommissies. Dit doet naar onze mening afbreuk aan ons sociaal, maatschappelijk en economische belang en de inzet die wij plegen t.a.v. visstandbeheer, educatie, jeugdwerk, beheer en onderhoud, waterkwaliteit, visserijkundig onderzoeken, controle en handhaving en andere werkvelden waarin wij samenwerken met het waterschap. Zoals eerder genoemd in de inleiding huren wij direct en indirect het visrecht op tienduizenden hectares en zijn we 1 van de belangrijkste meebetalende groep recreatieve gebruikers. Er zijn landelijk gezien meer dan 570.000 sportvissers die al jaren gebruik maken van het watersysteem. Ook voor een groot deel van het waterrijke beheergebied Rijnland. Aan de hand van de vangstmeldingen (2012-2014) is voor Rijnland de economische waarde van sportvisserij geschat. Deze economische inbreng heeft een geschatte waarde van €11.362.000 in deze periode. Een groep ingezetenen niet aan voorbij te gaan. Ons inzien zou recreatief medegebruik een eigen speerpunt moeten hebben of minstens explicieter meegenomen moeten worden in de speerpunten. Ook zouden we graag zien dat het waterschap in de planmatige voorbereiding van haar werk meer rekening houdt met het recreatief medegebruik van de sportvisserij. Dit kan door de leden van de VBC Rijnland of de hengelsportfederatie hierover tijdig te raadplegen. De sportvisserij is graag bereid hierover mee te denken. De sportvisserij verzoekt het waterschap om dit specifiek in haar beleid op te nemen.

Hoofdstuk 2. Watersysteembeheerder in veelzijdig West-Nederland

2.1 (tevens 4.5) Wij zorgen met beheer en onderhoud voor de instandhouding van het watersysteem

Actief beheer

Reactie:

Waterplantengroei

Het KRW beleid is vaak gericht op het verkrijgen van plantenrijke wateren. De huidige waterplantenbegroeiing leidt enerzijds tot een uitbreiding van geschikte paai- en opgroeigebieden en productie van macrofauna als visvoedsel. Het is van belang dat ook in de wintermaanden voldoende bovenwaterplanten (zoals riet en lisdodde) aanwezig zijn, waartussen de vissen beschutting kunnen vinden tegen predatie. De sportvisserij verzoekt het waterschap in het maaibeheer hier rekening mee te houden.

Anderzijds kan het 'dichtgroeien' van wateren in ecologisch opzicht echter ook beperkingen met zich mee brengen, o.a. door een versterkte zuurstofdynamiek, afbraakprocessen e.d. Ook zijn sterk begroeide wateren minder aantrekkelijk voor sportvissers, algemeen medegebruik en beleving. Daarom is het belangrijk dat vooral in belangrijke hengelsportwateren voldoende open water aanwezig blijft.

De inspraak op het aankomende nieuwe baggerplan is positief. Verzoek aan het waterschap om de sportvisserij tijdig te informeren over ontwikkelingen in het baggerplan. Zodoende kan er in gezamenlijke ontwikkeling een visvriendelijk baggerplan komen.

... en waar dit noodzakelijk is voeren we verbeteringen door

Kadeverbeteringen, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en waterbergingen

Reactie:

Aanleg natuurvriendelijke oevers

Een maatregel die in veel gebieden is voorzien, is de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Dit kan een positief effect hebben op de visstand, omdat de maatregel leidt tot een uitbreiding van geschikte paai- en opgroeigebieden en productie van macrofauna als visvoedsel. Dit kan leiden tot een meer gevarieerde visstand.

Wij hanteren twee uitgangspunten waar het gaat om de aanleg van natuurvriendelijke oevers:

De recreatieve functie van de oorspronkelijke oever moet terugkomen in de nieuwe natuurvriendelijke oever.

De sportvisserij verzoekt het waterschap om expliciet rekening te houden met de recreatieve functie van de oever en dit op te nemen in haar beleid. Wij zien dat door de aanleg van natuurvriendelijke oevers in onze hele regio, veel visplaatsen verloren gaan. Het draagvlak voor natuurvriendelijke oevers bij onze achterban neemt daardoor sterk af, terwijl de oplossing eenvoudig is. Het creëren van open plaatsen in de natuurvriendelijke oevers meenemen in het ontwerp en de uitvoering van het werk geven de oever een natuurvriendelijke én recreatieve meerwaarde. Wij verzoeken het waterschap dan ook om in haar beleid t.a.v. natuurvriendelijke oevers op te nemen dat op locaties waar door de aanleg van natuurvriendelijke oevers, oevergebonden recreatie verloren gaat voorzieningen te treffen om dit te compenseren in het ontwerp.

Alleen natuurvriendelijke oevers die goed worden onderhouden, behouden hun waarde voor vis.

In de praktijk blijkt dat veel natuurvriendelijke oevers door gebrek aan onderhoud hun oorspronkelijke waarde voor vis door verlanding verliezen. Wij verzoeken het waterschap om te bezien wat het effect en waarde is van de eerder aangelegde natuurvriendelijke oevers voor vis en of beter onderhoud en beheer van deze bestaande oevers mogelijk een hoger netto effect kunnen bereiken dan het aanleggen van nog meer natuurvriendelijke oevers. Daarnaast verzoekt de sportvisserij het waterschap na te gaan of in plaats van over een grote lengte natuurvriendelijke oevers aan te leggen een zelfde oppervlak ook op één plaats kan worden aangelegd als een groot paai- en opgroeigebied. Onderhoud van deze gebieden is eenvoudiger omdat ze minder snel verlanden en bieden meer mogelijkheden voor vis en sportvissers. In plaats van bijvoorbeeld 1000 meter 4 meter brede NVO, zou een gebied van 0,4 hectare aangetakt kunnen worden.

Hoofdstuk 5. Schoon en gezond water

5.5 We voeren ecologisch verantwoord beheer en onderhoud

Reactie: Een ecologisch verantwoord beheer en onderhoud is een uitstekende uitgangspositie. Echter loopt de inzet van het huidige maaibeheer niet erg parallel met de wens voor een ecologisch verantwoord beheer en onderhoud. Het zou goed zijn om te kijken naar de inzet van (gras)karper als biologische maaiers. Tevens zou het goed zijn om niet alleen kijken naar soorten die opgenomen zijn in de Flora en Faunawet met een beschermingskader, maar naar alle vissoorten. Verschillende vissoorten hebben diverse habiteisen. Deze soorten kunnen gemakkelijk opgenomen worden in de gedragscode door middel van gedragsregels en een schema waarin de periode staat wanneer welke uitvoeringsmaatregelen het beste uitgevoerd kunnen worden.

We brengen het huis van de vis op orde

Reactie: Het is positief dat hier specifiek de VBC als samenwerkingsorgaan wordt genoemd. De VBC Rijnland wordt door de sportvisserij als positief ervaren.

5.6 We pakken vier gebieden aan

Reactie: Omdat deze gebieden van grote waarde zijn voor de sportvisserij zouden wij graag inzicht hebben in deze herstelplannen. De sportvisserij hebben een oog en oor functie en kennen deze gebieden door en door. Graag zouden we willen meedenken in deze herstelplannen zodat het voor de sportvisserij en dus veel van de ingezetenen van Rijnland een attractief gebied blijft om te recreëren.

Wij vertrouwen erop dat u met onze zienswijze en inbreng rekening zult houden en zien uw reactie graag tegemoet.

Reactie Rijnland:

Hartelijk dank voor uw reactie. U vraagt hierin aandacht voor een aantal zaken ten aanzien van de sportvisserij. Ook denkt u mee over de wijze waarop Rijnland zijn taken samen met de omgeving nog beter kan uitvoeren. Uit uw reactie blijkt een grote betrokkenheid bij het realiseren van droge voeten en schoon water. Wij hechten dan ook grote waarde aan het overleg in de Visstandsbeheercommissie (VBC) waarin we samen werken aan een goede en gevarieerde visstand. We gaan graag nader in op de door u aangedragen aandachtspunten:

Voedselarm water

Rijnland streeft naar water met een goede kwaliteit en biodiversiteit. Daar past matig voedselarm water bij. Werkelijk voedselarm water is (uitgezonderd op plekken met een bijzondere natuurwaarde) vanwege de lage soortenrijkdom niet gewenst. Daarnaast is het in de voedselrijke Nederlandse delta niet realistisch om naar werkelijk voedselarm water te streven. De huidige hoge voedselrijkdom is evenmin gewenst. Dit levert troebel water met een matige soortenrijkdom op, afwezigheid of juist woekering van waterplanten (kroos) en overlast door plaagalg. We brengen daarom de komende jaren de toevoer van voedingsstoffen, waaronder fosfaten, verder terug.

Rijnland heeft op het ogenblik met een bijzondere situatie te maken. Het water is in delen van de boezem, ondanks de hoge voedingstoestand, toch helder. Dat wordt veroorzaakt door de explosieve verspreiding van de quagga-mossel, die het water sterk blijkt te filteren. Daardoor wordt het helder. De combinatie helderheid en een hoge voedingstoestand leidt tot een groei van waterplanten. Ondanks de helderheid blijft er dus een grote noodzaak om de voedselrijkdom verder te verminderen. Mede omdat de quagga-populatie in kan storten, waardoor het systeem terugvalt naar de oude troebele situatie.

Daarnaast onderzoeken we in deze planperiode hoe we met medicijnresten, microplastics en dergelijke moeten omgaan. In WBP5 vindt u daarvoor de plannen. En we werken samen met de landbouw aan de afname van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen. Ook die plannen maken onderdeel uit van WBP5.

Recreatief medegebruik

Rijnland onderkent het belang van recreatief medegebruik (waaronder de sportvisserij) en zal om dit te benadrukken een aantal wijzigingen doorvoeren in het WBP5.

Waterplanten

Rijnland deelt de constatering ten aanzien van het laten staan van voldoende planten in de winter en de zorg voor het dichtgroeien van wateren. Rijnland en de aannemers in opdracht van Rijnland, voeren daarom zogenaamd 'ecologisch maaibeheer'. Daarnaast streeft Rijnland er naar dat andere beheerders dat ook doen. We realiseren ons dat het ecologische beheer nog niet altijd goed gaat en gaan dit de komende jaren verder verbeteren. Maaibeheer bij de vislocaties is een punt van aandacht, wat we graag in het programma van de VBC voor 2016 opnemen. Dat geldt ook voor de ontwikkelingen rond de programmering van de baggerwerkzaamheden.

Natuurvriendelijke oevers

Rijnland vindt het jammer dat het draagvlak van de sportvisserij voor natuurvriendelijke oevers afneemt. Het is niet de bedoeling dat de aanleg van natuurvriendelijke oevers leidt tot verlies van visstekken. In het programma van de VBC voor 2016 is daarom een actie opgenomen waarbij gekeken wordt in hoeverre de plannen voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers strijden met de belangen van de sportvisserij. Ook WBP5 geeft expliciet

aandacht aan de belangen van de sportvissers in paragraaf 5.5 (huis van de vis): "Ook dit doen we zo veel mogelijk in synergie met andere maatregelen en in nauwe samenwerking met de Visstandbeheercommissie Rijnland, waarin ook beroepsvissers en hengelsporters zijn vertegenwoordigd." We hopen dat uw belangen daarmee voldoende in ons beleid zijn verankerd.

Uw suggestie om arealen met begroeiing aan te leggen in plaats van strekkingen nemen we in overweging. Dit blijkt in de praktijk soms lastig te zijn, vanwege de toegankelijkheid voor beheer en onderhoud.

Ecologisch onderhoud

Er zijn goede maaimethoden beschikbaar om ecologisch onderhoud uit te voeren. Mocht zich in de toekomst een sterke uitbreiding van ondergedoken waterplanten voordoen, dan is de inzet van alternatieve maaimethoden te overwegen. We zijn vooralsnog terughoudend met de inzet van graskarpers, omdat deze niet specifiek grazen en zich met de actuele hogere watertemperaturen mogelijk kunnen voortplanten in de Nederlandse wateren.

De Flora- en Faunawet beschermt enkele vissoorten die in het beheergebied van Rijnland voorkomen. Rijnland onderhoudt alle watergangen alsof deze vissoorten hier voorkomen. De niet beschermde soorten (de meeste) profiteren hier van mee. Bij het beheer en onderhoud in het groeiseizoen blijft er minimaal 25% van de begroeiing achter in de watergang. Dat biedt schuilmogelijkheden voor vissen en macrofauna.

Aanpak vier gebieden

Het is de bedoeling dat de herstelplannen voor de vier KRW-gebieden in nauwe samenspraak met belanghebbenden tot stand komen. Voor elk herstelplan wordt daartoe een gebiedsproces gestart. De lokale vissers zijn bij deze gebiedsprocessen betrokken. Als de federaties betrokken willen worden dan is dit zeker mogelijk.

Meer informatie over de herstelplannen en uitgebreide gebiedsdocumenten met schetsen van de plannen treft u aan op onze website onder <http://www.rijnland.net/plannen/voortgang-kaderrichtlijn-water>.

Aanpassing(en) in WBP5:

De zienswijze ten aanzien van recreatief medegebruik leidt tot een aanpassing. Voor de aanpassingen die zijn doorgevoerd zie hoofdstuk 4 van deze nota van beantwoording.

6. Gemeente Kaag en Braassem, 15.100533

Zienswijze(n):

Met deze brief geven wij onze zienswijze op het concept Waterbeheerplan 5 (WBP5). Gelet op onze reguliere overlegwijze met u geven wij de voorkeur aan meepraten en input leveren aan de voorzijde van het besluitvormingsproces. Wij vinden dit onderwerp dermate belangrijk dat wij het ook graag formeel bij u onder de aandacht brengen. In deze brief gaan wij in op de zeer beperkte ambitie die door u wordt geschetst in het WBP5 als het gaat om het beleven van het water door recreatief medegebruik.

Proces totstandkoming Waterbeheerplan en indienen zienswijze

Wij hebben geconstateerd dat u energie heeft gestoken in het ophalen van informatie bij de gemeenten om tot het WBP5 te komen. Het is al weer even geleden, maar begin 2014 heeft er een ambtelijke inventarisatie bij de gemeente Kaag en Braassem plaatsgevonden. Daarna werd het echter lang stil en er werd op 18 november 2015 een inspraakbijeenkomst 'Waardevol Water' gehouden in de Stadsgehoorzaal in Leiden.

Van laatstgenoemde inspraakbijeenkomst is een sfeerverslag ontvangen. Hierbij is aangegeven dat de aandachtspunten die tijdens de inspraakavond naar voren zijn gekomen, worden meegenomen bij het opstellen van het definitieve WBP5. In het concept WBP5 zijn ingediende aandachtspunten derhalve niet waar te nemen. Wij wachten hiervoor het definitieve WBP5 af. In deze zienswijze gaan wij daarom alleen in op het ontbreken van integraliteit en ambitie in het concept WBP5. Wij vragen u deze omissies ook mee te nemen in de definitieve versie.

Integraliteit en ambitie ontbreken

In het concept WBP5 staan de uiteenlopende ambities en doelstellingen van de verschillende taakvelden van het Hoogheemraadschap uitgewerkt. U werkt in uw WBP5 deze verschillende ambities zoals benoemd in hoofdstuk 1, echter niet inhoudelijk uit. Ook de integraliteit van de verschillende taakvelden ontbreekt en dat terwijl u in uw coalitieakkoord 2015-2019 stelt "Samen werken aan water staat centraal. Zodat we nu en in de toekomst in dit unieke deel van Nederland onder zeeniveau kunnen wonen, werken en recreëren", in het bijzonder het onderdeel recreëren wordt ons inziens onvoldoende beschreven. Graag zien wij een actieve bijdrage van het waterschap om in de organisatie hiervan een trekkersrol te nemen.

Actief werken aan recreatief medegebruik van het water

In het concept WBP5 missen wij uw ambitie om actief te werken aan het recreatief en toeristisch medegebruik van water. U geeft wel aan dat een waterbewuste omgeving een prioriteit is. Wij zien het belang voor het Hoogheemraadschap van Rijnland om invulling te geven aan de maatschappelijke opgave om het water als verbindend element te benaderen. Verbinding door water te beleven, te bevaren en om in te kunnen zwemmen. Educatie en informatie - bijvoorbeeld in themaroutes voor recreanten langs en over het water - over het belang van 'droge voeten, schoon water'. Wij denken graag met u mee hoe wij dit gezamenlijk voor de gemeente Kaag en Braassem vorm kunnen geven.

Overdracht vaarweg- en nautisch beheer van provincie naar gemeenten

De provincie Zuid Holland heeft plannen gepresenteerd om de taken voor 'overig water' op het gebied van vaarweg- en nautisch beheer over te gaan dragen aan de gemeenten en Hoogheemraadschappen.

In het concept WBP5 schrijft u daarover:

'Het vaarwegbeheer van de beroepsvaarwegen ligt bij de provincies. Voor het lokale vaarwegennetwerk zijn door de provincie geen officiële vaarwegbeheerders aangewezen. Het is daar aan de gemeenten om zelf het beheer te regelen.'

...en nautisch beheerder van een groot aantal watergangen

De nautische beheerder heeft tot taak te zorgen voor een vlot en veilig scheepvaartverkeer. Hiervoor houdt de nautische beheerder toezicht op de vaarbewegingen, stelt verkeersregels op en plaatst verkeersborden. In het beheergebied van Rijnland zijn door de provincies verschillende nautische beheerders aangewezen:

De provincies zijn nautisch beheerder van de beroepsvaarwegen.

De gemeenten voor de grote recreatiepiassen en enkele specifieke vaartrajecten in stedelijk gebied.

Rijnland voor alle overige vaarwateren.

Wij betreuren uw reactieve houding in deze. Het getuigt van weinig ambitie, terwijl een voortrekkersrol van u hier gepast is. Dat kan bijvoorbeeld ingevuld worden op de wijze waarop het hoogheemraadschap van Delfland hierin acteert. Delfland neemt de regierol op zich ten aanzien van visievorming en beleid voor de vaarwegen die geen bovenregionaal belang kennen. De beleidsregels uit het Bestuursakkoord Water, de Waterwet en de Provinciale vaarwegverordening vormen hierbij uitgangspunt. Delfland neemt een proactieve houding aan voor wat betreft het bedenken van visie en beleid rondom het nautisch en vaarwegbeheer en deelt dit met andere overheden (tekstgedeelte uit Waterbeheerplan van Delfland). Wij dringen er bij u op aan dit alsnog op te nemen in uw WBP5.

Waterwegen zijn een belangrijk onderdeel in het watersysteem

Ook de vaarwegen zijn een belangrijk onderdeel van uw watersysteem. Zo geeft u aan dat de aanwezigheid van teveel waterplanten en bagger de aan- en afvoer van water belemmert. Goed onderhouden van de watergangen is daarbij belangrijk. U geeft daarbij aan dat u soms dieper baggert om de kwaliteit van het oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren. De combinatie met vaarwegbeheer is hier onlosmakelijk van toepassing.

Nogmaals vragen wij u een meer actieve 'trekkersrol' in de regio in te nemen. Zo kunt u samen met de gemeenten en belangenverenigingen in uw verzorgingsgebied een inspanning leveren om het vaarwegbeheer in goede staat te gaan ontvangen van de provincie. Wij roepen u dan ook op om samen te werken aan water. Hierbij geldt: 'Droge voeten, Schoon en Beleefbaar Water'.

Reactie Rijnland en aanpassing(en) in WBP5

De gemeenten Alphen aan den Rijn, Kaag en Braassem en Nieuwkoop hebben allen dezelfde zienswijze ingediend. De Rijnlandse reactie op deze zienswijzen en de daaropvolgende aanpassingen in het WBP5 zijn weergegeven in hoofdstuk 4 van deze nota van beantwoording.

7. LTO-noord, 15.101471

Zienswijze(n):

Met veel interesse hebben het Provinciaal Bestuur van LTO Noord Zuid-Holland en de inliggende LTO Noord-afdelingen kennisgenomen van het Waterbeheerplan 5, dat het hoogheemraadschap van Rijnland ter inzage heeft gelegd. Graag geven wij middels deze inspraakreactie onze visie en aandachtspunten weer met betrekking tot het waterbeheerplan.

Water en landbouw zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een agrariër is voor zijn bedrijfsresultaten sterk gebaat bij een goed werkend watersysteem van voldoende kwaliteit en ook andersom levert hij een wezenlijke bijdrage aan berging van afvloeiend regenwater tijdens piekbelasting van het watersysteem en via onderhoud en beheer van de vele watergangen grenzend aan percelen. Om die reden is LTO Noord verheugd met het speerpunt van het coalitieakkoord 'Samen werken aan water'. Graag zetten we ons in om onze doelen te verenigen in bijvoorbeeld DAW, maar ook nauwe betrokkenheid bij baggerbeleid, optimalisatie van het watersysteem, het voorkomen van wateroverlast en het voorzieningenniveau. Middels de combinatie van hydrologische kennis, beschikbaar binnen het hoogheemraadschap, en gebiedskennis van agrariërs geloven wij dat knelpunten doelmatig gedefinieerd, ook opgelost kunnen worden. Zodoende zou LTO Noord graag op regelmatige basis in overleg willen treden met het hoogheemraadschap en zijn onze leden bereid hun werkwijze toe te lichten en bedrijven te laten zien bij werkbezoeken van bijvoorbeeld VV-leden.

Paragraaf 2.3

Binnen de kaders en afspraken van de Europese Unie, het Rijk en de provincies wordt er onder andere gewerkt aan een reductie van CO₂-uitstoot in 2020 volgens het klimaatakkoord. LTO Noord vraagt bij dit onderdeel specifieke aandacht voor uitrol van onderwaterdrainage in veengebieden. Deze maatregel gaat effectief bodemdaling tegen en kan duidelijk een significante bijdrage leveren aan emissiereductie.

Paragraaf 3.4 en 3.5

Hoogheemraadschap van Rijnland geeft aan nauw samen te werken met de omgeving in paragraaf 3.4. LTO Noord vraagt expliciet aandacht voor communicatie. Veiligheid is van groot belang, besef en afweging zijn belangrijk om de juiste beslissing te nemen. Dit aspect zou nog meer aandacht mogen krijgen. Bij agrariërs zijn veel keringen in gebruik; goed overleg over hetgeen aan keringen moet gebeuren is daarmee van groot belang. In paragraaf 3.5 wordt aangegeven dat naar partners wordt gezocht voor een pilot. Indien agrariërs in deze pilot belanghebbenden zijn, gaan wij hiervoor graag het gesprek aan.

Paragraaf 4.4 en 4.5

LTO Noord ziet met belangstelling uit naar evaluatie en actualisatie van het baggerbeleid; het belang van baggeren is groot en de kosten zijn hoog. Innovatie in de techniek en goed omgaan met flora en fauna verdient stevige aandacht. LTO Noord dringt erop aan om deze actualisatie in 2016 te realiseren in plaats van de gehele eerste helft van de planperiode hiervoor te gebruiken.

LTO Noord benadrukt de zorgen die er leven omtrent het afkalven van taluds na baggeren. Momenteel ontbreekt de verplichting nieuw aangelegde watergangen te schoeien. Dat zou, net als voorheen, weer ingevoerd moeten worden om tegendruk te geven aan slootkanten en afkalven tegen te gaan. Nieuwe methoden als de baggerspuit verdienen hier ook aandacht.

LTO Noord is benieuwd naar de ontwikkelingen bij het beleid omtrent peilafwijkingen (onderbemalingen). LTO Noord ziet een toenemende behoefte aan maatwerk vanuit het oogpunt van faciliteren van functies, kosten-beheersing en optimalisatie van het waterbeheer. Het 'Groot en robuust'-principe zou losgelaten moeten worden aangezien de negatieve effecten hiervan zich reeds aftekenen. Een belangrijk aandachtspunt is het verschil in maaiveldhoogte op veel percelen. LTO Noord verzoekt het hoogheemraadschap om ook dit onderwerp aan te haken bij actualisatie van het peilbeheer in 2016.

In toenemende mate zijn er wensen om water (en keringen en oevers) te ontwikkelen ten behoeve van recreatie. LTO Noord ondersteunt dit waar dit mogelijk is. Voorwaarden zijn dat het geen overlast veroorzaakt voor de omgeving en het uitgevoerd kan worden via de weg van koppeling van werk met werk. Separate

investeringen en blijvende onderhouds- en beheerskosten horen echter niet bij de kerntaken van het hoogheemraadschap van Rijnland. Gepaste terughoudendheid is hier dus op zijn plaats. Specifiek vraagt LTO Noord aandacht voor de risico's van beschadiging van oevers en beschoeiingen door golfslag en aanmeren. Goede monitoring en toezicht, en duidelijkheid met betrekking tot eventuele preventie- en herstelkosten zijn gewenst.

Paragraaf 4.7

LTO Noord vraagt nadrukkelijk aandacht voor de toenemende problematiek van verzilting; de schaderisico's voor onze teelten zijn evident. LTO Noord ondersteunt daarom van harte de inzet op de extra toevoermogelijkheden van zoet water en wil zich graag inspannen om zorgvuldig om te gaan met het beschikbare zoete water en hopen dat ook te zien van andere gebruikers en belanghebbenden. Het instrument 'voorzieningenniveau' wordt momenteel uitgerold, graag zoeken wij op dit punt samenwerking en afstemming. Waar mogelijk kunnen DAW-projecten volgen op uitvoering van het voorzieningenniveau.

In de 5e alinea van paragraaf 4.7 wordt benoemd dat bestrijding van verzilting en kwel in specifieke gebieden aanleiding kan geven tot beperking voor functies, zoals de landbouw, en mogelijk zelfs aanpassing of verplaatsing van functies. LTO Noord wijst op de afwijking van dit standpunt van de beleidsstrategie 'peil volgt functie'. De inzet van het hoogheemraadschap zou te allen tijden moeten zijn om te blijven voorzien in voldoende zoet water. Opschaling van de KWA is hier een goed voorbeeld van, maar ook het slim doorspoelen van polders. Het hoogheemraadschap van Rijnland heeft de Zoetwaterprijs 2015 ontvangen voor haar inzet in de pilot voorzieningenniveau Haarlemmermeer. Doel was tijdig in te spelen op veranderingen en het op peil houden van de watervoorziening. Bovenal is gebleken dat er nog optimalisatiemogelijkheden zijn. LTO Noord wil benadrukken dat verplaatsing en aanpassing van teelten zodoende niet aan de orde is in de komende planperiode.

Paragraaf 5.3

Het afleiden van kwaliteitsdoelen voor zogenoemde kleine wateren staat volgens paragraaf 5.3 de komende planperiode op de agenda. Normering van kavelsloten is met grote onzekerheden omgeven, omdat de KRW uitgaat van behoud van bestaande functies en geen rekening houdt met wijzigingen van functies. Normering van kavelsloten is echter in veel sterkere mate afhankelijk van de teelt, ontwatering en drainage van omliggende percelen. Het maakt verschil wat er wordt geteeld, hoe een perceel is ontwaterd en of een perceel is gedraineerd. Hier zou met de normstelling rekening mee gehouden moeten worden. Daarbij moet opgemerkt worden dat door het voorkomen van hoge fluctuaties in neerslagpatronen, geen eenduidig beeld verkregen wordt van de waterkwaliteit in kavelsloten. Bij monitoring dient men dit mee te nemen.

Helaas constateert LTO Noord dat Rijnland een 'alleingang' maakt bij deze afleiding. Niet alleen is de juridische basis hiervoor verre van duidelijk, ook kan het leiden tot zeer onduidelijke situaties voor ondernemers die met hun bedrijven in beheersgebieden van diverse waterschappen vallen. LTO Noord verzoekt het hoogheemraadschap aansluiting te zoeken bij andere waterschappen en daarnaast ook de focus te houden op KRW-lichamen. LTO Noord is voorstander van de inzet van KRW-maatregelen waarvan het effect is aangetoond, ingezet op meerdere waterlichamen. Dit heeft de voorkeur boven de huidige voorgestelde aanpak in een beperkt aantal waterlichamen met een groot scala aan maatregelen waarvan het effect niet bewezen kansrijk is (paragraaf 5.6).

In paragraaf 5.3 wordt ook gesteld dat kennisontwikkeling bijdraagt aan het behalen van de doelen voor schoon en gezond water. LTO Noord verzoekt hierbij aansluiting te zoeken bij de kennis van agrariërs over bodem en grondbewerking, welke een significante invloed hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Paragraaf 5.4

LTO Noord hoopt dat de discussie over het mogelijk op afstand zetten van de zuiveringen voortvarend wordt opgepakt. Het vorige bestuur heeft dit 'klaargezet' voor het huidige bestuur, maar inmiddels is er ruim ¾ jaar voorbij zonder merkbare stappen in dit dossier. Belangrijk is dat ook het effluent van de zuiveringen voldoet aan de waterkwaliteitsnormen en dat 'nieuwe stoffen' worden verwijderd. Opvallend is dat voor lozingen vanuit zuiveringsinstallaties gerekend wordt vanuit draagkracht van het systeem (subparagraaf 'We verminderen de emissies uit waterketen..', punt 1) terwijl niet duidelijk is wat dat betekent voor het voldoen

aan waterkwaliteits-normen. LTO Noord verzoekt het hoogheemraadschap aandacht te schenken aan deze normen en de tekst aan te passen. Daarnaast vraagt LTO Noord in het bijzonder aandacht voor overleg met de perceeleigenaren waar aanleg van persleidingen is voorzien indien de concentratie van zuiveringsinstallaties vordert.

Een samenwerkingsverband dat tot op heden reeds haar vruchten heeft afgeworpen is Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, in paragraaf 5.4 benoemd. LTO Noord is blij met de initiatieven die bij Rijnland al navolging hebben gekregen, zoals DAW Boskoop en DAW Haarlemmermeer, en de wens van het hoogheemraadschap om waar mogelijk aan te sluiten bij andere DAW-initiatieven. Om dit te faciliteren heeft het kabinet financiële middelen van het GLB ondergebracht in POP. LTO Noord verzoekt het hoogheemraadschap van Rijnland te streven naar maximale benutting van kansen die POP3 kan bieden en nauw aansluiting te zoeken bij de provincie voor een goede afstemming van middelen en doelen.

Paragraaf 5.6

In paragraaf 5.6 wordt de verwachting geuit in 2027 een goede toestand te bereiken en in het geval dit niet gehaald dreigt te worden, er aanvullende maatregelen nodig zijn.

LTO Noord wijst op de mogelijkheden voor doelverlaging in de KRW. Zo staat in KRW artikel 4.3 de mogelijkheid tot aanpassing van het 'goed ecologisch potentieel' (GEP) beschreven. Indien metingen bij de doelberekening in 2009 niet goed waren, er nieuwe inzichten over maatregeleffecten bekend zijn en/of natuurlijke achtergrond-belasting redenen geven voor herziening, kunnen waterbeheerders een technische exercitie uitvoeren die leidt tot betere doelen. Waterbeheerders mogen herijken in deze situatie binnen de richtlijnen van de KRW zonder uitgebreide verantwoording af te leggen.

KRW artikel 4.5 biedt de mogelijkheid tot doelverlaging van de KRW indien uitvoering van maatregelen leidt tot onaanvaardbaar hoge kosten, schade aan functies of een prioritering van functies plaats moet vinden. De keuze kan dan gemaakt worden voor een verminderde ambitie voor de KRW. Als hiertoe besloten wordt zullen waterbeheerders de doelen naar beneden bij moeten stellen na een uitgebreide verantwoordingsprocedure richting de Europese commissie. In de periode van 2016 tot 2018 zal op basis van verzamelde feiten worden bevestigd in hoeverre aanpassing van de KRW-doelen nodig is, waarna herijking in 2021 zou kunnen plaatsvinden.

LTO Noord verzoekt het hoogheemraadschap deze mogelijkheden te benutten om niet-realistische doelen te verlagen. Van nature komen er nutriënten in waterlichamen voor onder invloed van o.a. veenoxidatie, historische belasting, flora en fauna. Welke belasting door de agrarische sector wordt veroorzaakt en welke belasting vermijdbaar is, is veelal nog onbekend. LTO Noord verzoekt het hoogheemraadschap van Rijnland deze vermijdbare emissies inzichtelijk te maken en de doelen realistisch te stellen. Daarnaast verzoekt LTO Noord het hoogheemraadschap paragraaf 5.6 aan te passen en toe te voegen dat als uit monitoring blijkt dat het behalen van een goede toestand in 2027 niet haalbaar is, in te zetten op aanpassing van het GEP en/of doelverlaging tijdens het herijkingsmoment in 2021. Tevens ondersteunt LTO Noord de lobby om bij KRW-beoordelingen het 'one out, all out' principe los te laten (paragraaf 5.3, box 'Hoe beoordeelt de KRW?'). Dit principe doet geenszins recht aan de gedane inspanningen en behaalde resultaten.

Daarnaast wordt in paragraaf 5.6 'Park 21' als 'nieuw water' genoemd. Gezien de plannen zich nog in een pril stadium bevinden, verzoekt LTO Noord Park 21 te schrappen uit deze alinea, aangezien er nog geen besluiten zijn genomen over de definitieve plannen en uitvoering. LTO Noord maakt zich zorgen over de effecten op grondwater voor de aanliggende agrarische percelen door de geplande hoogteverschillen behorende bij het plan. Graag wil LTO Noord nauw betrokken blijven bij ontwikkelingen omtrent Park 21.

Hoofdstuk 7

LTO Noord is blij met de aandacht voor kostenbeheersing en gematigde tariefontwikkelingen, beschreven in hoofdstuk 7. Het streven dient erop gericht te zijn om ook in de laatste twee jaar van de komende planperiode (na afloop van de huidige bestuursperiode) de kosten met maximaal het inflatieniveau te laten stijgen. Nu zijn stijgingen van 2,6% in 2020 en 3% in 2021 voorzien. LTO Noord geeft deze uitdaging graag mee aan dit bestuur.

Wij zijn graag bereid deze brief mondeling toe te lichten.

Reactie Rijnland:

Hartelijk dank voor uw reactie. U vraagt hierin aandacht voor een aantal zaken ten aanzien van bodemdaling, onderhoud en de waterkwaliteit. Ook denkt u mee over de wijze waarop Rijnland zijn taken samen met de omgeving nog beter kan uitvoeren. Uit uw reactie blijkt een grote betrokkenheid bij het realiseren van droge voeten en schoon water. We gaan graag nader in op de door u aangedragen aandachtspunten:

Bodemdaling

Rijnland deelt de ambities van het klimaatakkoord omtrent de reductie van de emissie van CO₂ en andere broeikasgassen. De oxidatie van veen in het veenweidegebied draagt 2 tot 3 % bij aan de totale nationale CO₂-emissie. Maar ook methaan vanuit de veenweidesloten en het vee heeft een belangrijke bijdrage aan de broeikasgassen. De CO₂-ambitie in het veenweidegebied vergt een geïntegreerde aanpak waarbij zowel landgebruik als waterbeheer van belang is. Bij het waterbeheer deelt Rijnland de positieve verwachtingen van LTO over onderwaterdrainage. Deze kunnen de grondwaterstanden effectief beïnvloeden en zowel veenoxidatie remmen in droge perioden als draagkracht bevorderen in natte perioden. Rijnland heeft de extra watervraag door onderwaterdrainages in droge perioden ook meegenomen bij de afweging om de aanvoercapaciteit van de KWA te vergroten.

Rijnland wil graag met alle stakeholders waaronder LTO, veenweideinnovatiecentrum (VIC) en provincies, werken aan het grootschalig uitrollen van onderwaterdrainages. De tegenvallende ervaringen met de provinciale subsidieregelingen voor onderwaterdrainages in de afgelopen jaren hebben geleerd dat onderling begrip voor elkaars belangen cruciaal is. Rijnland is bereid om zich de komende WBP-periode met LTO en andere stakeholders in te zetten voor verdere reductie van de CO₂-emissie en de inzet van onderwaterdrainages.

Veiligheid

U merkt terecht op dat er veel regionale keringen in gebruik en eigendom zijn bij agrariërs. Goed overleg met alle belanghebbenden over hoe keringen beheerd en onderhouden moeten worden is daarbij essentieel en dan ook uitgangspunt van onze (communicatie)aanpak.

Vanuit de landelijke ontwikkelingen binnen het Deltaprogramma zijn voor de primaire keringen nieuwe risicogebonden normen opgesteld. Voor de regionale keringen is deze benadering nog niet uitgewerkt. Rijnland zal daarvoor deelnemen aan het landelijk breed overleg voor regionale keringen onder penvoerderschap van de STOWA. Rijnland streeft daarbij naar de uitvoering van een pilot, waarbij alle belanghebbenden worden betrokken. Als binnen een pilotgebied ook agrarische belangen vallen, wordt u hierbij vanzelfsprekend betrokken. De verwachting is dat er binnen het beheergebied van Rijnland gefocust wordt op randstedelijke economische ontwikkelingen en in het beheergebied van de collega-waterschappen op agrarische ontwikkelingen.

Peilafwijkingen

Rijnland erkent de behoefte aan maatwerk voor een duurzaam en doelmatig waterbeheer in het gedifferentieerde beheergebied. Een generiek uitgangspunt als 'groot en robuust' wordt derhalve niet gehanteerd. Bij het maatwerkbeheer kunnen peilafwijkingen in privaat beheer voor een individueel belang, een zinvolle bijdrage geven mits het niet leidt tot onacceptabele afwenteling of negatieve gevolgen voor de duurzaamheid. De erkenning van de rol van peilafwijkingen in het waterbeheer is ook aanleiding geweest om het instrument mee te nemen in de deregulering. Dit is doorgevoerd in de keur die in 2015 van kracht is geworden. Zowel voor hoogwatervoorzieningen als onderbemaling zijn daar dereguleringsstappen doorgevoerd.

Het is Rijnland ook bekend dat vanuit de sector het gevoel heerst dat er aanleiding is om nogmaals naar het beleid te kijken. Dit is ook opgenomen in het coalitieakkoord van Rijnland. Zoals in het WBP5 in paragraaf 4.4 (3^e alinea) staat weergegeven wordt deze evaluatie in de eerste helft van de planperiode uitgevoerd. Hierbij worden de stakeholders (onder andere LTO) betrokken.

Verziltig

Rijnland waardeert de steun vanuit LTO aan het beleid voor de beheersing van de externe verziltingsrisico's. Dat gaat zowel over het borgen van de aanvoerroutes, zoals de KWA met financiering uit het (rijks)Deltafonds, als

de inzet op beperking en compensatie van de gevolgen van ontwikkelingen zoals de verdieping Nieuwe Waterweg, zeesluis IJmuiden en zout Volkerak Zoommeer.

Terecht wijst LTO op de wettelijke plicht van de regionale waterbeheerder om het waterbeheer af te stemmen op de maatschappelijke functies (Waterwet art 2.1). Vanuit de publieke rol is het van belang daarbij ook de doelmatigheid en duurzaamheid van het beheer in het oog te houden. Daarom is de inzet van Rijnland om in gebieden waar de verwachting is dat het beheer (op termijn) niet tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten kan worden gevoerd met provincie, gemeente en sectoren in overleg te gaan. Een dergelijk gezamenlijk traject kan eventueel leiden tot adaptatie of wellicht op termijn tot transitie van de functie of teelt. Vanzelfsprekend is daarvoor een zorgvuldig gezamenlijk traject nodig. Conform de taak bedient Rijnland de wettelijke functies. Zodra een functie wijzigt, past Rijnland het beheer hierop aan.

Baggeren

In 2016 wordt het baggerbeleid geactualiseerd. In deze actualisatie wordt ook de wijze van baggeren meegenomen. Daarbij is uiteraard aandacht voor nieuwe (innovatieve) ontwikkelingen en de ecologie (Flora- en Faunawet).

Het al dan niet toepassen van beschoeiingen bij de aanleg van nieuwe watergangen is een onderwerp dat per geval bekeken dient te worden.

Recreatief medegebruik

Zoals u ook al aangeeft is recreatief medegebruik geen kerntaak van Rijnland. Wel heeft het leveren van een bijdrage aan het creëren van extra kansen voor recreatie voor ons een duidelijke meerwaarde, waarbij werk met werk maken en het benutten van meekoppelkansen voorop staat.

De risico's van varen en aanmeren voor de oevers en beschoeiingen zijn ook een aandachtspunt van Rijnland. Van belang daarvoor is dat het vaarweg- en nautische beheer van de vaarwegen, in onderling overleg met alle betrokken, goed geregeld is. Zie hiervoor ook de tekstuele aanpassingen zoals deze in hoofdstuk 4 van deze nota van beantwoording bij het onderdeel vaarwegbeheer zijn weergegeven.

Waterkwaliteitsdoelen kleine wateren

Rijnland trekt bij de doelaflleiding voor de kleine wateren nauw op met de partijen van het KRW-deelstroomgebied Rijn-west. Dat zijn onder meer acht waterschappen en vier provincies. Bovendien maken we bij de doelaflleiding gebruik van methodieken die onder meer door de STOWA worden aangereikt.

Het afleiden van doelen voor kleine wateren is ingewikkeld. U geeft terecht aan dat er met vele factoren rekening gehouden moet worden. Rijnland werkt bij de doelaflleiding daarom getrapt. In een aantal inspiratiegebieden wordt ervaring opgedaan met het afleiden van doelen. Dit zal in nauwe samenspraak met de omgeving plaatsvinden. Op basis van de resultaten van de inspiratiegebieden worden vervolgens voor alle kleine wateren doelen afgeleid.

Ten aanzien van de uitvoering van maatregelen in de KRW-waterlichamen kiest Rijnland er voor om de strategie uit de eerste uitvoeringsperiode te handhaven. Die bestaat eruit om in een selectie van wateren ("geprioriteerde wateren") aan de slag te gaan en daarmee de aandacht te focussen. Door deze focus kan samen met gebiedspartijen een krachtig en integraal plan uitgevoerd worden wat tot zichtbare resultaten leidt omdat alle noodzakelijke maatregelen worden getroffen. Bovendien wordt een gebied maar een beperkte tijd verstoord. Deze strategie heeft de voorkeur boven het uitvoeren van enkele maatregelen in alle wateren.

Waterketen

Zoals u aangeeft heeft het vorige bestuur het dossier 'organisatie van het zuiveringsbeheer' voorbereid voor het nieuwe bestuur. Op basis hiervan is het nieuwe bestuur inmiddels gestart met het vervolg daarop. Dit leidt naar verwachting de eerste helft van de planperiode tot een bestuurlijk besluit.

Naar aanleiding van uw opmerking over de lozingen vanuit zuiveringsinstallaties zullen we de tekst iets aanpassen/verduidelijken. Het gaat er daarbij om dat de draagkracht van het watersysteem wordt vertaald in waterkwaliteitsnormen. De zuiveringsinstallaties moeten hier vervolgens aan voldoen.

Daarnaast vraagt u aandacht voor overleg met perceeleigenaren waar aanleg van persleidingen zijn voorzien. Tijdig en goed overleg met de perceelseigenaren bij voorziene aanleg van persleidingen, is natuurlijk essentieel en maakt dan ook onderdeel uit van onze basisaanpak. De laatste jaren is dat overlegproces geoptimaliseerd, mede op basis van opgedane ervaringen.

Benutting POP3

Rijnland deelt de mening van LTO over de benutting van POP3 voor de financiering van DAW-initiatieven. Rijnland heeft in het KRW-programma gelden gereserveerd voor cofinanciering. POP3 wordt gecoordineerd door de provincies. Rijnland is met de provincies over POP3 in gesprek en hoopt dat in 2016 de eerste regelingen voor financiering worden opengesteld. We verwachten dat LTO met voldoende initiatieven komt om deze gelden vervolgens in te kunnen zetten voor het verbeteren van de waterkwaliteit en ecologie.

Doelen KRW

Rijnland is op de hoogte van de mogelijkheden om doelen aan te passen. Een doelcorrectie op achtergrondemissies is de afgelopen planperiode in een paar wateren gerealiseerd. Dit waren wateren waar achtergrondemissies duidelijk een rol spelen, zoals de Haarlemmermeerpolder. Bovendien zijn in veel wateren de doelen in de afgelopen planperiode geactualiseerd op basis van nieuwe inzichten en methodieken. Ervaringen van buurwaterschappen laten zien dat de doelcorrectie op basis van achtergrondemissies voor veel wateren arbeidsintensief, ingewikkeld en kostbaar is. We streven er naar om, in nauwe samenwerking met de partijen van deelstroomgebied Rijn-west, in deze planperiode voor alle wateren de achtergrondemissies in de doelen te verdisconteren. Naar verwachting leidt dit overigens bij lang niet alle wateren tot een aanpassing van de doelen.

Een doelverlaging op basis van economische gronden is alleen mogelijk als veroorzakers van de watervervuiling kunnen laten zien dat al het mogelijke is gedaan om emissies te beperken. Rijnland ziet daarom het in beeld brengen van vermijdbare verliezen als een opgave van de agrarische sector. Vermijdbare verliezen hangen nauw samen met de agrarische bedrijfsvoering.

Rijnland deelt de mening van LTO dat “one out, all out” een te negatief beeld schets van de verbetering van de waterkwaliteit. In onze rapportages worden daarom ook de ontwikkelingen van de afzonderlijke kwaliteitselementen zichtbaar gemaakt.

Nieuwe ontwikkelingen die leiden tot wateren van een aanzienlijke omvang vallen onder de KRW. In potentie is Park21 er daar één van. Het noemen van Park21 als potentieel waterlichaam staat los van de discussie over het al-dan-niet realiseren hiervan.

Tariefontwikkeling

We streven ook de laatste twee jaar van de planperiode naar een gematigde tariefontwikkeling van 2%.

Aanpassing(en) in WBP5:

De zienswijzen ten aanzien van bodemdaling, waterketen en doelen KRW, leiden tot tekstuele aanpassingen.

Paragraaf 4.4, 4e alinea, is als volgt gewijzigd (de toegevoegde tekst is onderstreept).

Speciale aandacht verdient de bodemdaling die in grote delen van het gebied – met name in het veenweide gebied en historische steden zoals Gouda – optreedt. Het gaat daarbij ook om de oxidatie van veen, dat bijdraagt aan de uitstoot van broeikasgassen.

Paragraaf 5.4, 2e alinea, is als volgt gewijzigd (onderstreept de gewijzigde tekst).

We verminderen de emissies uit de waterketen...

Hiervoor richten we ons in de planperiode op twee maatregelen:

- 1. De lozingen van Rijnlands afvalwaterzuiveringsinstallaties moeten gaan voldoen aan normen die zijn afgestemd op de draagkracht van het watersysteem waarop wordt geloosd. Dat geldt ook voor buitenwater. Het betreft vooral de lozing van nutriënten. Zo verbeteren we de waterkwaliteit. Eisen leggen we in voorschriften vast. En we zorgen er voor dat we aan die voorschriften voldoen.*

Paragraaf 5.6, het volgende wordt toegevoegd

We kijken kritisch naar de KRW-doelstellingen

In de aanloop naar de tweede uitvoeringsperiode van de KRW herzagen we de KRW-doelen op basis van de nieuwste inzichten en methodieken. In enkele gebieden met een evident hoge achtergrondemissie (Haarlemmermeer) verwerkten we die in de doelen. Dat doen we in de aanloop op de derde planperiode opnieuw. Tevens vormen we samen met de partijen van KRW-deelstroomgebied Rijn-west een beeld van de achtergrondemissies en verwerken deze waar nodig in de doelstellingen.

8. Waterrecreatie Nederland, 15.101048

Zienswijze(n):

Met deze brief geven wij onze zienswijze op het concept-Waterbeheerplan 5 (WBP5). Onderstaande punten hebben wij tevens ingebracht tijdens de inspraakbijeenkomst 'Waardevol Water' op 18 november in de Stadsgehoorzaal in Leiden.

Recreatief medegebruik

In het concept WBP5 verwoordt u in hoofdstuk 1 uw ambities met betrekking tot het waterbeheer in de periode 2016-2021. De ambities zijn in lijn met en in aanvulling op het coalitieakkoord 2015-2019. Hierin stelt u: *'Samen werken aan water staat centraal. Zodat we nu en in de toekomst in dit unieke deel van Nederland onder zeeniveau kunnen wonen, werken en recreëren. Water is een maatschappelijke opgave, en Rijnland wil samen met haar omgeving werken aan duurzaam en efficiënt waterbeheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten'*. De vertaling van deze ambities voor het recreatieve en toeristische medegebruik wordt ons inziens onvoldoende beschreven en ingevuld in het WBP5. Graag zien wij een actievere rol van het hoogheemraadschap om invulling te geven aan de geformuleerde maatschappelijke opgave. We gaan hierover graag het gesprek aan.

Vaarwegbeheer

In het hoofdstuk 'voldoende water' benoemt u uw taken met betrekking tot het vaarwegbeheer. Het hoogheemraadschap beperkt zich hiermee tot de door provincies aangewezen recreatieve BRTN-vaarwegen. Voor alle overige vaarwegen is het aan gemeenten zelf om het vaarwegbeheer te regelen. Een goed functionerend BRTN-vaarwegennetwerk is één van de speerpunten van Waterrecreatie Nederland. Wij zijn erkentelijk voor uw rol als vaarwegbeheerder voor deze vaarwegen in Rijnland. Wij spreken wel onze zorgen uit voor het onderliggende vaarwegennetwerk. Voor grote delen van dit netwerk ontbreekt het momenteel aan een deugdelijk vaarwegbeheer. Dit maakt het volledige vaarwegennetwerk kwetsbaar. Het BRTNvaarwegennetwerk is immers ook afhankelijk van het onderliggende netwerk. Een gedegen invulling van het vaarwegbeheer voor deze vaarwegen, als resultaat van samenwerking met gemeenten en overige stakeholders, past bij de geformuleerde ambities uit het coalitieakkoord. Hierbij blijft het bestaande vaarwegennetwerk behouden ('houden wat je hebt') en wordt er ruimte geboden voor initiatieven ter verbetering van het vaarwegennetwerk.

We kijken er naar uit hoe u het recreatieve medegebruik van de waterwegen in uw beheergebied een plek te geven in uw beleid. Waterrecreatie Nederland denkt daarbij graag met u mee.

Reactie Rijnland:

Hartelijk dank voor uw reactie waarin u aangeeft graag mee te denken over het recreatief medegebruik van de waterwegen in het Rijnlandse beheergebied. Uit uw reactie blijkt een grote betrokkenheid bij het realiseren van droge voeten en schoon water.

Rijnland onderkent het belang van het vaarwegbeheer en het recreatief medegebruik. Samen met u zijn ook wij van mening dat met name het onderliggende (lokale) vaarwegennetwerk te kwetsbaar is en beter geborgd moet worden. Het goed beheren en verder ontwikkelen van deze vaarwegen is belangrijk voor de recreanten, gebruikers, de watersportsector, de provincies en de gemeenten (oa. vestigingsklimaat). Alle betrokken partijen hebben hierin eigen taken en verantwoordelijkheden. Samenwerking is daarbij essentieel. Als beheerder van het watersysteem wil Rijnland hierin een verbindende rol spelen. Graag maken we daarbij gebruik van uw kennis.

Inmiddels zijn eind vorig jaar vanuit de provincies Noord- en Zuid-Holland initiatieven gestart voor het verder ontwikkelen van het regionale vaarwegennetwerk.

Aanpassing(en) in WBP5:

Om het belang van vaarwegbeheer en recreatief medegebruik in WBP5 te benadrukken worden een aantal aanpassingen doorgevoerd. Zie daarvoor de aangepaste teksten in hoofdstuk 4 van deze nota van beantwoording.

9. Gemeente Nieuwkoop, 15.101063

Zienswijze(n):

Middels deze brief geven wij onze zienswijze op het concept-Waterbeheerplan 5 (WBP 5). Wij onderschrijven de zienswijze zoals die beschreven is in de brief van de gemeente Kaag en Braassem met betrekking tot de geformuleerde ambities als het gaat om het beleven van het water door recreatief medegebruik. Wij verzoeken u een meer actievere (trekkers)rol in te nemen.

Reactie Rijnland en aanpassing(en) in WBP5

De gemeenten Alphen aan den Rijn, Kaag en Braassem en Nieuwkoop hebben allen dezelfde zienswijze ingediend. De Rijnlandse reactie op deze zienswijzen en de daaropvolgende aanpassingen in het WBP5 zijn weergegeven in hoofdstuk 4 van deze nota van beantwoording.

10. Gemeente Haarlemmermeer, 16.002599

Zienswijze(n):

Wij hebben kennis genomen van het Ontwerp Waterbeheerplan 5. Het hoogheemraadschap geeft hierin duidelijk aan wat de belangrijkste thema's zijn voor de komende 5 jaar. Naar aanleiding van de verschillende thema's willen wij hieronder inspreken.

1. Samenwerking en watergovernance:

Gemeente Haarlemmermeer vindt samenwerking en participatie in het kader van de waterproblematiek erg belangrijk. Dit vind o.a. zijn beslag in de Strategische Samenwerkingsagenda Haarlemmermeer-Rijnland 2015-2030, waarin het hoogheemraadschap en gemeente hun gezamenlijk ambitie hebben verwoord. In het ontwerp waterbeheerplan wordt ook duidelijk aangegeven dat gezamenlijke plannen belangrijk zijn voor het hoogheemraadschap. Daarnaast heeft Haarlemmermeer in het voortraject meegedacht in verschillende bijeenkomsten, o.a. bestuurlijk door wethouder Nederstigt, en door ambtelijk bij te dragen aan de bouwstenen nota, voorafgaand aan het ontwerp Waterbeheerplan 5.

De gemeente vindt het van belang om op strategisch niveau met het Hoogheemraadschap te overleggen om plannen op elkaar af te stemmen. Verder wil de gemeente benadrukken dat met name ook samenwerken in de praktijk een belangrijk punt is: - In het kader van de wateroverlast en klimaatproblematiek betekent dit dat Rijnland ontwikkelingen nog meer gezamenlijk kan oppakken en niet autonoom besluiten neemt waar andere partijen van afhankelijk zijn. Dit speelt o.a. ten aanzien van de sluiting van RWZI's.

- Voor waterbeheer geldt dit met name voor baggeren. Als ontvangstplichtige moet de gemeente hiermee rekening houden in de begroting. Dit betekent dat de planning goed afgestemd moet zijn met de gemeente.

2. Integraal watersysteem en integraal werken

Het Waterbeheerplan 5 geeft aan dat het watersysteem als integraal systeem wordt gezien. Dit staat ook in de Strategische Samenwerkingsagenda. Het oppervlaktewater-, grondwater- en afvalwatersysteem zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze integrale benadering is erg belangrijk in het oplossen van wateroverlast in stedelijk gebied. Het stedelijk water/rioleringssysteem (gemeente) moet namelijk, goed aansluiten op het landelijk systeem (Rijnland) dat het moet afvoeren. De systemen goed op elkaar laten aansluiten is van essentieel belang. Een voorbeeld hiervan is de problematiek in Zwanenburg.

3. Duurzaamheid

Duurzaamheid wordt in het waterbeheerplan uitgelegd als besparing van energie. Echter de betekenis van duurzaam waterbeheer komt niet aan de orde. Dit is gebruik maken van het water in het gebied waar het terecht komt, de kwaliteit en kracht van het water en water meer de ruimte geven zodat er minder wateroverlast is, maar water wel zoveel mogelijk vastgehouden kan worden. Dit is de manier waarop we willen werken. Daarnaast kan een duurzame oplossing van tekort aan zoet water bijv. zijn om lokaal gebieden te laten verzilten. Dit wordt heel kort aangestipt in het waterbeheerplan, maar is wel een oplossing om te bespreken. Een concreet punt van duurzaamheid en afvalwater is riothermie. Er is warmte beschikbaar in diverse afvoerleidingen. Het probleem nu is echter nog de afname. Wie kan en wil het afnemen? Vanuit de Strategische Samenwerkingsagenda hebben we hiervoor een onderzoek opgestart.

4. Voldoende water

Verziltning is een belangrijk aandachtspunt in Haarlemmermeer. Één van de maatregelen om een tekort aan zoet water op te lossen is het instellen van flexibel peilbeheer in de polder. Belangrijk is dat het hoogheemraadschap aangeeft hoe groot het probleem is en om hoeveel water het gaat. Dit is om het belang van de maatregelen die bewoners, agrariërs en bedrijven moeten nemen duidelijk te maken.

5. Ecologie

In Haarlemmermeer is de tendens om natuur meer de ruimte te geven. De beleving is daarbij belangrijk. Natuurvriendelijke oevers zijn daarbij van betekenis. Deze zijn echter ook van belang voor de ecologie en de ecologische hoofdstructuur en de ecologische waterkwaliteit. Gemeente en Rijnland zijn hierover in overleg. Ook bewoners kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Het waterbeheerplan is nu nog een formele vastlegging van afspraken en intenties, maar biedt in de toekomst mogelijk ook ruimte om nieuwe vormen van

beheer in te voeren, waarbij de rol van de bewoner steeds groter kan worden. De eindverantwoordelijkheid voor veiligheid en gezondheid blijft uiteraard wel bij het hoogheemraadschap liggen. Als gemeente willen we hierover graag in overleg om samen toe te werken naar de participerende maatschappij.

Reactie Rijnland:

Hartelijk dank voor uw reactie waarin u aandacht vraagt voor een aantal zaken en meedenkt over de wijze waarop Rijnland haar taken samen met de omgeving nog beter kan uitvoeren. Uit uw reactie blijkt een grote betrokkenheid bij het realiseren van droge voeten en schoon water. We gaan graag nader in op de door u aangedragen aandachtspunten:

Samenwerking en governance

De onderwerpen die u aandraagt herkennen wij en sluiten goed aan bij de in WBP5 verwoorde ambities ten aanzien van samenwerken en water verbinden aan de maatschappelijke opgaven (hoofdstuk 1). Essentieel daarbij is dat de omgeving nauw en vroeg betrokken wordt bij de diverse ontwikkelingen (van beleidsvoorbereiding tot en met de uitvoering/praktijk), zodat belangen, verantwoordelijkheden en projecten goed op elkaar worden afgestemd. De gezamenlijk opgestelde Strategische Samenwerkingsagenda en de hieruit vloeiende afstemmingsoverleggen en gebiedsprocessen in de Haarlemmermeerpolder zijn daarvan een goed voorbeeld. Hierin worden reeds de door u aangedragen onderwerpen door Rijnland en de gemeente, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid, opgepakt.

Integraal watersysteem en integraal werken

Zoals in het WBP5 en de Strategische Samenwerkingsagenda staat aangegeven, zijn het regionale- en het lokale/stedelijke watersysteem onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het gaat hierbij niet alleen om onderlinge goede (technische) afstemming maar ook over zaken zoals het behalen van de besparingsdoelstellingen in de waterketen, conform de afspraken in het Bestuursakkoord Water (BAW). Wij zijn hierover reeds samen in goed (structureel) overleg.

Duurzaamheid

Ten aanzien van uw opmerking over duurzaamheid geldt dat de focus in WBP5 niet alleen ligt op energiebesparing. Zoals in paragraaf 1.2 staat aangegeven staat duurzaamheid centraal bij alles wat we doen. Duurzaamheid in de zin van een ook op de lange termijn houdbaar watersysteem. Daarnaast zien wij duurzaam waterbeheer als handelen waarbij aandacht is voor mens en dier, binnen ecologische randvoorwaarden en met oog voor economische prestaties. Deze basisprincipes zijn vervolgens in heel het WBP5 toegepast.

In het kader van de Strategische Samenwerkingsagenda is een onderzoek gestart naar de toepasbaarheid van riothermie. Wij zijn benieuwd naar de uitkomsten hiervan, met name voor wat betreft de praktische toepasbaarheid. Wij verkennen graag met u de verdere mogelijkheden.

Voldoende water

Uw aandachtspunten met betrekking tot (flexibel) peilbeheer en verzilting herkennen wij. Het informeren van de gebruikers en overige belanghebbenden over de omvang van de problemen is, zoals u ook aangeeft, essentieel. Dit maakt dan ook onderdeel uit van de gebiedsprocessen die we, deels gezamenlijk, hierover in de Haarlemmermeerpolder voeren en zullen gaan voeren.

Ecologie

De beleefbaarheid van water en het recreatieve medegebruik van water zijn ook voor Rijnland belangrijke onderwerpen. Zoals u in deze nota van beantwoording kunt lezen (hoofdstuk 4) zijn de teksten in het WBP5 daarop aangepast. Wij staan daarbij, zoals ook in het WBP5 staat aangegeven, open voor nieuwe vormen van beheer en onderhoud waarbij inwoners en bedrijven een grotere rol spelen. Een mooi voorbeeld daarvan in de Haarlemmermeerpolder is het door agrariers, op een aantal locaties en tegen een vergoeding, niet meer bemesten en bespuiten van drie meter brede stroken land langs het water (Blauwe dienst). Dit draagt bij aan een betere waterkwaliteit. Graag verkennen wij samen met u de verdere mogelijkheden van participatie.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

11. Resultaten inspraakavond

11.1 Algemeen

Woensdagavond 18 november organiseerde het hoogheemraadschap van Rijnland in de Stadsgehoorzaal in Leiden de avond ‘Waardevol Water’ over het WBP5. Het plan is bijna klaar en ligt ter inzage. Een mooi moment om vooruit te kijken. Ruim 70 mensen met uiteenlopende achtergronden waren aanwezig: natuur-, recreatie- en landbouworganisaties, bedrijfsleven, medeoverheden en inwoners.

Deze deelnemers bespraken hoe zij in de toekomst nog beter kunnen samenwerken en tegemoet kunnen komen aan elkaars belangen. Het resulteerde in een inspirerende bijeenkomst met een goede sfeer en levendige gesprekken. Belangrijkste resultaat van de avond was dat de deelnemers niet alleen kwamen halen, maar vooral brengen. Aangegeven werd dat we elkaar nodig hebben om nu en in de toekomst droge voeten en schoon water te kunnen houden. De gesprekken gingen dan ook vooral hoe we deze doelen samen voor elkaar kunnen krijgen. Zie ook het sfeerverslag van de avond dat op de WBP5-website www.rijnland.net/wbp5 is weergegeven.

Tijdens de avond zijn vele onderwerpen de revue gepaseerd. In de volgende paragrafen zijn deze opbrengsten samengevat weergegeven. Inclusief de Rijnlandse reactie daarop.

11.2 Voer een goede gezamenlijke discussie over de toekomst van het zuiveringsbeheer

Maak werk van het realiseren van de circulaire economie. Voer daarvoor met de omgeving de discussie hoe we dat samen kunnen bereiken. Het gaat daarbij om een gedeelde visie over de toekomst van het zuiveringsbeheer. Aandachtspunten daarbij zijn:

- Integrale aanpak (zowel preventie/bronaanpak als end-of-pipe).
- Centraal wat moet, decentraal wat kan.

Reactie Rijnland:

Rijnland is blij dat de aanwezigen samen met Rijnland willen werken aan het verder verduurzamen van de waterketen. Tijdens de inspraakavond zijn daarover goede discussies gevoerd en eerste contacten gelegd die we graag verder uitbouwen. Dit sluit goed aan bij de ambities en doelstellingen die hierover in het ontwerp-WBP5 in het hoofdstuk waterketen zijn opgenomen en waarmee we, samen met de omgeving, de komende planperiode mee aan de slag gaan. Zie daarvoor de paragrafen:

- *We verwerken het afvalwater op doelmatige wijze (6.4).*
- *We intensiveren de samenwerking met onze waterketenpartners (6.4).*
- *Wij helpen om een circulaire economie te maken (6.5).*

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

11.3 Zet in op waterbewustwording van inwoners en bedrijven

Maak burgers en bedrijven 'bewust' van hun handelen en wat ze zelf kunnen doen aan het voorkomen van wateroverlast en het zorgen voor een goede waterkwaliteit (inclusief waterketen). Geef voorbeelden, zoals bijvoorbeeld de operatie steenbreek (campagne verwijderen tuinverharding). Zet verschillende communicatiemiddelen in en werk samen met bijvoorbeeld tuincentra en apothekers.

Reactie Rijnland:

We onderschrijven de reactie en deze sluit aan bij de geformuleerde ambities in paragraaf 1.1 en 1.3 uit het hoofdstuk 1 'Onze ambitie: Samen werken aan droge voeten en schoon water'. Hierin staat onder andere beschreven dat Rijnland gaat werken aan het vergroten van waterbewustzijn en het bieden van een handelingsperspectief voor inwoners en bedrijven. Dit willen we in de komende periode graag nader vormgeven, samen met onze partners.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

11.4 Maak werk van samenwerking. Samenwerken vraagt ook het oog hebben voor de omgeving

Samenwerken met de omgeving is essentieel om de diverse waterdoelen te kunnen halen. Niet alleen samenwerken met de reguliere stakeholders zoals provincies en gemeenten. Maar ook met de burgers en bedrijven. Zonder hun medewerking kom je niet ver. Ideeën en suggesties die werden aangedragen zijn:

- Rol de bestaande samenwerking in de Waterketen verder uit.
- Heb niet alleen oog voor de eigen waterschapsdoelen maar ook voor de wensen en behoeften van de omgeving (bijvoorbeeld recreatief medegebruik).
- Met begrip voor elkaar en door naar elkaar te luisteren kunnen er mooie samenwerkingsverbanden ontstaan (bijvoorbeeld blauwe diensten met agrariërs).
- Nog te vaak wordt er pas samengewerkt als er een probleem is. Om echt zaken te kunnen bereiken is het van belang al aan de voorkant van het proces met elkaar te praten.
- Maak strategische samenwerkingsagenda's met de belangrijkste partners.
- Werk ook samen in de communicatie richting burgers en bedrijven over bijvoorbeeld waterbewustwording
- Ga waar mogelijk aan de slag met kleinschalige pilots (proeftuinen), zodat samenwerking makkelijker kan starten.

Reactie Rijnland:

Deze reacties en bijbehorende suggesties en ideeën herkennen wij en sluiten goed aan bij de in WBP5 verwoorde ambities ten aanzien van samenwerken en water verbinden aan de maatschappelijke opgaven, waaronder recreatief medegebruik. Essentieel is dat de omgeving nauw en vroeg betrokken wordt bij de diverse ontwikkelingen (van beleidsvoorbereiding tot en met de uitvoering/praktijk), zodat belangen en verantwoordelijkheden goed op elkaar worden afgestemd. Pilots zijn daarbij goede instrumenten. Een concreet voorbeeld daarvan zijn de 'droompolders' die in het hoofdstuk 'Schoon en gezond water' zijn opgenomen.

De samenwerking wordt vormgeven door het opstellen van strategische (gebieds)agenda's waarbij met een gemeente de plannen en opgaven voor de korte, middenlange en lange termijn worden gedeeld. Dit houdt soms in dat een waterplan geactualiseerd zal worden en soms moet een dergelijke agenda nog worden opgebouwd. Ook met onze andere partners worden waar mogelijk dergelijke agenda's opgesteld en gecombineerd.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

11.5 Zet in op vaarwegbeheer en recreatief medegebruik

Recreatief medegebruik is (inclusief het vaarwegbeheer) voor veel van de aanwezigen een belangrijk onderwerp. Daarvoor zijn een goed ingericht watersysteem en een goede waterkwaliteit essentieel. De aanwezigen geven aan dat Rijnland een bredere rol kan vervullen in het recreatief medegebruik van het water, want water moet ook beleefbaar zijn. In het WBP5 is daarover weinig te vinden. Daarnaast is het vaarwegbeheer van het onderliggende vaarwegennetwerk nog slecht geregeld. Samenwerking tussen de verschillende overheden is noodzakelijk om dit verder te ontwikkelen. Rijnland kan daarin een mooie rol spelen, vanwege de sleutelpositie die het heeft op waterbeheergebied. Goed voorbeeld is de samenwerking met Alphen aan de Rijn bij de ontwikkeling van het lokale vaarwegennetwerk.

Reactie Rijnland:

In totaal zijn vier zienswijzens binnengekomen die betrekking hebben op het vaarwegbeheer en het recreatieve medegebruik. Rijnland onderkent het belang van vaarwegbeheer en recreatief medegebruik en zal om dit te benadrukken een aantal wijzigingen doorvoeren in het WBP5. Voor een uitgebreide Rijnlandse reactie en de aanpassingen die zijn doorgevoerd, zie hoofdstuk 4 van deze nota van beantwoording.

11.6 Bodemdaling

Bodemdaling en hoe hier verstandig mee om te gaan is voor het veenweide gebied een belangrijk onderwerp. Hou bij het vaststellen van de peilen voldoende rekening met alle belangen (zowel natuur als bedrijfseconomische insteek). Er is bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar onderwaterdrainage waarmee bodemdaling van veengrond gereduceerd kan worden. Ondanks de regeling om hiervoor subsidie aan te vragen gebeurt dit nog maar mondjes maat. De verklaring hiervoor is volgens een aantal tafelgasten dat het ten eerste erg ingewikkeld is om aanspraak te maken op een dergelijke subsidie. Ten tweede is er vanuit de landeigenaren ook meer durf en motivatie nodig om zelf aan de slag te gaan om de lokale problematiek te verhelpen.

Reactie Rijnland:

Bodemdaling vormt een grote maatschappelijke opgave ook voor doelmatig en duurzaam waterbeheer. In het WBP5 wordt het als een aandachtsgebied benoemd, waar ook bij de afweging van het peil rekening mee wordt gehouden (paragraaf 4.4). Daarbij zet Rijnland zowel in het landelijk als stedelijk gebied nadrukkelijk in op samenwerking met de stakeholders. Effectief toepassen van strategieën als onderwaterdrains kunnen inderdaad alleen als de ontwikkeling wordt opgepakt samen met de gebruikers. In het veenweidegebied zijn dit veelal de melkveehouders. Rijnland doet dat bijvoorbeeld in samenwerking met provincies, andere waterschappen en LTO in het Veenweide innovatiecentrum (VIC). Zo kunnen maatregelen worden ontwikkeld waar ook gebruikers gemotiveerd mee aan de slag kunnen zonder onnodig ingewikkelde bureaucratie.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

11.7 Betrek omgeving bij opstellen/evaluatie baggerbeleid

Er wordt nog onvoldoende visvriendelijk gebaggerd. Dit ondanks de Flora- en Faunawet waar ingehuurd loonwerkers aan moeten voldoen.

Reactie Rijnland:

Bij het baggeren van de watergangen houden wij ons aan de gedragscode Flora- en Faunawet. Aanbevelingen om (nog) meer rekening te houden met vissen kunnen in de visstandbeheercommissie (VBC) worden ingediend, waar onder andere het jaarlijkse baggerprogramma wordt besproken. Daarnaast wordt in 2016 het baggerbeleid geactualiseerd. In deze actualisatie wordt ook de wijze van baggeren meegenomen, waarbij uiteraard aandacht is voor de ecologie.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

11.8 Stel realistische doelen voor de waterkwaliteit

Stel voor de waterkwaliteit realistische en haalbare doelen. Het hoeft niet altijd kraanwater te zijn. Hoeveel gaan we bijvoorbeeld met de defosfatering bij Nieuwkoop? Ander issues zijn:

- Indien huidige doelen niet haalbaar zijn, dan dit tijdig met omgeving (EU) communiceren.
- Meer waterplanten agv. verbetering waterkwaliteit versus overlast van waterplanten.
- Hoe ecologie en economie met elkaar verzoenen (landbouwgebieden economisch rendabel houden en toch voldoen aan de regels).

Reactie Rijnland:

Rijnland streeft naar realistische en haalbare KRW-doelen binnen de randvoorwaarde van schoon water en een gezonde ecologie.

De afgelopen periode heeft Rijnland de doelen van belangrijkste wateren geactualiseerd. Daarbij is gebruik gemaakt van nieuwe inzichten en methoden die door de STOWA zijn ontwikkeld. Het is de verwachting dat de doelen voor die wateren daarmee realistischer zijn geworden.

Of de gestelde doelen haalbaar zijn, blijkt als de maatregelen zijn uitgevoerd. Omdat nog lang niet alle maatregelen zijn genomen, wordt dit pas in 2021 of 2027 duidelijk. Een extra onzekerheid daarbij is de ontwikkeling van de agrarische emissies, die cruciaal zijn voor het bereiken van een goede waterkwaliteit.

Bij sommige doelen ontstaat spanning met het gebruik van het water. Dat betreft bijvoorbeeld waterplanten, die in de toekomst voor overlast kunnen zorgen bij een ongeremde ontwikkeling. In dat geval is afstemming nodig tussen de eisen van gebruikers (met name recreatie) en de vanuit de ecologie noodzakelijke ontwikkelingen.

Aanpassing(en) in WBP5:

Geen.

Hoogheemraadschap van
Rijnland

**WATERBEHEERPLAN 5
2016 - 2021**

Waardevol Water

Doorgevoerde wijzigingen ten opzichte van versie 4.4 (ontwerp-WBP5, 4 november 2015)

- Het ontwerp-WBP5 heeft van 11 november tot en met 23 november 2015 ter inzage gelegen. Alle binnengekomen zienswijzen en de Rijnlandse reactie daarop zijn weergegeven in de nota van beantwoording. Zoals in de nota van beantwoording staat aangegeven, leiden een paar zienswijzen tot een aanpassing van het WBP5. Betreffende aanpassingen zijn in voorliggend WBP5 met **een gele kleur** aangegeven.

INHOUDSOPGAVE

1. Onze ambitie: Samen werken aan droge voeten en schoon water	6
1.1 Wij doen ons werk voor en samen met de inwoners en bedrijven in ons gebied	6
1.2 We werken duurzaam en innovatief tegen zo laag mogelijke kosten	7
1.3 We zijn een dienstverlenende organisatie	8
2. Onze organisatie: watersysteembeheerder in veelzijdig West-Nederland	11
2.1 Wat beheren wij en hoe doen we dat?	11
2.2 Wat geven we uit aan het waterbeheer?	11
2.3 Overzicht van de belangrijkste wettelijke kaders	12
3. Waterveiligheid	14
3.1 Onze ambitie: Wij beschermen onze omgeving tegen overstromingen	14
3.2 Drie doelen voor 2016 tot en met 2021	14
3.3 Waterveiligheid, waar gaat het over?	14
3.4 Wij beschermen tegen overstromingen (preventie)	15
3.5 Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking)	17
3.6 Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten	18
3.7 Meerlaagsveiligheid en participatie in de praktijk	18
4. Voldoende Water	20
4.1 Onze ambitie: We zorgen voor voldoende water	20
4.2 Vier doelen voor 2016 tot en met 2021	20
4.3 Voldoende water, waar gaat het over?	20
4.4 Wij zorgen ervoor dat de waterpeilen kloppen	21
4.5 Wij zorgen voor de instandhouding van het watersysteem	22
4.6 Wij beperken de gevolgen van wateroverlast	24
4.7 Wij zorgen waar mogelijk voor voldoende zoet water	25
4.8 Waterrobuust bouwen en participatie in de praktijk	26
5. Schoon en gezond Water	27
5.1 Onze ambitie: Rijnlands water is schoon	27
5.2 Vier doelen voor 2016 tot en met 2021	27
5.3 Schoon en gezond water, waar gaat het over?	28
5.4 Wij verminderen de watervervuiling	29
5.5 Wij beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch	30
5.6 Wij realiseren schone meren, plassen en natuurgebieden	31
5.7 Wij maken zwemwaterlocaties schoon en veilig	32
6. De Waterketen	33
6.1 Onze ambitie: We optimaliseren de verwerking van het afvalwater en hergebruiken de grondstoffen	33
6.2 Twee doelen voor 2016 tot en met 2021	33
6.3 De Waterketen, uitleg van het begrip	33
6.4 We verwerken het afvalwater op doelmatige wijze	33
6.5 We verduurzamen de verwerking van afvalwater en hergebruiken het afvalwater optimaal	35
7. Duurzame financiën	37
7.1 Financiële kaders	37
7.2 Investeringsramingen, exploitatielasten, lastendrukontwikkeling en schuldenpositie	37
7.3 Consequenties voor de belastingbetaler	39
7.4 Risicoparagraaf: financiële gevoeligheidsanalyse	40
7.5 Rekenkundige uitgangspunten	40
BIJLAGE 1: De druk op het watersysteem neemt toe	42
BIJLAGE 2: Wat wil de omgeving?	44
BIJLAGE 3: Afkortingen	47

Inleiding: Nieuw plan voor de toekomst

Rijnland, waterbeheerder in West-Nederland

Rijnland ligt midden in de Randstad. Grofweg in de vierhoek IJmuiden - Amsterdam West - Gouda - Wassenaar, met een totale oppervlakte van 1175 km². Het is een prachtig, afwisselend gebied: strand en duinen, de Bollenstreek, het Groene Hart, meren en plassen en de historische, waterrijke steden Haarlem, Leiden en Gouda. Bovendien is er veel bedrijvigheid in dit deel van de Randstad: vanzelfsprekend in de steden maar ook op en rond de luchthaven Schiphol. Bovendien liggen in Rijnland drie belangrijke land- en tuinbouwgebieden: Boskoop, Aalsmeer en de Duin- en Bollenstreek. In dit gebied beheert Rijnland het water al sinds 1255.

WBP5: een nieuw waterbeheerplan voor de periode 2016 - 2021

Elke zes jaar leggen waterschappen het beleid en de aanpak die noodzakelijk zijn om de watertaken goed te kunnen uitvoeren, vast in een zogeheten waterbeheerplan. In het voorliggende vijfde waterbeheerplan (WBP5) geven we richting aan het waterbeheer in de periode 2016 -2021. Dit in lijn met en in aanvulling op het coalitieakkoord (2015) waarin het nieuwe bestuur van Rijnland de koers voor de komende jaren heeft uitgezet.

Dit zijn de belangrijkste punten uit het coalitieakkoord

Voor de volledige versie, zie: www.rijnland.net/bestuur.

Samen werken aan water!

In het coalitieakkoord 2015 – 2019 beschrijft het college van dijkgraaf en hoogheemraden het waterbeleid op hoofdlijnen. Samen werken aan water staat centraal. Zodat we nu en in de toekomst in dit unieke deel van Nederland onder zeeniveau kunnen wonen, werken en recreëren. Water is een maatschappelijke opgave, en Rijnland wil samen met haar omgeving werken aan duurzaam en efficiënt waterbeheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Hiervoor zijn de volgende speerpunten benoemd:

Schoon water en droge voeten ...

- **Waterveiligheid:** De inwoners en bedrijven zijn goed beschermd tegen overstromingen vanuit zee en de rivieren.
- **Voldoende Water:** Er is voldoende water. Niet te veel en niet te weinig, passend bij de functie.
- **Schoon en gezond water:** Rijnlands water is schoon, de kwaliteit van het water past bij de functies.
- **Waterketen:** het afvalwater wordt optimaal gezuiverd en de grondstoffen hergebruikt.

...tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten...

Hiervoor wordt een duurzaam financieel beleid gevoerd, waarbij gestreefd wordt naar een gemiddelde lastendrukstijging rond inflatieniveau aan het eind van de bestuursperiode.

.... met extra inzet op...

- **Participatie:** Wij doen ons werk voor - maar ook steeds vaker samen met - de inwoners en bedrijven in ons gebied. Het gaat niet om wie de taak uitvoert maar hoe deze op de beste manier wordt uitgevoerd voor alle betrokkenen. Dit vereist ook een nieuwe manier van besturen waarbij de omgeving bij elk besluit actief en zo vroeg mogelijk wordt betrokken.
- **Duurzaamheid:** Groot belang wordt gehecht aan duurzaamheid. Duurzaamheid in de zin van een ook op lange termijn houdbaar watersysteem. En als handelen waarbij aandacht is voor mensen, binnen ecologische randvoorwaarden met aandacht voor economische prestaties.
- **Innovatie:** Innovatie is essentieel om tegen aanvaardbare lasten een goed waterbeheer te kunnen voeren. Goed voorbeeld uit de afgelopen jaren is de manier waarop Kustwerk Katwijk is aangepakt. Deze lijn wordt voortgezet en versterkt.
- **Deregulering:** De regels worden verder vereenvoudigd of zelfs geschrapt. De ervaringen met de 'ja, tenzij Keur' worden geëvalueerd; bij succes worden dezelfde principes ook toegepast op andere beleidsterreinen, bijvoorbeeld peilbeheer. Hierbij hoort ook een andere manier van handhaving.
- **Dienstverlening:** Een dienstverlenende houding richting de omgeving, die niet alleen onze klant is maar ook onze partner. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: één loket, vereenvoudigen van procedures, digitaal

werken.

- **Vernieuwend besturen:** De hierboven beschreven ontwikkelen vragen om een modern waterschap dat bereikbaar en transparant is voor haar omgeving.

Onze uitnodiging: wij willen werken aan water, vóór u en mét u!

Bij de ontwikkeling van het WBP5 is de omgeving nauw betrokken. Hiervoor voerde Rijnland de campagne *Denk mee met Rijnland*. De opbrengst hiervan heeft ons blij verrast. Bijna alle partijen gaven aan graag met Rijnland aan de slag te willen om het beheergebied nog veiliger en schoner te maken en hebben daarvoor goede ideeën en suggesties aangeleverd, die in het WBP5 zijn verwerkt.

Het plan is nu gereed. Dit betekent dat de uitvoering kan gaan beginnen. We willen dit graag samen met onze omgeving doen en nodigen iedereen dan ook uit om samen met ons aan de slag te gaan!

De omgeving, wie is dat?

In dit waterbeheerplan wordt vaak de term *de omgeving* gebruikt. Hiermee bedoelen wij alle inwoners, bedrijven, overheden en belanggroeperingen die in het beheergebied van Rijnland wonen, werken, recreëren en/of een bepaald belang hebben. Inclusief de aangrenzende waterbeheerders en kennisinstellingen waarmee wij samenwerken.

Wat kunt u lezen in dit waterbeheerplan?

In hoofdstuk 1 is de Rijnlandse ambitie beschreven, inclusief de richtinggevende uitgangspunten voor de planperiode. Wie Rijnland is, welke taken Rijnland uitvoert en de kaders waarbinnen Rijnland opereert, is beschreven in hoofdstuk 2. Wat we per taak willen bereiken en hoe we dat denken te gaan doen is uitgewerkt in de hoofdstukken 3 tot en met 6: waterveiligheid, voldoende water, schoon en gezond water, de waterketen. De financiële consequenties zijn in hoofdstuk 7 weergegeven.

Graag willen wij u ook wijzen op het online WBP5-magazine op www.rijnland.net/wbp5 waar de hoofdlijnen uit het WBP5 digitaal en interactief worden gepresenteerd.

1. Onze ambitie: Samen werken aan droge voeten en schoon water

Waar doen we het voor?

Leven in Rijnland is leven met water. Droge voeten en schoon water, zodat we nu en in de toekomst onder zeeniveau kunnen blijven wonen, werken en recreëren in dit mooie en unieke deel van Nederland. Dat is wat ons drijft.

Die toekomst wordt mede bepaald door trends in klimaat en maatschappij en de noodzaak om op duurzame wijze met onze omgeving om te gaan. De verwachte toename van neerslag en droogte, bodemdaling, verzilting zeespiegelrijzing en de verdergaande verstedelijking, leggen een steeds grotere druk op het watersysteem. De gevolgen hiervan zijn reeds zichtbaar. Een goed voorbeeld is de extreme hoeveelheid neerslag die juli 2014 in de omgeving van Boskoop en Alphen aan den Rijn is gevallen, waardoor op grote schaal wateroverlast optrad.

Een andere ontwikkeling is dat de samenleving verandert. De verzorgingsstaat waarin wij zijn opgegroeid ontwikkelt zich in de richting van een participatiesamenleving. De tijd is voorbij waarin de uitvoering van de publieke taak aan de overheid is voorbehouden. Steeds vaker zien wij dat inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties actief betrokken zijn bij de publieke taak en een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering ervan, waaronder ook het waterbeheer.

Wat willen we bereiken?

Door niet tegen het water te strijden maar met het water mee te bewegen kan het beheergebied met innovatieve en duurzame oplossingen zo worden ingericht dat ook toekomstige generaties prettig kunnen wonen, werken en recreëren, tegen zo laag mogelijke kosten. Dit alles vraagt om zorgvuldige afwegingen tussen de belangen voor de mens, de natuur en de economie, waarbij het vinden van de juiste balans tussen deze drie de grote uitdaging is.

In de hoofdstukken 3 tot en met 6 is per watertaak uitgewerkt wat we de komende planperiode willen bereiken. Kort samengevat gaat het om:

- Waterveiligheid: Bescherming tegen overstromingen vanuit zee en de rivieren.
- Voldoende Water: Er is voldoende water. Niet te veel en niet te weinig, passend bij het gebruik.
- Schoon en gezond water: Rijnlands water is schoon, zodat de mens, de natuur en economie er optimaal gebruik van kunnen maken.
- Waterketen: het afvalwater wordt optimaal gezuiverd en de grondstoffen hergebruikt.

Hoe wij werken: onze uitgangspunten

Om deze doelen te bereiken hanteren wij een manier van denken en werken die uitgaat van kansen, samenwerken en het zoeken naar nieuwe wegen. In navolging op het coalitieakkoord zijn daarom de volgende uitgangspunten richtinggevend voor het WBP5:

1. Wij doen ons werk voor en samen met de inwoners en bedrijven in ons gebied, hun wensen en belangen staan centraal (participatie).
2. We werken duurzaam en innovatief tegen zo laag mogelijke kosten.
3. We zijn een dienstverlenende organisatie.

1.1 Wij doen ons werk voor en samen met de inwoners en bedrijven in ons gebied

We benutten de kennis en creativiteit van inwoners en bedrijven

Wij zien water als een maatschappelijke opgave, die sterk verbonden is met andere maatschappelijke opgaven. En waar mensen mee in aanraking komen tijdens hun werk, in hun leefomgeving en vrije tijd. Bovendien beschikt de omgeving over veel gebiedskennis, creativiteit en deskundigheid die kunnen helpen het waterbeheer nog slimmer en goedkoper uit te voeren. En vraagt de samenleving tegenwoordig een andere aanpak van de overheid, waarbij de omgeving eerder en directer wordt betrokken.

Het luisteren, betrekken en samenwerken met de omgeving is dan ook cruciaal voor het goed kunnen uitvoeren van onze waterschapstaken tegen zo laag mogelijke kosten. Om een betrouwbare en toegankelijke

partner te zijn en de kennis en oplossingskracht van de omgeving te benutten doen we het volgende. Doelmatigheid, maatwerk, draagvlak en maatschappelijke meerwaarde staan daarbij voorop:

Wij werken van buiten naar binnen

Al vanaf de verkenningsfase stemmen we onze plannen af met de omgeving. We luisteren naar de meningen en ideeën van de omgeving, verplaatsen ons in hun belangen en stemmen vervolgens onze plannen en werkzaamheden hier zo goed als mogelijk op af. Wij zijn daarbij bereid een stap verder te gaan en de invulling en uitvoering van projecten samen op te pakken.

We verbinden water met de maatschappelijke opgaven...

Er is binnen het beheergebied van Rijnland een omvangrijke opgave op het gebied van wonen, werken, natuur en recreëren. Water maakt daar vaak deel van uit. Provincies, gemeenten, waterschappen en marktpartijen hebben daarbij elk een eigen verantwoordelijkheid en belang. Samenwerking, vanuit de eigen taken en verantwoordelijkheden, is cruciaal om de verschillende opgaven te kunnen realiseren.

Waar mogelijk koppelen we Rijnlandse opgaven dan ook aan opgaven van derden. We sluiten daarvoor aan bij (gebieds)ontwikkelingen van provincies, gemeenten of marktpartijen en nemen daar soms het voortouw in. Voorbeelden hiervan zijn de wateragenda Zuid-Holland waarin we samen met de provincie en waterschappen gewerkt hebben aan vraagstukken op het gebied van water en ruimtelijke ordening, de diverse ruimtelijke ontwikkelingen in de Haarlemmermeerpolder en hoe we met de gemeente Gouda aan de slag zijn met de klimaatbestendige stad.

...en maken daarvoor samen met onze partners gebiedsagenda's

Om dit proces te stroomlijnen, stellen we samen met onze partners strategische agenda's op waarin de Rijnlandse lange termijndoelen gekoppeld worden aan de agenda's van onze partners. We staan daarbij open voor regionale allianties, zoals we die inmiddels hebben in bijvoorbeeld de waterketen, het muskusrattenbeheer en de belastingsamenwerking. Hierdoor opereren we effectiever en kunnen we de waterdoelen samen nog beter bereiken.

1.2 We werken duurzaam en innovatief tegen zo laag mogelijke kosten

We hechten een groot belang aan duurzaamheid en innovatie

Bij alles wat we doen staat duurzaamheid centraal. Duurzaamheid in de zin van een ook op de lange termijn houdbaar watersysteem. Daarnaast zien wij duurzaam waterbeheer als handelen waarbij aandacht is voor mens en dier, binnen ecologische randvoorwaarden, en met oog voor economische prestaties. De focus ligt in de planperiode op het verlagen van de energiebehoefte voor zuiveren en watersystemen. En op het duurzaam aanbesteden, door de markt te prikkelen zo duurzaam mogelijk te werken. Ook dragen we bij aan het sluiten van de kringlopen: de Circulaire Economie. Water en slib bevatten herbruikbare stoffen, bijvoorbeeld het steeds schaarser wordende fosfaat. We willen het hergebruik hiervan bevorderen.

Daarnaast is Rijnland continu op zoek naar betere, slimmere en efficiëntere oplossingen: innovatie. Dit doen we samen met kennisinstellingen, andere overheden en het bedrijfsleven. Daarbij gaat het niet alleen om technische innovaties en slimme ICT-oplossingen. Vier van de vijf innovatiesuccessen zijn een gevolg van nieuwe vormen van samenwerking, anders organiseren en anders werken.

Op de Rijnlandse website <innovatie en duurzaamheid> zijn enkele mooie voorbeelden van innovaties en duurzame maatregelen te vinden.

We voeren een duurzaam financieel beleid...

Hieronder verstaan wij houdbare en betaalbare belastingtarieven voor de lange termijn. We hanteren daarvoor de volgende richtlijnen:

- Zoals afgesproken in het coalitieakkoord 2015-2019 streven we naar een tariefontwikkeling op basis van de inflatie. Dit moet in de tweede helft van de planperiode gehaald kunnen worden.
- En een maximale schuldenlast van 300% van de jaarlijkse belastingopbrengst. In de jaren daarna bouwen we dit af tot 250% in 2030.

-
- We zetten de reserves zodanig in dat de waterschapslasten zo min mogelijk en zo geleidelijk mogelijk stijgen. Daarbij hanteren we een ondergrens van de algemene reserves van 5% van de netto exploitatiekosten (weerstandvermogen).
 - We zetten actief in op het benutten van Europese, landelijke en regionale subsidies, als dit doelmatig is.

In hoofdstuk 7 zijn de financiële randvoorwaarden en consequenties voor de planperiode verder uitgewerkt.

...we richten ons daarbij op de te bereiken effecten....

We vertalen de Europese, landelijke en regionale opgaven samen met onze partners naar haalbare en betaalbare maatregelen. Daarbij richten we ons vooral op het effect dat we willen bereiken. De maatregelen die daarbij horen voeren we sober en doelmatig uit.

...en we werken integraal

De waterkeringen, het oppervlaktewater, het grondwater en de waterketen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en worden dan ook als één watersysteem benaderd.

We onderhouden onze bedrijfsmiddelen risicogestuurd

Dit betekent dat wij voor alle werkzaamheden een goede afweging maken tussen functie, kosten en risico's. Dat noemen we Assetmanagement. Accepteren we bepaalde vormen van overlast – bijvoorbeeld water op straat – of niet? En wat mag het kosten om dit op te lossen? Dit zijn lastige vraagstukken, waar we deze planperiode verder mee aan de slag gaan.

1.3 We zijn een dienstverlenende organisatie

Onze waterschapstaken kunnen worden gezien als diensten aan de samenleving, soms aan een collectief, een andere keer aan individuele personen. De dienstverlening van Rijnland is de afgelopen jaren meer en meer in de belangstelling komen te staan. Dat heeft te maken met gewijzigde verhoudingen in de samenleving: inwoners worden mondiger en willen bij veranderingen in hun leefomgeving direct betrokken worden. En overheden en bedrijven opereren steeds meer in ketens en netwerken. Daarnaast volgen technologische ontwikkelingen elkaar snel op en speelt de opkomst van sociale media een grote rol. Hierdoor heeft ook de elektronische dienstverlening een enorme vlucht genomen. Inwoners willen (en kunnen veelal) 24 uur per dag en zeven dagen in de week contact hebben met leveranciers en overheden.

Deze maatschappelijke en technologische ontwikkelingen stellen hoge eisen aan de dienstverlening van Rijnland.

We zijn er voor onze omgeving...

De komende planperiode werken wij dan ook aan het publieksvriendelijker maken van onze dienstverlening. De 'omgeving' staat daarbij centraal. Transparantie en toegankelijkheid van het Rijnlandse bestuur en organisatie zijn daarvoor belangrijke uitgangspunten. Net als het snel en flexibel kunnen inspelen op nieuwe technologische- en maatschappelijke ontwikkelingen. Daarnaast wordt gewerkt aan het verder vereenvoudigen van de procedures, het waar mogelijk bieden van één loket met andere organisaties en het (digitaal) toegankelijk maken van onze diensten.

... en vereenvoudigen de regels (deregulering)

Vanuit de samenleving bestaat er een grote wens om meer over te laten aan de verantwoordelijkheid van inwoners en bedrijven. Hieraan hebben we aan het eind van de vorige planperiode gehoor gegeven door meer dan de helft van de regels te schrappen. In de komende planperiode gaan we hier in nauwe samenwerking met de omgeving mee door. Voor Rijnland betekent dit een verschuiving van toetsing achteraf naar voorlichting en advisering vooraf. We verwachten hierbij wel wat van de omgeving. Waar het vertrouwen en de eigen verantwoordelijkheid niet wordt waargemaakt, treden we handhavend op.

We werken aan een waterbewuste omgeving...

Inwoners, bedrijven en collega overheden beseffen onvoldoende dat het wonen, werken en recreëren in het laag gelegen waterrijke Nederland risico's met zich meebrengt. En dat ze ook zelf een belangrijke

verantwoordelijkheid hebben om te zorgen voor droge voeten en schoon water. Het dichtens van deze kenniskloof door goede communicatie met de omgeving is essentieel. De komende planperiode gaan we dan ook in nauwe samenwerking met onze partners actief aan de slag met het waterbewust maken van de omgeving.

Het gaat daarbij om drie zaken:

1. **Vergroten kennisniveau:** Het kennisniveau bij de omgeving over het waterbeheer moet omhoog: wat is er allemaal voor nodig om veilig te kunnen wonen en werken in laag Nederland en wat is de cruciale rol van het waterschap daarbij. Bovendien moet helder gemaakt worden dat er geen 100% garantie bestaat op droge voeten en schoon water.
2. **Wijzen op eigen verantwoordelijkheden:** De waterschappen zorgen voor een bepaald basisniveau dat is vastgelegd in normen. Bij de omgeving is onvoldoende bekend wat dit basisniveau is en wat ze zelf kunnen doen als ze een hoger beschermingsniveau willen hebben.
3. **Beïnvloeden van het gedrag:** Inwoners moeten weten wat ze zelf kunnen doen in de eigen leefomgeving om bij te dragen aan droge voeten en schoon water. Daarnaast moeten ze zich voorbereiden en weten hoe ze zich moeten gedragen in extreme situaties zoals overstromingen.

...en gaan daarbij uit van de informatiebehoefte die in de omgeving leeft

Onze communicatie stemmen we af op de informatiebehoefte van de omgeving door dit bij actief bij hen op te halen. Daarbij maken we – naast de klassieke media voor degenen die geen toegang hebben tot de digitale media – onder andere gebruik van moderne communicatiemiddelen zoals social media om de doelgroepen te bereiken. Vervolgens kunnen we de informatiebehoefte van de doelgroepen monitoren en daar indien nodig verder op inspelen. Speciale aandacht daarbij besteden we aan jongeren door gastlessen te geven op scholen.

De beleefbaarheid van water is belangrijk voor de inwoners en bedrijven ...

We beheren vele plassen, kanalen, vaarten en slootjes waarlangs het goed wandelen en fietsen is, wordt gevist, gevaren, gezwommen en geschaatst. En waar met wat aanpassingen misschien nog wel meer plezier beleefd kan worden. Met name op het gebied van waterrecreatie. Rijnland ligt op het kruispunt van twee belangrijke doorgaande landelijke vaarroutes en midden in het door de recreatie intensief gebruikte Hollandse plasseengebied. Naast een belangrijke bijdrage aan de omgevingskwaliteit is de waterrecreatie ook belangrijk voor de regionale en lokale economie. In de watersportsector in West-Nederland werken duizenden mensen en gaan jaarlijks honderden miljoenen euro's om.

Het goed beheren en verder ontwikkelen van de beleefbaarheid van het water is voor de gebruikers, de watersportsector (inclusief sport- en beroepsvisserij), de provincies en de gemeenten dan ook erg belangrijk. Ook voor Rijnland heeft dit een duidelijke meerwaarde. Hoewel recreatief medegebruik geen kerntaak van Rijnland is, werken wij graag mee aan het verder ontwikkelen van de beleefbaarheid van het water. Om dit voor elkaar te krijgen is goede samenwerking tussen alle betrokken partijen – ieder vanuit zijn eigen rol en taken – essentieel.

We geven dan ook graag ruimte aan recreatief medegebruik...

Als beheerder van het watersysteem wil Rijnland hierin een verbindende rol spelen. Dat doen we waar de waterschapstaken en veiligheid voor personeel en gebruikers dat toelaten en het past binnen de financiële kaders. Werk met werk maken staat daarbij voorop. Onze uitvoeringsprojecten voor de verbetering van de waterkwaliteit, het voorkomen van wateroverlast en de kadeverbeteringsprojecten, bieden daarvoor vaak goede kansen.

Speciale aandacht verdient het culturele erfgoed dat wij beheren en herbestemmen. Regelmatig krijgen wij dan ook verzoeken om bijvoorbeeld dijken en kades open te stellen voor publiek of mee te werken aan het ontsluiten van vaarroutes. Dat doen wij graag!

Door mee te denken en mee te werken aan het vergroten van recreatiekansen, creëren we ook een extra middel om onze kerntaken, schoon water en droge voeten, bij andere partijen over het voetlicht te brengen en daarmee het bewustzijn over de noodzaak van goed waterbeheer te vergroten. Hiertoe herzien wij aan het begin van de planperiode onze nota 'recreatief medegebruik', waarin we onder andere de verbindende rol nader zullen uitwerken. Zie verder ook paragraaf 4.5 (vaarwegbeheer) en paragraaf 5.7 (zwemwater).

...en delen onze kennis delen, ook internationaal

Nederland staat internationaal bekend om zijn watermanagementexpertise. Als waterschappen hebben wij daarom onze krachten gebundeld in de 'Dutch water authorities'. Door deze internationale samenwerkingsactiviteiten kunnen onze internationale partners profiteren van onze kennis op het gebied van integraal waterbeheer en (water) governance. Daarnaast kunnen onze medewerkers (internationale) ervaring opdoen en competenties als flexibiliteit, communicatie, reflectievermogen en omgevingsbewustzijn verder ontwikkelen. Ook inspireert internationale samenwerking tot het 'out of the box' denken en het komen tot innovatieve oplossingen.

Wat wil de omgeving?

Dit zijn de belangrijkste punten die de omgeving in de *Denk mee met Rijnland* campagne heeft aangedragen. In bijlage 2 worden ze verder toegelicht:

- Rijnland moet zijn taken 'gewoon goed' uitvoeren.
- Voldoe aan de normen en investeer waar nodig om het gebied toekomstbestendig te maken.
- Zorg voor meer waterbewustzijn.
- De inwoners en bedrijven denken graag mee.
- Heb aandacht voor recreatief medegebruik en ga door met de overname van stedelijk water.
- Een goede waterkwaliteit is essentieel voor mens, natuur, economie en recreatie.
- Ga verder met het verminderen van de regeldruk.
- Maar de regels die er zijn moeten gehandhaafd worden.
- Versterk de samenwerking met de omgeving.

2. Onze organisatie: watersysteembeheerder in veelzijdig West-Nederland

2.1 Wat beheren wij en hoe doen we dat?

Het watersysteem dat Rijnland beheert, is omvangrijk. Het bestaat uit het boezemstelsel, 200 polders, 375 poldergemalen, 4 boezemgemalen, 1300 kilometer keringen, 12.000 kilometer watergangen en 3.700 waterstaatkundige objecten zoals inlaten en stuwen. Daarnaast hebben we 25 grote afvalwaterzuiveringsinstallaties, 80 rioolgemalen en 220 kilometer persleidingen onder onze hoede. Hiermee zuiveren we het afvalwater voor meer dan 1,3 miljoen inwoners.

Het watersysteem van Rijnland maakt zelf weer onderdeel uit van een groter geheel: namelijk het stroomgebied van de Rijn. Omdat het beheer bovenstrooms direct gevolg heeft voor de aanvoer en kwaliteit van het water benedenstrooms zijn regionale, landelijke en internationale afspraken gemaakt over het waterbeheer (zie ook paragraaf 2.3).

Wij zorgen met beheer en onderhoud voor de instandhouding van het watersysteem...

Dit doen we op twee manieren:

1) Actief beheer

Wij zorgen er met onze installaties voor dat de waterpeilen kloppen en het afvalwater gezuiverd wordt. Om deze taken te kunnen uitvoeren maaien en baggeren we watergangen, verhogen we dijken en voeren we onderhoud uit bij gemalen en afvalwaterzuiveringen.

2) Passief beheer

Werkzaamheden van inwoners, overheden en bedrijven kunnen het functioneren van het watersysteem beïnvloeden. Denk bijvoorbeeld aan de aanleg van steigers of het dempen van watergangen. Wij voorkomen en beperken de negatieve effecten daarvan. Dit doen we met: voorlichting, advisering, vergunningverlening, toezicht en handhaving. Dat laatste doen we door eerst te waarschuwen en pas als laatste stap te beboeten of bestuursrechtelijk op te treden.

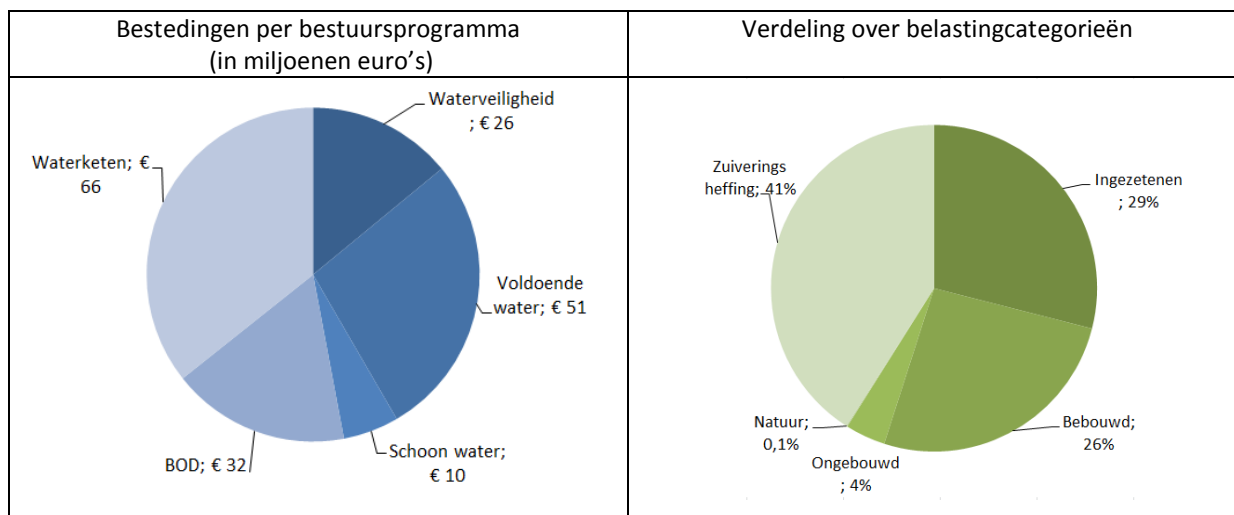
Rijnland heeft hierbij een belangrijke voorbeeldfunctie. We zorgen er dan ook voor dat we bij de uitvoering van onze taken, aan alle (wettelijke)regels voldoen.

... en waar dit noodzakelijk is voeren we verbeteringen door

We maken het watersysteem toekomstbestendig waar dat nodig is. Hiervoor moeten we eenmalig grote werkzaamheden uitvoeren. Denk hierbij onder andere aan: uitbreiding bemaling, kadeverbeteringen, verdieping van watergangen, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en waterbergingen.

2.2 Wat geven we uit aan het waterbeheer?

We heffen belastingen; zo kunnen we onze waterbeheertaken betalen. Onze jaarbegroting bedraagt in 2016 ongeveer 185 miljoen euro. Dit bedrag verdelen we over onze vier hoofdtaken en de algemene post BOD (Bestuur, Organisatie en Dienstverlening), welke worden aangeduid met de term bestuursprogramma. BOD beslaat waterschapsbrede thema's zoals de calamiteitenorganisatie, samenwerkingsverbanden, risicomanagement, duurzaamheid & innovatie en informatiebeveiliging.

2.3 Overzicht van de belangrijkste wettelijke kaders

We werken binnen kaders

Wij volgen de wetten, kaders en afspraken van de Europese Unie, het Rijk en de provincies die voor het waterbeheer gelden. Dit zijn de zeven belangrijkste:

- Europese Richtlijn Overstromingsrisico's.
- Europese Kaderrichtlijn Water.
- Waterwet.
- Provinciale verordeningen.
- Bestuursakkoord Water.
- Deltabeslissing.
- Meerjarenafspraken energie-efficiëntie en klimaatakkoord.

Daarnaast heeft de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in 2014 de organisatie van het Nederlandse waterbeheer onderzocht en een aantal belangrijke aanbevelingen gedaan.

Europese Richtlijn Overstromingsrisico's: beperk de gevolgen van overstromingen binnen Europa

Het gaat om de gevolgen van overstromingen voor de mens, het milieu, het cultureel erfgoed en de economie. De richtlijn verplicht de Europese lidstaten om informatie te verzamelen, nationaal en internationaal overleg te voeren en plannen te maken voor nationaal en grensoverschrijdend beheer van overstromingsrisico's.

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW): in 2027 is ons Europese water van goede kwaliteit

Zo kunnen de huidige en toekomstige generaties profiteren van schoon en gezond water. Alle Europese lidstaten hebben afgesproken dat ze dit doel uiterlijk in 2027 hebben bereikt. Vanaf 2010 zijn er drie uitvoeringstermijnen van zes jaar. Water van een goede kwaliteit:

- heeft een goede natuurwaarde en biodiversiteit.
- is veilig voor zwimmers.
- is eenvoudig als drinkwater in te zetten.

De richtlijn hanteert een stroomgebiedsbenadering. Rijnland ligt in het stroomgebied Rijn-West. Hierin werkt Rijnland samen met het Rijk, vier provincies, acht waterschappen en vele gemeenten.

Waterwet en provinciale verordeningen: bescherming van het watersysteem

De Waterwet regelt het beheer van de waterkeringen, oppervlaktewater en grondwater, en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De wet is gericht op het voorkomen dan wel beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, de bescherming en verbetering van kwaliteit van

watersystemen en de vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen. De Waterwet gaat in 2018 op in de nieuwe Omgevingswet. Ook de landelijke zwemwaterwetgeving gaat hieronder vallen.

In de provinciale verordeningen zijn de in de Waterwet vastgelegde kaders uitgewerkt naar regionale gebiedsnormen. Voorbeelden hiervan zijn de normen voor de regionale waterkeringen en wateroverlast.

Bestuursakkoord Water: krijg het watersysteem op orde

In 2011 hebben het Rijk, de provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven het Bestuursakkoord Water ondertekend. Dit akkoord heeft een looptijd tot 2020. Doel van het akkoord is te blijven zorgen voor:

- veiligheid tegen overstromingen.
- een goede kwaliteit water.
- voldoende zoet water.

De vijf partners willen dit bereiken door doelmatiger te werken, dat wil zeggen: goede kwaliteit tegen lagere kosten en minder bestuurlijke drukte. In het bestuursakkoord zijn hierover concrete afspraken gemaakt.

Deltabeslissing: bescherm Nederland tegen hoogwater en zorg voor voldoende zoetwater

In het Deltaprogramma werken verschillende overheden samen om Nederland nu en in de toekomst te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater. Dat doen we onder regie van de Deltacommissaris. Ieder jaar op Prinsjesdag verschijnt een nieuwe editie van het Deltaprogramma, die vooruitkijkt naar het jaar daarop. In 2014 heeft de Tweede Kamer de eerste deltabeslissingen voor de verschillende thema's genomen. De kern daarvan is een nieuwe aanpak van zowel de waterveiligheid als de zoetwatervoorziening. Essentieel daarin is een nieuwe veiligheidsnorm voor de primaire keringen. Daardoor krijgt iedere Nederlander die achter een dijk woont minimaal dezelfde basisveiligheid. Bij zoetwatervoorziening gaat het om het verbeteren van de aanvoer van zoetwater en de gedeelde verantwoordelijkheid van Rijk, regio en gebruikers daarin. Daarnaast geven de deltabeslissingen aan op welke manier we 'waterrobuust' kunnen bouwen, om te voorkomen dat nieuwe problemen met waterveiligheid en zoetwatervoorziening ontstaan.

Meerjarenafspraken energie-efficiëntie en klimaatakkoord

De Unie van Waterschappen heeft in 2010 een Klimaatakkoord gesloten met het Rijk waarin voor alle waterschappen de volgende doelstellingen zijn opgenomen:

- energie-efficiency verbetering van gemiddeld 2% per jaar tussen 2005 en 2020.
- 30% reductie van CO₂ uitstoot in 2020, ten opzichte van 1990.
- 40% duurzame energie door eigen opwekking in 2020 en 100% in 2050 (energieneutraal).

Nog voordat het Klimaatakkoord werd ondertekend hebben de waterschappen Meerjarenafspraken gemaakt (MJA3) met het Rijk over energiebesparing op de zuiveringen. Kern van deze afspraken is een energie-efficiency verbetering van 2% per jaar.

Onderzoek OESO: we zijn klaar voor de toekomst

De internationale Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft in 2014 de organisatie van het Nederlandse waterbeheer onderzocht. Eén van de hoofdconclusies was dat het Nederlandse waterbeheer klaar is voor de toekomst. Een positieve conclusie! Daarnaast deed OESO ook aanbevelingen: het waterbewustzijn van de Nederlanders is opvallend laag, de verbetering van de waterkwaliteit stagneert en we moeten de samenhang tussen water en ruimtelijke ordening versterken. Ook wordt voorgesteld om het principe 'de vervuiler en de gebruiker betaalt' sterker te laten doorwerken en daarvoor nader onderzoek te doen naar de manier waarop het waterbeheer gefinancierd wordt.

3. Waterveiligheid

3.1 Onze ambitie: Wij beschermen onze omgeving tegen overstromingen

Dit is onze topprioriteit! Wij beschermen ons beheergebied en de Rijnlandse inwoners en bedrijven zo goed mogelijk tegen overstromingen vanuit zee, de rivieren en het regionale watersysteem. Hiervoor gebruiken we een aanpak in drie lagen. We noemen dat meerlaagsveiligheid:

1. Wij beschermen tegen overstromingen (preventie). Dit is de eerstelijnszorg voor veiligheid.
2. Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking).
3. We bereiden ons goed voor op een calamiteit.

3.2 Drie doelen voor 2016 tot en met 2021

Wij beschermen tegen overstromingen (preventie)

Dit doen we door de waterkeringen goed te beheren, te onderhouden en waar nodig te verbeteren:

- Eind 2021 voldoen alle primaire waterkeringen aan de norm.
- Eind 2021 voldoet 65% van de regionale waterkeringen aan de norm. In 2030 is dit gereed. We gaan uit van de toetsing van 2012.

Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking)

- We adviseren onze partners actief over keuzes in de ruimtelijke inrichting.
- We hebben voor het hele gebied inzicht in de gevolgen van overstromingen. En we hebben inzicht in geschikte maatregelen voor duurzame ruimtelijke inrichting.

We bereiden ons goed voor op een calamiteit*

- We waarborgen slagvaardig en doelmatig optreden voor, tijdens en na afloop van een (dreigende) calamiteit.
- We zorgen er samen met onze veiligheidspartners voor dat inwoners en bedrijven weten wat ze moeten doen bij een (dreigende) calamiteit.

**Het goed voorbereiden op calamiteiten is niet alleen van belang voor het thema Waterveiligheid, maar ook voor de andere thema's. Om dubbelingen in tekst te voorkomen is het onderwerp calamiteitenbestrijding alleen bij het thema Waterveiligheid opgenomen.*

3.3 Waterveiligheid, waar gaat het over?

Wonen in Rijnland lijkt zo vanzelfsprekend, maar doordat een groot deel onder zeeniveau ligt, blijft het beheergebied niet lang droog zonder duinen, dijken en kades. Rijnland kent twee soorten waterkeringen: primaire waterkeringen en regionale waterkeringen.

Primaire waterkeringen beschermen tegen hoogwater vanuit zee en de rivieren

Onze primaire waterkeringen behoren tot een stelsel van waterkeringen – dijkkring 14 geheten - dat ruwweg de hele Randstad omsluit. Rijnland beheert daarvan tussen Wassenaar en IJmuiden 40 kilometer duinen en aan de noordzijde van de Hollandsche IJssel, bij Gouda, 10 kilometer rivierdijk. Ook de 23 kilometer lange Spaarndammerdijk vanaf IJmuiden tot Halfweg maakt daar deel van uit. De bescherming van Rijnlands gebied is ook afhankelijk van waterkeringen bij 'de burens': de noordelijke Lekdijken tussen Amerongen en Schoonhoven, de stormvloedkering in de Hollandsche IJssel en het sluizencomplex in IJmuiden. De primaire waterkeringen die niet direct 'gevaarlijk buitenwater' keren, zoals de zee of een rivier, heten primaire C-keringen.

Het Rijk stelt de veiligheidsnormen vast waaraan de primaire waterkeringen moeten voldoen. Voldoen de keringen niet aan deze normen, dan worden ze vanuit nationaal belang verbeterd. Verbeteringen vinden plaats binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt door het Rijk en de gezamenlijke waterschappen betaald, beide voor de helft. Per verbeteringsproject betaalt het

Hoogwaterbeschermingsprogramma 90% van de projectkosten en 10% projectgebonden bijdrage komt ten laste van het waterschap waar de waterkering in ligt.

Regionale waterkeringen beschermen polders tegen het hoger gelegen boezemwater

In het Rijnlands gebied ligt ongeveer 1300 kilometer aan regionale waterkeringen. De provincies stellen de normen voor de regionale waterkeringen vast. Hoe groter de economische waarde van het te beschermen gebied, hoe hoger de veiligheidsklasse van de waterkering. De verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud ligt bij Rijnland.

3.4 Wij beschermen tegen overstromingen (preventie)

De bodem daalt en de zeespiegel stijgt, beide met enkele millimeters per jaar. Dit heeft gevolgen voor onze waterkeringen. Om hier goed op voorbereid te zijn verhogen en versterken we dan ook regelmatig onze waterkeringen. En we zetten instrumenten als voorlichting, advisering, vergunningverlening en handhaving in. Deze zorg voor de waterkeringen wordt aangeduid met de term 'zorgplicht'.

De primaire waterkeringen: we hebben nog een beperkte verbeteropgave

In de planperiode wordt de laatste 'zwakke schakel' langs de Hollandsche IJssel, ter hoogte van Gouda, op orde gebracht. Onderdeel hiervan zijn de vooroevers langs deze waterkering die vooralsnog zijn afgekeurd. Samen met het Rijk, provincies en de betrokken waterbeheerders wordt in de 'Projectoverstijgende Verkenning Vooroevers' onderzocht of ze alsnog kunnen worden goedgekeurd.

De kust is met het afronden van het Kustwerk Noordwijk en Katwijk helemaal op orde. Uitgangspunt hierbij is dat de basiskustlijn door het Rijk met zandsuppleties op orde wordt gehouden.

Naar verwachting wordt in 2017 de primaire functie van de Spaarndammerdijk en de waterkering langs de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel gewijzigd in een regionale functie. Dit in het kader van de 'Dijkversterking Centraal Holland', waarin we samen met het Rijk, de provincies en de betrokken waterbeheerders kijken of het doelmatiger is om de Lekdijken te versterken in plaats van deze primaire C-keringen. Als die status wordt gewijzigd, dan zorgen we ervoor dat deze nieuwe regionale waterkeringen aan de provinciale normen voldoen.

We doorlopen een nieuwe toetscyclus voor de primaire waterkeringen

In 2017 worden nieuwe normen voor primaire waterkeringen vastgelegd in de wet, gebaseerd op overstromingsrisico's. Op dat moment start ook de vierde landelijke toetsronde van de primaire waterkeringen. Toetsen is een periodieke activiteit en kan worden gezien als een soort APK van de dijken. Zijn ze sterk genoeg? Voldoen ze aan de nieuwste inzichten en normen? We verwachten voor de primaire waterkeringen slechts beperkte nieuwe opgaven, die we pas in de volgende planperiode hoeven uit te voeren.

De regionale waterkeringen: we gaan door met het onderhouds- en verbeterprogramma...

Voor de regionale waterkeringen ligt de nadruk in de planperiode op een risicogestuurd beheer- en onderhoudsprogramma. Door bodemdaling moeten we vooral veendijken om de tien tot dertig jaar ophogen. Daarnaast moet van sommige keringen (ook) de stabiliteit nog worden verbeterd. In de planperiode pakken we jaarlijks de meest urgente strekkingen aan. Het gaat hierbij om ongeveer 15 tot 20 kilometer. Met deze 'instandhouding' onderhouden we de kruin en het talud preventief met lagen klei. Dit is gericht op het compenseren van verzakkingen en het voorkomen van destabilisatie. Deze werkzaamheden zijn eenvoudiger en veroorzaken minder overlast dan de grootschalige kadereconstructies uit de vorige planperiode. Aan het begin van de planperiode voldoet 55% van de regionale waterkeringen aan de provinciale normen. Met deze aanpak zorgen we ervoor dat dat aan het eind van de planperiode 65% is, zodat we stap voor stap toewerken naar een verbetering van de regionale waterkeringen in ons gebied.

65% van de regionale waterkeringen voldoet aan de normen. Wat betekent dat?

Waterschappen zijn verplicht om te toetsen of de waterkeringen aan de wettelijke veiligheidseisen (normen) voldoen. Als uit de toetsing blijkt dat een waterkering niet voldoet, dan moet het waterschap maatregelen nemen. Deze cyclus van eerst normen stellen, dan toetsen en vervolgens maatregelen treffen, is in 2012

gestart.

Uit de eerste toetsing volgde een omvangrijke opgave om alle regionale waterkeringen aan de norm te kunnen laten voldoen. Wel laten de toetsresultaten grote onderlinge verschillen zien, waardoor het risico op falen tussen waterkeringen onderling sterk verschilt. Dit biedt ruimte om de aanpak van regionale waterkeringen over de tijd te spreiden, waarmee ook de kosten en risico's beheersbaar blijven. Het is namelijk te duur om alles snel 100% op orde te brengen. Rijnland heeft na 2012 direct de meest risicovolle strekkingen aangepakt. Hierbij is gekeken naar de kans op falen en naar de mogelijke gevolgen bij falen (risico aanpak). De komende jaren gaan we daarmee door in een tempo passend bij de kosten en de risico's. In de tussentijd houden we alle waterkeringen goed in de gaten. Constateren we een gebrek dan pakken we dat direct aan. Omdat we steeds de meest risicovolle waterkeringen aanpakken, neemt de veiligheid voor het gehele gebied van Rijnland steeds verder toe.

.... en we onderzoeken hoe de resterende opgave zo kostenefficiënt als mogelijk kan worden aangepakt

Conform de afspraken met de provincies moeten in 2030 alle regionale waterkeringen aan de normen voldoen. Dit vergt na 2021 waarschijnlijk nog grote investeringen. Hoe groot de resterende opgave is, is afhankelijk van de volgende toetsing van de regionale waterkering die in 2024 aan de provincies moet worden opgeleverd. Daarnaast starten we in deze planperiode onderzoek, hoe we de resterende opgave zo kostenefficiënt als mogelijk kunnen uitvoeren. Daarbij maken we gebruik van de leerpunten van de kadeverbeteringswerkzaamheden in de vorige planperiode. Ook wordt nadrukkelijk gekeken naar kostenbesparende innovatie maatregelen, zoals het areaal verkleinen door trajecten af te sluiten van het boezemsysteem en het nemen van gevolgbeperkende maatregelen in de polders.

We toetsen de objecten die in, of op de waterkeringen staan

Deze objecten kunnen een negatieve invloed hebben op de stabiliteit van de waterkeringen. Dit geldt zowel voor de waterkerende objecten (sluizen, damwanden) als voor de niet-waterkerende (huizen, bomen en leidingen). Na de in 2015 gestarte inventarisatie, volgt de toetsing. Als uit de toetsing volgt dat er een acuut risico is, dan nemen we direct maatregelen.

We geven ruimte voor versterking van de natuurwaarden

Dit doen we waar de veiligheid dat toelaat en de beheerkosten niet substantieel toenemen. Het onderhoud aan de waterkeringen wordt waar mogelijk ecologisch uitgevoerd, met respect voor de bestaande begroeiing en natuurlijke processen.

We werken nauw samen met de omgeving

Dat is met Rijk, provincies, (buur)waterschappen, gemeenten, bewoners en kennisinstellingen. Niet alleen stemmen we ruimtelijke ontwikkelingen en ontwerpkeuzes af, maar ook proberen we de werkzaamheden aan waterkeringen met andere werkzaamheden te combineren. Waar nodig komen we in overleg met de omgeving tot maatwerkoplossingen. Dit leidt tot slimmere ontwerpen, lagere kosten en een soepele uitvoering.

We onderzoeken wat we met de nog niet-genormeerde polderkeringen doen

Rijnland heeft ook nog een aantal polderkeringen. Deze keren slechts een beperkte hoeveelheid water. Betreffende waterkeringen hebben (nog) geen regionale functie van de provincie gekregen. De reden hiervoor is dat er slechts beperkte gevolgen zijn als deze waterkeringen falen.

Hebben ze geen waterbeheerfunctie meer? Dan halen we ze uit de legger en vervalt de beschermde status. Als ze nog wel een waterbeheerfunctie hebben, dan kwalificeert de provincie ze als regionale waterkeringen en gaan we ze als regionale waterkeringen beheren en onderhouden.

We voorkomen activiteiten die een negatieve invloed hebben op de waterkeringen

- Dit doen we met voorlichting, advisering, vergunningverlening en handhaving. Zo gebruiken we 'de watertoets' om de waterbelangen proactief in te brengen in ruimtelijke plannen.
- We gaan door met het verder vereenvoudigen en ontsluiten van de regels. Voor kleine werken zoals een schuur of straatmeubilair op een waterkering geldt tegenwoordig een zorgplicht. Deze mogen worden

aangelegd zonder vergunning of melding, mits er zorgvuldig wordt gehandeld. Voor werken met een groter risico voor de waterkeringen, zoals kabels en leidingen, gelden algemene regels en soms een vergunningplicht.

- We houden toezicht en controleren op de naleving van regels. Als dat nodig is, treden we handhavend op.

We beschermen de waterkeringen tegen muskus- en beverratten

Muskus- en beverratten kunnen onze waterkeringen beschadigen met hun graverij. Sinds 2012 werken we met andere waterschappen samen aan het muskusrattenbeheer. De dagelijkse organisatie is ondergebracht bij hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Vooralsnog is bestrijding van muskusratten de enige optie waarmee we graverij aan waterkeringen kunnen tegengaan. Landelijk zoeken we naar alternatieven, die minder dierenleed veroorzaken zonder dat dit leidt tot veel hogere kosten. Wij nemen hier, via de beheerorganisatie, actief aan deel.

We houden de beleidskaders actueel

De gegevens die noodzakelijk zijn om het beheer en onderhoud aan de waterkeringen goed te kunnen uitvoeren zijn vastgelegd in beleidskaders: keur, leggers, beheerregister en de Nota Waterkeringen. Essentieel is dat deze op orde zijn en op orde worden gehouden. Dit actualiseren is een doorlopend proces. Het gaat om aanpassingen als gevolg van veranderingen in het veld, nieuwe inzichten en nieuwe wetten. Daarbij werken we toe naar een dusdanig kwaliteitsniveau van de gegevens, dat we nog beter inzicht krijgen in de actuele toestand van de waterkeringen.

3.5 Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking)

Het hebben en houden van stabiele waterkeringen is de meest doelmatige oplossing voor de waterveiligheid in Nederland. Dit baseren we op het Deltaprogramma. Maar hoe sterk en hoog onze waterkeringen ook zijn, een overstroming valt nooit uit te sluiten. Dit 'restrisico' accepteren we als maatschappij, maar dat wil niet zeggen dat we geen aanvullende maatregelen kunnen nemen om de gevolgen te beperken.

We vergroten het waterbewustzijn

Vooraleerst is het noodzakelijk dat inwoners en bedrijven weten dat ze in een overstroombaar gebied wonen en werken, wat de gevolgen van overstromingen kunnen zijn en welke maatregelen zij zelf kunnen nemen om de gevolgen van een overstroming te beperken. Samen met onze partners (provincies, veiligheidsregio's en gemeenten) zet Rijnland zich de komende planperiode dan ook actief in om dit waterbewustzijn bij inwoners en bedrijven te vergroten.

We adviseren onze partners, inwoners en bedrijven actief over keuzes in de ruimtelijke inrichting

Door ruimte te geven aan het water en het slim inrichten van het beheergebied kunnen we de gevolgen van overstromingen beperken. Denk hierbij aan het hoger plaatsen van gebouwen of het toepassen van drijvende woningen. Om dit te bereiken werken waterschappen nauw samen met de verantwoordelijken voor de ruimtelijke ordening: de gemeenten en de provincies. Wij gaan deze adviesrol actief invullen. Hiervoor gebruiken wij bijvoorbeeld 'de watertoets': met dit instrument toetsten we de inrichting van een gebied aan de overstromingsrisico's.

We zoeken partners voor een pilot

Wij willen graag in de planperiode samen met anderen een pilot uitvoeren. Hierin testen we concepten van gevolgbeperking en ontwikkelen we deze concepten verder door.

We zorgen voor realistische overstromingsbeelden

Dit heeft grote meerwaarde bij het actief bestrijden van (mogelijke) overstromingen. Bovendien laten we zo zien wat de gevolgen zijn van overstromingen.

3.6 Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten

Het goed voorbereiden op calamiteiten is niet alleen van belang voor het thema Waterveiligheid, maar ook voor de andere thema's. Om dubbelingen te voorkomen is het onderwerp calamiteitenbestrijding alleen bij het thema Waterveiligheid opgenomen.

We waarborgen slagvaardig en doelmatig optreden voor, tijdens en na afloop van een (dreigende) calamiteit...

Calamiteiten zijn helaas nooit uit te sluiten, maar dat wil niet zeggen dat we geen aanvullende maatregelen kunnen nemen om de gevolgen te beperken. Rijnland bereidt zich dan ook goed voor op alle mogelijke waterstaatkundige calamiteiten die zich in het beheergebied kunnen voordoen. Het gaat daarbij niet alleen om overstromingen, maar ook om bijvoorbeeld waterkwaliteitsincidenten zoals illegale lozingen, of incidenten op één van de afvalwaterzuiveringsinstallaties. Hiervoor heeft Rijnland een slagvaardige calamiteitenorganisatie, kunnen noodmiddelen snel en flexibel in het hele gebied worden ingezet en wordt gezorgd voor een goede crisiscommunicatie met de omgeving.

Aandachtspunt hierbij is dat er enerzijds van Rijnland een effectieve aanpak van waterstaatkundige calamiteiten mag worden verwacht, maar er anderzijds grenzen zitten aan wat Rijnland kan doen. In het calamiteitenplan is vastgelegd hoe Rijnland voor, tijdens en na afloop van een (dreigende) calamiteit moet optreden. Essentieel daarbij is een goede samenwerking met de veiligheidspartners: veiligheidsregio's, provincies, collega waterbeheerders en de landelijke overheid. Wij onderhouden met hen dan ook actief contact.

...en zetten daarbij in op een goede crisiscommunicatie met de omgeving

We zorgen er samen met onze veiligheidspartners voor dat inwoners en bedrijven weten wat ze moeten doen bij een (dreigende) calamiteit.

Wij lopen voorop...

De afgelopen jaren hebben we hard gewerkt om de Rijnlandse calamiteitenorganisatie goed te organiseren en te trainen. Kritische succesfactor daarbij is snelle informatiedeling. Hiertoe hebben we als eerste waterschap het netcentrisch werken ingevoerd. Dit deden we in nauwe samenwerking met de veiligheidsregio's. Netcentrisch werken is een systeem en werkwijze waarmee heel snel informatie kan worden uitgewisseld tussen het veld en kantoor. Het resultaat van al deze inspanningen is dat de Rijnlandse calamiteitenorganisatie vooroploopt ten opzichte van andere waterschappen.

... en bestendigen ons behaalde niveau

Binnen de planperiode werken we aan vijf speerpunten:

- We verbeteren de crisiscommunicatie verder.
- We actualiseren onze plannen.
- We hebben onze bestrijdingsmiddelen op orde en kunnen deze tijdens calamiteiten snel en flexibel inzetten. Het gaat daarbij onder andere om noodpompen en de moderne variant van zandzakken: de boxbarriers.
- We continueren opleidingen, trainingen en oefeningen.
- We evalueren incidenten om toekomstige crises nog beter te kunnen bestrijden.
- We organiseren in de planperiode één grote systeem oefening met onze veiligheidspartners.

3.7 Meerlaagsveiligheid en participatie in de praktijk

Voorbeeld van meerlaagsveiligheid, sluiseland Gouda

De primaire waterkering langs de Hollandsche IJssel moet worden verbeterd. Bij het sluiseland in Gouda zijn er twee tracés mogelijk. De voor Rijnland goedkoopste variant is een zo kort mogelijk tracé tussen het sluisencomplex en het Rijnlandse boezemgemaal. Een deel van de N207 komt hiermee echter buitendijks te liggen. Dit betekent dat tijdens een superstorm het talud van de N207 aangetast kan worden door hoog water.

Juist in dit soort extreme scenario's heeft de N207 een belangrijke functie. Dit komt omdat de N207 een belangrijke evacuatieroute uit de Krimpenerwaard is, mocht daar een overstroming plaatsvinden. Daarom wordt het talud van de N207 toch volledig beschermd tegen afslag door golven. Tegen geringe meerkosten voldoen we zo aan het principe van meerlaagsveiligheid.

Kustwerk Katwijk: mooi én ruim én veilig

Een goed voorbeeld van samenwerking is het Kustwerk Katwijk. In dit project werkten de provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat, Rijnland, de gemeente Katwijk, de bewoners en andere belanghebbenden nauw samen aan een veilige en mooie Katwijkse kust. Er is een oplossing gevonden om drie schijnbaar tegenstrijdige doelen te behalen: kustversterking, extra parkeerplekken en het behoud van het unieke karakter van de boulevard. Hiervoor is een dijk in duinconstructie gebouwd. De parkeergarage is 'verstopt' onder een nieuw breder duin, waar recreanten kunnen wandelen.

Gezamenlijk kennis ontwikkelen voor regionale waterkeringen.

Met de westelijke provincies en de buurwaterschappen werken we intensief samen aan gepaste normering en werkwijze van toetsing van regionale waterkeringen in de Ontwikkeling Regionale waterkeringen. Op deze wijze verenigen de waterschappen, kennisinstituten en provincies hun kennis over veiligheid en de faalmechanismen die gelden voor verschillende soorten waterkeringen. Dit leidt tot overeenstemming over werkwijze en is een efficiënte manier om de zeer specialistische kennis te bundelen.

4. Voldoende Water

4.1 Onze ambitie: We zorgen voor voldoende water. Niet te veel en niet te weinig, passend bij het gebruik

Droge voeten en waterstanden die passen bij het landgebruik, het lijkt zo vanzelfsprekend. Maar dat is het niet. Want Rijnland ligt voor een groot deel onder zeeniveau. Bovendien zijn er flinke hoogteverschillen ontstaan tussen gebieden die naast elkaar liggen, soms met een verschil van meer dan vijf meter. Daarnaast neemt door klimaatverandering en bodemdaling de druk op het watersysteem toe. Dag in dag uit zijn onze gemalen aan het werk om overtollig water af te voeren of tijdens droogte juist water aan te voeren. Hierbij wordt gebruikgemaakt van een uitgebreid stelsel van watergangen, kunstwerken en gemalen. Goed beheer en onderhoud van dit stelsel is essentieel, waarbij we tijdig inspelen op klimaatverandering en andere relevante ontwikkelingen. Dat doen we samen met onze partners. Daardoor houden we nu en in de toekomst droge voeten en kan iedereen beschikken over voldoende water van de juiste kwaliteit.

4.2 Vier doelen voor 2016 tot en met 2021

Wij zorgen ervoor dat de waterpeilen kloppen

- Eind 2021 heeft 80% van het beheergebied een actueel peilbesluit en voeren wij het peilbeheer volgens dat peilbesluit uit. In 2027 is dit voor het hele gebied op orde.

Wij zorgen voor de instandhouding van het watersysteem

- Eind 2021 zijn 80% van alle oppervlaktewateren en kunstwerken waarvoor Rijnland onderhoudsplichtig is op orde. In 2027 geldt dat voor het hele beheergebied.

Wij beperken de gevolgen van wateroverlast

- Eind 2021 voldoet 85% van het watersysteem aan de normen voor bescherming tegen wateroverlast. In 2024 is dit voor het hele gebied op orde.

Wij zorgen voor voldoende zoet water

- We breiden voor 2021 de capaciteit van de KWA uit van 7 naar 15 m³/s.
- Voor 2021 stellen we voor ten minste drie gebieden de voorzieningenniveaus vast.

4.3 Voldoende water, waar gaat het over?

Wij zijn de integrale beheerder van het oppervlaktewatersysteem in Rijnland. Daarnaast hebben we samen met gemeenten en provincies het beheer over het grondwater en een beperkte vaarwegtaak.

Het watersysteem, hoe werkt dat?

Ongeveer 12.000 km watergangen, 375 gemalen, meer dan 2.200 stuwen en 1.500 inlaten waarborgen het waterpeil in het beheergebied. Dit werkt als volgt:

- Het beheergebied bestaat uit het hoger gelegen boezemland met een oppervlakte van 300 km² en 200 lager gelegen polders met een gezamenlijk oppervlak van 875 km².
- Daarin onderscheiden we primaire- en overige oppervlaktewateren. De primaire oppervlaktewateren zijn de belangrijkste watergangen in het gebied, die zorgen voor de aan- en afvoer van het water naar de gemalen. De overige oppervlaktewateren hebben een voornamelijk lokaal belang.
- Vanuit de polders wordt water opgepompt naar de boezem.
- Ook ontvangen we op de boezem water van een aantal buurwaterschappen.
- Die boezem is een centraal systeem van watergangen, meren en plassen. Het voert via vier gemalen het water af naar de Noordzee, het Noordzeekanaal en de Hollandsche IJssel.
- Bij een dreigend watertekort kunnen we bij Gouda water inlaten. Daarna verspreidt het water zich via de boezem over alle polders.
- In zeer droge tijden kunnen we ook nog de Kleinschalige Wateraanvoorzieningen (KWA) inzetten. Dit is een stelsel van watergangen tussen Rijnland, het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek.

Samen met de gebruikers onderhouden wij het watersysteem...

Wie waar verantwoordelijk is voor het onderhoud en wat dit onderhoud inhoudt, is vastgelegd in een openbaar register. Dit register wordt ook wel legger genoemd. Rijnland is verantwoordelijk voor het onderhoud van de primaire oppervlaktewateren en de eigenaren/gebruikers voor de overige oppervlaktewateren. In een aantal gevallen heeft Rijnland ook een onderhoudsverplichting in de overige oppervlaktewateren. Onder andere daar waar Rijnland het onderhoud van het stedelijk water heeft overgenomen.

...en houden we toezicht of het onderhoud goed wordt uitgevoerd

De aanwezigheid van teveel waterplanten en bagger belemmert de aan- en afvoer van water. Het is dan ook belangrijk dat de watergangen goed onderhouden worden. Eén tot twee keer per jaar controleren we of de watergangen voldoende zijn onderhouden. We noemen dat 'de schouw'.

Grondwater beheren we samen met gemeenten en provincies

Sinds 2009 reguleren wij grondwateronttrekkingen en adviseren we anderen over grondwater. De provincies blijven (vooralsnog) verantwoordelijk voor de grondwateronttrekkingen voor drinkwater, energie en de grote bedrijven. De gemeenten hebben een zorgtaak voor grondwateroverlast in stedelijk gebied maar ook huiseigenaren hebben een eigen verantwoordelijkheid. Wij beheren het grondwaterpeil of de grondwatervoorraad niet actief, maar beïnvloeden het via het peilbeheer en door vergunningverlening en handhaving van grondwateronttrekkingen. Goed inzicht in het functioneren van het grondwater kan bijdragen aan het benutten van de veerkracht van watersystemen.

Wij zijn vaarwegbeheerder van de doorgaande recreatieve scheepvaartroutes...

Het gaat daarbij om het op diepte houden van de scheepvaartwegen en de bediening en instandhouding van enkele sluizen. Het vaarwegbeheer van de beroepsvaarwegen ligt bij de provincies. Voor het lokale vaarwegennetwerk zijn door de provincie geen officiële vaarwegbeheerders aangewezen. Het is daar aan de gemeenten om zelf het beheer te regelen.

... en nautisch beheerder van een groot aantal watergangen

De nautische beheerder heeft tot taak te zorgen voor een vlot en veilig scheepvaartverkeer. Hiervoor houdt de nautische beheerder toezicht op de vaarbewegingen, stelt verkeersregels op en plaatst verkeersborden. In het beheergebied van Rijnland zijn door de provincies verschillende nautische beheerders aangewezen:

- De provincies zijn nautisch beheerder van de beroepsvaarwegen.
- De gemeenten voor de grote recreatieplassen en enkele specifieke vaartrajecten in stedelijk gebied.
- Rijnland voor alle overige vaarwateren.

4.4 Wij zorgen ervoor dat de waterpeilen kloppen

Onze kerntaak is het dagelijkse peilbeheer

Dit doen we met onze gemalen, stuwen en inlaten. Hierbij houden we ons aan de vastgelegde peilen in de peilbesluiten. Bij het dagelijkse peilbeheer maken we gebruik van de modernste technieken om het water zo optimaal mogelijk te sturen en te beheren. Het zo goed als mogelijk anticiperen op de weersvoorspellingen speelt hierbij een belangrijke rol. Net als het onderling slim afstemmen van het peilbeheer met Rijkswaterstaat en de buurwaterschappen.

We stellen in goed overleg met de belanghebbenden de waterpeilen vast

Daarbij zoeken wij het optimum dat duurzaam voldoet aan de diverse functies en belangen en de bijbehorende kosten en baten. Waar het faciliteren van de huidige functies niet doelmatig is, gaan we in overleg met de ruimtelijke ordenaars en gebruikers om te kijken welke andere oplossingen mogelijk zijn.

In sommige gevallen leidt het vastgestelde peil tot 'onevenredige' benadeling van een individueel belang. In dat geval is het, onder voorwaarden, mogelijk een afwijkend peil in te stellen door de belanghebbende. We evalueren in de eerste helft van de planperiode de aanpak van deze zogenoemde particuliere peilafwijkingen en kijken daarbij onder andere of we de regels verder kunnen vereenvoudigen (deregulering).

Speciale aandacht verdient de bodemdaling die in grote delen van het gebied – met name in het veenweidegebied en historische steden zoals Gouda - optreedt. Het gaat daarbij ook om de oxidatie van veen, dat bijdraagt aan de uitstoot van broeikasgassen. Samen met de collega overheden, gebruikers en kennisinstellingen zoals het Veenweide Innovatie Centrum (VIC) onderzoeken we hoe we de bodemdaling kunnen afremmen en/of de gevolgen van bodemdaling kunnen beperken.

4.5 Wij zorgen voor de instandhouding van het watersysteem

Gemalen vergen regelmatig onderhoud en watergangen moeten worden gemaaid en gebaggerd zodat ze niet langzaam dichtgroeien en dichtslibben. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- We doen dit tegen zo laag mogelijk kosten en maken daarbij continu de afweging tussen functie, risico's en levensduurkosten. Dat noemen we Assetmanagement.
- Daarbij kijken we ook of onderhoud, binnen bepaalde kaders, niet beter door anderen kan worden gedaan. Bijvoorbeeld via blauwe diensten.
- We doen dit zo duurzaam mogelijk: in materialen, energieverbruik en invloed op de omgeving.

We onderhouden de kunstwerken

We houden de poldergemalen, de boezemgemalen en overige kunstwerken (voor zover wij onderhoudsplichtig zijn) in goede conditie. Dit varieert van regulier 'klein' onderhoud tot totale nieuwbouw. In de planperiode geven we hieraan een impuls vanwege de grote achterstanden. Zo staat onder andere de renovatie van het boezemgemaal Spaarndam op de planning. Waar mogelijk maken we ze visvriendelijk en/of vispasseerbaar (voor verdere informatie zie paragraaf 5.5).

...en watergangen

We brengen de primaire oppervlaktewateren en de overige wateren waar wij onderhoudsplichtig zijn op diepte. Dit is in 2027 afgerond. Uiteraard zorgen we er ook voor dat de wateren daarna op diepte blijven. Hiervoor verwijderen we jaarlijks uit circa 175 kilometer de overtollige bagger. In dezelfde wateren verwijderen we waar dat voor de wateraan- en afvoer nodig is, ook de waterplanten. Het gaat daarbij jaarlijks om circa 2100 kilometer. Dit onderhoud voeren we waar mogelijk op ecologische wijze uit (voor verdere informatie zie paragraaf 5.5).

Het baggeren en verwijderen van de waterplanten is erop gericht om de waterbeheertaken (peilbeheer, wateraan- en afvoer) goed te kunnen uitvoeren. Dit doen we in goed overleg met andere beheerders en belanghebbenden.

We actualiseren het beleid rondom het baggeren van de overige wateren

Ook de overige watergangen moeten op diepte worden gebracht en gehouden. De onderhoudsplicht daarvan ligt vaak bij particulieren en gemeenten. En soms ook bij ons, onder andere waar we het onderhoud van het stedelijk water over hebben genomen. Of waar voor de waterkwaliteit een verdiepingsslag gewenst is. De afgelopen decennia is er een wirwar aan onderhoudsverplichtingen ontstaan waardoor uitvoering, controle en handhaving te complex zijn geworden. Daarnaast zijn nieuwe inzichten en ervaringen opgedaan voor wat betreft de minimaal noodzakelijk waterdiepte en een effectieve uitvoering van baggerwerkzaamheden, inclusief de controle daarop. Om deze redenen actualiseren we – in overleg met de omgeving – in de eerste helft van de planperiode het beleid rondom het baggeren van de overige wateren. Daarbij ligt de nadruk op:

- de onderhoudsplichtige: We maken een heldere en consequente onderhoudsverdeling.
- de onderhoudsverplichtingen: We bepalen reële, uitvoerbare en controleerbare afmetingen.

We voorkomen activiteiten die een negatieve invloed hebben op het watersysteem

- Dit doen we met voorlichting, advisering, vergunningverlening en handhaving. Zo gebruiken we 'de watertoets' om de waterbelangen proactief in te brengen in ruimtelijke plannen.
- We gaan door met het verder vereenvoudigen en ontsluiten van de regels. Voor kleine werken zoals steigers en beschoeiingen geldt tegenwoordig een zorgplicht. Deze mogen worden aangelegd zonder vergunning of melding, mits er zorgvuldig wordt gehandeld. Voor werken met een groter risico voor het watersysteem, zoals dempingen en duikers, gelden algemene regels en soms een vergunningplicht.

-
- We houden toezicht en controleren op de naleving van regels. Als dat nodig is treden we handhavend op.

We breiden ons onderhoud uit...

Een deel van het peilbeheer en het onderhoud aan de primaire oppervlaktewateren en kunstwerken wordt nog door andere beheerders dan Rijnland gedaan. Terwijl dit een wettelijke taak is van Rijnland (met uitzondering van de particuliere onderbemalingen en hoogwatervoorzieningen). Wij nemen deze verantwoordelijkheid in de planperiode over onder twee voorwaarden:

- de huidige beheerders willen dit zelf ook en
- er is geen achterstallig onderhoud.

... maar beraden ons over de overname van het onderhoud van stedelijk water

Sinds 2006 hebben wij de ambitie om het onderhoud van het 'overige' stedelijke water over te nemen. Inmiddels is dit in een aantal gemeenten gebeurd, zoals in Haarlem en Alphen aan den Rijn. Deze overname gaan wij evalueren. Hierna besluiten we of we meer onderhoud overnemen en onder welke voorwaarden.

En dragen een deel van ons beheer over...

Wij beheren en onderhouden ongeveer vijftien sluizen en bruggen zonder wettelijke verplichting. Deze verantwoordelijkheid **dragen** wij waar mogelijk in de planperiode af. Wel geldt hierbij dat we alleen **overdragen** indien de baten in verhouding staan tot de kosten.

Het beheer van de beroeps- en doorgaande recreatieve vaarverbindingen is goed geregeld...

De afgelopen jaren hebben het beleid en de uitvoering van het vaarwegbeheer een sterke ontwikkeling doorgemaakt. Provincies en waterschappen in Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over het beheer van de beroepsvaarwegen en de doorgaande regionale routes. Op basis hiervan ligt het beheer van de beroepsvaarwegen bij de provincies en het beheer van de doorgaande regionale routes bij de waterschappen. Wel zijn nog afspraken nodig over een aantal vaarwegen die in de praktijk ook een regionale functie hebben, maar nog niet als zodanig zijn aangewezen. Dit vindt in de eerste helft van de planperiode plaats.

...maar het lokale vaarwegennetwerk kan verder worden ontwikkeld...

Een volgende stap is het maken van afspraken over de lokale vaarwegen. In beide provincies zijn hiervoor onder regie van de provincies trajecten gestart. Het gaat daarbij om het samen vastleggen welke lokale trajecten een vaarwegfunctie moeten krijgen, wie verantwoordelijk is voor het beheer en hoe hieraan uitvoering wordt gegeven. Ook dit krijgt in de eerste helft van de planperiode vorm.

De primaire verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van het lokale vaarwegennetwerk ligt bij de gemeenten. Een aantal gemeenten heeft dit al gedaan of is er mee aan de slag.

... en Rijnland werkt daaraan graag mee

Rijnland neemt daarvoor de regierol om te komen tot eenduidige afspraken tussen de verschillende betrokken overheden, gebruikers en overige belanghebbenden zoals de oevereigenaren. Aandachtspunten daarbij zijn:

- Onderlinge afstemming over welke watergang wel of geen vaarwegfunctie heeft. Daarbij hoort ook het goed en eenduidig regelen van het beheer en onderhoud, inclusief kostenverdeling.
- De watersysteemfunctie en de vaarwegfunctie gaan niet altijd goed samen. Duidelijk moet zijn waar vanuit het oogpunt van de waterkwaliteit en de wateraan- en afvoer wel en niet gevaren kan worden.
- Rijnland kan – tegen betaling – bepaalde vaarweggerelateerde onderhoudstaken zoals baggeren uitvoeren.
- Er moeten ook goede afspraken worden gemaakt over het nautische beheer. Nu ligt deze taak deels bij Rijnland. Gezien de aard van deze taak (openbare orde en veiligheid) is Rijnland van mening dat deze taak niet goed bij Rijnland past.

We ontwikkelen voor grondwater een integrale aanpak

Samen met provincies, gemeenten en particulieren bekijken we in de planperiode waar een integrale grondwateraanpak meerwaarde heeft. Samenwerking is bijvoorbeeld nodig om gebieden met bodemdaling of funderingsproblematiek integraal en duurzaam in te richten. We kiezen daarbij een rol als actieve gebiedspartner.

We houden de beleidskaders actueel

De gegevens die noodzakelijk zijn om het beheer en onderhoud aan het watersysteem goed te kunnen uitvoeren zijn vastgelegd in beleidskaders: keur, leggers, beheerregister en de waterakkoorden. Essentieel is dat deze beleidskaders op orde zijn en op orde worden gehouden. Dit actualiseren is dan ook een doorlopend proces. Het gaat om aanpassingen als gevolg van veranderingen in het veld, nieuwe inzichten en nieuwe wetten.

4.6 Wij beperken de gevolgen van wateroverlast

Eind jaren negentig van de vorige eeuw, maar ook het afgelopen decennium, heeft Nederland met ernstige wateroverlast te maken gehad. De verwachting is dat dit in de toekomst vaker en heviger gebeurt. Hierop moeten we het watersysteem inrichten. De overheden hebben hierover afspraken gemaakt in het Nationaal Bestuursakkoord Water (2003, geactualiseerd in 2008). De afgelopen jaren hebben we hierin fors geïnvesteerd en dit programma ronden we uiterlijk in 2024 af. Dan hebben alle gebieden een actueel peilbesluit en voldoen ze aan de normen voor wateroverlast zoals vastgesteld in de provinciale verordening.

In deze normen is vastgelegd dat bepaalde (extreme) neerslagsituaties moeten kunnen worden verwerkt in het watersysteem zonder dat er water op straat of het land mag komen te staan. Dit betekent dat soms extra water moet worden gegraven, of de afvoer moet worden verbeterd. Het neemt echter niet weg dat er zich altijd extremere situaties kunnen voordoen dan waarop het watersysteem is ontworpen. Dat beschouwt Rijnland als een calamiteit en handelt daarnaar.

Wij informeren belanghebbenden over de risico's op wateroverlast

Van belang is dat alle belanghebbenden weten welk beschermingsniveau het waterschap wanneer tegen wateroverlast biedt en waar ze zelf een verantwoordelijkheid hebben om met wateroverlast om te gaan. Dit biedt aan hen handelingsperspectief voor eigen investeringen en innovaties.

We treffen maatregelen in de boezem...

In het jaar 2000 is in de 'Studie Toekomstig Waterbezwaar' bepaald welke maatregelen nodig zijn om de boezem voor te bereiden op de toekomst. Deze studie werd uitgevoerd op basis van de toen geldende inzichten over het peilbeheer van de boezem en de verwachte klimaatverandering. Op basis hiervan zijn de volgende maatregelen uitgevoerd:

- De capaciteit van boezemgemaal Katwijk is verdubbeld en van boezemgemaal Gouda met 20% vergroot.
- De aanleg van de piekberging Nieuwe Driemanspolder en de piekberging Haarlemmermeer wordt voorbereid.

In 2015 zijn nieuwe klimaatscenario's van het KNMI beschikbaar gekomen en zijn er gewijzigde inzichten over het beheer van het watersysteem. Daarbij zijn de volgende vragen actueel:

- Gevolgen nieuwe klimaatscenario's voor het Rijnlandse watersysteem.
- Samenhang waterpeil in de boezem met de (vereiste) hoogtes van de regionale keringen.
- Relatie met waterkwaliteit en ecologie.
- Invloed van de bedrijfszekerheid van de bemaling.
- Brede kijk: relatie met de watersystemen van de omliggende waterbeheerders.
- Risicobenadering: welke risico's zijn tegen welke kosten acceptabel (Assetmanagement).

Rijnland is in 2015 dan ook gestart met een actualisatie van 'De Studie Toekomstig Waterbezwaar'. De resultaten komen in 2016 beschikbaar en geven inzicht in de toekomstbestendigheid van het Rijnlandse watersysteem en de mogelijke (toekomstige) maatregelen die moeten worden getroffen.

... en in de polders...

In zogenoemde watergebiedsplannen brengt Rijnland de polders op orde. In circa 70% van de polders loopt dit al, of zijn de benodigde maatregelen reeds afgerond. In de planperiode rondt Rijnland diverse watergebiedsplannen af, waardoor 85% op orde is. Waar nog geen watergebiedsplan loopt, start Rijnland dit op. Dit is in 2024 afgerond.

... en we doen dat sober en doelmatig

In onze watergebiedsplannen bekijken we samen met de belanghebbenden de knelpunten en mogelijke oplossingen waarbij de kosteneffectiviteit van maatregelen een belangrijk uitgangspunt is. We benutten waar mogelijk het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en andere initiatieven. Waar nodig komen we tot maatwerkoplossingen met gebiedspecifieke normering of fasering. Samen met het gebied werken we dan een voorstel uit dat we aan de provincie voorleggen die de norm formaliseert. De uitvoering van maatregelen is complex en vraagt om veel overleg met de belanghebbenden. Het kan dan ook meerdere jaren duren voordat een gebied op orde is. Soms voeren ingelanden werkzaamheden voor Rijnland uit.

4.7 Wij zorgen waar mogelijk voor voldoende zoet water

Voldoende zoet water is belangrijk voor de economische ontwikkeling van het westen van Nederland. Peilbeheer, bodemdaling, landbouw, natuur, industrie en scheepvaart zijn sterk afhankelijk van (zoet) water. Vooral voor de drie Greenports en de Natura2000 laagveengebieden is water van goede kwaliteit essentieel. In zeer droge perioden kan er een tekort aan water van voldoende kwaliteit ontstaan. Hiervoor zijn vier redenen te noemen. Allereerst worden de zomers waarschijnlijk extra warm en droog door de klimaatverandering. Verder neemt de verzilting binnen het beheergebied door de brakke kwel toe. Daarnaast stellen industrie en landbouw steeds hogere eisen aan de kwaliteit van het water. En tot slot is de huidige zoetwateraanvoer via Gouda en de KWA ontoereikend.

Als eerste stap vergroten we de mogelijkheid om zoet water aan te voeren

Samen met de collega overheden, gebruikers en kennisinstellingen hebben wij in het Deltaprogramma gewerkt aan de 'Deltabeslissing zoetwater'. Hierin zetten we in op het borgen van voldoende zoet water, nu en in de toekomst. De 'Deltabeslissing zoetwater' zet in de eerste fase in op het uitbreiden van de capaciteit van de Kleinschalige Wateraanvoervoorzieningen (KWA) voor 2021 van 7 tot 15 m³/s. De kosten hiervan draagt het Rijk en wij voeren het uit samen met het hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Daarnaast onderzoeken we welke stappen na 2021 kunnen worden genomen. Daarbij kijken we ook naar een permanente Oostelijke Aanvoer waarbij het Rijk de kansen voor getijdewerking in de Rijn Maasmonding onderzoekt en wij de mogelijke meerwaarde voor natuur en landbouw in ons beheergebied.

Wij informeren gebruikers over de risico's op watertekort (voorzieningsniveau)

Wij zetten ons in om te komen tot realistische voorzieningsniveaus voor alle watergebruikers, zoals afgesproken in de Deltabeslissing zoetwater. Bij het voorzieningsniveau geven we aan hoeveel en welke kwaliteit water beschikbaar is en welke risico's op watertekort bestaan in dat gebied. Dit biedt aan gebruikers handelingsperspectief voor eigen investeringen en innovaties. In drie verschillende gebiedsprocessen gaan we hier samen met collega overheden en gebruikers mee aan de slag. Het gaat daarbij om de Haarlemmermeerpolder, de omgeving van Boskoop en een – met de omgeving – nog nader te specificeren gebied.

We bestrijden verzilting en kwel en zetten in op klimaatrobuustheid

We nemen in de planperiode maatregelen in ons watersysteem en verwachten dat gebruikers ook doelmatig en zuinig met zoetwater omgaan. We benutten waar mogelijk het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en andere initiatieven. Daarbij zoeken we elkaar op voor innovaties zoals slim doorspoelen, hemelwateropslag in de bodem, meer flexibel peil of het benutten van effluent van de afvalwaterzuiveringen.

Dit kan in die specifieke gebieden aanleiding geven tot beperkingen voor de functies, zoals de landbouw. Of zelfs op termijn een vergaande aanpassing of verplaatsing van de functies. We maken deze afwegingen in nauwe samenwerking met alle belanghebbenden in het gebied: de provincies, gemeenten, eigenaren en gebruikers. Op dit moment loopt de verkenning voor dergelijke trajecten voor de Middelburg-Tempelpolder ten noorden van Gouda en voor delen van de Haarlemmermeerpolder.

Ook houden wij de vinger aan de pols bij externe ontwikkelingen die de verziltingsopgave kunnen vergroten zoals het verdiepen van de Nieuwe Waterweg en het vergroten van de zeesluizen in IJmuiden. Wij zorgen dat de initiatiefnemers voldoende verzachtende of compenserende maatregelen nemen.

4.8 Waterrobuust bouwen en participatie in de praktijk

Reeuwijkse Plassen: inwoners meten zelf de waterstanden

Een mooi voorbeeld van burgerparticipatie is dat bewoners in het Reeuwijkse Plassengebied grond- en oppervlaktewaterstanden gaan meten. Via een app maken ze foto's van een peilschaal of een meetlint uit een peilbuis. Ze krijgen een berichtje met hun meting en wij krijgen de meetgegevens direct binnen in ons eigen computersysteem. Met dit project combineert Rijnland de nieuwste communicatietechnieken met omgevingsmanagement. Zo krijgen bewoners begrip voor het waterbeheer en inzicht in de relatie tussen grond- en oppervlaktewater. En zo verbeteren wij onze relatie met de Rijnlandse bewoners en leren wij de belangen voor het peilbesluit goed in te schatten.

Voorbeeld van waterrobuust bouwen in de historische binnenstad van Gouda

De oude binnenstad van Gouda blijft jaarlijks zakken door de inklinkende veenbodem. De meeste historische gebouwen zijn niet gefundeerd en zakken dus mee. Om wateroverlast te voorkomen is het waterpeil de afgelopen eeuwen met meer dan een halve meter verlaagd. Het verder verlagen geeft risico's voor schade aan panden die op hout gefundeerd zijn. Dit betekent dat we het waterbeheer van de historische binnenstad vanuit een andere invalshoek moeten benaderen. Daarbij hebben zowel Rijnland als waterbeheerder, de gemeente en de huiseigenaren een verantwoordelijkheid.

De volgende partijen en kennisinstellingen hebben de handen ineen geslagen om tot oplossingen te komen: Gemeente Gouda, Rijnland, Deltares, Rijkswaterstaat, Kenniscentrum Aanpak Funderingsproblematiek en de Technische Universiteit Delft. Daarnaast hebben de volgende partijen hun medewerking toegezegd: Platform Slappe Bodem, Stichting Rioned en de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer.

Ook met en binnen andere grote gemeenten werken we aan de 'klimaatbestendige stad'. Haarlem en Haarlemmermeer hebben water als pijler in hun structuurvisies. Leiden werkt aan een klimaatbestendig plein, waarbij het ontwerp gericht is op betere waterkwaliteit en voorkomen van wateroverlast.

Andere gemeenten met duurzame en innovatieve plannen die leiden tot een grotere waterrobuustheid, krijgen alle steun van Rijnland.

Drooggemaakte polder aan de Westzijde te Aarlanderveen: samen met de omgeving komen tot een goede oplossing

Deze drooggemaakte polder is een veenweidegebied met een beperkte drooglegging. De polder voldoet niet aan de provinciale normen voor wateroverlast en belanghebbenden herkennen het beeld dat de polder regelmatig nat is. Om de polder wél te laten voldoen aan de normen moet veel extra open water worden gegraven; tegen hoge kosten en met verlies van veel weiland. Rijnland en belanghebbenden hebben samen geconcludeerd dat het treffen van deze maatregelen niet kosteneffectief en zelfs ongewenst is. Afgesproken is in te steken op een lagere bescherming tegen wateroverlast (een zogenoemde gebiedsnorm) en een beperkt aantal knelpunten in het gebied, zoals te krappe duikers, aan te pakken. De ingelanden raken geen weiland kwijt en Rijnland hoeft niet fors te investeren.

5. Schoon en gezond Water

5.1 Onze ambitie: Rijnlands water is schoon, zodat de mens, de natuur en economie er optimaal gebruik van kunnen maken

Schoon en gezond water is in de dichtbevolkte waterrijke delta van West-Nederland belangrijk. Zowel voor de mens, de natuur als de bedrijven. Er mogen niet te veel voedings- en vervuilende stoffen in het water zitten. En het oppervlaktewater moet natuurlijk zijn ingericht en ecologisch worden beheerd en onderhouden, met aandacht voor dierenwelzijn en Flora- en Faunawet. Wij zien daarbij medicijnresten, microplastics en nanodeeltjes als belangrijke nieuwe uitdagingen. Dit is essentieel voor een goede biodiversiteit en belangrijk voor de landbouw. En om lekker te kunnen zwemmen, vissen of varen. Samen met onze partners zorgen wij dan ook voor schoon en gezond water dat past bij de verschillende functies in het gebied.

5.2 Vier doelen voor 2016 tot en met 2021

We verminderen de watervervuiling

- De emissies uit de waterketen voldoen aan de wettelijke eisen.
- In de planperiode pakken we samen met de omgeving ook de zogenoemde nieuwe stoffen op (microplastics, geneesmiddelen e.d.).
- In de planperiode werken we samen met onder andere de agrarische sector aan de verdere verlaging van de emissies naar water.

We beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch

- In de planperiode werken we samen met de omgeving aan de ecologische doelen voor de kleine wateren.
- Wij voeren het onderhoud op ecologische wijze uit en stimuleren derden dat ook te doen.
- We brengen het huis van de vis op orde door bij renovaties en nieuwbouw, gemalen en sluizen vispasseerbaar en/of visvriendelijk te maken.

Wij realiseren schone meren, plassen en natuurgebieden

- In de planperiode herstellen we de waterkwaliteit en ecologie in vier gebieden.
- De gebieden die we al hersteld hebben, onderhouden en beheren we zorgvuldig.
- Delen van de opgaven voor de overige gebieden pakken we in de planperiode aan als we dit kunnen combineren met projecten van onszelf of van derden.

Zwemwaterlocaties maken we schoon en veilig

- De kwaliteit van alle zwemwaterlocaties is in de planperiode minstens 'aanvaardbaar'.
- Het aantal zwemwaterlocaties met een 'goede' of 'uitstekende' kwaliteit blijft minstens gelijk.
- Negatieve zwemadviezen vanwege blauwalgen komen zeer beperkt voor.

Goed om te weten: bij deze doelen is de uitkomst moeilijker vooraf te bepalen

In tegenstelling tot de andere thema's is het effect van onze maatregelen maar deels voorspelbaar. Vooral het herstel van veenplassen is een lastige opgave. Soms is er sprake van jarenlange na-ijleffecten en vaak is bijsturing nodig. Het herstel en behoud van een goede waterkwaliteit en ecologie is maatwerk en vraagt dan ook om langdurige aandacht.

5.3 Schoon en gezond water, waar gaat het over?

Rijnland is de integrale waterbeheerder en daarmee ook verantwoordelijk voor de waterkwaliteit en de aquatische ecologie in het beheergebied. We zuiveren daarvoor het afvalwater (hoofdstuk 6), beheren en onderhouden het watersysteem en nemen maatregelen om de waterkwaliteit en ecologie te verbeteren. En we zetten instrumenten als voorlichting, advisering, vergunningverlening en handhaving in.

Het water is schoner dan vroeger

Sinds 1970 verbeteren de waterkwaliteit en de ecologie gestaag. Dit kwam door grote investeringen in: de riolering en afvalwaterzuivering, de sanering van industriële lozingen en ongezuiverde lozingen, landbouwkundige maatregelen en het uitbannen van specifieke stoffen. De zuurstofhuishouding en de waterkwaliteit zijn inmiddels in veel wateren behoorlijk op orde. In gebieden met intensieve landbouw zorgen gewasbeschermingsmiddelen nog voor problemen. Zuurstofproblemen met vissterfte als gevolg, treden incidenteel op in de zomer, vooral in gebieden met een baggerachterstand. Veruit het grootste probleem wordt veroorzaakt door de hoge concentraties aan meststoffen (stikstof en fosfaat). Die zorgen in de zomer voor overlast door algenbloei en grote hoeveelheden kroos en watervarens. De laatste jaren ontstaat het beeld dat 'nieuwe stoffen' (geneesmiddelen, microplastics) mogelijk tot waterkwaliteitsproblemen leiden.

Wij maken onderscheid tussen waterlichamen en kleine wateren

Dit doen wij, samen met de rest van de Nederlandse waterschappen, sinds de invoering van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

- *Waterlichamen*: dit zijn de grote meren en plassen, de boezemkanalen, grote polderwatergangen, waterrijke gebieden en de Natura2000 gebieden. Hierover legt Nederland direct verantwoording af aan de Europese Unie. Rijnland telt 40 waterlichamen.
- *Kleine wateren*: dit is al het water dat geen onderdeel uitmaakt van een waterlichaam. Dat zijn sloten, stadswateren en kleine meren en plassen. Deze vallen indirect ook onder de KRW-verplichting, omdat ze vaak een forse invloed hebben op de kwaliteit van de waterlichamen.

De waterlichamen scoren grotendeels slecht...

Dit blijkt uit de KRW-beoordeling (zie tekstvak). Voor de individuele parameters is dit beeld veel gunstiger. Er zijn twee knelpunten: de waterkwaliteit en de ecologie.

Bij de waterkwaliteit is de hoge voedselrijkdom het knelpunt (eutrofiering). Daardoor is het water algenrijk en troebel. Dit speelt in het hele gebied, maar leidt in de meren en plassen tot de grootste problemen. Veenplassen hebben te maken met een weerbarstige slibproblematiek.

De inrichting en het beheer van watergangen zijn cruciaal voor een gezonde ecologische ontwikkeling. Planten en waterorganismen hebben de juiste leefomgeving nodig en lijden onder intensief (maai)beheer en aanwas van bagger. Aanleg van natuurvriendelijke oevers, ecologisch beheer en de juiste waterdiepte brengen hierin verbetering.

...en we werken daarom volop aan herstel

Vanaf 2009 werken we gebiedsgewijs en gestructureerd aan het herstel van de goede waterkwaliteit en ecologie. We doen dit in nauwe samenwerking met alle partijen van het deelstroomgebied Rijn-west. De KRW kent drie uitvoeringstermijnen van zes jaar. De aanpak voor de tweede uitvoeringstermijn (2016-2021) is uitgewerkt in de Nota Schoon Water 2. Deze nota is geïntegreerd in WBP5. De aanpak bestaat uit 1) het herstel van een aantal geprioriteerde waterlichamen, 2) de reductie van agrarische emissies en 3) het benutten van meekoppelkansen.

Hoe beoordeelt de KRW?

Een waterlichaam is volgens de Europese Richtlijn 'goed' als alle waterkwaliteitsparameters aan de gestelde eisen voldoen ('one-out, all-out'). Dit omdat elke afzonderlijke parameter de chemie of ecologie kan verstoren. Bij deze beoordelingsmethodiek is de geboekte voortgang per parameter niet zichtbaar, zodat het beeld ontstaat dat ondanks vele investeringen niets wordt bereikt. Nederland pleitte er in Europa voor om ook

de score van de afzonderlijke parameters zichtbaar te maken. Europa gaat daarin mee, maar blijft er bij dat het eindoordeel pas 'goed' is, als alle parameters op orde zijn. Rijnland rapporteert daarom naast het totaaloordeel ook de voortgang van de individuele parameters.

Doelen voor de kleine wateren zijn nog niet bepaald

Er zijn nog geen doelen gedefinieerd voor de kleine wateren. Dat is lastig, omdat juist deze wateren een relatief hoge bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Het is de bedoeling dat dit de komende planperiode aan de hand van een provinciale handreiking gebeurt. Als de doelen zijn vastgesteld, kan bepaald worden welke maatregelen genomen moeten worden om de doelen te bereiken. We doen dit in nauwe samenwerking met de omgeving, omdat de doelen en maatregelen die worden genomen mede afhankelijk zijn van wat de omgeving wil en zelf ook kan uitvoeren.

Er zijn ruim veertig officiële zwemwaterlocaties

De provincies hebben deze zwemwaterlocaties aangewezen. Waterspeelplaatsen vallen onder de verantwoordelijkheid van gemeenten.

De klasse waarin het zwemwater valt (slecht/aanvaardbaar/goed/uitstekend) wordt bepaald op basis van Europese eisen. Zes locaties scoorden in 2014 slecht. De overige locaties vallen in de klasse goed (11 locaties) of uitstekend (27 locaties). Rijnland is ervoor verantwoordelijk dat deze zwemwaterlocaties minimaal voldoen aan de klasse 'aanvaardbaar'.

Er zijn nationale criteria voor blauwalgen. Overschrijding van deze criteria leidt ertoe dat de provincie een negatief zwemadvies instelt. Dit heeft geen effect op de Europese klasse-indeling en Rijnland heeft hier geen wettelijke verplichting om de overschrijding aan te pakken. In de praktijk zorgt dit wel voor de meeste problemen en negatieve publiciteit rond zwemwater.

Samen met onze partners doen we aan kennisontwikkeling

Dit doen we in nauwe samenwerking met collega waterschappen, provincies en kennisinstellingen. Zo zorgen we ervoor dat we de doelen voor schoon en gezond water kosteneffectief kunnen uitvoeren. Aandachtspunten voor kennisontwikkeling zijn de slibproblematiek van veenplassen, kosteneffectieve methodes van blauwalgbestrijding en de zogenoemde 'nieuwe stoffen' zoals microplastics.

5.4 Wij verminderen de watervervuiling

Het gaat hierbij om het bereiken van de gestelde doelen van de KRW en de overige waterkwaliteitsdoelen. Het bereiken van deze doelen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, regio, bedrijven, burgers en waterschappen. In deze paragraaf is beschreven wat wij als Rijnland daaraan bijdragen.

We verminderen de emissies uit de waterketen...

Hiervoor richten we ons in de planperiode op twee maatregelen:

1. De lozingen van Rijnlands afvalwaterzuiveringsinstallaties moeten gaan voldoen aan normen die zijn afgestemd op de draagkracht van het watersysteem waarop wordt geloosd. Dat geldt ook voor buitenwater. Het betreft vooral de lozing van nutriënten. Zo verbeteren we de waterkwaliteit. Eisen leggen we in voorschriften vast. En we zorgen er voor dat we aan die voorschriften voldoen.
2. We beperken samen met gemeenten de riooloverstorten en ongerioleerde lozingen en handhaven waar nodig.

Hoofdstuk 6 gaat verder in op de waterketen.

...en we pakken de zogenoemde 'nieuwe stoffen' aan

We onderzoeken samen met anderen in hoeverre de lozing van 'nieuwe' stoffen schadelijk is voor mens en ecologie. Het gaat om lozing van medicijnresten, microplastics, nanodeeltjes, zwerfafval en bacteriën. Op basis daarvan besluiten we of we deze emissies kunnen- en moeten verminderen. We hanteren een brongerichte aanpak en het principe dat de vervuiler betaalt.

Ook dit onderwerp is verder uitgewerkt bij de waterketen in hoofdstuk 6.

We verminderen de agrarische emissies...

Dit is een van de speerpunten van het KRW-programma voor de periode 2016-2021. Het is de verantwoordelijkheid van de agrarische sector om aan de landelijke emissiewet- en regelgeving te voldoen. Daarbovenop willen wij graag met de sector samenwerken om een verdere kwaliteitsverbetering tot stand te brengen. Onze aanpak is daarbij teelt-specifiek. Relevante teelten zijn: de melkveehouderij (veenweidegebied), de bollenteelt (Greenport Duin- en Bollenstreek), de boomteelt (Greenport regio Boskoop), glastuinbouw (Greenport Aalsmeer en andere glastuinbouw binnen Rijnland) en de akkerbouw. De aanpak richt zich op meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, zoals imidacloprid. We werken daarbij in lijn met Europese en nationale afspraken zoals het vijfde Actieprogramma Nitraatrichtlijn en de Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming.

... en werken hiervoor nauw met anderen samen

Hoe ziet deze samenwerking eruit?

- We bouwen voort op de bestaande Rijnlandse aanpak. De nadruk ligt deze planperiode op het implementeren van bestaande kennis en ervaring in de praktijk. Monitoring, gerichte communicatie en handhaving zijn integraal onderdeel van de aanpak. Alleen als dit echt nodig is wordt nieuwe kennis ontwikkeld.
- We werken samen met Rijk, provincies, buurwaterschappen (Rijn-west) en agrarische collectieven. We sluiten waar mogelijk aan op het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en bestaande afsprakenkaders zoals het Actieplan Duurzame Bloembollensector (KAVB) en het Afsprakenkader emissies Glastuinbouw (Glaskracht).
- We benutten zoveel mogelijk subsidies en cofinancieringsmogelijkheden.
- We agenderen samen met andere waterbeheerders de waterkwaliteitsproblemen bij hogere overheden, zodat zij wetgeving en ruimtelijke ordening op de waterkwaliteit kunnen afstemmen. Rijnland heeft als waterschap namelijk maar in beperkte mate zeggenschap over emissies naar water.

Schoon water heeft een schone waterbodem

Een vervuilde waterbodem heeft een negatief effect op de waterkwaliteit. Daarom streven we naar een schone waterbodem. De afgelopen jaren namen we de vervuilde waterbodems mee in het onderhoudsbaggerprogramma. Dat is een efficiënte werkwijze die ertoe leidt dat we op termijn alle verontreinigde locaties saneren. Deze werkwijze zetten we voort. Dat betekent dat we die verontreinigde waterbodems saneren die zich in het onderhoudsprogramma aandienen. Soms baggeren we dieper dan nodig om het rendement naar de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren.

5.5 Wij beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch

We werken aan de ecologische doelen voor de kleine wateren

Dit doen we in overleg met de omgeving voor zowel het stedelijk als het landelijk gebied. Daarvoor brengen we eerst de toestand van deze wateren in beeld. Om inzicht te krijgen in de haalbaarheid van doelen en de uiteindelijke resultaten worden een aantal representatieve gebieden benoemd: droompolders. In die polders zetten we de komende planperiode maximaal in op het op orde krijgen van de waterkwaliteit en de ecologie. Dit in samenwerking met de omgeving en in aansluiting op lopende initiatieven en de inzet van blauwe diensten.

Droomsloten in prachtpolders

Samen met agrariërs en inwoners zochten we de afgelopen planperiode sloten met een rijk en goed ontwikkeld waterleven. Deze 'droomsloten' vormen een inspiratiebron voor het beheer van kleine wateren in het landelijk gebied. Prachtig om te zien en een belangrijke basis voor de biodiversiteit.

We voeren ecologisch verantwoord beheer en onderhoud...

Rijnland is verantwoordelijk voor het onderhoud van de primaire oppervlaktewateren en een (beperkt) deel van de overige oppervlaktewateren. Dit onderhoud doen we ecologisch, conform de Flora- en faunawet. Hierbij volgen we de gedragsregels uit de gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Dit betekent dat Rijnland tijdens onderhoudswerkzaamheden zoals baggeren en maaien van watergangen behoedzaam omgaat

met de natuurwaarden en het dierenwelzijn in en langs het water. Ook het onderhoud aan de waterkeringen wordt waar mogelijk ecologisch uitgevoerd, met respect voor de bestaande begroeiing.

... en stimuleren anderen dat ook te doen

Een groot deel van de overige oppervlaktewateren moet door de aangrenzende eigenaren en/of gebruikers worden onderhouden. Waar nodig passen we hiervoor de regels aan. We zetten in op twee sporen:

- Stedelijk gebied: We gaan met gemeenten aan de slag om een verdere verbetering van de waterkwaliteit en de ecologie voor elkaar te krijgen, dit conform de doelen die we in de planperiode voor de kleine wateren gaan vaststellen.
- Landelijk gebied: Met behulp van voorlichting en de inzet van blauwe diensten stimuleren we om het beheer en onderhoud op ecologische wijze uit te voeren.

Wat zijn blauwe diensten?

Dat zijn diensten die grondeigenaren of grondgebruikers verrichten. Bijvoorbeeld: vasthouden van water op percelen, waterkwaliteitsbaggeren en ecologisch maaibeheer. Europese fondsen betalen de diensten, met een cofinanciering van ons. De afgelopen jaren bleek dat we met blauwe diensten voor weinig geld veel kunnen bereiken.

We brengen het huis van de vis op orde

Een gezonde en gevarieerde visstand draagt bij aan een goede biodiversiteit. Voor een aantal vissoorten is het belangrijk dat ze uit de grote rivieren en de zee Rijnlands wateren kunnen bereiken. Daarom lossen we een aantal knelpunten voor vismigratie op. Dat doen we door gemalen waar nodig vis passeerbaar te maken en sluizen zo te bedienen dat vis vrij kan passeren. Hiervoor liften we mee met renovaties om kosteneffectief te zijn en zoeken samenwerking met andere partijen zoals Rijkswaterstaat en onze buurwaterschappen. Daarnaast voeren we nieuwe poldergemalen altijd visveilig uit, zo wordt vis bij bemaling niet onnodig beschadigd. We zorgen waar mogelijk voor voldoende begroeiing, bereikbare paaipplaatsen en overwinteringslocaties. Ook dit doen we zo veel mogelijk in synergie met andere maatregelen en in nauwe samenwerking met de Visstandbeheercommissie Rijnland, waarin ook beroepsvissers en hengelsporters zijn vertegenwoordigd.

5.6 Wij realiseren schone meren, plassen en natuurgebieden

Dat doen we in de drie planperiodes van de KRW. Hiervoor selecteren we elke planperiode een aantal gebieden, 'waterlichamen' genoemd in de KRW terminologie. Deze brengen we met herstelplannen op orde en beheren ze daarna zorgvuldig. Als ook de generieke waterkwaliteit vanwege landelijke regelgeving en inzet vanuit de landbouw tijdig op orde komt, schatten we in dat de meren, plassen en natuurgebieden in 2027 een goede kans hebben een goede toestand te bereiken. Als de monitoring uitwijst dat de maatregelen onvoldoende effect hebben, voeren we aanvullende maatregelen uit en spreken we andere partijen aan op hun medeverantwoordelijkheid. Maar alleen als we verwachten dat dit (kosten)effectief is.

Bij de KRW speelt, veel sterker dan bij andere thema's, een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het bereiken van een goede waterkwaliteit. Rijnland neemt maatregelen, maar ook het rijk, de provincie en regionale partijen (met name de landbouw) moeten maatregelen nemen. Rijnland moet hen daarvan bewust maken.

We pakken vier gebieden aan

In de vorige planperiode voerden we herstelplannen uit voor de Nieuwkoopse Plassen, de Reeuwijkse Plassen en Polder Oukoop/Stein. In deze planperiode voeren we in vier gebieden herstelplannen uit:

- Natura 2000 gebied 'De Wilck'.
- De Langerarse Plassen
- De wateren rond de Groene-AS (Nieuwe Meer, Amstelveense Poel, Bovenlanden Aalsmeer en Westeinder Plassen). In combinatie met de waterkwantiteitsopgave.
- De wateren rondom Zoetermeer. In combinatie met de waterkwantiteitsopgave.

We doen dit samen met gebiedspartijen en waar mogelijk maken we werk-met-werk; zowel met andere Rijnlandse opgaven als met opgaven van andere partijen. We gaan daarbij actief op zoek naar subsidies.

We profiteren van meekoppelmansen

Ook in de KRW-wateren die niet in deze planperiode worden aangepakt, kunnen zich kansen voordoen om goedkoop en snel maatregelen uit te voeren in combinatie met andere werkzaamheden. We noemen dat meekoppelmansen. Voeren wij werkzaamheden uit in of rond deze waterlichamen, zoals kadeversterkingen of watergebiedsplannen, dan nemen we de benodigde KRW-maatregelen mee. En voeren anderen werkzaamheden uit in of rond een waterlichaam dan bekijken we samen of door geringe aanpassing of uitbreiding van deze werkzaamheden, de gewenste KRW-effecten kunnen worden bereikt.

Grote nieuwe wateren zoals het Valkenburgse Meer, Park 21 en de piekberging in de Haarlemmermeer leggen we zo aan dat ze een goede waterkwaliteit en ecologie (KRW-proof) ontwikkelen.

We kijken kritisch naar de KRW-doelstellingen

In de aanloop naar de tweede uitvoeringsperiode van de KRW herzagen we de KRW-doelen op basis van de nieuwste inzichten en methodieken. In enkele gebieden met een evident hoge achtergrondemissie (Haarlemmermeer) verwerkten we die in de doelen. Dat doen we in de aanloop op de derde planperiode opnieuw. Tevens vormen we samen met de partijen van KRW-deelstroomgebied Rijn-west een beeld van de achtergrondemissies en verwerken deze waar nodig in de doelstellingen.

5.7 Wij maken zwemwaterlocaties schoon en veilig

De zwemwaterlocaties hebben minimaal de kwaliteit ‘aanvaardbaar’...

Wij vinden het belangrijk dat de mensen in ons dichtbevolkte gebied veilig in open water kunnen zwemmen. Veilig betekent dat de door de provincies aangewezen zwemwaterlocaties minimaal vallen in de klasse ‘aanvaardbaar’ uit de Europese zwemwaterrichtlijn. Rijnland voert vervolgens de benodigde maatregelen uit, maar we verwachten wel dat belanghebbenden meebetalen.

... en misschien wel meer

Is ‘aanvaardbaar’ genoeg, of willen we dat alle zwemwateren in de klasse ‘goed’ of ‘uitstekend’ vallen? Wij onderzoeken in de planperiode samen met de omgeving wat ervoor nodig is om alle locaties te laten voldoen aan de klasse ‘goed’ of ‘uitstekend’ en maken hierin een keuze.

Wij beperken de overlast door blauwalgen

Gedurende de zomer krijgen zwemlocaties periodiek een negatief zwemadvies vanwege blauwalgen. Wij bestrijden dit probleem al meer dan twintig jaar op een aantal locaties succesvol met luchtmenging. In de planperiode pakken we ook de overige locaties waar dit probleem optreedt, aan. We gaan er daarbij wel vanuit dat de zwemwaterbeheerders en andere belanghebbenden meebetalen. We onderzoeken ook of er alternatieve en goedkopere oplossingen zijn dan luchtmenging en implementeren deze wanneer dat kan.

Een paar wateren hebben los van een zwemwaterfunctie te maken met overlast door blauwalgen. Dit zijn plekken waar blauwalg zich ophoopt en tot stankoverlast leidt. Deze locaties nemen we mee in de genoemde afweging.

6. De Waterketen

6.1 Onze ambitie: We optimaliseren de verwerking van het afvalwater en hergebruiken de grondstoffen

Het afvalwater van huishoudens en bedrijven wordt door Rijnland gezuiverd tot de vastgestelde kwaliteitseisen. Dit is belangrijk voor een goede volksgezondheid en goede waterkwaliteit. Het zuiveren van het afvalwater kost veel energie en chemicaliën. We zetten dan ook in op het continu verbeteren en verduurzamen van de verwerking van het afvalwater en het verlagen van de kosten. Daarbij houden we rekening met de gevolgen van klimaatverandering en nieuwe emissie-eisen die op nationaal en Europees niveau worden gesteld.

Bovendien werken we aan het hergebruiken van grondstoffen uit het afvalwater. Rioolwater lijkt misschien slechts afvalwater, maar dat is het niet. Het is een potentiële bron van energie en herbruikbare grondstoffen! Denk bijvoorbeeld aan biogas, cellulose, bioplastics, vetzuren, fosfaat, CO₂, maar ook zoetwater. Hiervoor is een andere verwerking van afvalwater nodig. Het is onze ambitie om eind 2021 hierin serieuze stappen te hebben gezet door het fosfaat terug te winnen uit het afvalwater.

Het optimaliseren van de afvalwaterketen en het hergebruiken van de grondstoffen, doen we in nauwe samenwerking met de andere partijen in de waterketen: gemeenten, drinkwaterbedrijven, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen.

6.2 Twee doelen voor 2016 tot en met 2021

We verwerken het afvalwater op doelmatige wijze

- Alle zuiveringstechnische werken voldoen aan de gestelde (emissie)normen.
- In de planperiode pakken we samen met de omgeving ook de zogenoemde nieuwe stoffen op (microplastics, geneesmiddelen e.d.).
- In 2020 bedraagt de zuiveringsheffing niet meer dan € 66,- per vervuilingseenheid.
- We nemen van gemeenten de met hen afgesproken hoeveelheid stedelijk afvalwater af.

We verduurzamen de verwerking van afvalwater en hergebruiken het afvalwater optimaal

- Eind 2021 verbruiken we 30% minder energie ten opzichte van 2005.
- Eind 2021 wekken we 30% van onze energie zelf op.
- Eind 2021 stoten we 30% minder CO₂ uit ten opzichte van 1990.
- Vanaf 2018 winnen we 80% van het aangevoerde fosfaat terug uit het zuiveringsslib.

6.3 De Waterketen, uitleg van het begrip

Drinkwaterbedrijven produceren drinkwater met water dat afkomstig is uit het watersysteem. Dit kan grondwater zijn of oppervlaktewater uit onze rivieren, meren en plassen. Het drinkwater wordt geleverd aan huishoudens en bedrijven. Na gebruik in het toilet, de keuken en de badkamer wordt het als afvalwater afgevoerd via het riool. Dat geldt ook voor het afvalwater van bedrijven. Dit inzamelen van het afvalwater is een verantwoordelijkheid van de gemeenten.

De rioolstelsels van de gemeenten zijn aangesloten op de Rijnlandse afvalwatertransportleidingen. Deze transporteren al het afvalwater naar de 25 Rijnlandse afvalwaterzuiveringsinstallaties. Daar zuivert Rijnland het afvalwater van 1,3 miljoen mensen en circa 30.000 bedrijven. Vervolgens leveren we het schoon weer terug aan het watersysteem. Dat geheel van drinkwaterproductie, riolering en afvalwaterzuivering, noemen we de waterketen.

6.4 We verwerken het afvalwater op doelmatige wijze

De afvalwaterketen met al zijn industriële installaties vergt adequaat beheer en onderhoud om aan de gestelde eisen en normen te kunnen voldoen. Het gaat daarbij onder andere om:

- De lozingsnormen van het gezuiverde afvalwater.
- Omgevingseisen zoals geur en geluid.

- Veiligheidsnormen voor personeel en de omgeving.
- Voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen zoals klimaatverandering en hogere kwaliteitseisen die op nationaal en Europese schaal worden gesteld.

Daarnaast hebben het Rijk, de provincies, gemeenten, waterschappen en de drinkwaterbedrijven in 2011 in het Bestuursakkoord Water afgesproken om de kostenontwikkeling in de waterketen te beperken. Concreet voor Rijnland betekent dit dat de kosten in 2020 niet meer dan € 66,- per vervuilingseenheid mogen bedragen.

We beheren, onderhouden en optimaliseren de zuiveringstechnische werken...

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- We doen dit tegen zo laag mogelijk kosten en maken daarbij continu de afweging tussen functie, risico's en levensduurkosten.
- We doen dit zo duurzaam mogelijk: in materialen, energieverbruik en invloed op de omgeving.

In de planperiode gaan we een aantal verbeteringen versneld doorvoeren waarmee de zuiveringstechnische werken op een toekomstbestendig niveau komen voor de lange termijn. Bij het uitvoeren van deze maatregelen nemen we ook de duurzaamheidsmaatregelen mee (zie volgende paragraaf). Ook zoeken we naar verdergaande optimalisaties binnen de huidige infrastructuur bijvoorbeeld door:

- Functioneel en sober te bouwen.
- Bestaande overcapaciteit van de afvalwaterzuiveringen eerst zo goed als mogelijk op te vullen.
- op termijn de afvalwaterzuiveringen mogelijk verder te centraliseren.

...en we gaan een besluitnemen over de organisatie van het zuiveringsbeheer

In de vorige planperiode is onderzocht of het anders organiseren van het zuiveringsbeheer bijdraagt aan een verdere kostenbesparing. In deze planperiode werken we dat verder uit.

We volgen in de planperiode actief de landelijke discussie over het verwijderen van giftige en gevaarlijke stoffen en steunen daarbij initiatieven van derden

Dit zijn: bestrijdingsmiddelen, zware metalen en 'nieuwe' stoffen zoals geneesmiddelen, hormoonstoffen, nano-deeltjes en microplastics. Belangrijk hierbij zijn de principes van brongericht beleid en de vervuiler/veroorzaker betaalt. Samen met het Rijk en de ketenpartners zoals ziekenhuizen en zorginstellingen moeten we een flink aantal vragen beantwoorden:

- Wat zijn de negatieve effecten van deze vervuilingen op het watersysteem?
- Is het kostentechnisch haalbaar om de stoffen te verwijderen?
- Richten we ons vooral op het verwijderen via onze afvalwaterzuiveringsinstallaties?
- Of kunnen we beter voorkomen dat deze stoffen in het afvalwater terechtkomen? Bijvoorbeeld door brongerichte maatregelen te vragen aan specifieke lozers en door voorlichting te geven aan inwoners en bedrijven.

De uitkomsten van deze landelijke discussie zullen medebepalend zijn voor ons eigen maatregelenprogramma. Wij steunen daarbij graag initiatieven van derden als het gaat om bronmaatregelen voor deze stoffen. Bijvoorbeeld maatregelen in ziekenhuizen zoals het Pharmafilter.

We nemen de afgesproken hoeveelheid stedelijk afvalwater af en verminderen de afvoer van schone waterstromen via het riool

Onze afvalwaterzuiveringen en de riolering van de gemeenten vormen één onlosmakelijk verbonden systeem. Goede afspraken tussen Rijnland en de gemeenten over de hoeveelheden afvalwater die door de gemeenten worden aangeboden en door Rijnland worden afgenomen, zijn hierbij essentieel. We zorgen er dan ook voor dat deze afspraken actueel zijn. Daarbij streven we naar het zo veel mogelijk voorkomen van lozingen van schoon water op de riolering zoals regenwater en bronneringswater. Bijvoorbeeld door toepassing van gescheiden rioolstelsels. Dit levert twee voordelen op: we hoeven dat wat al schoon is niet alsnog schoon te maken en we kunnen efficiënter verwerken, omdat de stoffen geconcentreerder zijn.

We intensiveren de samenwerking met onze waterketenpartners...

Samenwerking tussen de verschillende partners in de waterketen is essentieel om enerzijds de kwaliteit van de dienstverlening zo hoog mogelijk te houden en anderzijds op de kosten te kunnen besparen.

De afgelopen planperiode zijn hiervoor verschillende samenwerkingstrajecten in gang gezet. Zo verzorgen we met drinkwaterbedrijf Dunea bijvoorbeeld het rioolbeheer in Noordwijkerhout en het onderhoud van onze persleidingen. In deze planperiode intensiveren we de samenwerking door:

- Samen met gemeenten en drinkwaterbedrijven in de waterketen vraag en aanbod van afvalwater nog beter op elkaar af te stemmen. Deze afspraken leggen we vast in gezamenlijke integrale waterketenplannen.
- Samen met geïnteresseerde gemeenten, drinkwaterbedrijven en andere waterschappen onderzoeken we hoe we richting kunnen geven aan de toekomstige organisatie van het afvalwaterbeheer.
- Samen met gemeenten, drinkwaterbedrijven, bedrijfsleven en kennisinstellingen werken we aan (innovatieve) oplossingen en technologieën voor verdergaande optimalisaties, zoals decentrale sanitatie en hergebruik.

...en we zetten in op meer bewustwording van de omgeving

We geven in nauwe samenwerking met onze ketenpartners voorlichting hoe inwoners en bedrijven zelf kunnen voorkomen dat schoonwater naar de riolering gaat, of dat het afvalwater vervuult met ongewenste stoffen zoals vet en geneesmiddelen.

6.5 We verduurzamen de verwerking van afvalwater en hergebruiken het afvalwater optimaal

De duurzaamheidsdoelen behalen we niet alleen via ons afvalwater, maar ook door energiebesparingen in andere onderdelen van Rijnland, zoals het bemalen van polders.

We reduceren het energieverbruik en verminderen de CO₂-uitstoot...

Rijnland vindt het belangrijk dat ingezet wordt op energiebesparende en energie opwekkende maatregelen. Naast een belangrijke bijdrage aan een duurzame samenleving levert dit ook financiële voordelen op doordat er minder energie hoeft te worden ingekocht. Landelijk zijn hierover in het Klimaatakkoord afspraken gemaakt die moeten leiden tot een energieneutrale sector in 2050, of zoveel eerder als mogelijk.

Sinds 2005 zijn we bezig om energie te besparen en om zelf energie op te wekken. Voor beide doelstellingen zijn nog flinke inspanningen nodig om aan de gestelde doelen te kunnen voldoen. Dit zal Rijnland uitwerken in het energie-efficiencyplan voor de periode 2016-2020. We richten ons daarbij op:

- het volledig behalen van het landelijke energie-efficiencydoel.
- het grotendeels (75%) behalen van het landelijk doel voor duurzame energieopwekking.

In beide gevallen zijn de komende jaren forse investeringen nodig. Investerings die zich echter de komende 10 tot 15 jaar geleidelijk terugverdienen, doordat er minder energie hoeft te worden ingekocht.

Bij duurzame opwekking van energie gaat onze voorkeur uit naar de vergisting van zuiveringsslib. Maar met vergisting van al ons slib bereiken we slechts een deel van de gestelde landelijke doelstelling. Rijnland gaat dan ook op zoek naar (innovatieve) alternatieven zoals zonne-energie, windenergie en blue energy. Blue energy is energie opwekking uit verschillen in zoutconcentraties, bijvoorbeeld bij Katwijk waar zoetwater in de zoute Noordzee stroomt.

...en werken duurzaam en innovatief aan onze waterbouw

Rijnland hanteert bij aanbesteden en inkopen vanaf 2016 de aanpak Duurzaam GWW (grond-, weg- en waterbouw). Deze aanpak biedt een aantal instrumenten om duurzaam en innovatief te werken:

- Omgevingswijzer: vergelijkt uitvoeringsvarianten op 55 onderdelen van duurzaamheid.
- Ambitiweb: helpt bij het vastleggen van de duurzaamheidsambitie van een werk.
- CO₂-prestatieladder waarmee tijdens aanbestedingen aannemers worden geprikkeld zo energiezuinig mogelijk te werken.
- Dubocalc: biedt milieu-indicatoren van materialen die we toepassen zodat we de meest duurzame kunnen bepalen.

Wij helpen om een Circulaire Economie te maken

Bij Circulaire Economie gaat het erom dat producten en grondstoffen herbruikbaar zijn en natuurlijke hulpbronnen behouden blijven. In iedere schakel van het systeem is waarde te creëren. Dat doen we op twee manieren:

1. We realiseren een fosfaatfabriek:
Dat gebeurt bij afvalverwerker HVC, waar vanaf 2018 het fosfaat wordt teruggewonnen uit de verbrandingsas van het zuiveringslib. Als de planning voor realisatie van de fosfaatfabriek gehaald wordt, realiseren we daarmee een terugwinning van het fosfaat uit afvalwater van 80%.
2. Voor 2030 streven we naar een verdere terugwinning van verschillende grondstoffen uit het afvalwater. De ontwikkeling van innovatieve technieken daarvoor doen we in samenwerking met bedrijven en kennisinstellingen.

7. Duurzame financiën

Hoeveel geld is er nodig om de ambities uit het WBP5 te realiseren? Wat betekent dit voor de belastingbetaler en welke financiële uitgangspunten zijn daarbij gehanteerd? Het antwoord op deze vragen kunt u lezen in deze bijlage.

Van belang is om te melden dat het hier om ramingen gaat, zoals behandeld in de Verenigde Vergadering van 23 september 2015. Elk jaar worden in de programmabegroting en het meerjarenplan de cijfers geactualiseerd en door het bestuur vastgesteld.

7.1 Financiële kaders

Zoals ook in hoofdstuk 1 is verwoord voert Rijnland een duurzaam financieel beleid. Dit betekent houdbare en betaalbare tarieven voor de lange termijn en een beheersing van de schuldenlast. Daarvoor zijn de volgende financiële kaders gesteld:

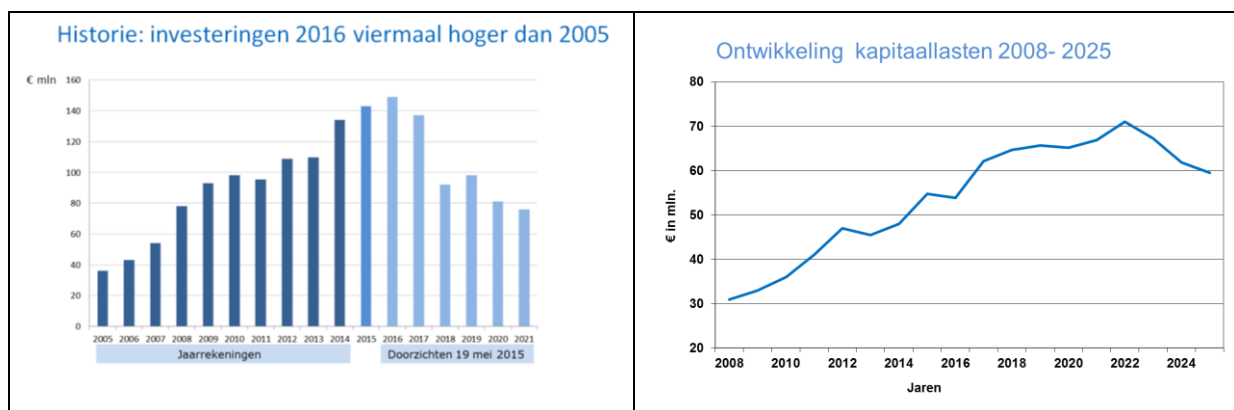
- Streven naar een tariefontwikkeling op basis van de inflatie. Dit moet in de tweede helft van de bestuursperiode (2018-2019) gehaald kunnen worden.
- Streven naar een maximale schuldenlast van 300% van de jaarlijkse belastingopbrengsten in 2020. In de jaren daarna bouwen we dit af naar 250% in 2030.
- Inzet van de beschikbare reserves zodat de waterschapslasten zo min mogelijk en zo geleidelijk mogelijk stijgen. Daarbij hanteren we een ondergrens van 5% van de netto exploitatiekosten als algemene reserve (weerstandsvermogen: notitie Inzet algemene reserves, Verenigde Vergadering 26 november 2012).

7.2 Investeringsramingen, exploitatielasten, lastendrukontwikkeling en schuldenpositie

Om de WBP5 doelen te realiseren zijn ook investeringen nodig. De omvang van de investeringen is een resultante van de vertaling van Rijnlands ambitie en beleid naar investeringen. Het kader is duurzaam financieel beleid en we streven altijd naar een financieel gezonde situatie. Dat betekent dat investeringen sober en tegen zo laag mogelijke kosten worden uitgevoerd en de hoeveelheid investeringen in lijn is met de uitvoeringscapaciteit van de organisatie.

Investeringen

Rijnland heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in droge voeten en schoon water. In de periode 2015 - 2017 wordt de top van deze 'investeringsgolf' bereikt (grafiek 7.1). Daarna wordt een dalende lijn ingezet tot circa € 80 miljoen in 2020. De kapitaallasten ijlen nog na tot 2022, waarna ook deze zullen dalen (grafiek 7.2). In onderstaande figuren is dit weergegeven.

Grafiek 7.1: Bruto investeringsplanningen: 2005-2021

Grafiek 7.2: Verloop van de kapitaallasten: 2008 – 2025

Bruto investeringsplanning							
Bestuursprogramma in € miljoenen	PB 2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Waterveiligheid	34	29	22	15	14	11	8
Voldoende Water	58	60	51	47	58	42	40
Schoon en gezond water	4	3	5	4	4	4	4
Waterketen	34	57	60	29	24	25	24
BOD	5	1	0	0	0	0	0
Totaal	134	150	138	95	100	81	76

NB: De nu bekende planning van investeringen is in bovenstaande tabel verwerkt. Voortschrijdend inzicht, onder andere door resultaten van studies en onderzoek, kan aanleiding zijn om deze investeringsplanning bij te stellen. In de jaarcyclus van Meerjarenplan en Programmabegroting worden deze aanpassingen verwerkt.

De belangrijkste investeringen voor de WBP5-planperiode zijn:

- **Programma Waterveiligheid:** diverse versterkingsprojecten voor de regionale keringen en de Goejanverwelledijk te Gouda (project Verbetering IJsseldijk Gouda: VIJG).
- **Programma Voldoende Water:** diverse baggerprojecten, realisatie van de piekbergingen, renovatie en uitbreiding capaciteit (boezem)gemalen, diverse uitvoeringsmaatregelen voor de watergebiedsplannen en stedelijke waterplannen.
- **Programma Schoon en gezond water:** diverse projecten ten behoeve van het herstellen van de waterkwaliteit (KRW) en de realisatie van vispassages.
- **Programma Waterketen:** diverse renovatie en vervangingsprojecten op de afvalwaterzuiveringen en de afvalwatertransportsystemen.
- **Programma BOD:** diverse automatiseringsprojecten ten aanzien van informatiebeveiliging, personeelsmanagement en financiële administratie. Onder dit programma valt ook de uitvoering van het energie-efficiencyplan.

Exploitatie

Een exploitatiebegroting is een overzicht van de verwachte kosten en baten in het komende jaar. De investeringsprojecten zijn vertaald naar kapitaallasten (afschrijving en rentelasten). De afschrijvingen en rentelasten zijn volgens de nota Vaste activa beleid (Verenigde Vergadering, 20 november 2013) berekend en in de begroting opgenomen.

De ontwikkeling van de exploitatielasten per programma in de WBP5-planperiode, voor egalisatie, ziet er als volgt uit:

Ontwikkeling exploitatielasten voor egalisatie							
Bestuursprogramma in € miljoenen	PB 2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Waterveiligheid	28	26	30	29	29	30	30
Voldoende Water	55	51	54	57	58	59	61
Schoon en gezond water	10	10	10	10	9	9	10
Waterketen	65	66	70	73	76	75	76
BOD	32	32	32	32	31	31	32
Totaal	189	185	196	201	204	204	209

Nb. het betreft hierbij prognoses (indicatieve cijfers) die jaarlijks in de begroting en de meerjarenplanning worden geactualiseerd.

Lastendruk en schuldenlast

De komende jaren (2016-2019) wordt voor de lastendrukstijging een koers gehanteerd van maximaal 5-5-2-2%. Dit is nodig om een goede uitvoering te geven aan de kerntaken en ambities. De lastendrukstijging van 2% in 2018 en 2019 is het inflatieniveau zoals dat anno 2015 wordt ingeschat. Wel wijkt Rijnland af van het beleid dat de schuldenpositie in 2020 gedaald moet zijn tot maximaal 300% van de belastingopbrengst. Dat percentage wordt enkele jaren later gehaald. Het doel van 250% in 2030 blijft wel realiseerbaar. Daarbij wordt gestreefd naar het eerder bereiken van de 300%.

In de volgende tabel zijn voor de WBP5-planperiode de volgende gegevens weergegeven:

- de ontwikkelingen van de exploitatielasten.
- de effecten van de WBP5 keuzes op de exploitatiebegroting.

- de inzet van (tarief egalisatie)reserves om de stijging van de lastendruk zo geleidelijk mogelijk te laten verlopen.
- de gemiddelde lastendrukstijging.
- het aandeel kapitaallasten in de begroting.
- de schuldenpositie.

Ontwikkeling lastendruk en schuldenlast							
In € miljoenen	PB 2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exploitatie ex. kap.lasten	134	132	134	137	138	140	142
Kapitaallasten	55	54	62	64	65	64	66
Nadere keuzes WBP5	-	-2	-2	-3	-3	-1	2
Totaal	189	183	194	198	200	204	210
Inzet reserves	-16,8	-2,9	-4,1	-4,5	-3,3	-1,4	-1,9
Belastingopbrengst	172	181	190	193	197	202	208
Toename	7,3	8,6	9,0	3,7	3,8	5,2	6,0
Ontwikkeling lastendruk	4,4%	5,0%	5,0%	2,0%	2,0%	2,6%	3,0%
Schuldenpositie 1 jan	469	509	602	658	670	686	686
% van de belastingopbrengsten	273%	282%	318%	340%	340%	339%	329%

Nb. het betreft hierbij prognoses (indicatieve cijfers) die jaarlijks in de begroting en de meerjarenplanning worden geactualiseerd.

7.3 Consequenties voor de belastingbetaler

In deze paragraaf vindt u de financiële doorvertaling van het WBP5 naar de tarieven voor de belastingbetalers. De eerste tabel geeft de tariefontwikkeling per belastingcategorie weer. In de tweede tabel is deze tariefontwikkeling vertaald naar een aantal veelvoorkomende praktijksituaties.

Tarievenstructuur

De Waterschapswet onderscheidt de waterschapstaken zuiveringsbeheer en watersysteembeheer. De kosten hiervan moeten worden gedekt uit de opbrengsten van de volgende financieringsbronnen:

- Zuiveringsheffing: voor de zuivering van afvalwater.
- Verontreinigingsheffing: voor rechtstreekse lozing van afvalwater in oppervlaktewater.
- Watersysteemheffing: voor de bekostiging van waterveiligheid, voldoende water en schoon en gezond water.

Er zijn vier groepen belastingplichtigen die de watersysteemheffing betalen:

- Huishoudens die in het waterschap wonen, ook wel 'ingezetenen' genoemd (inclusief bewoners huurwoningen).
- Eigenaren gebouwen: huishoudens met een koopwoning en eigenaren van bedrijfspanden.
- Eigenaren ongebouwd: grondeigenaren, vooral agrariërs, maar ook eigenaren van andere onbebouwde terreinen zoals sportvelden, begraafplaatsen, braakliggende bouwgrond, land- en spoorwegen.
- Eigenaren natuurterreinen.

Ontwikkeling tarieven Rijnland							
Per taak/groep in euro's	PB 2015	2016	2017	2018	2019	Verschil 2016 - 2015	
						€	%
Ingezetenenomslag per woonruimte	102,91	103,47	107,14	108,63	109,10	0,56	0,5%
Omslag gebouwd v.d. WOZ waarde	0,0277%	0,0283%	0,0292%	0,0296%	0,0298%	0,0006%	2,0%
Omslag ongebouwd overig per ha.	75,77	76,25	78,12	80,83	80,44	0,48	0,6%
Omslag wegen per ha.	303,08	305,00	312,49	323,34	321,76	1,92	0,6%
Omslag natuur per ha.	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	0,00	0,0%
Zuiveringsheffing per v.e.	47,25	52,31	55,14	56,60	58,01	5,06	10,7%
Verontreinigingsheffing per v.e.	47,25	52,31	55,14	56,60	58,01	5,06	10,7%

Nb. het betreft hierbij prognoses (indicatieve cijfers) die jaarlijks in de begroting en de meerjarenplanning worden geactualiseerd.

Praktijksituaties Rijnland							
in euro's	PB 2015	2016	2017	2018	2019	Verschil 2016 - 2015	
						€	%
Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	150	156	162	165	167	6	3,7%
Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	245	260	273	278	283	16	6,4%
Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 239.000	311	328	342	349	354	17	5,5%
Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	74.460	81.710	85.969	88.120	90.166	7.250	9,7%
Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.137	1.201	1.253	1.276	1.296	64	5,6%
Kleinbedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	308	326	341	347	353	19	6,0%
Argrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, opp. 40 ha, 3 v.e.	4.137	4.190	4.308	4.433	4.430	54	1,3%
Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	258	276	288	294	299	18	6,8%
Natuurgebied, opp. 10 ha	40	40	40	40	40	0	0,0%

Nb. het betreft hierbij prognoses (indicatieve cijfers) die jaarlijks in de begroting en de meerjarenplanning worden geactualiseerd.

7.4 Risicoparaagraaf: financiële gevoeligheidsanalyse

In deze paragraaf is uitgewerkt welke financiële risico's er zijn en welke beheermaatregelen daarvoor zijn getroffen.

Onzekerheid hoe markt zich ontwikkelt

Als de economie verder aantrekt bestaat het risico dat aannemers en externe bureaus alleen tegen hogere tarieven beschikbaar zijn.

Scherp aan de wind varen brengt financiële risico's met zich mee

Als de rente op de nieuw af te sluiten langlopende leningen en/of de inflatie zich anders ontwikkelen dan verwacht, dan kan dit gevolgen hebben voor de Rijnlandse begroting. Een tegenvaller van 1% voor zowel de langlopende leningen en de inflatie veroorzaakt een verhoging van de Rijnlandse begroting van circa € 2,2 miljoen voor 2016. Het renterisico voor de reeds afgesloten leningen is afgedekt door herfinanciering van deze leningenportefeuille.

Daarnaast geldt dat Rijnland scherper aan de wind vaart qua investeringsramingen. Het risico is – ook in relatie tot de marktontwikkeling – dat de totale feitelijke investeringsuitgaven hoger uitkomen dan begroot. De kans op overschrijdingen van het beschikbare krediet per project is dan ook groter.

7.5 Rekenkundige uitgangspunten

Om de berekeningen van de WBP5-kosten te kunnen maken zijn de onderstaande rekenkundige uitgangspunten toegepast:

Rente

Korte-termijn-leningen: 0,3%

De Nederlandse Waterschapsbank berekende op 23 september 2015 een rente van: 0,24% voor een één jarige lening die ingaat op 1 januari 2016 en 0,0% voor een kasgeldlening van één maand. De algemene verwachting is dat de rente voorlopig laag blijft. Voor 2016 lijkt uitgaan van 0,3% redelijk. In de Programmabegroting 2015 is nog gerekend met 1% korte-termijn rente.

Langlopende leningen 1,8% - 2,3%

Gerekend is met een rente van 1,8% op langlopende leningen die starten in 2016 en met een rente van 2,3% op langlopende leningen die starten in 2017 of later. De Nederlandse Waterschapsbank rekende op 23 september 2015 op leningen die ingaan op 1-1-2016 een rente van: 1,6 % voor 20 jaar lineair; 1,83 % voor 30 jaar lineair;

1,96% voor 40 jaar lineair. Gezien de lage rente is het gunstig om nu leningen af te sluiten met een lange looptijd (40 jaar). De rente is op dit moment zeer laag, dit jaar schommelde hij tussen de 1,2 en de 1,9%. Uit oogpunt van veiligheid lijkt 1,8% de absolute ondergrens. In de Programmabegroting 2015 is nog gerekend met 3,5% rente op langlopende leningen.

Inflatie

In 2016 is geen inflatie meegerekend

Overeenkomstig het huidige beleid is voor het eerstkomende jaar (2016) geen inflatie meegerekend, uitgezonderd prijsstijgingen die voortvloeien uit lopende contracten en verplichtingen. Dit is een efficiencymaatregel.

Vanaf 2017: 1%

Er is gerekend met 1% inflatie vanaf het tweede jaar (2017), voor zover prijsstijgingen niet al zijn vastgelegd in lopende contracten en CAO. De CPI-jaarmutaties van het Centraal Planbureau: 2,1% over 2012; 1,3% over 2013; 0,6% over 2014. In de Programmabegroting 2015 is nog gerekend met 2%.

Personeel

Geen korting op de loonsom

De inzet is om de realisatie op de personele lasten gelijk te laten zijn aan de begroting. Tot en met 2013 rekende Rijnland met 2% korting op de loonsom, vanwege het niet volledig invullen van de vacatureruimte, mede in relatie tot een personele krimp van 5% in 2017 ten opzichte van 2013. Dit is voortzetting van huidig beleid.

Jaarlijkse kostenstijging per medewerker: 2,5%

Net als vorige jaren is uitgegaan van een jaarlijkse stijging van 2,5% op loon- en andere personele kosten: 1,5% als gevolg van de looncompensatie prijsontwikkeling in de CAO; 1% als gevolg van bevorderingen en prestatietoelagen. Deze stijging is niet direct door Rijnland te beïnvloeden en staat los van de personele krimp.

Reserves

Ondergrens: 5%

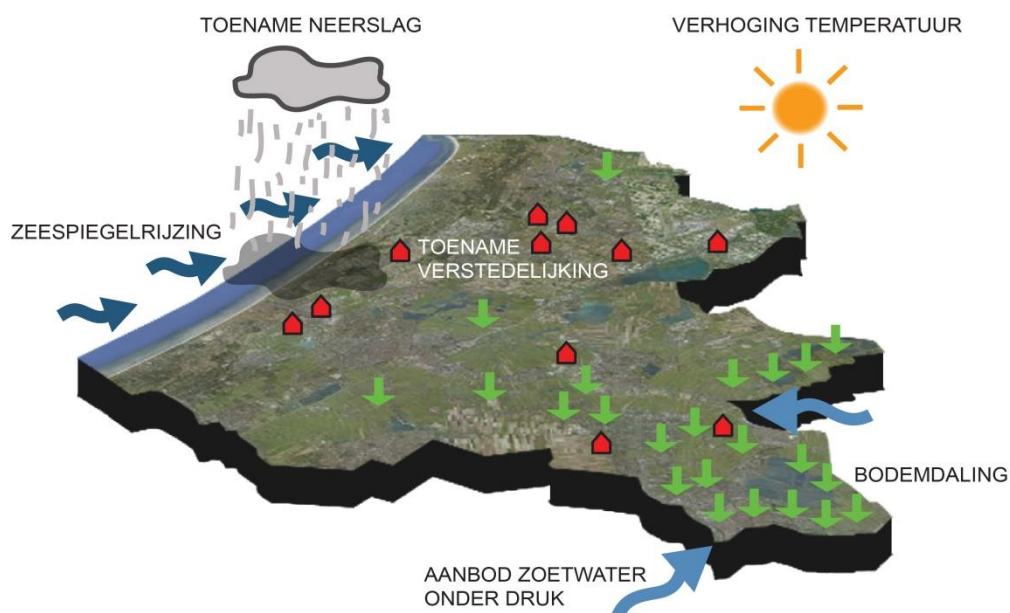
Gerekend is met een ondergrens van de algemene reserves van 5% van netto exploitatiekosten, vóór egalisatie. Dit is huidig beleid (notitie Inzet algemene reserves, VV 26 november 2012).

Inzet zodanig dat lastendrukstijging geleidelijk verloopt

Gerekend is met een inzet volgens huidig beleid: Programmabegroting 2015 en Notitie Inzet algemene reserves (VV 26 november 2012). Rijnland zet de egaliseringsreserves en de vrije gedeelten van de algemene reserves zodanig in dat de waterschapslasten zo min mogelijk en zo geleidelijk mogelijk stijgen. Vanaf 2016 zijn nagenoeg voor alle egaliseringsreserves de ondergrenzen bereikt, met uitzondering van de zuiveringsheffing. Dit betekent dat voor egalisatie van de tarieven met name de reserves uit de zuiveringsheffing worden ingezet, ten einde de lastendrukstijging als geheel te beperken.

BIJLAGE 1: De druk op het watersysteem neemt toe

De druk op het watersysteem neemt toe door klimaatverandering, veranderingen in landgebruik, bodemdaling en verstedelijking. Hoe dat precies zit, kunt u in het kort lezen in deze bijlage en uitgebreider in de nota toekomstverkenningen op de WBP5-site (www.rijnland.net/wbp5).

Verhoging temperatuur

Motor van de klimaatverandering is de stijging van de temperatuur. Via een complex mechanisme heeft dat invloed op de zeespiegelrijzing en de hoeveelheid en intensiteit van de neerslag. Daarnaast beperkt een stijgende temperatuur in oppervlaktewateren de natuurkwaliteit. Vooral de extremen (lange warme perioden) kunnen voor problemen zorgen zoals algen en botulisme.

Zeespiegelrijzing

De zeespiegel stijgt onder invloed van de klimaatverandering al honderden jaren. De laatste 100 jaar is een stijging gemeten van 20 centimeter. Tot 2050 kan de zeespiegelrijzing wel 35 centimeter bedragen, tot 80 centimeter in 2100.

Dit heeft direct gevolgen voor de primaire waterkeringen langs de kust. Daarnaast zorgt de zeespiegelrijzing ervoor dat, in combinatie met lage rivierafvoer, de zouttong vanuit zee via de Nieuwe Waterweg verder de Hollandsche IJssel op zal trekken, waardoor de beschikbaarheid van Gouda als zoetwaterinlaat steeds vaker in het gedrang komt.

Toename neerslag

Door klimaatverandering zullen zich vaker extreme neerslagsituaties voordoen. De gemiddelde neerslaghoeveelheid en de intensiteit van buien zullen met gemiddeld 20% toenemen tot 2050. Wateroverlastsituaties zoals zich in juli 2014 voordeden in de omgeving van Alphen aan den Rijn, zullen in de toekomst dus vaker gaan voorkomen. Daarnaast zal de afvalwaterketen vaker te maken krijgen met hogere piekafvoeren en zullen er vaker overstorten gaan plaatsvinden in het stedelijk gebied, met alle gevolgen voor de waterkwaliteit van dien.

Aanbod zoetwater onder druk

Ook zullen er vaker langdurige droge perioden voorkomen. Dit leidt tot een verhoogde vraag naar voldoende zoetwater voor peilhandhaving, beregening en doorspoeling van het watersysteem. Doordat ook de

beschikbaarheid van Gouda als inlaatpunt terugloopt (zie vorige punt), is het aanbod van voldoende zoetwater voor het Rijnlandse beheergebied dan ook een serieus probleem. Tevens leidt droogte tot uitdroging van de veendijken waardoor het risico op verzakkingen, of erger, doorbraak toeneemt.

Bodemdaling

Een ander belangrijk proces in Rijnlands gebied is bodemdaling. Dit is een proces dat al eeuwen aan de gang is en komt door de afbraak van veen en door geologische daling van de diepe ondergrond. In het veenweidegebied bedraagt de bodemdaling 0,5 tot 1 centimeter per jaar. Door hun extra gewicht dalen de waterkeringen daar sneller: tot 4 centimeter per jaar. De gevolgen van bodemdaling voor het waterbeheer zijn divers: hogere bemalingskosten, toename van (zoute)kwel en dergelijke. Veenafbraak kan worden tegengegaan door hoge (grond)waterpeilen. Het structureel verlagen van oppervlaktewaterpeilen heeft daarentegen extra bodemdaling tot gevolg.

Demografie en verstedelijking

Afhankelijk van de economische ontwikkelingen wordt voor Rijnlands beheergebied de komende jaren – in tegenstelling tot andere gebieden in Nederland – nog steeds een (beperkte) toename van de bevolking voorspeld. Daarnaast is er een trend waarneembaar dat mensen van landelijk naar stedelijk gebied trekken. Dit kan leiden tot een verdere toename van het verhard oppervlak door inbreiding en uitbreiding van het stedelijk gebied, waardoor regenwater nog sneller tot afstroming komt en voor wateroverlast gaat zorgen. Daarnaast heeft het tot gevolg dat de druk op de toch al schaarse ruimte zal toenemen waardoor waterstaatswerken in toenemende mate moeten gaan concurreren met andere functies.

Daarnaast heeft de bevolkingsgroei in combinatie met vergrijzing gevolgen voor de waterketen. Enerzijds wordt door een toename van de bevolking de druk op de afvalwaterzuiveringen groter. Anderzijds gaat door de bevolkingsgroei en -vergrijzing het medicijngebruik mogelijk toenemen.

BIJLAGE 2: Wat wil de omgeving?

Goed waterbeheer is een zaak die alle inwoners, bedrijven en overheden in Rijnlands beheergebied aangaat. Bij het opstellen van het nieuwe Waterbeheerplan heeft Rijnland dan ook eerst de omgeving betrokken om te horen wat zij belangrijk vinden. Naast de traditionele partijen, zoals provincies en gemeenten, zijn ook de inwoners benaderd. Hiervoor heeft Rijnland de *Denk mee met Rijnland* campagne gevoerd, die er in hoofdlijnen als volgt uitzag:

- Diverse gesprekken met bedrijven, belangengroeperingen, overheden en inwoners. Daarbij zijn meer dan 65 partijen actief benaderd.
- Inzet van een online platform dat door meer dan 2000 mensen is bezocht. De creatieve ideeën van de meedenkers kunt u inzien op de WBP5-site (www.rijnland.net/wbp5).
- Een tweetal representatieve enquêtes uitgevoerd door het bureau TNS-Nipo onder 1000 Rijnlandse inwoners.
- En niet te vergeten de druk bezochte conferentie in de bloemenveiling in Rijnsburg (Flora Holland). Het verslag van deze dag kunt u inzien op de WBP5-site (www.rijnland.net/wbp5).

De opbrengst heeft ons blij verrast. Onze partners hebben aangegeven graag met Rijnland aan de slag te willen om het gebied nog veiliger en schoner te maken en hebben daarvoor goede ideeën en suggesties aangeleverd. Daarbij wordt het door de omgeving gewaardeerd dat ze al in een zo vroeg stadium bij de totstandkoming van het WBP5 worden betrokken. Veel inwoners spreken dan ook hun vertrouwen uit in Rijnland en geven Rijnland daarvoor het rapportcijfer 7,3.

Rijnland moet zijn taken ‘gewoon goed’ en kostenbewust uitvoeren

De omgeving wil dat het waterbeheer ‘gewoon goed’ wordt uitgevoerd. Gewoon goed betekent dat Rijnland zich beperkt tot de kerntaken ‘droge voeten en schoon water’ en deze taken uitvoert tegen zo laag mogelijke kosten. Ook het investeren in nieuwe technologieën en het op een duurzame manier werken wordt daarbij belangrijk gevonden. De taken die gericht zijn op een prettige leefomgeving (natuur en recreatie) worden minder belangrijk gevonden. Zo vinden de inwoners het bijvoorbeeld fijn dat ze kunnen zwemmen in de meren en plassen in het Rijnlandse beheergebied, maar het verder uitbreiden van de huidige zwemwaterlocaties is niet nodig.

Voldoe aan de normen en investeer waar nodig om het gebied toekomstbestendig te maken

Het waterbeheer moet volgens de omgeving voldoen aan de gestelde normen. Als de vraag wordt voorgelegd of er bezuinigd kan worden op de waterschapstaken of dat er juist geïnvesteerd moet worden, geeft twee derde van de inwoners aan dat het huidige onderhoudsniveau gehandhaafd moet worden. Daarbij moet waar mogelijk het watersysteem geleidelijk voorbereid worden op de toekomst om de gevolgen van klimaatveranderingen en dergelijke op te kunnen vangen.

Van onverschilligheid naar bewustwording...

Vergroten van het waterbewustzijn wordt door alle partijen aangedragen als het thema voor de komende jaren. Het waterbewustzijn is nu nog bij alle partijen laag. Het merendeel weet niet goed welke risico's ze lopen bij bijvoorbeeld overstromingen. En nog belangrijker, het ontbreekt ze aan goede handelingsperspectieven. Dit geldt niet alleen voor waterveiligheidszaken, maar ook voor de meer praktische dingen die de omgeving zelf kan doen, zoals geen frituurvet of medicijnen door het toilet spoelen.

...en de inwoners denken graag mee

Goed waterbeheer begint bij de achtertuin. Door de inwoners zijn hiervoor een aantal goede en creatieve ideeën aangedragen. ‘Waterbergend vermogen is ook in een particuliere tuin een issue. Het dichtstraten van tuinen geeft in zekere zin op kleine schaal hetzelfde effect als het ontbossen van berghellingen’, aldus één meedenker.

De inrichting van ruimte en landschap verdient eveneens aandacht. ‘De lager gelegen gebieden niet volbouwen, maar gebruiken als weilanden en mocht het nodig zijn, deze onder water zetten’, schrijft een

ander. Ook duurzaamheid, zoals terugwinning van energie en grondstoffen uit afvalwater kan rekenen op grote steun.

Heb aandacht voor recreatief medegebruik en ga door met de overname van het stedelijk water

Een aantal gemeenten zou graag zien dat Rijnland het beleid ten aanzien van de overname van het onderhoud van het stedelijk water doorzet. Daarnaast zien diverse gemeenten graag uitgewerkt hoe Rijnland invulling gaat geven aan het recreatief medegebruik. Stel waterstaatwerken zoals dijken open voor het publiek. Ontwikkel wandelpaden en laat de meerwaarde zien met behulp van bijvoorbeeld informatieborden.

Een goede waterkwaliteit is essentieel voor mens, natuur, economie en recreatie

De natuur- en milieu organisaties benadrukken het belang van een goede waterkwaliteit en een waterhuishouding die op orde is. De inzet van de waterschappen zou gericht moeten zijn op biodiversiteit, recreatiedoelen en het koppelen van de waterschapsopgaven aan de klimaatdoelen zoals natuurlijke klimaatbuffers in zowel stedelijk als landelijk gebied. Dit zijn ruimtelijke oplossingen waar ecologie wordt ingezet om veiligheids-, recreatie-, natuur- en andere waterdoelen aan elkaar te koppelen.

Ook de agrarische sector geeft aan zich samen met de waterschappen te willen blijven inzetten om de waterkwaliteit te verbeteren. Niet via generiek milieubeleid, maar door gebiedsgericht maatwerk zoals geformuleerd in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Daarnaast worden het belang van voldoende zoetwater, en verziltingsbestrijding aangedragen. Ook wordt aangegeven dat de agrarische sector een belangrijke uitvoerende rol kan spelen bij het beheer en onderhoud van het water in het landelijke gebied (blauwe diensten).

Ga verder met het verminderen van de regeldruk...

Vanuit de omgeving bestaat er een grote wens tot vermindering van de regeldruk en vereenvoudiging van de regels. En dan vooral het minder star toepassen daarvan, waardoor er meer ruimte komt voor maatwerk.

...maar de regels die er zijn moeten gehandhaafd worden

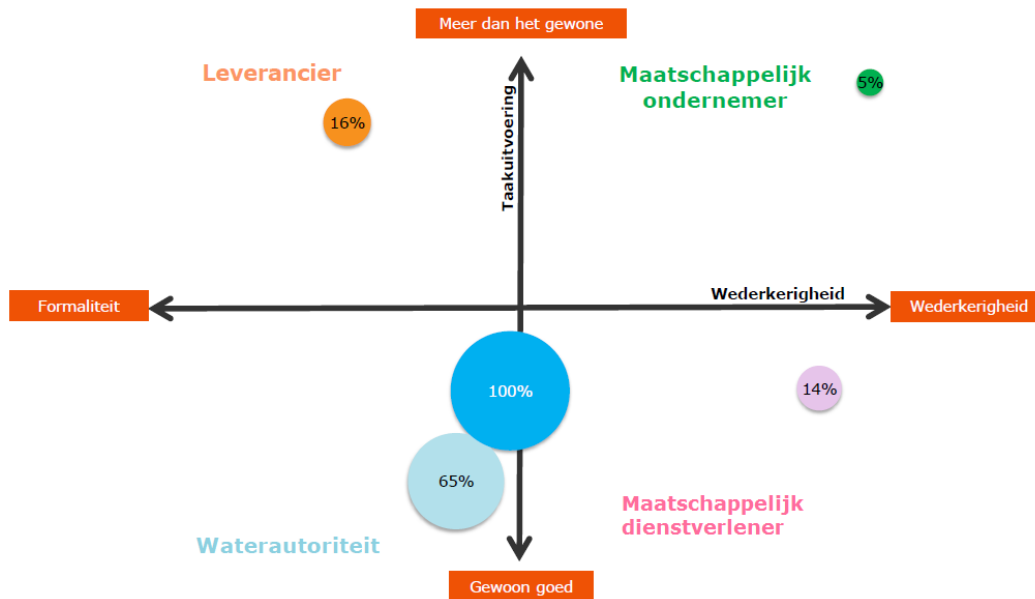
Diverse partijen zouden wel graag meer aandacht zien voor controle en handhaving op de Keurregels. Dit om te voorkomen dat bijvoorbeeld watergangen dichtslibben en onderhoudsplichtigen bij de uitvoering van hun onderhoudsverplichtingen gehinderd worden door achterstallig onderhoud van anderen.

Versterk de samenwerking met de omgeving

Alle partijen onderstrepen het belang van goede samenwerking. Graag gaat de omgeving in de toekomst dan ook nog intensiever met Rijnland aan de slag. Niet alleen bij de uitvoering van projecten maar ook bij evaluaties, het opstellen van beleid en het uitvoeren van onderzoek. Kom niet met dichtgetimmerde plannen langs, maar laat ruimte over voor ideeën en wissel belangen uit.

Aangegeven werd dat Rijnland eigenlijk een makelaarsfunctie heeft: het vanuit tegenstrijdige belangen een gezamenlijk doel vinden. Dit vraagt van alle partijen om voldoende onderhandelingsruimte, flexibiliteit en inlevingsvermogen in de ander (wederkerigheid).

De ideale positie van Rijnland in de maatschappij ligt volgens de omgeving op het snijvlak tussen doen wat hoort (waterautoriteit) en luisteren naar wensen uit de omgeving (maatschappelijke dienstverlener)

Betrek de inwoners bij werkzaamheden, maar daadwerkelijke participatie is (nog) een brug te ver

De inwoners van Rijnland willen graag dat Rijnland hen vroegtijdig betrekt bij (nieuwe) ontwikkelingen in het waterbeheer en dat er daarbij geluisterd wordt naar hun wensen, zodat Rijnland dit kan meenemen bij de uitvoering van zijn taken. Het daadwerkelijke participeren, waarbij er meer verantwoordelijkheden bij de inwoners wordt gelegd, is (nog) een brug te ver. De inwoners willen dat het waterbeheer wordt gedaan door een deskundige partij en ze vinden van zichzelf dat ze niet voldoende kennis hebben om over de taken en uitvoering hiervan te oordelen.

BIJLAGE 3: Afkortingen

- APK: Algemene Periodieke Keuring.
- AWZI: Afvalwaterzuiveringsinstallatie.
- BAW: Bestuursakkoord Water.
- BOD: Bestuursprogramma: Bestuur, Organisatie en Dienstverlening.
- CAO: Collectieve arbeidsovereenkomst.
- CPB: Centraal Planbureau.
- CPI: Consumenten prijs index.
- DAW: Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.
- HVC: Huisvuilverbrandingscentrale.
- ICT: Informatie en communicatietechnologie.
- KRW: Europese Kader Richtlijn Water.
- KWA: Kleinschalige Wateraanvoervoorzieningen.
- MJP: Meerjarenprogramma.
- NWB: Nederlandse Waterschapsbank.
- OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.
- POP3: Plattelandsontwikkelingsprogramma.
- ROR: Europese Richtlijn Overstromingsrisico's.
- UvW: Unie van Waterschappen.
- VIC: Veenweide Informatie Centrum.
- VV: Verenigde Vergadering.
- WBP: Waterbeheerplan.

Bijlage 3: Implementatieproces WBP5

Doel van de notitie

In deze bijlage is in het kort het proces weergegeven hoe we, samen met de omgeving, uitvoering geven aan de doelen uit het WBP5.

Waar gaat het om?

Het WBP5 is het masterplan van het hoogheemraadschap van Rijnland. Het WBP5 geeft richting aan het beleid voor de periode 2016 – 2021 en is daarmee bepalend voor al het werk dat Rijnland de komende jaren uitvoert. Daarvoor zijn in het WBP5 doelen en ambities gedefinieerd die aan het eind van de planperiode moeten zijn gerealiseerd. Het gaat hierbij niet alleen om het realiseren van de doelen voor de primaire watertaken: Waterveiligheid, Voldoende Water, Schoon en gezond water en de Waterketen. Het gaat ook om het realiseren van de ambities ten aanzien van de thema's duurzaamheid, innovatie, participatie, dienstverlening en dereguleren.

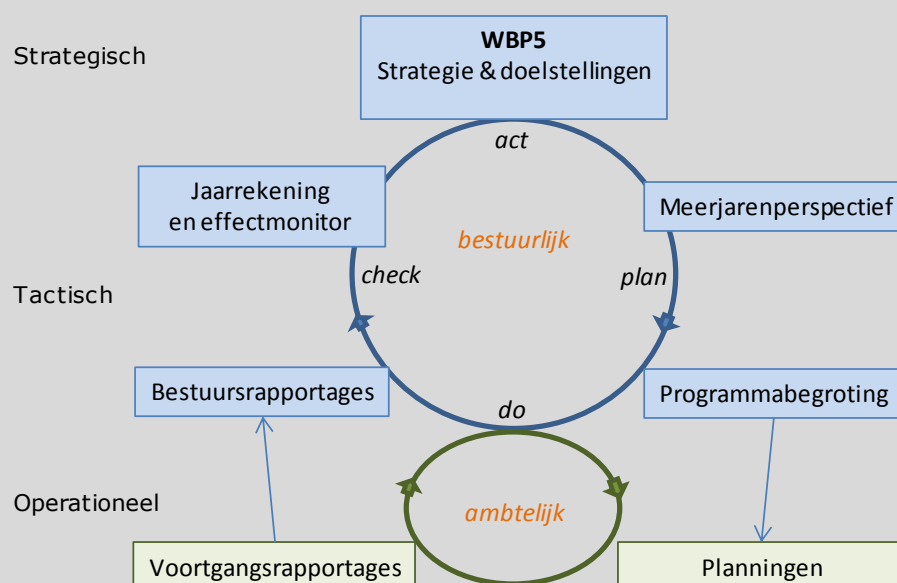
Hoe gaan we de WBP5-doelen realiseren?

Realisatie en bewaking van de doelen vindt plaats via de bestuursprogramma's

Het realiseren van de doelen en ambities uit WBP5 wordt geborgd via de vijf bestuursprogramma's: Waterveiligheid, Voldoende Water, Schoon en Gezond Water, Waterketen en BOD. Dit onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur en onder leiding van de directie en de programmamanagers. (Bestuurlijke)bewaking en bijsturing vindt plaats via de jaarlijkse planning & control cyclus.

Planning & control cyclus

De Rijnlandse P&C-cyclus is het (bestuurlijke)instrument waarmee (bij)sturing wordt gegeven aan de Rijnlandse taken. Het geeft onder andere de samenhang weer tussen de strategische doelen uit WBP5 en de uitvoering daarvan in het veld. Voor nadere toelichting, zie www.rijnland.net/over-rijnland/bestuur/planning-control-documenten

In de effectmonitor, de jaarrekening en het jaarverslag, wordt jaarlijks over de voortgang van de in het WBP5 vastgestelde doelen gerapporteerd. Deze instrumenten vormen daarmee een belangrijk hulpmiddel om te kunnen beoordelen of de gewenste doelen uit WBP5 worden bereikt en/of bijsturing in het daarop volgende begrotings- en MJP-proces noodzakelijk is. Zijn we goed op koers? Doen we de goede dingen en doen we die goed? Zijn de kosten in balans met de baten?

De in de begroting 2016 en de Meerjarenplanning 2016 – 2019 opgenomen werkzaamheden en projecten zijn reeds gebaseerd op de doelen uit het WBP5. Het eerste ijk-moment of we goed op koers zijn, volgt bij de behandeling van de effectmonitor en jaarrekening in de juni-VV.

Samenwerken met de omgeving is daarbij cruciaal

Zoals in hoofdstuk 1 van het WBP5 staat aangegeven is het proactief betrekken en samenwerken met de omgeving (zowel in landelijk als stedelijk gebied) cruciaal voor het behalen van de doelen en ambities.

We onderscheiden vier doelgroepen:

1. Reguliere samenwerkingspartners zoals provincies, gemeenten, landbouworganisaties, natuur- en milieuorganisaties.
2. Inwoners en bedrijven (via onder andere Kamer van Koophandel).
3. Meedenkers. Dit is de groep met een bovengemiddelde interesse in waterbeheer, die tijdens de campagne heeft aangegeven direct betrokken te willen worden.
4. Potentiële (nieuwe)samenwerkingspartners. Naast de reguliere samenwerkingspartners zijn er ontwikkelingen die vragen om een bredere scope van samenwerkingspartners. Te denken valt aan de ziekenhuizen, het bedrijfsleven, recreatiesector, woningbouwcorporaties en regionale samenwerkingsverbanden.

Dit van 'buiten naar binnen werken' is op diverse manieren in de organisatie geborgd, zowel via de bestuurlijke lijn (bijvoorbeeld via de gebiedsaccounts) als via de ambtelijke lijn. Zo wordt er door alle afdelingen omgevingsgericht gewerkt. Voorbeelden hiervan zijn het team Proces en Omgeving (focus op relatie en omgevingsmanagement) en het team Gebiedsbeheer (focus op beheer en onderhoud en de afstemming daarover met de omgeving). Ook het inzetten van IPM-teams* voor projecten is daarvan een goed voorbeeld. Elke project heeft een omgevingsmanager die zorgt dat de omgeving op het juiste moment en op de juiste manier wordt betrokken.

Daarnaast wordt de komende planperiode gewerkt aan het verder versterken van het 'van buiten naar binnen denken en werken' en het opleiden en begeleiden van de Rijnlandse medewerkers hierin.

Elke doelgroep vraagt een andere (communicatie)aanpak

Daarbij sluiten we aan bij onze communicatiestrategie die momenteel verder wordt uitgewerkt naar aanleiding van de organisatiestrategie (planning voorjaar 2016).

*IPM = Integraal ProjectManagement

Doelgroep	Aanpak (strategie)
Reguliere samenwerkingspartners	Doel is om de samenwerking te intensiveren en het waterbewustzijn te vergroten. Daarvoor wordt op verschillende niveaus intensief contact onderhouden met deze partners.
Inwoners en bedrijven	Het gaat daarbij om: • Het creëren van waterbewustzijn in zowel landelijk als stedelijk gebied. Onder andere via gerichte landelijke en regionale campagnes. • Het proactief betrekken van deze doelgroep bij ons werk. Zowel bij de uitvoering van projecten als de voorbereiding daarop.
Meedenkers	Deze waardevolle groep willen wij graag inzetten als ambassadeurs in het gebied. Een aantal inwoners heeft aangegeven open te staan voor deze rol. We gaan met hen in gesprek hoe we deze rol vorm kunnen geven.
Potentiele (nieuwe) samenwerkingspartners	Verder verkennen welke nieuwe partners nodig zijn om in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen en om ambities en doelen te realiseren.

Een paar voorbeelden

We gaan met de reguliere samenwerkingspartners strategische(gebieds)agenda's opstellen met de (gedeelde) opgaven in een gebied. Op basis daarvan worden nadere afspraken gemaakt maken over de uitvoering van projecten. Daarnaast gaan we themagericht aan de slag. Goede voorbeelden daarvan zijn de medicijnrestendag uit 2013 en de innovatieconferentie die we in april 2016 houden. Doel van de innovatieconferentie is om samen met de omgeving te kijken hoe we de doelen uit het WBP5 op innovatieve manier kunnen realiseren.

De publiek vriendelijke versie wordt als 'kapstok' gebruikt

De publieksvriendelijke versie van het WBP5 is een belangrijk communicatiemiddel voor het relevant maken van het werk van Rijnland voor de omgeving. Het WBP5 vormt namelijk de kapstok voor alle plannen en projecten die we samen met onze omgeving willen realiseren. Elk hoofdstuk wordt dan ook ingeleid door één van onze partners, waarin zij vertellen wat ze belangrijk vinden op waterbeheergebied. Daarnaast is de opzet van de publieksvriendelijke versie zo gekozen dat onze taken en doelen door middel van foto's, figuren en korte teksten via digitale media op eenvoudige wijze worden gepresenteerd.

Communicatie rondom vaststelling WBP5

Zodra het WBP5 in maart 2016 vastgesteld wordt dit gecommuniceerd via diverse communicatiekanalen, waarbij de communicatieboodschap wordt afgestemd op de verschillende doelgroepen. Het gaat daarbij niet om het plan zelf dat is vastgesteld, maar om de doelen en ambities die we aan het eind van de planperiode samen met de omgeving bereikt willen hebben. Op deze manier nodigen we (nieuwe) samenwerkingspartners uit om (intensiever) met ons samen te werken aan droge voeten en schoon water.

Hiervoor wordt naast de klassieke communicatiemiddelen (advertenties, interviews in vakbladen) ook gebruik gemaakt van social media. Daarnaast informeren we onze reguliere stakeholders via de gebruikelijke contacten en kanalen.

VV - Verenigde Vergadering

Aard Voorstel	VV-Besluitnota	
Vergaderdatum	09-03-2016	Agendapuntnummer 4.2.a.
Onderwerp	Vaststellen "stippen"	
Collegevergadering	02-02-2016	
VV-commissie	Cie BOD: 17-02-2016	
Portefeuillehouder	Meerdere	
Corsanummer	16.007161	
BABS id	3133	
Bijlagen	Bijlage: Nota van wijziging	
	Bijlage: Visie op Participatie	
	Bijlage: Visie op Dienstverlening	
	Bijlage: Visie op Deregulering	
	Bijlage: Visie op Innovatie	
	Bijlage: Visie op Duurzaamheid	

(concept) De Verenigde Vergadering:

Besluit om in te stemmen met de stippen die voor de komende bestuursperiode richting geven aan de invulling van de vijf bestuurlijke thema's participatie, deregulering, dienstverlening, duurzaamheid en innovatie.

VV-besluitnota

De Verenigde Vergadering:

Besluit om in te stemmen met **de stippen die voor de komende bestuursperiode richting geven aan de invulling** van de vijf bestuurlijke thema's participatie, deregulering, dienstverlening, duurzaamheid en innovatie.

Context

Rijnland heeft de ambities voor de programma's waterveiligheid, voldoende water, schoon water en waterketen na een intensief proces met de omgeving vastgelegd in het WBP5. Het WBP5 beschrijft – conform de uitgangspunten van het coalitieakkoord – ook in hoofdlijnen **hoe** we het werk aan deze opgaves uitvoeren. Hierbij is gekozen om de komende periode in **hoe** we ons werk uitvoeren extra aandacht te besteden aan de thema's: participatie, deregulering, dienstverlening, duurzaamheid en innovatie. Op 11 november 2015 is in een informatieve VV opgehaald hoe de Verenigde Vergadering hier tegenaan kijkt.

Aan de VV wordt een besluit gevraagd over de op pagina's 3 en 4 van deze besluitnota geformuleerde stippen. Met dit besluit bepaalt u als VV de koers voor de komende jaren. Naast deze besluitnota heeft u per thema een uitgewerkte visie gekregen. Deze vijf bijlagen maken geen onderdeel uit van de besluitvorming. Wel kunt u deze documenten raadplegen wanneer u meer verdieping op de thema's wilt. U vindt in deze documenten voor ieder thema informatie over: het vertrekpunt, externe ontwikkelingen en een beschrijving van de voorgenomen koers. Hiermee geven deze documenten een eerste kleuring aan de nadere uitwerking van de stippen.

Na besluitvorming door de VV zal het college in april besluiten over een uitvoeringsprogramma per thema. Hierbij formuleert het college concrete maatregelen, waarmee **verder richting wordt gegeven aan de invulling van de vijf thema's voor de komende bestuursperiode.** Tijdens de behandeling in de commissie BOD en de VV kunt u hiervoor suggesties aandragen. Na besluitvorming zal het college u informeren over het uitvoeringsprogramma en de voortgang daarop.

Het WBP5 is de basis

Rijnland heeft de ambities voor de programma's waterveiligheid, voldoende water, schoon water en waterketen na een intensief proces met de omgeving vastgelegd in het WBP5. Het WBP5 beschrijft ook in hoofdlijnen **hoe** we het werk aan deze opgaves uitvoeren. Hierover is het volgende opgenomen:

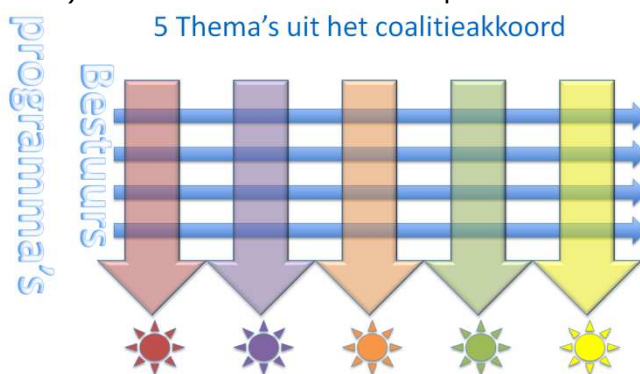
WBP5

In het coalitieakkoord 2015 – 2019 staat samen werken aan water centraal. Water is een maatschappelijke opgave, en Rijnland wil samen met haar omgeving werken aan duurzaam en efficiënt waterbeheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. **Schoon water en droge voeten willen we bereiken tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten.** Hiervoor wordt een duurzaam financieel beleid gevoerd. Wij streven naar een gemiddelde lastendrukstijging rond inflatieniveau aan het eind van de bestuursperiode.

Rijnland zal extra inzetten op deze vijf thema's:

- **Participatie:** Wij doen ons werk voor - maar ook steeds vaker samen met - de inwoners en bedrijven in ons gebied. Het gaat niet om wie de taak uitvoert maar hoe deze op de beste manier wordt uitgevoerd voor alle betrokkenen. Dit vereist ook een nieuwe manier van besturen waarbij de omgeving bij elk besluit actief en zo vroeg mogelijk wordt betrokken.
- **Dienstverlening:** Een dienstverlenende houding richting de omgeving, die niet alleen onze klant is maar ook onze partner. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: één loket, vereenvoudigen van procedures, digitaal werken.
- **Deregulering:** De regels worden verder vereenvoudigd of zelfs geschrapt. De ervaringen met de 'ja, tenzij Keur' worden geëvalueerd; bij succes worden dezelfde principes ook toegepast op andere beleidsterreinen, bijvoorbeeld peilbeheer. Hierbij hoort ook een andere manier van handhaving.
- **Innovatie:** Innovatie is essentieel om tegen aanvaardbare lasten een goed waterbeheer te kunnen voeren. Goed voorbeeld uit de afgelopen jaren is de manier waarop Kustwerk Katwijk is aangepakt. Deze lijn wordt voortgezet en versterkt.
- **Duurzaamheid:** Groot belang wordt gehecht aan duurzaamheid. Duurzaamheid in de zin van een ook op lange termijn houdbaar watersysteem. En als handelen waarbij aandacht is voor mensen, binnen ecologische randvoorwaarden met aandacht voor economische prestaties.

Rijnland heeft hiermee besloten om extra inzet te plegen om ons werk meer **omgevingsgericht** (participatie, dienstverlening en deregulering) en meer **toekomstgericht** (duurzaamheid en innovatie) uit te voeren de komende periode. Dit betekent dat we binnen onze programma's waterveiligheid, voldoende water, schoon water en waterketen extra aandacht geven aan de manier van werken op deze thema's. De ambitie op de thema's die hier richting aan geven, is nader uitgewerkt in de bijgevoegde nota's. De financiële kaders die in het WBP5 zijn opgenomen, zijn ook leidend voor de invulling en uitvoering van de vijf thema's.

De ambitie (in het kort)

Rijnland wil samen met haar omgeving werken aan duurzaam en efficiënt waterbeheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Om dit te bereiken is extra inzet nodig op het gebied van omgevingsgericht- en toekomstgerichtheid. Om meer omgevingsgericht te werken wordt extra inzet gepleegd op de thema's participatie, deregulering en dienstverlening. Door extra inzet te plegen op duurzaamheid en innovatie houdt Rijnland het vizier ook na deze bestuursperiode.

Omgevingsgericht werken

Participatie: Vakmanschap verbinden met de omgeving

Portefeuillehouder: Jeroen Haan

Een duurzame relatie met inwoners, ondernemers en onze andere partners staat voorop. We werken toe naar een omgevingsgerichte organisatie waarbij van buiten naar binnen denken en werken het uitgangspunt is. Rijnland wil hierbij de omgeving nader betrekken bij het waterbeheer en de creativiteit en de oplossingskracht van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties optimaal gebruiken. Rijnland wil daarnaast het waterbeheer verbinden met andere maatschappelijke opgaven ("meekoppelen") en de uitvoering van taken – waar mogelijk – neerleggen daar waar het meest optimale resultaat wordt behaald.

Dienstverlening: Rijnland toegankelijk en transparant maken

Portefeuillehouder: Sjaak Langeslag

Rijnland zal net als andere overheden toegankelijker en transparanter worden voor burgers en bedrijven. Dienstverlening vindt steeds vaker plaats in samenwerking met mede-overheden. Door het zaakgericht werken komt de vraag van de burgers, bedrijven en mede-overheden meer centraal te staan. Dat stelt ons ook in staat om te sturen op tijdige afhandeling en algehele tevredenheid over onze dienstverlening. Nieuwe regels geven deze stappen een duidelijk kader. De digitale overheid 2017 verplicht ons om de dienstverlening ook digitaal in te richten. Verder zullen we meer gegevens als open data beschikbaar moeten stellen.

Deregulering: Verder ontregelen en vereenvoudigen

Portefeuillehouder: Marco Kastelein

Binnen het thema deregulering streeft Rijnland ernaar om de omgeving zo min mogelijk te hinderen met de door Rijnland vastgestelde regelgeving. Hiermee levert Rijnland een positieve bijdrage aan de landelijke tendens richting een eenvoudig en beter Omgevingsrecht. Om dit te bereiken zorgt Rijnland ervoor dat onze regels actueel zijn en blijven, en dat ze zoveel mogelijk geïntegreerd zijn. Regels worden alleen gesteld als dat echt noodzakelijk is; regulering vindt plaats op een zo laag mogelijk niveau (ja, tenzij). Wij gaan hierbij uit van vertrouwen in, en verantwoordelijkheid en flexibiliteit voor de omgeving.

Toekomstgericht werken

Innovatie: Slim vernieuwend samenwerken

Portefeuillehouder: Hans Pluckel

Rijnland wil de komende jaren ontwikkelen tot een innoverende organisatie. We doen wel veel aan innovaties, maar het is nog te veel ad hoc. Rijnland wil zorgen voor een sterk innovatief klimaat waarin medewerkers hun innovatieve talenten kunnen inzetten. Daarbij zoeken we naar partners (allianties) die innovaties kansrijker maken. We willen al in een heel vroeg stadium nadenken over een slimmere aanpak. Innovaties kunnen helpen om moeilijke en vastgelopen dossiers vlot te trekken.

Duurzaamheid: Waterbeheer voor de volgende generaties

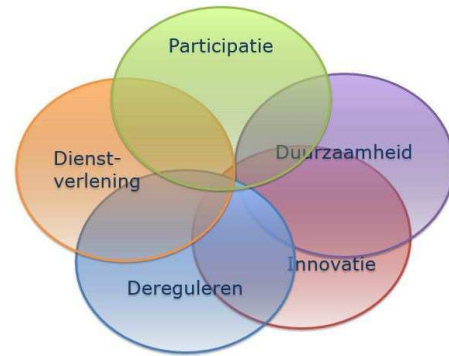
Portefeuillehouder: Martine Leewis

Rijnland zal de komende jaren investeren in verduurzaming van zijn energie. Dit kan door energiebesparingen op awzi's en in het watersysteem. Daarnaast wil Rijnland het waterwerken (dijken, gemalen, bergingen etc.) zo duurzaam mogelijk doen door duurzame materialen te gebruiken en ook hier te letten op energiegebruik. Nieuw beleid wordt opgesteld voor de "klimaatbestendige stad" (samen met de gemeenten het bebouwde gebied "climate proof" maken) en de circulaire economie. Verduurzaming van het landelijk gebied vindt al plaats via o.a. de waterplannen en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, hier gaan we voortvarend mee verder. Rijnland besteedt aandacht aan de "people" kant van "people-planet-profit".

Samenhang tussen de thema's

De thema's geven een accentverschil aan in hoe we ons werk willen uitvoeren. Hierbij is er nadrukkelijk sprake van samenhang en interactie tussen deze thema's:

- Een open, omgevingsgerichte houding is een voorwaarde om te kunnen innoveren;
- Ook is een open, omgevingsgerichte houding nodig om de vraag van onze inwoners, bedrijven en mede-overheden centraal te stellen;
- Rijnland participeert in de ontwikkelingen en initiatieven van onze partners en inwoners ten aanzien van de klimaatbestendige stad;
- Een focus op het terugwinnen van grondstoffen uit zuiveringsslib heeft invloed op de ambities op het terugwinnen van energie uit datzelfde slib;
- Het werken aan de eerste Waterschapsverordening is een vorm van sociale innovatie;
- Om onze regels toegankelijk en transparant te maken, is een hoge vorm van digitale dienstverlening nodig;
- Inwoners en bedrijven hebben tot alle relevante gegevens toegang (Open Data is innovatief);
- Innovaties helpen duurzame energie;
- Aanpak duurzaam GWW behelst ook innovatief aanbesteden en innovatieve oplossingen.

Hiermee is duidelijk dat de thema's veel invloed op elkaar hebben. Om deze reden is er ook voor gekozen om alle thema's gezamenlijk uit te werken. In de bijlagen bij dit voorstel vindt u de uitwerking per thema terug.

VV-besluit

Nr. 16.007161

De Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Rijnland;

gelezen het voorstel van het College van dijkgraaf en hoogheemraden van 02-02-2016,
16.007161;

Besluit om in te stemmen met de stippen die voor de komende bestuursperiode richting
geven aan de invulling van de vijf bestuurlijke thema's participatie, deregulering,
dienstverlening, duurzaamheid en innovatie.

Leiden, 9 maart 2016,

De Verenigde Vergadering,

G.J. Doornbos
dijkgraaf

ir. A. Haitjema
secretaris

VV-Nota van wijziging

Onderwerp	Vijf bestuurlijke thema's		
Vergaderdatum	9 maart 2016	Agendapuntnummer	
D&H-vergadering	2 februari 2016		
VV-commissie	Bestuur, Organisatie en Dienstverlening	Datum commissie	17 februari 2016
Portefeuillehouder	Meerdere		
Corsanummer	16.013688		

Context

In de commissie Bestuur, Organisatie en Dienstverlening van 17 februari is het VV-voorstel omtrent de stippen voor de vijf bestuurlijke thema's voorbereid voor de VV-vergadering van 9 maart. Tijdens die voorbereiding is afgesproken dat er drie punten in de tekst gewijzigd worden.

1. T.a.v. besluitnota: De vijf thema's geven accenten aan de wijze waarop wij onze taken uitvoeren, en gaan dus over een werkwijze, attitude, houding. De stippen geven de richting aan. De formulering in het besluitpunt leek echter aan te geven dat met de stippen en de vijf thema's harde resultaten bereikt worden. Dat is tegenstrijdig met de dynamiek van de vijf thema's.
2. T.a.v. participatie: Duidelijk maken wat stakeholders aan de voorkant in een proces kunnen verwachten qua omgevingsmanagement/participatie en wat de rol van het bestuur daarbij is.
3. T.a.v. duurzaamheid: Het evenwicht in aandacht tussen stad en landelijk gebied moet meer naar voren komen in de visie.

Nota, Paginanummer	Wijziging (zie gele arcering)
16.007161, p. 1 (VV-besluitnota)	<i>Besluitpunt luidt nu:</i> Besluit om in te stemmen met de stippen die voor de komende bestuursperiode richting geven aan de invulling van de vijf bestuurlijke thema's participatie, deregulering, dienstverlening, duurzaamheid en innovatie.
16.007161, p. 1 (VV-besluitnota)	Hierbij formuleert het college concrete maatregelen, waarmee verder richting wordt gegeven aan de invulling

	van de vijf thema's voor de komende bestuursperiode.
16.007161, p. 4 (VV-besluitnota)	Verduurzaming van het landelijk gebied vindt al plaats via o.a. de waterplannen en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, hier gaan we voortvarend mee verder.
16.006334, p. 8 (bijlage Visie op participatie)	Hierin moeten bewust keuzes worden gemaakt. Aan de voorkant van projecten zal daarom worden bepaald welke mate van participatie wordt toegepast binnen een project. Betrokkenheid bestuur: De mate van participatie kan in de meeste gevallen door de organisatie worden bepaald. Bij de keuze voor een vergaand participatieproces zal hierover echter ook de VV worden geconsulteerd. Naar verwachting zal dit om een beperkt aantal projecten gaan. Hiervoor zijn heldere kaders over rollen en verantwoordelijkheden nodig alsmede duidelijkheid over de beïnvloedingsruimte, spelregels en verwachtingen.
16.006334, p. 9 (bijlage Visie op participatie)	• Veranderende rol voor het bestuur: vernieuwend besturen. Dit vraagt heldere kaders over o.a. de mate van participatie en de betrokkenheid van de VV bij projecten.
16.006350, p. X (bijlage Visie op duurzaamheid)	• Samenwerking met alle andere gemeenten die het concept klimaatbestendige stad hanteren voor hun inrichting. Aandacht voor de wateropgave landelijk gebied is er al via watergebiedsplannen. Rijnland zal zo nodig deze plannen afstemmen op plannen in het kader van de klimaatbestendige stad, en vice versa.

Visie op Participatie

HET HOE VAN HET WBP5

Vertrekpunt

Het WBP5 en het coalitieakkoord stellen dat we onze taken in de praktijk brengen door *samen* met onze inwoners en partners zoals ondernemers, gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties te werken aan een leefbaar gebied en een waterbewuste omgeving. Onder participatie kan daarom worden verstaan: het organiseren van invloed vanuit onze omgeving.

Water is een opgave die sterk verbonden is met andere maatschappelijke opgaven. Het raakt daarnaast vaak aan de directe werk-, leef- en vrijetijdsumgeving. Rijnland kan zijn wettelijke taak dan ook alleen in samenwerking met onze omgeving uitvoeren. De inwoners (en breder: de omgeving) zijn dan ook niet alleen Rijnlands belangrijkste klant maar vooral ook partner.

Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties vervullen daarbij steeds vaker taken die tot voor kort uitsluitend bij de overheden lagen. Daarnaast verwachten ze veel van Rijnland in termen van kwaliteit en dienstverlening.

Onder de noemer van het “van buiten naar binnen denken” is een aantal uitdagingen geformuleerd voor de komende collegeperiode:

1. De omgeving betrekken bij het waterbeheer;
2. De creativiteit en de oplossingskracht van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties gebruiken;
3. Waterbeheer verbinden met andere maatschappelijke opgaven (“meekoppelen”);
4. De uitvoering van taken – waar mogelijk – neerleggen daar waar het meest optimale resultaat wordt behaald.

Deze uitdagingen hebben tot doel om beter aan te sluiten bij wat de omgeving van ons verwacht en om onze taken zo goed mogelijk uit te voeren. Hierbij zijn raakvlakken met dienstverlening, deregulering maar ook hoe Rijnland omgaat met communicatie en waterbewustzijn.

Participatie is op dit moment binnen Rijnland geborgd via een aantal lijnen:

- Omgevingsmanagement binnen projecten
- Relatiemanagement met relevante stakeholders
- Uitvoering van ‘regulier werk’

Externe ontwikkelingen

De externe ontwikkelingen op dit thema hebben grote overlap met de relevante externe ontwikkelingen op de thema's deregulering en dienstverlening. Belangrijke ontwikkelingen zijn:

Veranderende samenleving

De samenleving verandert. De verzorgingsstaat ontwikkelt zich in de richting van een netwerk- en participatiesamenleving. De tijd is voorbij waarin de uitvoering van de publieke taak aan een enkele overheid is voorbehouden. Steeds vaker zijn inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties actief betrokken bij de publieke taak. De omgeving levert hiermee een belangrijke bijdrage te leveren aan de uitvoering ervan, waaronder het waterbeheer. Deze participatie is waardevol. Naar verwachting zal de meerwaarde van participatie in de toekomst toenemen omdat het noodzakelijk is om doelen te bereiken.

De verhouding burger-overheid verandert

- Burgers (en bedrijven, belangengroepen, etc.) zijn beter geïnformeerd;
- Burgers accepteren niet vanzelfsprekend overheidsbesluiten;
- Overheid is niet meer de autoriteit, legitimiteit spreekt niet vanzelf;
- Burgers willen ruimte om eigen ideeën en belangen in te brengen;
- Burgers verwachten met één overheid te maken te hebben (1 loket).

De verhouding overheid-overheid verandert

- Complexe opgaven vragen multidisciplinaire oplossingen;
- Maatschappelijke meerwaarde staat voorop.

Waar staan we nu?

De onderstaande tabel geeft aan hoe de relatie met de omgeving binnen Rijnland is veranderd.

	Vroeger	Nu	Toekomst*	Motto
Inwoners	Communiceren	Inzetten nieuwe media	Waterbewustzijn en betrokkenheid vergroten	"Samen verantwoordelijk voor water"
Bedrijven	Communiceren	Inzetten nieuwe media	Waterbewustzijn en betrokkenheid vergroten	"Samen werken aan water"
Overheden en organisaties	Informerend, o.a. via accounts	Relatiemanagement, meekoppelen	Strategische Agenda's met integrale programmering	"Water verbinden aan andere maatschappelijke opgaven"
Uitvoering (projecten en regulier werk)	Uitvoering	Omgevingsmanagement van (pre-)planfase tot uitvoering	Omgeving meer aan voorkant betrekken en de uitvoering neerleggen daar waar het meest optimale resultaat wordt behaald.	"Creativiteit en kennis van de omgeving benutten"

Omgevingsmanagement

Binnen Kustwerk Katwijk zijn goede ervaringen opgedaan met Omgevingsmanagement. De omgeving is intensief betrokken in zowel de voorbereiding als de uitvoering van het project.

Piekberging Haarlemmermeer

Binnen het project zijn met direct belanghebbende grondeigenaren persoonlijke gesprekken gevoerd. Daarnaast is er een klankbordgroep samengesteld waarin met belanghebbenden de voortgang van de plannen wordt besproken. De op- en aanmerkingen die zijn aangedragen zijn meegenomen in de onderzoeken, het ontwerp, het projectplan en het bestemmingsplan. Middels nieuwsbrieven zijn geïnteresseerden op de hoogte gesteld van de voortgang en er is een website waarop actuele informatie over de voortgang te vinden is.

Nieuwe Driemanspolder

De Nieuwe Driemanspolder is nu een agrarisch gebied tussen Zoetermeer, Leidschenveen en Leidschendam. Het hoogheemraadschap van Rijnland, de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg, Den Haag en de provincie Zuid-Holland werken met een aannemer aan de herinrichting van deze polder. In 2016 gaat de eerste schop de grond in. Vanaf 2020 kunnen mensen hier rustig wandelen, fietsen, paardrijden of varen in een afwisselend landschap van water en groen.

Er zijn sinds 2013 diverse informatieavonden en werkbijeenkomsten gehouden om de omgeving maximaal te betrekken na de herstart van het project. Zo is er ondanks de beperkte beïnvloedingsruimte nog een groot aantal aanpassingen gedaan in het ontwerp. Momenteel wordt hard gewerkt om het omgevingsmanagement in de uitvoering – bijvoorbeeld ten aanzien van geluidshinder – zo goed mogelijk vorm te geven en in het contract met de aannemer te borgen.

Watergebiedsplan Reeuwijk

Er is sinds de start in 2014 actief omgevingsmanagement binnen het project. Zo is begonnen met een tweetal informatieavonden waarna er een dertigtal keukentafelgesprekken zijn gevoerd met particulieren en belangenvertegenwoordigers. De opgehaalde informatie wordt momenteel verwerkt waarna het overleg met de omgeving wordt doorgezet.

Met een aantal eigenaren of belangenvertegenwoordigers en met andere overheden wordt daarbij ook tussentijds overleg gevoerd ten bate van het uitwerken van de gegevens tot realistische maatregelen.

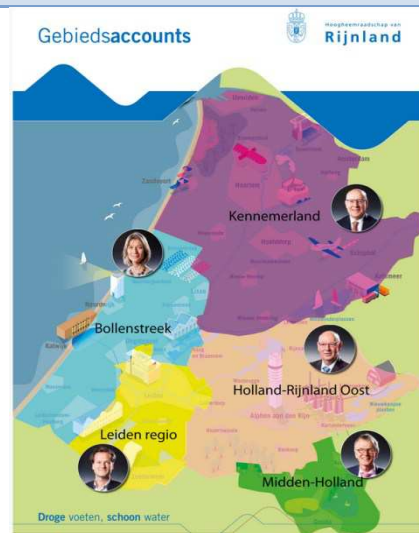
Relatiemanagement

Waterplannen en Strategische Agenda's

Een stedelijk waterplan is een gezamenlijk plan van Rijnland en een gemeente over de manier waarop in die gemeente het best kan worden omgegaan met water (inrichting en onderhoud). Denk daarbij niet alleen aan bijvoorbeeld sloten en grachten, maar ook aan (overtollig) regenwater en grondwater.

Rijnland heeft waterplannen met de meeste gemeenten in haar gebied. Binnen enkele gemeenten zoals de Haarlemmermeer, Leiden en Katwijk is begonnen met het opstellen van een strategische agenda waarin wordt gekeken naar de ontwikkelingen en opgaven op de korte en lange termijn om zo werk met werk te kunnen maken. Inmiddels heeft Rijnland een aanvang gemaakt om op gemeenteniveau Rijnlands opgaven en die van de betreffende gemeente uit te werken in zogenaamde strategische agenda's.

In de WBP4 periode is de samenwerking met een aantal strategische partners opgeschroefd door met accounts te werken. Het ging hierbij om een aantal gemeenten in het gebied (Haarlem, Leiden, Katwijk, Haarlemmermeer, Kaag en Braasem en Gouda) en Schiphol, de Agrarische belangenorganisaties en de Natuur- en milieuorganisaties.

Door deze werkwijze zijn de lijnen korter geworden waardoor bijvoorbeeld in het geval van een droogtecalamiteit snel met onze stakeholders kan worden geschakeld.

Inmiddels zijn de gemeentes geclusterd in vijf gebiedsaccounts, met ieder een bestuurlijk en een management accounthouder.

Van buiten naar binnen werken	
	In het WBP5 is intensief samengewerkt met de omgeving in brede zin vanaf de start van het project. Na de “Denk mee met Rijnland”-campagne is de omgeving bij iedere fase betrokken gebleven bij de totstandkoming. Zo is tijdens de conferentie in 2014 veel opgehaald, is de bouwstenennota breed uitgezet richting onze partners en is de inspraak afgetrapt met de inspraakbijeenkomst op 18 november 2015. De manier van werken zoals beschreven in en uitgevoerd tijdens het WBP5 kan worden gezien als blauwdruk voor de te volgen werkwijze.
	In de totstandkoming van het WBP5 is ervaring opgedaan met participatie in de “Denk mee met Rijnland”-campagne. Deze bestond uit drie onderdelen: 1. Representatieve enquête onder 1001 Rijnlandse inwoners met vragen over het waterbeheer en de bekendheid met en het vertrouwen in Rijnland. 2. Verkennende gesprekken met de twaalf belangrijkste stakeholders. 3. Online platform dat door meer dan 2200 mensen is bezocht. Op dit platform stond informatie en stellingen waarop kon worden gereageerd, wat bijna 200 reacties opleverde. Het bestaan van dit platform is via een brede (social media-)campagne kenbaar gemaakt.
Bewoners uit ‘de Wijk’ maken zelf nieuw peilbesluit	Rijnland heeft de eigenaren uit gebied ‘De Wijk’ en andere belanghebbenden uitgenodigd om zelf een nieuw peilbesluit voor hun gebied op te stellen. Dit is een aanpak die Rijnland in dit gebied voor het eerst uitprobeert. Wie kent immers de polder en de belangen die daar spelen beter dan bewoners en gebruikers uit het gebied? Inmiddels zijn er twee bijeenkomsten georganiseerd. Ongeveer 20 belanghebbenden uit ‘De Wijk’ zijn één of beide keren aanwezig geweest of hebben zich laten vertegenwoordigen. Tijdens de bijeenkomsten zijn vooral de belangen met elkaar gedeeld. Deze bleken deels tegengesteld, maar doordat er begrip was voor elkaar kwam men uiteindelijk tot eerste oplossingen. Er zijn in de twee sessies in totaal drie oplossingsrichtingen bedacht door de deelnemers. Deze oplossingsrichtingen gaat Rijnland nu uitwerken. Dat betekent dat ze worden doorgerekend en onderbouwd. Het peilbesluit moet tenslotte met goede argumenten bij het bestuur worden neergelegd, maar het moet ook wettelijk kloppen. Kosten zijn daarbij belangrijk, maar het belangrijkste uitgangspunt is of de oplossingsrichting alle belangen dient.

Deregulering on Tour	In 2014 is gestart met het project “implementatie nieuwe Keur en uitvoeringsregels” om te zorgen dat de nieuwe Keur en uitvoeringsregels zowel intern als extern soepel ingevoerd en gebruikt worden. <u>Communicatie met gemeenten</u> Informatiebijeenkomsten bij gemeenten waarbij breed is uitgenodigd. Hierbij wordt uitgedragen dat Rijnland nieuwe regels heeft en wat de consequenties zijn of kunnen zijn voor de gemeente (als initiatiefnemer van projecten en als loket naar burgers en bedrijven). Een tweede doel is het ontvangen van suggesties: wat kan Rijnland doen om zijn regels nog beter te ontsluiten, wat heeft de gemeente van ons nodig. Er ontstaat vrijwel steeds meer begrip voor elkaars positie. Daarnaast levert dit gesprek veel “bijvangst” op wat gebruikt wordt om het relatiemanagement en omgevingsmanagement in dat gebied een stap verder te brengen. Te denken valt aan het starten van een waterspreekuur in een gemeente. <u>Communicatie met doelgroepen</u> Voor enkele doelgroepen is gekozen voor het maken van een brochure (bijv. bewoners waterkeringen) maar voor de meeste doelgroepen zijn informatiebijeenkomsten gehouden. Doelgroepen: • kabel- en leidingbedrijven, loonwerkers en aannemers (via Cumela), • watersportsector (via Watersportverbond), • agrarische sector (via LTO en KAVB). Deze bijeenkomsten zijn net als bij de gemeenten gericht op zowel zenden als ontvangen. Enkele interessante bevindingen: - Enkele kabel- en leidingbedrijven hebben ons uitgenodigd voor een tegenbezoek zodat wederzijds duidelijk wordt waar knelpunten optreden bij het aanvragen van en verstrekken van vergunningen; - Het Watersportverbond heeft naar aanleiding van de bijeenkomst het voornemen geuit om aan alle waterschappen te verzoeken om met een ja, tenzij Keur te komen; - Loonwerkers- en aannemersbedrijven hebben zich bereid getoond om mee te denken met het zo goed mogelijk ontsluiten van de nieuwe regels.
------------------------------------	---

Digipanel Rijnland	Rijnland heeft in 2010 een digitaal klantenpanel opgezet wat een aantal keren is ingezet. Zo zijn enquêtes uitgezet over onderwerpen waarvoor Rijnland nog beleid moet maken of waarvan ze het beleid willen verbeteren. Deze nieuwe manier van beleidvorming is als proef ingezet voor de onderwerpen Duurzaamheid en Recreatie.
Gezamenlijk maaibestek	Er is sinds 2015 een gezamenlijk bestek voor het maaien van bermen en watergangen met de gemeente Haarlemmermeer. Hierdoor is de overlast voor burgers verminderd doordat de verschillende verantwoordelijkheden (nat en droog profiel) in hetzelfde bestek zijn opgenomen.
 Blauwe Diensten Op naar een prachtpolder! In de Oostfriespolder (Zoutmearde/Wierpolder) en de Blauwe Plassen (Zuid-Holland) wordt het Hoogheemraadschap van Rijnland met een aantal boeren samen aan het verbeteren van de waterstand. Door op een natuurvriendelijke manier om te gaan met de peilstanden krijgen de boeren voor schoner en gezonder water. Dit betekent een betere toelating voor planten en dieren, zowel in het water als op de oever. Als het water schoner is, komt de rijkdom aan waterleven terug en komen vissen ook zoels de rivier weer voor. De verslechting is nu landbouwvrij veld als de (groot) en de klein in aantal zullen toedemen. het doel van het project 'Met maatwerk naar natuurlijk water' is om in deze wateroverstroomde gebieden de natuur te herstellen, met een evenwichtige en rijke variatie aan planten en dieren. Het ideaalbeeld? "Een polder waarin alles in evenwicht is, waar de boer goed kan werken en (in)debuysers & dieren alle ruimte krijgen." Samenwerkende partijen: Ten opzichte van de Oostfriespolder (Zoutmearde/Wierpolder) en Blauwe Plassen (Zuid-Holland): Hoogheemraadschap van Rijnland, agrarische natuurvereniging WNL, Wijk en Water en WNL, Natuur & Platteland (NLP), C.B. Groenland en Adriaan en Watermaatschappij. Made mogelijk gemaakt door Ministerie van V&M en Provincie Zuid-Holland	In de belangrijkste watergangen is Rijnland verantwoordelijk voor het maaien en baggeren van de watergangen. Kleinere watergangen, zoals poldersloten, onderhouden agrariërs en andere landgebruikers zelf. Blauwe diensten zijn diensten die zij uitvoeren waarbij ze een effectieve bijdrage leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit en ecologie in polderwateren. Voorbeelden zijn het natuurvriendelijk beheren van oevers, het ecologisch verantwoord baggeren en schonen van sloten en het niet bemesten en bespuiten van akkerranden. Regionale agrarische coöperaties/verenigingen, de zogenoemde gebiedscollectieven, betalen de agrariërs een vergoeding voor extra kosten die zij maken bij het uitvoeren van een blauwe dienst. In het Zuid-Hollandse werkgebied van Rijnland zijn twee collectieven actief: de Groene Klaver en Stichting Gebiedscoördinatie Gouwe-Wiericke. In het Noord-Hollandse werkgebied is een collectief actief: Gebiedscollectief Noord-Holland Zuid.
 Crowdsourcing Reeuwijkse plassen	Rijnland meet sinds begin 2015 samen met bewoners de grond- en oppervlakte waterstand in de Reeuwijkse Plassen. Bewoners kunnen via een app op hun smartphone foto's maken van een peilschaal of een meetlint uit een peilbuis, waaruit het peil is af te lezen. Het hoogheemraadschap krijgt de meting direct binnen, waarop de bewoner een berichtje krijgt met een bevestiging van de meting. Vervolgens publiceert het hoogheemraadschap de waterstanden op internet. Met dit project combineert het hoogheemraadschap de nieuwste technieken met omgevingsmanagement. Bewoners krijgen begrip voor het waterbeheer en inzicht in de relatie tussen grond- en oppervlakte water. Tegelijkertijd stelt het project het hoogheemraadschap in de gelegenheid de relatie met bewoners te verbeteren en belangen voor het peilbesluit goed in te schatten.

Hoe goed doet Rijnland het eigenlijk?

Het kan niet anders dan dat je je verhoudt tot de omgeving. We zijn hiermee op de goede weg. Het beeld zoals hierboven is geschetst is dat Rijnland al het nodige doet aan participatie. Dit is enerzijds onvoldoende zichtbaar en anderzijds is er nog ruimte voor verbetering mogelijk. Het onderwerp heeft daarom extra aandacht nodig, zo kan het als vliegwielt worden ingezet om de organisatie een stap verder te brengen.

In het WBP5 proces is veel opgehaald over hoe de omgeving naar ons kijkt. Belangrijke lessen die hieruit zijn getrokken zijn:

- De omgeving heeft de volgende aandachtspunten meegegeven: (*dit zijn onze partners, meedenkers en inwoners (representatief onderzoek maart 2015)*)
 - *Rijnland moet zijn taken 'gewoon goed' uitvoeren*
 - *Voldoe aan de normen en investeer waar nodig om het gebied toekomstbestendig te maken.*
 - *Zorg voor meer waterbewustzijn (en geven van handelingsperspectief).*
 - *De inwoners en bedrijven denken graag mee over directe omgeving*
 - *Heb aandacht voor recreatief medegebruik*
 - *Versterk de samenwerking met de omgeving*

De belangrijkste opgaven voor de komende periode zijn:

- In welke mate voelen burgers en bedrijven zich betrokken bij planvorming en projecten?
- Hoe kunnen we actiever communiceren rond onze activiteiten?
- Gebruiken we de juiste middelen om participatie vorm te geven (digipanel of andere vormen van digitale participatie) voldoende?
- Rijnland werkt soms "van binnen naar buiten"; we gaan naar buiten met een oplossing en zoeken nog te weinig naar een gezamenlijk beeld over probleem en oplossing.
- Maatwerkoplossingen: niet ieder project vergt dezelfde mate van betrokkenheid van de omgeving. Hierin moeten bewust keuzes worden gemaakt. **Aan de voorkant van projecten zal daarom worden bepaald welke mate van participatie wordt toegepast binnen een project.**
- **Betrokkenheid bestuur: De mate van participatie kan in de meeste gevallen door de organisatie worden bepaald. Bij de keuze voor een vergaand participatieproces zal hierover echter ook de VV worden geconsulteerd. Naar verwachting zal dit om een beperkt aantal projecten gaan. Hiervoor zijn heldere kaders over rollen en verantwoordelijkheden nodig alsmede duidelijkheid over de beïnvloedingsruimte, spelregels en verwachtingen.**

Waar willen we naar toe?

Voor het thema participatie staat een duurzame relatie met inwoners en stakeholders voorop. We werken toe naar een omgevingsgerichte organisatie:

- We bereiken onze doelen – samen met – de omgeving, van buiten naar binnen denken is het uitgangspunt;
- Waterschap staat naast onze inwoners en partners, niet erboven;
- We hebben de omgeving steeds weer nodig; een verstoorde relatie zet je op achterstand in een volgend traject;
- Er is een link met de ambitie op de thema's deregulering en dienstverlening;
- Een bepaalde mate van waterbewustzijn is hiervoor nodig bij stakeholders en inwoners.

Er zijn vier speerpunten voor het thema Participatie te onderscheiden:

Speerpunt	Stip
1. Aan de slag! Relatiemanagement en Omgevingsmanagement)	• Alle relevante partijen worden betrokken in ons werk. • Het streven naar een strategische agenda of waterplan met de gemeenten in ons gebied. • Er is omgevingsmanagement in alle fasen van een project. • Maximaal leren van ervaringen binnen projecten.
2. Waterbeheer verbinden met andere maatschappelijke opgaven ("meekoppelen");	• De opgaven en uitvoeringsagenda's met verschillende partijen in een gebied worden besproken. • Meekoppelkansen worden geïdentificeerd en opgepakt. • Het maatschappelijk effect is richtinggevend.
3. De omgeving betrekken bij het waterbeheer;	• Meer waterbewustzijn binnen Rijnland. • Plannen en beleid worden opgesteld met de omgeving bijvoorbeeld door crowdsourcing. • De uitvoering van taken – waar mogelijk – neerleggen daar waar het meest optimale resultaat wordt behaald zoals bij de blauwe diensten.
4. Omgevingsgerichte organisatie	• Sterk participatief klimaat • Omgevingsgerichte, creatieve en ondernemende competenties van medewerkers worden hoog gewaardeerd. • De omgeving wordt meegenomen in de Rijnlandse programmering, prioritering en uitvoering. • Veranderende rol voor het bestuur: vernieuwend besturen. Dit vraagt heldere kaders over o.a. de mate van participatie en de betrokkenheid van de VV bij projecten.

Om te kunnen spreken van een omgevingsgericht Rijnland werken we aan de onderstaande onderwerpen. Deze stippen zijn bepaald op basis van de informatieve VV van 11 november en de inspraakbijeenkomst Waardevol Water op 18 november.

Bronnen

Coalitieakkoord Samen werken aan Water

Waterbeheer doen we samen - Waterschappen voor de burger, Unie van Waterschappen 1 juli 2015

Waterbeheerplan 5, hoogheemraadschap van Rijnland

Water Governance in the Netherlands: Fit for the future?, OESO

VISIE OP DIENSTVERLENING 2016 - 2021

HET HOE VAN HET WBP5

Vertrekpunt

Dienstverlening van overheidsorganisaties is de afgelopen jaren meer in de belangstelling komen te staan. Dienstverlening in de context van dit thema moet gezien worden als dienstverlening aan individuele burgers, ondernemers of mede-overheden en handelt dus niet over watersysteembeheer of afvalwaterzuivering in het algemeen.

Door maatschappelijke en technologische ontwikkelingen worden er steeds meer eisen gesteld aan dienstverlening. Burgers en ondernemers willen individueel worden benaderd. Informatie die interessant is, wil men graag tijdig en op maat ontvangen. Bij veranderingen in hun leefomgeving willen burgers en bedrijven steeds meer invloed kunnen uitoefenen. Er is steeds meer sprake van co-creatie, in plaats van Rijnland dat bepaalt.

De opkomst van online en social media is ook een belangrijk aspect bij de dienstverlening. Burgers en bedrijven maken in toenemende mate gebruik van internet en sociale media en verwachten van de overheid hetzelfde.

Rijnland wil als omgevingsgerichte organisatie op deze ontwikkelingen aansluiten en inspelen.

Dienstverlening is een belangrijk instrument om - bij burgers en ondernemers - zowel participatie als bewustzijn van het belang van het waterschap te versterken. Tegelijk kan het bij medewerkers de omgevingsgerichtheid te bevorderen. Daar komt bij dat digitale dienstverlening (E-overheid) vanaf 2017 zelfs een absolute verplichting is voor iedere overheidsorganisatie.

Uitgangspunten visie op dienstverlening UvW (2011)

De Unie van Waterschappen hanteert de volgende uitgangspunten voor dienstverlening:

- De vraag van burgers, bedrijven en instellingen staat centraal in ons handelen;
- Wij zorgen ervoor dat burgers, bedrijven en instellingen hun zaken snel en zeker kunnen regelen;
- Wij vallen burgers, bedrijven en instellingen niet lastig met de verschillen tussen onze organisaties: wij opereren als één overheid;
- Wij stellen geen overbodige vragen. Gegevens die in basisregistraties zijn opgenomen en informatie die binnen onze eigen organisatie beschikbaar is, vragen wij niet nogmaals;
- Wij zijn transparant en aanspreekbaar;
- Wij richten onze dienstverlening zo efficiënt mogelijk in.

Interne ontwikkelingen binnen Rijnland

A - Bij Rijnland staat de burger, ondernemer en mede-overheid centraal, niet de regels

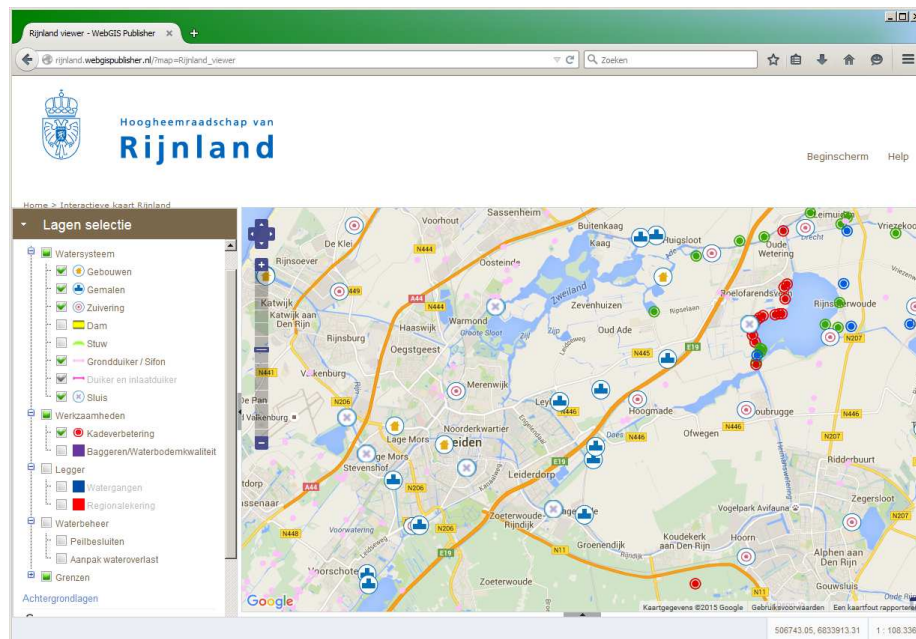
- Van buiten naar binnen denken is het uitgangspunt;
- Er is een link naar de thema's deregulering en participatie;
- Waterschap staat náást de burger, ondernemer en mede-overheid, niet daarboven;
- Zaakgericht werken ondersteunt dit;

- Omslag van een correcthouding (focus op handhaving) naar een connecthouding (in gesprek, positieve prikkels, compliancy bevorderen).

B - Waar staan we nu?

Er zijn binnen Rijnland de afgelopen jaren verschillende initiatieven genomen en resultaten geboekt op het terrein van dienstverlening. Voorbeelden hiervan:

- Het Klantcontactteam is hét aanspreekpunt voor burgers en bedrijven (gemiddeld vijf meldingen per dag);
- Integratie van het klantcontactteam met het front-office van Vergunningverlening & Handhaving;
- Servicenormen zijn ingevoerd die waarmee gestuurd wordt direct en tijdig contact door Rijnlanders met burgers, bedrijven en mede-overheden;
- Zaakgericht werken (ondersteund door het zaakstelsel) is gerealiseerd voor meldingen bij het klantcontactteam en activiteitsmeldingen;
- Digipanel is opgericht en dit wordt af en toe geraadpleegd;
- Succesvolle campagne 'denk mee met Rijnland' voor WBP5;
- Digitale formulieren zijn beschikbaar op 'uw loket' op de website;
- Beperkte inzet sociale media, ambitieus plan online;
- We gebruiken de landelijke basisregistraties;
- 'Rijnland op de kaart' toont interactief projecten, objecten en activiteiten.

Illustratie interactieve kaart van Rijnland via de website

C - Hoe goed doet Rijnland het eigenlijk?

Het beeld is dat Rijnland de eerste stappen heeft gezet en op verschillende terreinen al het nodige doet aan dienstverlening, maar dat onvoldoende zichtbaar maakt. Opgaven die we hier zien zijn onder meer:

- Meten van tevredenheid over onze dienstverlening;
- Zichtbaar maken van de (terug)meldingen van het klantcontactteam en hierover rapporteren;
- Kunnen we indicatoren op dienstverlening afspreken en hoe deze te meten?
- Hoe kunnen we actiever communiceren rond onze diensten en onze dienstverlening meer zichtbaar maken?

Externe ontwikkelingen

Er zijn diverse externe ontwikkelingen van invloed op de opkomst van het thema dienstverlening binnen Rijnland.

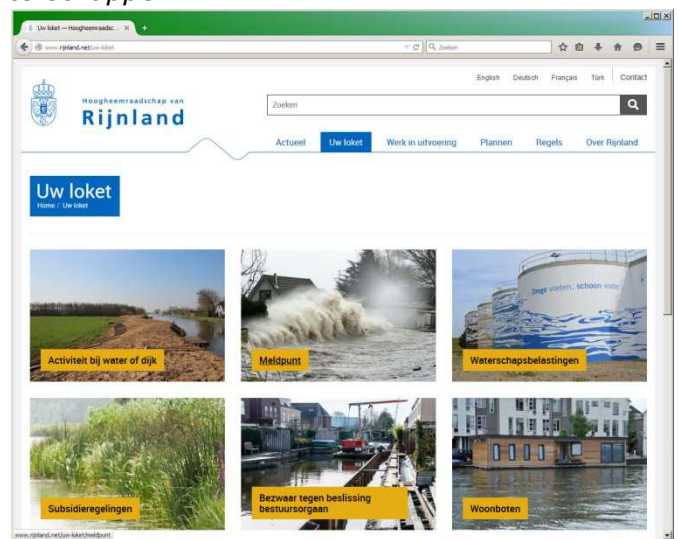
A - De verhouding burger-overheid verandert

- Burgers en ondernemers zijn beter geïnformeerd;
- Burgers en ondernemers zijn mondiger en accepteren niet vanzelfsprekend overheidsbesluiten;
- Overheid is niet meer de autoriteit, legitimiteit spreek niet vanzelf;
- Burgers en ondernemers willen ruimte om eigen ideeën en belangen in te brengen.

B - Implementatie Digitale Overheid 2017 voor Waterschappen

Het Kabinet heeft in het regeerakkoord harde afspraken gemaakt over het realiseren van digitale dienstverlening in 2017. Deze zijn ook voor Rijnland van toepassing. Burgers en bedrijven moeten uiterlijk in 2017 alle zaken die ze met de overheid moeten regelen, digitaal kunnen afhandelen. Voorbeelden daarvan zijn het aanvragen van een vergunning of het indienen van een bezwaarschrift. Voor burgers en bedrijven die dat willen, blijven ook niet-digitale alternatieven bestaan.

N.B.: De recente kritiek op de digitale dienstverlening van het UWV en de statements van de nationale ombudsman onderstrepen overigens het belang van het persoonlijk contact en het risico van digitaal doorslaan in dienstverlening.

Illustratie Uw Loket, digitale diensten van Rijnland via de website

In een overheidsbrede implementatieagenda digitale dienstverlening 2017 wordt deze ambitie vertaald naar concrete beelden over integrale toegang tot overheidsinformatie en de manier waarop digitaal zaken doen in 2017 is gerealiseerd. Hiervoor is een implementatieagenda opgesteld, die ook concrete activiteiten voor waterschappen beschrijft.

Specifiek voor de waterschappen gelden de volgende uit te voeren activiteiten:

- Gezamenlijk (met de andere overheden) voorbereiden van de procesgang van dienstverlening rondom de Omgevingswet en de overige waterschapsproducten. (2015/2016);
- Het gezamenlijk ontwikkelen van algemene informatie over rechten en plichten rondom het takenpakket van waterschappen en het uitwerken van het beheer hiervan (2015/2016);
- Gezamenlijk uitwerken van producten en diensten waarin niet of onvoldoende wordt voorzien vanuit de ontwikkelingen rondom het landelijke Omgevingsloket online (OLO), zoals specifieke meldingen (2016);
- Gezamenlijk uitwerken van de verdere ketenintegratie en het klantvriendelijk beschikbaar maken van een aantal oplossingen voor dienstverlening rondom het thema water, met focus op de zeven meest gebruikte producten: watervergunning, bezwaar waterschapsbelastingen, kwijtschelding waterschapsbelasting, meldingen van incidenten, meldingen van werkzaamheden, bezwaarschriften en contact met het waterschap (2016);

- De meest gebruikte producten en diensten worden op het hoogst mogelijke volwassenheidsniveau (met oog voor de aard van het product) digitaal aangeboden, waarbij er een afhankelijkheid bestaat met de ontwikkelingen rondom de Omgevingswet (2017);
- De waterschappen doen digitale aankondigingen aan burgers en bedrijven, zoals ten aanzien van het schouwen (2017).

C - Transparantie

Ook de toenemende vraag naar transparantie speelt een belangrijke rol. Het credo daarbij is: "alles is openbaar, tenzij...". Dat betekent onder meer:

- Burgers en ondernemers krijgen toegang tot alle relevante gegevens en informatie van Rijnland;
- Open Data zijn leidend: gegevens worden actief ter beschikking gesteld (is ook een afspraak in CBCF 2013);
- Burgers en ondernemers krijgen een persoonlijke internetpagina die de voortgang en status van alle lopende zaken laat zien.

Waar willen we naar toe?

Naar een Rijnlandse Dienstverleningsagenda

De ambitie is om voor de komende jaren een Dienstverleningsagenda voor Rijnland op te stellen. Deze beschrijft mogelijke stippen op de horizon die Rijnland met dienstverlening wil bereiken. Het effect van de te nemen maatregelen voor de burgers en ondernemers staat hierbij centraal. De relatie met mede-overheden zoals provincies en gemeenten wordt ook steeds belangrijker. Burgers en ondernemers verwachten een naadloze samenwerking tussen overheden. Om dat te kunnen realiseren moeten we onze partners bij de mede-overheden goed kennen en moeten we over en weer goed weten wat we van elkaar kunnen verwachten.

Als eerste mogelijke stippen op de horizon zien we:

- Efficiënte dienstverlening door middel van Zaakgericht werken voor Vergunningverlening & Handhaving;
- Direct contact met burgers, ondernemers en mede-overheden met Digitale Overheid 2017;
- Transparantie en communicatie over de dienstverlening;
- Hergebruik waterschapsinformatie door invoering Open Data;
- Tevredenheid over de dienstverlening is leidend.

Bronnen

- Waterschapsvisie op dienstverlening - Unie van Waterschappen (2011)
- Implementatieagenda Digitale Overheid (2015)
- Open Data CBCF, 13 september 2013
- Waterschappen en Open Data beleid, Informatiehuis Water, 7 juli 2013

VISIE OP DEREGULERING 2016 - 2021

HET HOE VAN HET WBP5

Vertrekpunt

Op dit moment is er een boekenkast vol met Rijnlandse regels. In totaal staan in deze boekenkast ongeveer 50 documenten waarin Rijnland regels stelt.

Afbeelding 1: 'De boekenkast'.

Regulering functioneren van Rijnland

Ongeveer de helft van deze boekenkast regelt het functioneren van Rijnland. De meeste regels zijn intern gericht, waarvan de omgeving weinig tot niets merkt. Denk hierbij onder andere aan: de reglementen van orde, delegatiebesluiten, mandaat- en volmachtsbesluiten en de verordening op de rekenkamercommissie. Enkele van deze regels hebben betrekking op de relatie tussen Rijnland en de omgeving. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de inspraakverordening, de klachtenverordening en de verordening behandeling bezwaarschriften.

Regulering richting onze omgeving

De andere helft van deze boekenkast regelt de afstemming tussen het watersysteem en de omgeving. Dit zijn regels waar de omgeving, veelal direct de gevolgen ervaart. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de heffingsverordeningen, de keur, subsidieverordeningen en de onderhoudsverplichtingen uit de leggers.

Deregulering tussen 2011-2015

In de vorige bestuursperiode is in dit deel van onze boekenkast een dereguleringsactie uitgevoerd. Vanuit een streven om te bezuinigen heeft de VV in 2011 besloten tot de deregulering van de Keur. Het college heeft dit vervolgens vertaald in de volgende doelstellingen:

- De uitvoeringslasten (lasten voor Rijnland die voortvloeien uit de behandeling en verwerking van alle informatie- en procedureverplichtingen) worden minimaal met 20% verminderd.

- De administratieve lasten (lasten voor initiatiefnemers die voortvloeien uit alle informatie- en procedureverplichtingen) worden minimaal met 10% verminderd.

Gedurende de bestuursperiode is de financiële doelstelling naar de achtergrond verschoven. Met name de wijziging in werk- en denkcultuur, waarbij de omgeving meer vertrouwen, flexibiliteit en verantwoordelijkheid kreeg, is hierbij op de voorgrond gekomen. Met deze aanpak liep Rijnland landelijk voorop.

In de laatste besluitvormende vergadering heeft de vorige VV de Keur Rijnland 2015 definitief vastgesteld. Deze regels zijn recent (1 juli 2015) in werking getreden. Hierdoor is het op dit moment nog te vroeg om conclusies te trekken over de nieuwe Keur. De vorige VV heeft besloten dat er begin 2016 en halverwege 2016 een tussenstand moet worden gerapporteerd. De evaluatie volgt begin 2017.

Op dit moment kunnen slechts de eerste indrukken worden gedeeld. Een belangrijk signaal is dat er (nog) geen situaties aan het licht zijn gekomen waarin de nieuwe regels onvoldoende bescherming bieden voor het watersysteem. Een ander belangrijk signaal is dat het aantal vergunningen en meldingen lijkt af te nemen. Verder is duidelijk dat sommige regels nuanceren/aanscherping kunnen gebruiken. Daarnaast is op dit moment duidelijk dat de nieuwe werk- en denkcultuur de aandacht vraagt. Zowel Rijnland als de omgeving moet wennen aan de nieuwe situatie.

Externe ontwikkelingen

Voordat een goed beeld kan worden gevormd over het thema dereguleren is het verstandig kennis te nemen van de volgende externe ontwikkelingen.

Veranderende samenleving

De samenleving verandert. De verzorgingsstaat ontwikkelt zich in de richting van een participatiesamenleving. De tijd is voorbij waarin de uitvoering van de publieke taak aan de overheid is voorbehouden. Steeds vaker zijn inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties actief betrokken bij de publieke taak. De omgeving levert hiermee een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering ervan, waaronder het waterbeheer. Deze participatie is waardevol. Naar verwachting zal de meerwaarde van deze participatie in de toekomst toenemen.

Omgevingswet

De minister van Infrastructuur en Milieu werkt aan een nieuwe wet, de Omgevingswet. Wanneer alles volgens planning verloopt, treedt deze Omgevingswet in 2018 (dus nog tijdens onze bestuursperiode) in werking. Deze Omgevingswet stelt Rijnland de komende jaren voor verschillende uitdagingen, waarvan er één niet gemist mag worden bij de beeldvorming over het thema deregulering. De Omgevingswet schrijft voor dat het waterschap alle regels betreffende de fysieke leefomgeving moet integreren in één verordening. Deze integrale verordening krijgt de naam: Waterschapsverordening. Dit met als doel om burgers en bedrijven op deze manier eenvoudiger toegang te bieden tot de regels. Zij hoeven dan immers bij Rijnland maar één document te raadplegen.

Het wetsvoorstel en de overige (juridische) literatuur bieden op dit moment nog geen zekerheid. Welke regels die wij nu in onze boekenkast hebben staan moeten een plaats krijgen in de Waterschapsverordening? Wel is duidelijk dat een deel van de Rijnlandse boekenkast moet integreren.

Daarnaast is er een andere belangrijke ontwikkeling. Vanuit het streven naar 'decentraal, tenzij' zal het rijk regulerende bevoegdheden richting de waterschappen decentraliseren. Het betreft hier een groot deel van de lozingen op oppervlaktewater. Op dit moment is nog niet met zekerheid te zeggen voor welk type lozingen deze decentralisatie gaat spelen. Voor de lozingen die worden gedecentraliseerd zal Rijnland eventuele regulering moeten opnemen in de Waterschapsverordening.

Afbeelding 2: 'Integratie in de Waterschapsverordening'.

Waar willen we naar toe?

Binnen de Nederlandse rechtsstaat heeft Rijnland de taak om als functioneel bestuursorgaan zorg te dragen voor het waterbeheer. Dit betekent dat Rijnland zorgt voor 'droge voeten en schoon water'. In het WBP5 staat beschreven wat Rijnland de komende jaren gaat doen om deze taak zo goed mogelijk te vervullen. Veel van de in het

WBP5 opgenomen maatregelen zal Rijnland zelf (met de schep in de hand) uitvoeren. Denk hierbij onder andere aan het aanleggen van werken, het verbeteren van bestaande objecten en het uitvoeren van onderhoud.

Naast Rijnland hebben ook veel andere partijen een directe invloed op het waterbeheer. Denk hierbij aan inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Om het waterbeheer te borgen, oefent Rijnland invloed uit op het gedrag van onze omgeving. Dit doet Rijnland door het waterbewustzijn te vergroten, aan te geven wat van de omgeving wordt verwacht en wat Rijnland voor de omgeving kan betekenen, toe te zien hoe de omgeving handelt en zo nodig de omgeving aan te spreken op hun eigen 'ongewenste' handelen. Hierbij handelt Rijnland conform de Nota Naleving aan beleidsontwikkeling en regelgeving, plantoetsing, vergunningverlening, toezicht en handhaving. In het WBP5 is daarom deregulering als één van de maatregelen om de doelen te realiseren opgenomen.

Zoals hiervoor kort is weergegeven heeft het vorige bestuur een belangrijke stap gezet op het thema dereguleren. Zij zorgden ervoor dat Rijnland op dit thema een landelijke koploper is geworden. Een mooie start, waarop kan worden voortgebouwd. Binnen het thema deregulering steven wij ernaar om onze omgeving zo min mogelijk te hinderen met de door ons vastgestelde regelgeving. Hiermee leveren wij een positieve bijdrage aan de landelijke tendens richting een eenvoudig en beter Omgevingsrecht. Om dit te bereiken zorgen wij ervoor dat:

1. onze regels actueel zijn en blijven;
2. wij regels procedureel/organisatorisch en inhoudelijk zo veel mogelijk integreren;
3. wij alleen regels stellen als dat echt noodzakelijk is;
4. wij op een zo laag mogelijk niveau reguleren (ja, tenzij);
5. wij hierbij uitgaan van vertrouwen in en verantwoordelijkheid en flexibiliteit voor onze omgeving;
6. onze regels geen onderlinge tegenstrijdigheden bevatten;
7. wij onze omgeving betrekken; en
8. wij anticiperen op de Omgevingwet.

VISIE OP INNOVATIE 2016 - 2021

HET HOE VAN HET WBP5

Vertrekpunt

Innovatie is essentieel om tegen aanvaardbare lasten een goed waterbeheer te kunnen voeren. We moeten slimmer, duurzamer en goedkoper werken. Innoveren moet daaraan bijdragen. Rijnland staat samen met alle andere waterschappen voor grote uitdagingen die samenhangen met de noodzaak van innoveren:

- Het klimaat verandert, de wateropgave daarmee ook: stijgende zeespiegel, wateroverlast, droogte, bodemdaling. Deze veranderingen hebben grote consequenties, ook voor waterschappen in onze delta.
- De informatie- en communicatietechnologie ontwikkelt verder wat gevolgen heeft voor onze ICT-systemen, monitoring en assets. Ook de veranderende organisatie hangt hiermee samen, denk aan sturen op afstand zoals op onze awzi's.
- Bezuinigingsnoodzaak: Rijnland wil de lasten voor de belastingbetalers zo laag mogelijk houden en tegelijk zijn ambities (bijv. duurzamer werken, hoge kwaliteit leveren) in stand houden.
- Innoverend werken draagt bij aan aantrekkelijk werkgeverschap, zeker voor jonge mensen.

Rijnland en de andere waterschappen werken in de Stowa samen aan onderzoek en innovatie. Daarnaast houden ook veel andere overheden en het bedrijfsleven zich intensief bezig met innovaties in de waterbouw. Innovaties zijn het interessantst voor Rijnland als er een sterke link is met onze tactische doelen in het WBP5.

Om te kunnen innoveren, moet Rijnland wel aan een aantal voorwaarden voldoen binnen de bedrijfscultuur en -organisatie: het voelen van sense of urgency, het besef dat kosten voor de baat gaan, het bieden van ruimte aan creatief denken en het bevorderen van ondernemende competenties en samenwerkingsgerichtheid (richten op alliantievorming).

De opgave is om de ingezette lijn op innovatie door te zetten en te versterken. Het gaat hier om innovatie in brede zin: zowel technische, sociale als bestuurlijke innovatie. Innovaties vinden al op diverse niveaus plaats. Soms zijn het heel bijzondere en ingrijpende, zoals kustwerk Katwijk en de deregulering (systeeminnovaties). Innovaties die iets minder vergaand zijn maar toch nog veel verbeteren (radicale innovaties) zijn bijvoorbeeld de energiezuinige stikstofverwijdering op awzi's (Demon Essde) en dijkversterkingsmethoden als soilmix (ondergrondse zuilenrijen van veen en cement). Kleinere of "incrementele" innovaties zijn er nog veel meer, die kunnen vaak snel en goedkoop worden uitgevoerd (zie www.rijnland.net voor alle innovaties).

Er is echter nog geen sprake van een programmatische aanpak van innovaties om ons volwassen te maken als innoverend waterschap. Zo'n aanpak zou gericht moeten zijn op het optimaliseren van een – randvoorwaardelijk – innovatief klimaat en op concrete doelen.

Onderstaande beelden van succes- en faalfactoren in innovaties helpen bij bepalen van de manier om Rijnland een echt innoverend waterschap te maken.

Waarom lukken of mislukken innovaties bij Rijnland?

De succes- en faalfactoren bij Rijnlandse innovaties zijn opgetekend uit ervaringen met 12 innovatieve projecten. Ze geven een goed beeld van onze innoverende kwaliteiten binnen onze projecten.

Succesfactoren innovaties Rijnland	Faalfactoren innovaties Rijnland
• Innovaties bieden integrale oplossingen: bijv. ruimtelijke kwaliteit en waterveiligheid. • Actieve (innoverende) externe partijen als motor. Meegaan in de slipstream. • Samenwerking met andere overheden goed en helder geregeld. • Enthousiasme van bestuurders, projectleiders en andere medewerkers.	• Onvoldoende draagvlak bij stakeholders. Innovatie kan zelfs als bedreigend worden ervaren. • Interne discussies over nut en noodzaak (cultuur: iedereen praat mee), vertraging en besluiteloosheid. • Onduidelijke aansturing, eigenaarschap niet helder. • Geen 100% commitment van Rijnland aan initiatieven derden, terugvallen op kerntaken: een innovatie maakt geen onderdeel uit van primair proces.

Externe ontwikkelingen

Innovatie is bij zowel publieke als private partijen een zeer actueel thema. Het landelijke beeld van waterschappen is dat er veel wordt geïnnoveerd, maar dat het nog wel weinig samenhangend is en naar binnen gericht. De Unie van Waterschappen heeft daarom het voortouw genomen om informatie via publicaties en digitale portalen open te stellen. Hiermee is een begin gemaakt met betere samenwerking tussen waterschappen. Het biedt ook Rijnland handvatten om zo veel mogelijk aan te haken op initiatieven van collega-waterschappen.

Rijnland heeft gekeken naar diverse innoverende organisaties (Hollands Noorderkwartier, Delfland, RWS, PWN) en leerpunten daaruit gehaald zoals:

- Innovatie oppakken als programma (systematisch, koppeling aan projecten)
- Focus op thema's, op proeftuinen
- Veel energie steken in subsidieverwerving (innovatie is kansrijk)
- Allianties met bedrijven opzoeken (zowel MKB als grote bedrijven)
- Cultuurverandering van onderop: denkracht medewerkers mobiliseren
- Sterk commitment bestuur en DT nodig, visie voor inspiratie
- Loket om "buiten binnen te krijgen" (bedrijven, onderzoek etc.)
- Risico's durven nemen
- Balans inbreng enerzijds vrijgevochten en anderzijds meer procedurele medewerkers

Deze leerpunten van buiten gebruikt Rijnland om door te groeien naar een innoverende organisatie.

Waar willen we naar toe?

Ons coalitieakkoord geeft blijk van onze ambitie. De belangrijkste passage uit ons coalitieakkoord over innovatie is:

Innovatie is cruciaal

"Zoals gezegd zien wij innovatie als cruciaal om tegen aanvaardbare lasten een goed waterbeheer te kunnen voeren. Goede voorbeelden uit de afgelopen jaren zijn de manier waarop Kustwerk Katwijk is aangepakt, of Blue Energy. Deze lijn gaan wij voortzetten en versterken, door:

- Er als bestuur op te letten dat bij alle projecten vroegtijdig (pre-plan fase) is onderzocht of het probleem niet op een andere manier opgelost kan worden.
- Onze omgeving uit te dagen om samen met ons te innoveren, waarbij meer wordt ingezet op samenwerken met bedrijven, inwoners, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, andere waterschappen en de Unie van Waterschappen.
- Intern te stimuleren dat innovatie binnen Rijnland structureel aandacht krijgt en dat de organisatie lerend vermogen opbouwt op het vlak van innovatie."

WBP 5 gebruikt soortgelijke bewoordingen:

Daarnaast is Rijnland continu op zoek naar betere, slimmere en efficiëntere oplossingen: innovatie. Dit doen we samen met kennisinstellingen, andere overheden en het bedrijfsleven. Daarbij gaat het niet alleen om technische innovaties en slimme ICT-oplossingen. Vier van de vijf innovatiesuccessen zijn een gevolg van nieuwe vormen van samenwerking, anders organiseren en anders werken.

Innovaties moeten bijdragen aan onze tactische doelen uit het WBP5. In onderstaand overzicht wordt een beeld gegeven welke innovatie(kans) er ligt binnen een tactisch doel van WBP 5:

Tactisch doel WBP 5		Innovatie(kansen)
Waterveiligheid: beschermen tegen overstromingen		- Zoeken naar kostenbesparende innovatieve maatregelen als areaal verkleinen door trajecten af te sluiten van het boezemsysteem. - Maatwerkoplossingen in overleg met omgeving, slimmere ontwerpen. - Diervriendelijk muskusrattenbeheer, in 2016 resultaten landelijke innovatieve veldproef.
Waterveiligheid: adviseren over beperken gevolgen overstromingen		- Slim inrichten om gevolgen te beperken, bijv. hoger plaatsen gebouwen of drijvend bouwen. - Concepten gevolgenbeperking testen en doorontwikkelen.
Waterveiligheid: voorbereiden op calamiteiten		- Netcentrisch werken als voorbeeld van een ICT-innovatie. - Toepassen innovaties bij dijkdoorbraken, zoals boxbarriers.
Voldoende water:		- Optimale sturing en beheer waterpeil door

waterpeilen kloppen	- innovatieve technieken. - Slim onderling afstemmen peilbeheer met Rijkswaterstaat en buurwaterschappen.
Voldoende water: in stand houden watersysteem	- Baggeren in 175 km watergangen: hoe kunnen we innovaties gebruiken om kosten te reduceren?
Voldoende water; beperken gevolgen wateroverlast	- Duidelijkheid over het beschermingsniveau aan belanghebbenden biedt handelingsperspectief voor eigen investeringen en innovaties.
Voldoende water: voldoende zoet water	- Risico's watertekort aangeven om handelingsperspectief te bieden voor investeringen en innovaties; dit speelt bijv. in Haarlemmermeer, Boskoop. - Samen met gebruikers zoeken naar doelmatig en zuinig watergebruik: slim doorspoelen, hemelwateropslag bodem, flexibel peil, benutten effluent.
Schoon water: ecologisch doelen kleine wateren	- Waterkwaliteit en ecologie in droompolders op orde krijgen met omgeving, via bijv. Blauwe diensten. - Behoedzaam onderhouden watergangen voor natuur en dierenwelzijn. - Vis-passeerbare gemalen, sluizen slim bedienen.
Schoon water: zwemwaterlocaties schoon en veilig	- Onderzoek naar alternatieven luchtmenging plassen bij blauwalg-bestrijding.
Waterketen: verwerken afvalwater	- Samenwerken aan innovaties als decentrale sanitatie en hergebruik. - Slibstrategie opstellen met GR Slib-partners, ook belangrijk voor energie- en grondstoffenfabriek.
Waterketen: verduurzamen waterketen	- Energiegebruik en CO2-uitstoot verminderen door innovaties en duurzame energie. - Circulaire economie op innovatieve wijze stimuleren, fosfaatterugwinning en later ook andere grondstoffen. - Faciliteren innovaties als topsurf, pyrolyse roostergoed.
BOD: omgevingsgerichtheid	- Meekoppelen en werk met werk, slimme samenwerking met stakeholders; gebruik hun innovatieve denken. - Innovatie en duurzaamheid zijn geschikt voor aanscherpen merkprofiel Rijnland. - Eigenaarschap en ondernemerschap Rijnlanders vergroten als voorwaarde om innoverend te worden.
BOD: kwaliteit organisatie	- Aquademie inzetten voor innovatie en duurzaamheid.
BOD: moderne informatievoorziening	- Open Data is innovatief: inwoners en bedrijven hebben tot alle relevante gegevens toegang

	- I&A samenwerking met Schieland vergroot innovatiekracht.
BOD: duurzaam en innovatief	- Innovaties helpen duurzame energie. - Aanpak duurzaam GWW behelst ook innovatief aanbesteden en innovatieve oplossingen.

Uit dit overzicht blijkt dat innovaties in al ons werk kansen bieden. En dat er veel medewerkers bij betrokken zijn, die innoverend willen werken. Innovatiebeleid is erop gericht hiervoor de voorwaarden in te vullen.

Stippen aan onze horizon

Om te kunnen spreken van een innoverend Rijnland, werken we tot 2019 via onderstaande onderwerpen.

Speerpunt	Stip 2019
1. Sterk innovatief klimaat	• Creatieve en ondernemende competenties van medewerkers worden hoog gewaardeerd. • Medewerkers voelen ruimte om te innoveren (tijd, mogen mislukken). • Loketfunctie voor innovatieve bedrijven en bewoners tot stand gebracht.
2. Allianties	• Samenwerkingsverbanden met andere overheden en onderzoeksinstituten om innovatie te versterken. • Samenwerking met bedrijven en bewoners om hun innovaties plaats te bieden of te gebruiken.
3. Risico- en kostenbereidheid	• Innovatiefonds voor zowel Rijnlandse als externe projecten. • Deelname aan innovatie-allianties van andere overheden en/of bedrijven. • Actieve subsidieverwerving om juist middelen binnen te halen.
4. Programma-matige aanpak	• In alle tactische doelen WBP5 aandacht voor innovatie. • Focus aangebracht op thema's die essentieel zijn voor Rijnland en/of waarin Rijnland excelleert. • Speciale aandacht voor pre-planfase en "schurende dossiers": zoeken naar alternatieven.

5. Meten is weten	• Indicatoren bepalen voor meten innovatie in Plan & Control cyclus. • Jaarlijks innovatieverslag Rijnland (in combinatie met reguliere jaarverslag).
-------------------	--

Bronnen o.m.:

- Reisgids 'Waterschappen innoveren 2014', Unie van Waterschappen.
- Innovatie in klimaatadaptatie. Een uitgave van "Kennis voor Klimaat", 2014, ISBN 978-94-90070-99-1.
- Inkoop Innovatie Urgent projectenboek 2013. Een uitgave van het ministerie van EZ.
- Samen bouwen aan de waterketen. Waterkracht, 2015. Vewin, VNG, UvW.
- 15x Nu al Eenvoudig beter, vernieuwers in de leefomgeving, ministerie van I&M, 2013.
- Stand van zaken innovaties en duurzaamheid, Hoogheemraadschap van Rijnland maart 2015.
- Water in beeld, voortgangsrapportage Nationaal Waterplan en Bestuursakkoord water 2014.
- "Succesvol innovatief bezuinigen vraagt om gedifferentieerde aanpak", (vaktijdschrift) B&G december 2009.
- "Bezuinigen en vernieuwen, B&G mei-juni 2012.
- Waterinnovaties in Nederland, Ministerie van I&M / RWS, maart 2014.

VISIE OP DUURZAAMHEID 2016 - 2021

HET HOE VAN HET WBP5

Vertrekpunt

Waarom verduurzamen?

Rijnland wil zijn opgaven - droge voeten en schoon water - op duurzame wijze realiseren. Dit is kort samengevat onze ambitie. 'Duurzaam' is een groot begrip, waar van alles aan kan worden toegerekend en waar ook niemand op tegen zal zijn. Wat verstaan wij onder duurzaamheid?

De kern van duurzaamheid is dat wij anderen en vooral de volgende generaties niet opzadelen met onze problemen. We hanteren in het vigerende beleid de zgn. triple-P-benadering. Wij namen deze benadering over voor ons Rijnlandse duurzaamheidsbeleid.

Profit staat voor de voortbrenging en economische effecten van goederen en diensten. De 'winst' die wij of anderen kunnen maken bestaat uit het effectief besteden van publieke middelen door rekening te houden met kosten in de gehele levenscyclus van producten en het creëren van meerwaarde van investeringen. Profit gaat ook om het vermijden van onnodige kosten voor de maatschappij.

People heeft betrekking op de mensen binnen en buiten de organisatie. Hoe gaat Rijnland om met zijn werknemers? Welke relatie heeft Rijnland met de lokale gemeenschap en de omgeving? Wij zijn alert op wat de omgeving van ons verwacht. En hoe steekt de productieketen in elkaar? Wordt er bijvoorbeeld ergens in de productieketen gebruik gemaakt van kinderarbeid? Is er sprake van discriminatie op basis van sekse, huidskleur of religie? People heeft ook betrekking op de positie die Rijnland inneemt in de maatschappij en op transparant en verantwoord bestuur (good governance). Vanzelfsprekend werken wij mee aan het creëren van mogelijkheden om mensen met een beperking deel te laten nemen aan het arbeidsproces (Participatiewet).

Planet heeft betrekking op de effecten op het milieu. Rijnlands handelen mag geen nadelig effect hebben op het milieu, nu niet en in de toekomst niet. Bijvoorbeeld: "Hoeveel en welke grondstoffen gebruikt Rijnland bij de uitoefening van zijn werkzaamheden?" Wij zijn alert op mogelijke lucht- en waterverontreiniging en geluidhinder. Hoe gaat Rijnland om met de omgeving bij de bouw en het beheer en onderhoud van installaties, gebouwen, waterwerken, etc.?

Wat deden en doen we al?

Rijnland heeft de afgelopen jaren veel gedaan aan duurzaamheid, binnen alle programma's. Zie bovengenoemde beleidsnota's en het overzicht aan duurzaamheidsprojecten op internet: www.rijnland.net (zie onder "over Rijnland", innovatie en duurzaamheid).

Vermeldenswaardig zijn de interne milieuzorg op ons hoofdkantoor, zuinig gebruik van bouwmaterialen in de dijkversterkingen, warmtekrachtkoppeling op 4 awzi's om energie op te wekken, aanleg van natuurvriendelijke oevers, fosfaatbestrijding in plassen en energiezuinige vervangingen bij gemalen. De invoering van assetmanagement is een belangrijke stap naar verduurzaming, immers we vervangen niet zonder meer installaties en we kijken naar energiezuinigere systemen.

Toch is er geen reden tot zelfgenoegzaamheid. In veel projecten is weinig *systematische* aandacht voor duurzaamheid. De invoering van duurzaam aanbesteden komt nog moeizaam van de grond. De opwekking van duurzame energie ontwikkelt langzaam. De people-kant, sociaal beleid, is wel incidenteel zichtbaar maar nog geen integraal en ambitieus beleid.

Duurzaamheid is, kortom, nog altijd niet vanzelfsprekend. In 2019 zal dat wel het geval zijn.

Externe ontwikkelingen

Trends

Duurzaamheid is een bestuurlijk urgent thema bij alle overheden, bijv. als gevolg van het toenemende besef dat klimaatverandering snel doorzet. Zeker grotere gemeenten als Haarlem, Leiden, Haarlemmermeer en Gouda hebben ambitieuze duurzaamheidsplannen. Maar ook andere gemeenten zijn vaak opvallend duurzaam bezig. Onder meer via de "klimaatbestendige stad" komen gemeenten en waterschappen elkaar tegen op het gebied van duurzaamheid.

Bij waterschappen ligt de focus bij duurzame energie en duurzaam gebruik van materialen. Ook andere aspecten van duurzaamheid krijgen aandacht, verschillend per waterschap. De circulaire economie (o.m. hergebruik) krijgt invulling en navolging.

Samenwerking

Gezien deze trends liggen er volop kansen voor samenwerking. Met de andere waterschappen werken we al intensief samen t.a.v. duurzaam aanbesteden ("duurzaam GWW") en in toenemende mate t.a.v. duurzame energie. Naast waterschappen zijn provincies en Rijk belangrijke partners. Binnen projecten maken we gebruik van expertise van ondersteunende adviesbureaus en aannemers. Bij hen is een vergelijkbare ontwikkeling aan de gang: in alle het werk uitgaan van duurzaamheid. Steeds meer aannemers laten zich certificeren op de CO2-prestatieladder.

Waar willen we naar toe?

Ons coalitieakkoord geeft blijk van onze ambitie. De belangrijkste passage uit ons coalitieakkoord over duurzaamheid is:

Bij alles wat we doen staat duurzaamheid centraal. Duurzaamheid in de zin van een ook op lange termijn houdbaar watersysteem. Daarnaast zien wij duurzaam waterbeheer als handelen waarbij aandacht is voor de mensen (people), binnen ecologische randvoorwaarden (planet), en met aandacht voor de economische prestaties (profit).

In ons inkoop- en aanbestedingsbeleid bijvoorbeeld staat dat duurzaamheid leidend is mits economisch verantwoord. Daarbij geldt echter wel vaak dat duurzaam op den duur qua maatschappelijke kosten goedkoper uitpakt.

De medewerkers van Rijnland weten niet altijd hoe duurzaam ze werken en of ze nog duurzamer kunnen werken. Grote successen binnen projecten qua duurzaamheid zijn vaak het resultaat van sterk gecommitteerde bestuurders, opdrachtgevers en projectmanagers. Duurzaamheid is nog geen gemeengoed, het zit nog niet in elke vezel.

Het WBP 5 sluit aan op het coalitieakkoord en voegt daaraan toe:

[...] Daarnaast zien wij duurzaam waterbeheer als handelen waarbij aandacht is voor mens en dier, binnen ecologische randvoorwaarden, en met oog voor economische prestaties. De focus ligt in de planperiode op het verlagen van de energiebehoefte voor zuiveren en watersystemen. En op het duurzaam aanbesteden, door de markt te prikkelen zo duurzaam mogelijk te werken. Ook dragen we bij aan het sluiten van de kringlopen: de Circulaire Economie. Water en slib bevatten herbruikbare stoffen, bijvoorbeeld het steeds schaarser wordende fosfaat. We willen het hergebruik hiervan bevorderen.

Duurzaamheid en kansen voor duurzaamheid zijn terug te vinden in de tactische doelen zoals opgenomen in het WBP5. Hieronder een opsomming:

Tactisch doel WBP 5		Duurzaamheid (kansen) in WBP5
Waterveiligheid: beschermen tegen overstromingen	- Zwakke schakel langs Hollandsche IJssel (Gouda): kans om Duurzaam GWW toe te passen. - Jaarlijks 15-20 km onderhoud en verbetering regionale keringen: kans Duurzaam GWW	
Waterveiligheid: adviseren over beperken gevolgen overstromingen	- Partners adviseren over keuzes ruimtelijke inrichting, in stedelijk gebied via de "klimaatbestendige stad". - Inzicht in geschikte maatregelen voor duurzame ruimtelijke inrichting.	
Voldoende water: waterpeilen kloppen	- Bodemdaling afremmen/beperken veenweidegebied en historische steden, o.m. met Veenweide Innovatie Centrum	
Voldoende water: in stand houden watersysteem	- Onderhoud gemalen en watergangen duurzaam qua materialen, energie, invloed omgeving; inhaalslag vanaf 2017 - Baggeren in 175 km watergangen: kans voor Duurzaam GWW, m.n. CO2-prestatieladder.	
Voldoende water: beperken gevolgen wateroverlast	- Aanleg 2 piekbergingen: kans voor Duurzaam GWW. - Watergebiedsplannen zoals regio Zoetermeer: Duurzaam GWW, regio Zoetermeer in 2016. - Aansluiten op duurzaamheid binnen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer.	
Voldoende water: voldoende zoet water	- Deltabeslissing zoet water, uitbreiden Kleinschalige Wateraanvoer: Duurzaam GWW.	
Schoon water: verminderen watervervuiling	- Nieuwe stoffen: onderzoeken hoe schadelijk (medicijnresten, nanodeeltjes, zwerfafval, bacteriën) zijn. - Teeltspecifieke aanpak: melkveehouderijen veenweide, greenports (glas, bollen, bomen), akkerbouw. - Aansluiten op Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, Actieplan Duurzame Bloembollensector, Afsprakenkader emissies glastuinbouw.	
Schoon water: schone meren, plassen, natuur	- Herstelplannen in Natura 2000 gebied De Wilck, Langeraarse plassen, wateren rond Groene AS, rond Zoetermeer.	
Waterketen: verwerken afvalwater	- Beheren, onderhouden, optimaliseren assets zo duurzaam mogelijk. - Werkzaamheden die voortvloeien uit sluiting awzi's (slopen, aanleg persleidingen) duurzaam uitvoeren. - Energie- en grondstoffenfabriek realiseren.	
Waterketen: verduurzamen waterketen	- Energiegebruik en CO2-uitstoot verminderen door duurzame energie. - Circulaire economie stimuleren, fosfaatterugwinning en later ook andere grondstoffen. - Faciliteren topsurf, pyrolyse roostergoed.	
BOD: omgevingsgerichtheid	- Innovatie en duurzaamheid zijn geschikt voor aanscherpen merkprofiel Rijnland. - Internationale samenwerking is vaak gericht op duurzamer werken.	

Het credo "Bij alles wat we doen staat duurzaamheid centraal" geeft aan dat alle duurzaamheidsthema's belangrijk zijn voor Rijnland. Elke medewerker, projectleider etc. moet zich hiervan bewust zijn.

Daarnaast brengen we focus aan op een aantal thema's die het meest bijdragen aan onze duurzaamheid of nog een beleidsmatige uitwerking nodig hebben.

Stippen aan onze horizon

Rijnland moet slim kiezen op welke onderdelen de meeste duurzaamheidswinst te halen is. Daarom worden deze thema's voorgesteld als speerpunten die toe werken naar een duurzame stip aan de horizon.

Speerpunt	Stippen 2019
Duurzame energie	• Doelen energie WBP 5 gehaald: 30% duurzame opwekking, 30% energiebesparing (t.o.v. 2005), 30% CO2 minder (t.o.v. 1990). • Inzicht in het jaar waarin we energieneutraal kunnen worden.
Duurzaam GWW (grond, weg, waterbouw).	• De Aanpak Duurzaam GWW als standaard ingevoerd in Rijnland. Daarmee alle projecten zo duurzaam en innovatief mogelijk.
Klimaatbestendige stad	• Rijnland participeert in de ontwikkelingen en initiatieven t.a.v. de klimaatbestendige stad, waarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van de kennis en ervaring bij provincies, gemeenten en de markt. • Intentieovereenkomsten klimaatbestendige stad met in ieder geval Gouda, Leiden, Haarlem, Haarlemmermeer. • Samenwerking met alle andere gemeenten die het concept klimaatbestendige stad hanteren voor hun inrichting. • Verduurzaming van het landelijk gebied vindt al plaats via o.a. de waterplannen en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, hier gaan we voortvarend mee verder. Rijnland zal zo nodig deze plannen afstemmen op plannen in het kader van de klimaatbestendige stad, en vice versa.
Circulaire economie	• Beleid circulaire economie vastgesteld en in uitvoering. • Circulaire economie in uitvoering voor selectie aan speerpunten (o.m. plastics, biomassa). • Fosfaat uit slib 80% teruggewonnen samen met HVC-partners.
"People"	• Sociaal duurzaam beleid bepaald en in uitvoering. Uitwerking van de people-kant van de 3 P's: people, planet, profit.

Bronnen:

- Duurzaam Rijnland! Uitvoeringskaders voor duurzaamheid bij Rijnland, Hoogheemraadschap van Rijnland, corsa 11.34585
- Duurzaam doen! Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2011-2015, Hoogheemraadschap van Rijnland corsa 11.34583
- Water geeft energie. Hoogheemraadschap van Rijnland, corsa 12.13404
- Aanpak duurzaam GWW. Hoogheemraadschap van Rijnland corsa 14.78385.
- De waterschappen als publieke opdrachtgever. Unie van Waterschappen, mei 2014.
- KAS, de klimaatactieve stad. Unie van Waterschappen, Stowa, Ministerie van I&M, 2014.
- Aanpassen aan klimaatverandering. Kwetsbaarheden zien, kansen grijpen. Planbureau voor de Leefomgeving, 2015.

VV - Verenigde Vergadering

Aard Voorstel	VV-Besluitnota	
Vergaderdatum	09-03-2016	Agendapuntnummer 4.4.
Onderwerp	Kadeverbeteringen Polder Vierambacht en Polder Rijnsaterwoude	
Collegevergadering	02-02-2016	
VV-commissie	Cie V&GW: 17-02-2016	
Portefeuillehouder	M. Kastelein	
Corsanummer	16.003592	
BABS id	3014	
Bijlagen	Nota van wijziging	

(concept) De Verenigde Vergadering:

Besluit om:

1. Een krediet van € 4,2 mln. beschikbaar te stellen voor de resterende werkzaamheden ten behoeve van de kadeverbetering in de Polder Vierambacht.
2. Een krediet van € 0,2 mln. beschikbaar te stellen voor de resterende werkzaamheden ten behoeve van de kadeverbetereing in de Polder Rijnsaterwoude.

VV-besluitnota

De Verenigde Vergadering:

Besluit om:

1. Een krediet van € 4,2 mln. beschikbaar te stellen voor de resterende werkzaamheden ten behoeve van de kadeverbetering in de Polder Vierambacht.
2. Een krediet van € 0,2 mln. beschikbaar te stellen voor de resterende werkzaamheden ten behoeve van de kadeverbetering in de Polder Rijsaterwoude.

Context

De kerntaak van Rijnland "veiligheid tegen overstromingen" betekent dat er grote investeringen nodig zijn om de veiligheid van Rijnlands beheergebied te waarborgen. Het doel is om een maatschappelijk overeengekomen niveau van veiligheid te garanderen, gekwantificeerd in normen en gedefinieerd als bescherming tegen inundatie (dijkdoorbraak en ernstige overstroming van de dijk). Een robuust watersysteem, goed beheer en goed onderhoud van de regionale waterkeringen is hiervoor nodig. Daarvoor worden de Top25 van meest risicovolle kadestrekkingen verbeterd. Deze keringen zijn volgens de gedetailleerde toets niet voldoende stabiel en te laag. De voorliggende kredietaanvragen betreffen deelprojecten binnen de Top 25 waarvoor nog niet eerder uitvoeringskrediet is aangevraagd.

In de VV-Beeldnota "Rapportage over het Organisatie Verbeter Plan" behandeld in de VV van 27 januari 2016, is melding gemaakt van projecten waarvan het krediet bijstelling behoeft. In het programma Veiligheid gaat het om 3 projecten. Met dit voorstel worden de kredieten bijgesteld van 2 van deze 3 projecten. Een voorstel om het krediet bij te stellen van het 3^e en laatste project volgt in het 2^e of 3^e kwartaal 2016.

1. Polder Vierambacht

Omdat de kadeverbetering relatief groot van omvang is en er ook verschillende typen oplossingen zijn te onderscheiden is ervoor gekozen om Polder Vierambacht in een 8-tal deelprojecten (zie bijlage A) te verdelen. In de VV van september 2013 is een krediet beschikbaar gesteld voor de deelprojecten 3 t/m 8. Deze kredietaanvraag heeft betrekking op deelproject 2.

Deeltraject 1 is reeds -om spoedeisende redenen- in 2012 uitgevoerd. Hiervoor is een apart krediet beschikbaar gesteld.

Voor de kadeverbetering in Polder Vierambacht (deelprojecten 2 t/m 8) is in de VV van september 2013 aangegeven dat de raming komt op een bedrag van € 14.334.000,=.

In het MJP 2016-2012 is door een (menselijke) fout alleen een bedrag opgenomen voor de deelprojecten 3 t/m 8, deelproject 2 is niet meegenomen.

De totale raming voor de kadeverbetering van Polder Vierambacht komt nu op een bedrag van € 14.440.000,=. Om het resterende deel van het project af te ronden is een uitvoeringskrediet noodzakelijk van € 4.200.000,=.

Overzicht kredieten:

Vorbereidingskrediet	22-09-2010	€ 1.000.000,=
Uitvoeringskrediet	25-09-2013	€ 7.500.000,=
Wegen en fietspaden	12-03-2014	€ 1.740.000,=
Sub. Totaal		€ 10.240.000,=
Deelproject 2 – Woudsedijk Zuid	9-03-2016	€ 4.200.000,=
Totaal		€ 14.440.000,=

Uitgaande van een afschrijvingstermijn van 20 jaar en een rente van 2.3%, bedragen de kapitaallasten van deze kredietaanvraag in het eerste afschrijvingsjaar (2018)

€ 304.200. Er is geen sprake van extra overige exploitatielasten. De uit het krediet voortvloeiende exploitatiekosten komen volledig ten laste van de taak watersysteembeheer.

De consequenties voor de belastingtarieven bedragen minder dan 0,5% van de tarieven 2016.

In het MJP 2017-2021 worden de geactualiseerde ramingen meegenomen.

2. Polder Rijnsaterwoude

Voor de kadeverbetering in Polder Rijnsaterwoude is in de VV van november 2013 aangegeven dat de raming komt op een bedrag van € 1.296.000,=. Omdat de gewenste oplossingen aanzienlijk verschillen is de kadeverbetering verdeeld in een 3-tal deelprojecten (zie bijlage B). In de VV van september 2013 is een krediet beschikbaar gesteld voor de deelprojecten 1 en 2. Deze kredietaanvraag heeft betrekking op deelproject 3.

Hier is (ook door een menselijke fout) in het MJP 2016-2012 alleen een bedrag opgenomen voor de deelprojecten 1 en 2, deelproject 3 is niet meegenomen.

De totale raming voor de kadeverbetering van Polder Rijnsaterwoude komt nu op een bedrag van € 1.502.500,=. Om het resterende deel van het project af te ronden is een uitvoeringskrediet noodzakelijk van € 200.000,=.

Overzicht kredieten:

Vorbereidingskrediet	16-11-2011	€ 75.000,=
Uitvoeringskrediet	20-11-2013	€ 1.075.000,=
Wegen en fietspaden	12-03-2014	€ 152.500,=
Sub. Totaal		€ 1.302.500,=
Deelproject 3	09-03-2016	€ 200.000,=
Totaal		€ 1.502.500,=

Uitgaande van een afschrijvingstermijn van 20 jaar en een rente van 2.3%, bedragen de kapitaallasten van deze kredietaanvraag in het eerste afschrijvingsjaar (2017)

€ 14.500,= Er is geen sprake van extra overige exploitatielasten. De uit het krediet voortvloeiende exploitatiekosten komen volledig ten laste van de taak watersysteembeheer.

De consequenties voor de belastingtarieven bedragen minder dan 0,5% van de tarieven 2016.

In het MJP 2017-2021 worden de geactualiseerde ramingen meegenomen.

Argumenten

1.1 Vertraging of uitstel zou een onacceptabel veiligheidsrisico opleveren

Bewoners en bedrijven in onder meer Alphen aan den Rijn, Woubrugge en Rijnsaterwoude worden door de kaden beschermd. Vertraging of uitstel tot na 2017 vormt een onacceptabel risico voor de waterveiligheid.

1.2 Het is nodig om gestand te doen aan toezegging om 'veilig' te zijn in 2017

Deze keringen zijn in het beheerderoordeel en de toets op stabiliteit als meest urgent naar voren gekomen. Er is risico op dijkverzakking en -doorbraak. Als de werken niet doorgaan zal Rijnland niet aan de toezegging voldoen (en bestuurlijke verplichting naar toezichthouders) om in 2017 'veilig' te zijn.

Risico's

Doordat de uitgaven van € 4.4 mln. (€ 4.2 mln. + € 0.2 mln.) niet zijn opgenomen in het MJP zal dat tot tariefstijging leiden wanneer geen maatregelen worden genomen. In de 'Kaders en uitgangspunten voor MJP 2017-2020' die zijn vastgesteld in de VV van 27 januari 2016 is opgenomen hoe er wordt omgegaan met tegenvallers en nieuwe activiteiten.

Bijlage A. Situatie kadeverbetering Polder Vierambacht

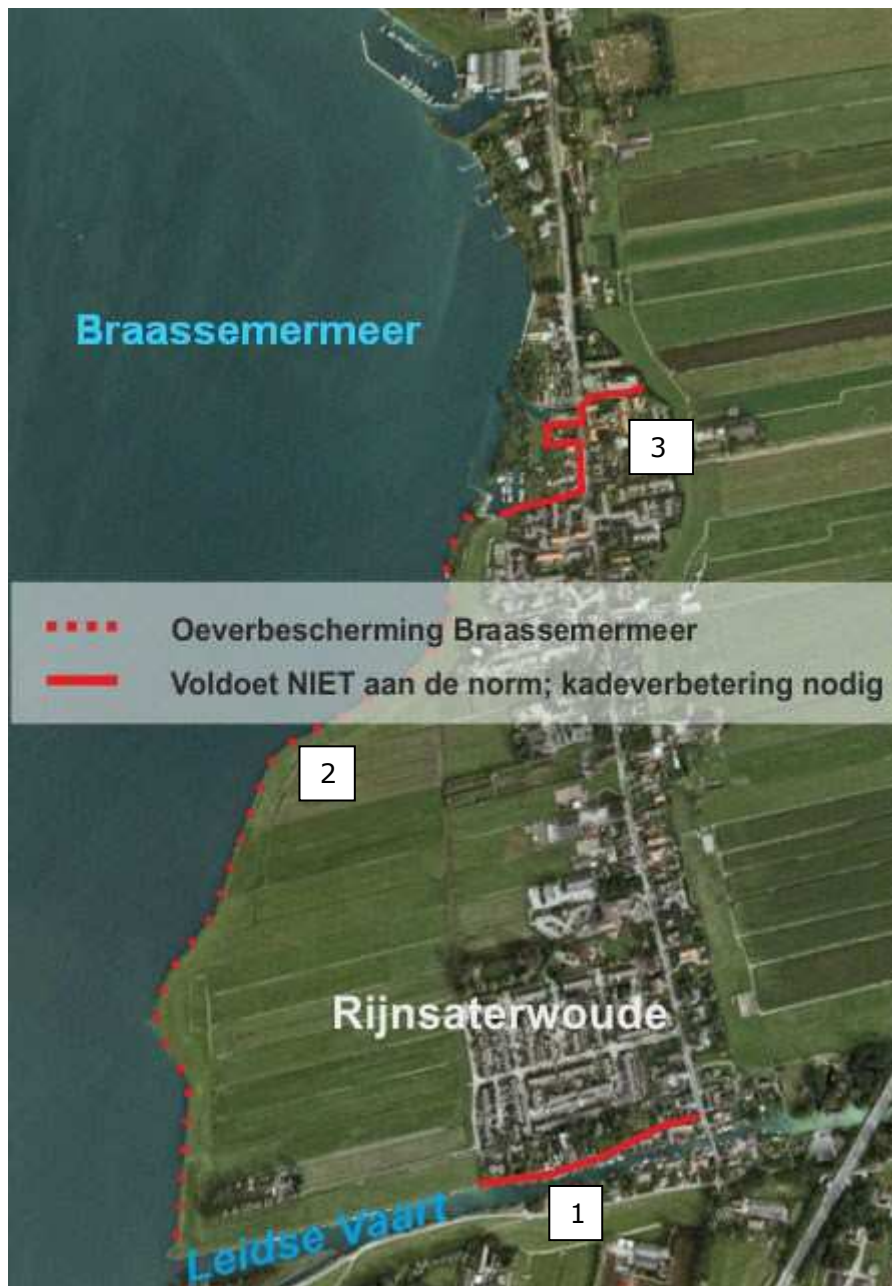

De kadeverbetering polder Vierambacht is onderverdeeld in de volgende deelprojecten.

1 Gereed: Geen onderdeel van deze kredietaanvraag

- Noord:
 - 2 in Aanbesteding: Woudsedijk Zuid (gunning onder voorbehoud van goedkeuring V.V.)
 - 3 in Uitvoering: Landlustpad
- Zuid:
 - 4 in Uitvoering: Uiteindsche en Middelpolder
 - 5 in Uitvoering: Ridderbuurt
 - 6 Gereed: Vaarsloot
 - 7 Gereed: Vierambachtweg Zuidzijde
- West:
 - 8 in Uitvoering: Boddens Hosangweg

Bijlage B. Situatie kadeverbetering Polder Rijnsaterwoude

De kadeverbetering Polder Rijnsaterwoude is onderverdeeld in de volgende deelprojecten.

- Deelprojecten waarvoor eerder uitvoeringskrediet is aangevraagd:
 - 1 in Uitvoering: Molenpad
 - 2 in voorbereiding: Braassemermeer
- Deelprojecten waarvoor niet eerder uitvoeringskrediet is aangevraagd:
 - 3 in voorbereiding: Centrum

VV-besluit

Nr. 16.003592

De Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Rijnland;

gelezen het voorstel van het College van dijkgraaf en hoogheemraden van 02-02-2016, 16.003592;

gelet op artikel 99 van de Waterschapswet:

Besluit om:

1. Een krediet van € 4,2 mln. beschikbaar te stellen voor de resterende werkzaamheden ten behoeve van de kadeverbetering in de Polder Vierambacht.
2. Een krediet van € 0,2 mln. beschikbaar te stellen voor de resterende werkzaamheden ten behoeve van de kadeverbetering in de Polder Rijnsaterwoude.

Leiden, 9 maart 2016,

De Verenigde Vergadering,

G.J. Doornbos
dijkgraaf

ir. A. Haitjema
secretaris

VV-Nota van wijziging

Onderwerp	Kadeverbeteringen Polder Vierambacht en Polder Rijnsa- terwoude		
Vergaderdatum	9 maart 2016	Agendapuntnummer	4.4
D&H-vergadering	1 maart 2016		
VV-commissie	Veiligheid en Ge- zond Water	Datum commissie	17 februari 2016
Portefeuillehouder	M. Kastelein		
Corsanummer	16.012130		

Context

In de commissie Veiligheid en Gezond Water d.d. 17 februari 2016 zijn de volgende vragen gesteld, bij de VV-nota Kadeverbeteringen Polder Vierambacht en Polder Rijnsaterwoude (16.003592):

- Zijn de kadeverbeteringswerken te combineren met op hande zijnde baggerwerken zodat er mogelijkheden ontstaan om visschuilplaatsen te realiseren?
- Klopt de datum van september 2013? (pagina 2)
- Klopt het bedrag van € 1.296.000,= op pagina 2 (2^e alinea)?
- Op pagina 2 staat in de tabel een uitvoeringskrediet opgenomen van € 1.075.000. Klopt dit bedrag?
- Wat voor typen krediet worden aangevraagd (voorbereidings- of uitvoeringskrediet)?
- Mag het overschot van een voorbereidingskrediet worden aangewend voor de uitvoering van een project?
- Kloppen de genoemde kapitaallasten op pagina 2 voor de kadeverbetering van Polder Rijnsaterwoude? / Hoe zijn deze berekend?
- Voor de kadeverbetering van Polder Rijnsaterwoude was niet eerder sprake van deelprojecten, waarom nu wel?

Bovenstaande vragen leiden tot de volgende wijzigingen/aanvullingen in de nota:

Pagina-nummer	Wijziging / Aanvulling
1	a. Toevoegen aan de Context: Er zijn raakvlakken tussen de kadeverbetering in Polder Rijnsaterwoude en het baggerproject Regulier 2015. Bij de voorbereiding van deze projecten zal de mogelijkheid voor visschuilplaatsen worden verkend en zo mogelijk worden meegenomen.
2	b. De genoemde datum van september 2013 moet zijn "november 2013".
2	c. Ja het bedrag klopt. In het VV-voorstel van 20-11-2013 is, onder de kop

	Consequenties, inzicht gegeven in de investeringsprojecten van het verzamelkrediet. <table><tr><th>x € 1.000,-</th><th colspan="3">Begroting en Meerjarenraming 2014-2017</th><th>Gevraagd (aanvullend) krediet</th><th>Krediet t.b.v. kapitaallasten</th><th>Kapitaallasten n 1e jaar</th><th>Afschrijvings-jaren</th><th>Startjaar afschrijving</th></tr><tr><th>Omschrijving</th><th>Status</th><th>Raming</th><th>Huidig krediet</th><th></th><th></th><th></th><th></th><th></th></tr><tr><td>Kadeverbetering Top 50 eerste cluster</td><td>B</td><td>12.127</td><td>0</td><td>1.300</td><td colspan="4">in voorbereiding</td></tr><tr><td>Kadeverbeteringen ophogen groene kades 2014</td><td>B</td><td>1.500</td><td>0</td><td>1.500</td><td>1.500</td><td>126</td><td>20</td><td>2015</td></tr><tr><td>Kadeverbeteringen Zevenhoven; bijdrage buurwaterschappen</td><td>A</td><td>950</td><td>0</td><td>720</td><td>720</td><td>163</td><td>5</td><td>2014</td></tr><tr><td>Kadeverbetering Grote Westeindse polder</td><td>A</td><td>4.245</td><td>3.595</td><td>300</td><td>300</td><td>25</td><td>20</td><td>2015</td></tr><tr><td>Kadeverbetering Oostbroekpolder</td><td>A</td><td>4.486</td><td>2.813</td><td>1.683</td><td>1.683</td><td>150</td><td>20</td><td>2016</td></tr><tr><td>Kadeverbetering Rijsaterwoudse polder</td><td>B</td><td>1.296</td><td>75</td><td>1.075</td><td>1.150</td><td>102</td><td>20</td><td>2016</td></tr><tr><td>Kadeverbetering Grietpolder</td><td>A</td><td>2.701</td><td>2.830</td><td>1.200</td><td>1.200</td><td>107</td><td>20</td><td>2016</td></tr><tr><td>Keersluis Spaarndam deuren vervangen</td><td>B</td><td>500</td><td>0</td><td>500</td><td>500</td><td>42</td><td>20</td><td>2015</td></tr><tr><td>Vlietlanden Compartimenteringswerken opknappen</td><td>C</td><td>125</td><td>0</td><td>125</td><td>125</td><td>11</td><td>20</td><td>2015</td></tr></table> Voor het project kadeverbetering Rijsaterwoude is in de Meerjarenraming 2014-2017 een bedrag van € 1.296.000,= opgenomen.	x € 1.000,-	Begroting en Meerjarenraming 2014-2017			Gevraagd (aanvullend) krediet	Krediet t.b.v. kapitaallasten	Kapitaallasten n 1e jaar	Afschrijvings-jaren	Startjaar afschrijving	Omschrijving	Status	Raming	Huidig krediet						Kadeverbetering Top 50 eerste cluster	B	12.127	0	1.300	in voorbereiding				Kadeverbeteringen ophogen groene kades 2014	B	1.500	0	1.500	1.500	126	20	2015	Kadeverbeteringen Zevenhoven; bijdrage buurwaterschappen	A	950	0	720	720	163	5	2014	Kadeverbetering Grote Westeindse polder	A	4.245	3.595	300	300	25	20	2015	Kadeverbetering Oostbroekpolder	A	4.486	2.813	1.683	1.683	150	20	2016	Kadeverbetering Rijsaterwoudse polder	B	1.296	75	1.075	1.150	102	20	2016	Kadeverbetering Grietpolder	A	2.701	2.830	1.200	1.200	107	20	2016	Keersluis Spaarndam deuren vervangen	B	500	0	500	500	42	20	2015	Vlietlanden Compartimenteringswerken opknappen	C	125	0	125	125	11	20	2015
x € 1.000,-	Begroting en Meerjarenraming 2014-2017			Gevraagd (aanvullend) krediet	Krediet t.b.v. kapitaallasten	Kapitaallasten n 1e jaar	Afschrijvings-jaren	Startjaar afschrijving																																																																																												
Omschrijving	Status	Raming	Huidig krediet																																																																																																	
Kadeverbetering Top 50 eerste cluster	B	12.127	0	1.300	in voorbereiding																																																																																															
Kadeverbeteringen ophogen groene kades 2014	B	1.500	0	1.500	1.500	126	20	2015																																																																																												
Kadeverbeteringen Zevenhoven; bijdrage buurwaterschappen	A	950	0	720	720	163	5	2014																																																																																												
Kadeverbetering Grote Westeindse polder	A	4.245	3.595	300	300	25	20	2015																																																																																												
Kadeverbetering Oostbroekpolder	A	4.486	2.813	1.683	1.683	150	20	2016																																																																																												
Kadeverbetering Rijsaterwoudse polder	B	1.296	75	1.075	1.150	102	20	2016																																																																																												
Kadeverbetering Grietpolder	A	2.701	2.830	1.200	1.200	107	20	2016																																																																																												
Keersluis Spaarndam deuren vervangen	B	500	0	500	500	42	20	2015																																																																																												
Vlietlanden Compartimenteringswerken opknappen	C	125	0	125	125	11	20	2015																																																																																												
2	d. Nee, het bedrag klopt niet. De tabel op pagina 2 moet als volgt zijn: <table><tr><td>Vorbereidingskrediet</td><td>16-11-2011</td><td>€ 75.000,=</td></tr><tr><td>Vorbereidingskrediet</td><td>20-11-2013</td><td>€ 75.000,=</td></tr><tr><td>Uitvoeringskrediet</td><td>20-11-2013</td><td>€ 1.000.000,=</td></tr><tr><td>Wegen en fietspaden</td><td>12-03-2014</td><td>€ 152.500,=</td></tr><tr><td>Sub. Totaal</td><td></td><td>€ 1.302.500,=</td></tr><tr><td>Deelproject 3 – Uitvoeringskrediet</td><td>09-03-2016</td><td>€ 200.000,=</td></tr><tr><td>Totaal</td><td></td><td>€ 1.502.500,=</td></tr></table>	Vorbereidingskrediet	16-11-2011	€ 75.000,=	Vorbereidingskrediet	20-11-2013	€ 75.000,=	Uitvoeringskrediet	20-11-2013	€ 1.000.000,=	Wegen en fietspaden	12-03-2014	€ 152.500,=	Sub. Totaal		€ 1.302.500,=	Deelproject 3 – Uitvoeringskrediet	09-03-2016	€ 200.000,=	Totaal		€ 1.502.500,=																																																																														
Vorbereidingskrediet	16-11-2011	€ 75.000,=																																																																																																		
Vorbereidingskrediet	20-11-2013	€ 75.000,=																																																																																																		
Uitvoeringskrediet	20-11-2013	€ 1.000.000,=																																																																																																		
Wegen en fietspaden	12-03-2014	€ 152.500,=																																																																																																		
Sub. Totaal		€ 1.302.500,=																																																																																																		
Deelproject 3 – Uitvoeringskrediet	09-03-2016	€ 200.000,=																																																																																																		
Totaal		€ 1.502.500,=																																																																																																		
1 + 2	e. Voor beide kadeverbeteringsprojecten betreft het een uitvoeringskrediet.																																																																																																			
1 + 2	f. Een voorbereidings- en uitvoeringskrediet komen ten laste van het project en worden op hetzelfde projectnummer geboekt. Onderschrijvingen van het voorbereidingskrediet worden benut voor de uitvoeringsfase en komen vervolgens ten laste van het project. Bij de aanvraag van het uitvoeringskrediet wordt rekening gehouden met dit voordeel. Bovendien is het gehele bedrag (voorbereiding en uitvoering) geraamd en opgenomen in de begroting.																																																																																																			
2	g. De kapitaallasten voor de kadeverbetering van Polder Rijsaterwoude zijn correct. De uitgangspunten en de berekening zijn als volgt: - De kapitaallasten zijn berekend over € 200.000,= en niet over het totaal van 1.502.500,=. De kapitaallasten over dit verschil zijn immers in een eerdere kredietaanvraag aangegeven. - De kapitaallasten bedragen alleen in 2017 € 14.500,=. In de jaren daarna neemt het geleidelijk af, omdat de rentecomponent kleiner wordt. - Het bedrag is als volgt opgebouwd: - Afschrijvingstermijn van 20 jaar - Afschrijving: € 10.000,= per jaar (1/20 deel van € 200.000,=); - Rente: € 4.485,= (2,3% van boekwaarde jaar 1); - Afgerond: € 14.500,=																																																																																																			
2	h. In het VV-voorstel van 20-11-2013 is sprake van een 2-tal fasen voor de kadeverbetering van Polder Rijsaterwoude. Voor de 1^e fase (deelprojecten 1 en 2) is in de VV van 20-11-2013 krediet aangevraagd. Voor de 2^e fase (deelproject 3) wordt in de VV van 09-03-2016 krediet aangevraagd.																																																																																																			

VV - Verenigde Vergadering

Aard Voorstel	VV-Besluitnota	
Vergaderdatum	09-03-2016	Agendapuntnummer 4.5.
Onderwerp	Kredietaanvraag sloop awzi's Hoogmade en Woubrugge	
Collegevergadering	02-02-2016	
VV-commissie	Cie V&GW: 17-02-2016	
Portefeuillehouder	J.C.H. Haan	
Corsanummer	16.003229	
BABS id	3007	
Bijlagen		

(concept) De Verenigde Vergadering:

Besluit:

1. de voorbereiding van de sloop van awzi Hoogmade en awzi Woubrugge te starten;
2. daartoe een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen van € 150.000,-.

VV-besluitnota

De Verenigde Vergadering:

Besluit:

1. de voorbereiding van de sloop van awzi Hoogmade en awzi Woubrugge te starten;
2. daartoe een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen van € 150.000,-.

CONTEXT

In 2010 is de regiostudie Oude Rijnzone opgesteld. Aanleiding voor deze (business case) studie was een relatief hoge dichtheid aan kleine en tevens oude awzi's in deze regio die op termijn gerenoveerd en uitgebreid moesten worden om te blijven voldoen aan de wettelijke gestelde eisen. Op basis van deze studie heeft de VV in 2011 besloten om het afvalwater van awzi Hoogmade en awzi Woubrugge af te voeren naar awzi Alphen Kerk en Zanen middels de aanleg van persleidingen en de bouw van een tweetal afvalwatertransportgemalen.

De bovengenoemde werkzaamheden zijn inmiddels gerealiseerd. Wat nog rest is het slopen van beide zuiveringen teneinde de grond te kunnen verkopen. Deze werkzaamheden worden binnen 1 project opgepakt en uitgevoerd. Onderdeel van deze werkzaamheden betreft het op verzoek van de gemeente Kaag en Braasem vervangen van een deel van het aanvoerriool tot aan het transportgemaal over een lengte van circa 200 m. Deze werkzaamheden zullen onderdeel uitmaken van het op te stellen sloopbestek. De hiermee gepaard gaande kosten worden verrekend met de gemeente.

De sloop van deze 2 zuiveringen is met een B-status in het MJP 2016-2019 opgenomen in de verzamelpost 'AWTL's voortvloeiend uit SZP'. Bij de aanvraag van het benodigde uitvoeringskrediet zullen de tariefconsequenties van bovengenoemde investeringen worden weergegeven, inclusief de voorbereidingskosten.

ARGUMENTEN

1.1 Het slopen van beide awzi's vloeit voort uit de al genomen opheffingsbesluiten

Het slopen van de beide awzi's is in lijn met eerder genomen besluiten. De bouw van de afvalwatertransportgemalen wordt momenteel afgerond en de sloopwerkzaamheden worden (vrijwel) aansluitend gepland. Het voorbereidingskrediet wordt aangewend voor het opstellen van het sloopbestek en de daarvoor benodigde uit te voeren onderzoeken.

1.2 Opleveren van terreinen

Beide installaties zullen begin 2016 buiten gebruik worden gesteld. Door de locaties te slopen, kan de herbestemming van deze terrein ter hand worden genomen.

RISICO'S

1.1 Risico's identificeren gedurende de voorbereiding

Onderdeel van de voorbereidingen betreft het opstellen van een SSK-raming inclusief een risico-analyse. Door bij het uitvoeringskrediet een risicoreservering op te nemen zullen de nog te identificeren risico's grotendeels worden afgedekt. Denk hierbij aan het aantreffen van asbesthoudende materialen in de te slopen opstallen of het aantreffen van een bodemverontreiniging met een mogelijke sanering tot gevolg.

Luchtfoto awzi Woubrugge

Luchtfoto awzi Hoogmade

VV-besluit

Nr. 16.003229

De Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Rijnland;

gelezen het voorstel van het College van dijkgraaf en hoogheemraden van 02-02-2016, 16.003229;

Gelet op artikel 99 van de Waterschapswet,

Besluit:

1. de voorbereiding van de sloop van awzi Hoogmade en awzi Woubrugge te starten;
2. daartoe een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen van € 150.000,-.

Leiden, 9 maart 2016,

De Verenigde Vergadering,

G.J. Doornbos
dijkgraaf

ir. A. Haitjema
secretaris

BESPREKINGSVERSLAG

Reg.nr.:
Afdeling Bestuursondersteuning

Betreft: Verenigde Vergadering		Datum bespreking: Woensdag 27 januari 2016 13.00 – 16.15 uur Plaats VV-zaal Opgesteld door: Roswitha Lubbers
<i>Aanwezigen:</i> G.J. Doombos, dijkgraaf (voorzitter) H. Pluckel, hoogheemraad J.C.H. Haan, hoogheemraad M. Kastelein, hoogheemraad J.J.J. Langeslag, hoogheemraad Mw. M.E.F. Leewis, hoogheemraad A. Haitjema, secretaris A.J.J. Blijleven (A&B) D.N.I. Kooij (A&B) R.P.A. van der Meer (A&B) J.W.N. van de Nes (A&B) J.P. de Vries (A&B) J.J. Bakker (VVD) Mw. C.H.C. van Steensel-Van Hage (VVD) H.J. Oostwouder (CDA) Mw. E.J. de Vries (CDA) E.C. de Meijer (WN) G.H. von Faber (WN) Mw. T.O. Fierens (PvdA) Mw. E.P. Veenhoven (PvdA) A. van Geest (AWP) N.J.W. Thijssen (AWP) R.H. Kerst (CU-SGP) N. van der Plas (CU-SGP) Mw. M. Bleyie (PvdD) R.F. Schols (50PLUS) Mw. J.M. Stoop (Natuurterreinen) <i>Mede aanwezig:</i> J.G.M. Zweers (punt 1.1) <i>Afwezig met bericht:</i> Mw. J.C. Boomsma (PvdD) J.J. Démoed (CDA) J.M. Hermans (VVD) H.A. Meerman (A&B) P.A.M. van der Poel (A&B)		
VERSLAG		ACTIE
1.	Opening en vaststellen agenda De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen van harte welkom. De commissies hebben de vergadering grondig voorbereid. Aansluitend zal een (niet-geagendeerde) besloten sessie plaatsvinden ten behoeve van enige vertrouwelijke mededelingen vanuit het College. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.	
1.1	Toelating en beëdiging nieuwe (duo) lid J.G.M. Zweers Namens de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven (bestaande uit de heren Haan en	

VERSLAG		ACTIE
	Schols en mevrouw Van Steensel) meldt laatstgenoemde dat op basis van het toetsen van de documenten, niets de beëdiging van de heer Zweers in de weg staat. Daarop legt de heer Zweers de eed af en wordt hij met zijn benoeming gefeliciteerd.	
2	Spreekrecht Er zijn geen aanmeldingen ontvangen.	
3.1	Ingekomen stukken Mevrouw De Vries meldt dat het CDA voornemens is een motie in te dienen naar aanleiding van de brief over de stichting H2Olland. De fractie vindt het Rijnlandhuis een uniek object dat goed kan worden ingezet om het waterbewustzijn onder de aandacht te (laten) brengen door Rijnland zelf c.q. met ondersteuning vanuit het waterschap. Het Rijnlandhuis is bovendien van historische waarde. De fractie zou graag met de VV discussiëren over de gewenste toekomst. De vorige VV heeft een besluit genomen waarbij het winsttoegmerk (commercieel gebruik) een belangrijke factor heeft gespeeld. Het CDA vindt evenwel dat zowel het waterbewustzijn als de cultuurhistorische aspecten alsnog in een discussie over de financiën moeten meewegen. Het Rijnlandhuis is gekoppeld aan het eigendommenbeleid dat in de vorige VV-periode is ingezet en dat vooral verkoop centraal stelde, en waarbij eigenlijk amper werd stilgestaan bij het waterbewustzijn en cultuurhistorische waarde. De motie is in het College besproken, meldt de voorzitter. In de motie staan twee elementen centraal: het erfgoedbeleid en de communicatie met/het vergroten van het bewustzijn van de bevolking. Er is reeds toegezegd dat in het voorjaar in een informatieve VV zal worden overlegd over het erfgoedbeleid. Het College wil daarop nu niet vooruitlopen. Het is goed dat de nieuwe VV de kaders gaat herijken. Het Gemeenlandshuis Spaamdams is een bijzonder historisch object dat zorgvuldig dient te worden beheerd. Na intensief overleg tussen Rijnland en de gemeente is een plan opgesteld, zodat dit pand ook in de toekomst goed beschermd blijft, maar tevens goed in de omgeving wordt ingepast. Dit plan heeft een rol gespeeld in de gesprekken met de stichting H2Olland. Een geheel nieuw plan zou vergaande consequenties kunnen hebben. Het College is van mening dat nieuwe initiatieven moeten voldoen aan de overeengekomen geformuleerde kaders. De genoemde stichting heeft zich overigens inmiddels teruggetrokken. Men gaat door met het initiatief, maar gezien de gevolgen voor de locatie Spaamdams zoekt men een andere plek. Binnen het door de VV vastgestelde plan, zal naar het oordeel van het College gezocht kunnen worden naar flexibiliteit met betrekking tot de inrichting van het Gemeenlandshuis. Een aantal ruimten is weliswaar al bestemd, maar een museale functie/functie om de 'awareness te vergroten', lijkt zeker mogelijk. In lijn met de motie van het CDA, binnen de uitvoering van het plan dat nu plaatsvindt en afhankelijk van de visie van de VV op het erfgoedbeleid. Mevrouw De Vries beschouwt deze kanttekeningen als een ondersteuning van haar motie, maar is benieuwd naar de mening van de andere fracties. Het aanvankelijke plan om het object in te zetten voor waterbewustzijn via H2Olland is van tafel omdat Rijnland van mening was dat er ook winst zou moeten worden gemaakt. Zij begrijpt dat dit standpunt nog overeind staat. Het CDA wil met de VV bespreken of dit uitgangspunt nog moet gelden. Mevrouw Stoop ondersteunt het pleidooi van het CDA. Nu ook het College nadrukkelijk heeft gezegd dat het waterbewustzijn moet worden vergroot (waarvoor ook middelen beschikbaar worden gesteld), kan zij zich een combinatie met het Gemeenlandshuis voorstellen. De heer Schols zegt dat 50PLUS voorstander is van het behoud van cultuurhistorische objecten maar hij vraagt zich wel af of Rijnland –bekostigd met gemeenschapsgeld – eigendommen commercieel moet (laten) exploiteren. Ook de materialen die in het Rijnlandhuis zijn opgeslagen, mogen niet verloren gaan. De heer Kerst staat zeer sympathiek tegenover de motie van het CDA. De CU-SGP-fractie wil tijdig betrokken zijn bij de plannen met het Rijnlandhuis, zodat dit mede gebruikt kan worden voor het bevorderen van het waterbewustzijn. De heer Van Geest zegt dat ook AWP voor het behoud van het Gemeenlandshuis is. Hij ziet, naast aspecten als erfgoed en communicatie over water, ook nog een ruimtelijke ordeningscomponent (dat onder verantwoordelijkheid van de gemeente Haarlemmerliede valt). Hij verwijst tevens naar de initiatiefnemer die zich heeft teruggetrokken. Binnen de commissie bleek ruime consensus: het onderwerp dient niet alleen vanuit een financiële context te worden gezien, maar vanuit een bredere. De AWP vindt de motie dan ook overbodig. Mevrouw Fierens sluit zich aan bij zowel de voorzitter als de AWP. Zij spreekt haar verbazing uit over het indienen van de motie op dit moment aangezien het onderwerp uitvoerig is besproken in zowel de	

VERSLAG	ACTIE
commissie BOD als in het overleg van de fractievoorzitters. Hier zijn afspraken gemaakt en ook procureren vastgelegd. Mevrouw Fierens heeft de motie ook niet ontvangen en aldus ook verder niet kunnen bespreken in de fractie. Gezien de gemaakte afspraken is de motie wat betreft de PvdA overbodig. De heer De Meijer benadrukt dat er mede op verzoek van de VV binnenkort wordt gesproken over het erfgoedbeleid. WN adviseert het CDA de motie tot na dat overleg aan te houden, zodat de VV er tegen die tijd een invulling aan kan geven. Mevrouw Van Steensel steunt de sympathieke motie van het CDA, maar ze heeft wel een tweetal kleine tekstuele aanpassingen. Zij ziet met vertrouwen de behandeling van het onderwerp tegemoet. De heer Van der Meer benadrukt dat er verantwoord moet worden omgegaan met het erfgoed van Rijnland, waaronder het Gemeenlandshuis. Nu H2Olland zich heeft teruggetrokken, is het minder opportuun de motie nu aan te nemen, maar A&B is het met het CDA eens dat de discussie moet worden heropend met de mogelijkheid om uitgangspunten waar nodig te herijken. Om nu het College reeds op te dragen het waterbewustzijn te bevorderen door het Rijnlandhuis daarvoor deels te bestemmen, is evenwel op dit moment niet aan de orde en ook niet noodzakelijk, mede gezien de toezegging dat de erfgoeddiscussie binnenkort wordt gepland en deze aspecten daarvan nadrukkelijk onderdeel uitmaken. Mevrouw Bleyie vindt dat moties vaak vrij laat worden rondgestuurd. Ook in dit geval, waardoor zij niet heeft kunnen overleggen met haar fractie. Zij ziet graag dat moties in het vervolg tijdiger worden aangeleverd. Zij steunt de passage in de motie over het belang van het Rijnlandhuis, maar het waterbewustzijn krijgt naar haar persoonlijke mening al de nodige aandacht, onder andere door het vergaderen op locatie. De voorzitter benadrukt dat er – ook in het vorige plan – van een winsttoegmerk geen sprake is. Wel wil Rijnland de kosten beperken voor wat betreft het beheer van het erfgoed. De heer Schols verwees al naar de maatschappelijke/publieke taak van het waterschap. Dat hoeft een goed en kostenefficiënt beheer niet in de weg te staan. Dat er sprake was van een financiële opbrengst, hing samen met de ruimtelijke ordening ter plekke waardoor woningbouw mogelijk wordt. Het Gemeenlandshuis zal dus niet als winstobject worden geëxploiteerd. Voor het bevorderen van de ‘awareness’ maakt Rijnland gebruik van de communicatiestrategie. Het is overigens aanbevelenswaardig om daarover eens in een brede context van gedachten te wisselen. Spaamdam: het College houdt nadrukkelijk de opties open om na te gaan of het pand zelf een rol kan spelen bij de ‘awareness’ c.q. het versterken van de erfgoedfunctie van het gebouw zelf. Tijdens de aanstaande discussie over het erfgoedbeleid kan de VV de kaders en criteria (ook in financiële zin) vaststellen, grotendeels in lijn met het voorstel van het CDA. De voorzitter vraagt of het CDA, gezien deze toezeggingen, bereid is om de motie aan te houden. Hij wil voorkomen dat voorafgaande aan deze bredere discussie piketpaaltjes worden geslagen die men na de discussie mogelijk elders had willen plaatsen. Mevrouw De Vries is zelf ook van mening dat de visie van het CDA past binnen het algemene beleid. De motie is mede ingediend omdat het onderwerp erg lang is blijven liggen. Bovendien lijkt uit de brief dat het commerciële belang bepalend is geweest voor het afhaken van H2Olland. Waarom heeft deze stichting zich nu precies teruggetrokken? In hoeverre kunnen vrijkomende ruimten worden gecombineerd met een museale functie? Het aantal onzekerheden is te groot om nu al te beslissen de motie al dan niet aan te houden. De heer Kerst memoreert dat is gemeld dat bepaalde stukken van de grond verkocht zouden worden. Gaat het om ‘opties en mogelijkheden’ of staat de verkoop al vast? De voorzitter antwoordt dat in het door de VV vastgestelde en met de gemeente afgekaarte plan delen van het terrein een woonbestemming zullen krijgen. In het projectplan is een aantal aannames opgenomen waar het de bestemming van het Gemeenlandshuis zelf betreft, maar er is ruimte om andere keuzes te maken. De heer Pluckel zegt dat zich medio 2015 een door de gemeente gesteund initiatief aandiende voor een museale bestemming (‘water experience’). Besloten werd de initiatiefnemers tijd te gunnen om het plan uit te werken: voor 1 april 2015 diende er een uitvoerbaar concreet (financieel haalbaar) project te zijn ingeleverd. De initiatiefnemers kregen brede steun, maar de financiering werd steeds opengelaten. Het College gaf aan dat er minimaal een bepaalde huur diende te worden betaald waarover gepraat kon worden nadat de concrete businesscase zou zijn ingediend. Daartoe bleek men niet in staat. Voor ultimo 2015 werd een tweede gesprek gevoerd en werden de wensen van het College herhaald. H2Olland wekte de indruk dat dit concrete voorstel als nog zou worden ingediend, maar even later kwam men kennelijk tot	

VERSLAG	ACTIE
de conclusie dat het project op de bewuste locatie onhaalbaar was en dat men elders verder zou kijken. De voorzitter vraagt mevrouw De Vries of zij de motie alsnog in stemming wil brengen of dat de fractie genoeg neemt met de toezeggingen van het College om het erfgoedbeleid te bespreken en de bereidheid van het College om binnen de kaders van het voorliggende plan te blijven kijken naar de versterking van de museale functie ter plekke. Mevrouw De Vries wil dat het College ook uitdraagt dat de financiële component nog gezamenlijk zal worden besproken. Hoewel H2Olland geen financieel plan indiende, blijft het gevoel overeind dat het plan op de financiën is gesneuveld. Wat is de positie van de historische vereniging? De voorzitter antwoordt dat er intensief contact is geweest met de historische vereniging die in Spaarndam bijzonder actief is. Het College heeft nadrukkelijk oog voor de belangen van deze vereniging. Mevrouw De Vries zegt daarop bereid te zijn de motie niet in te dienen op basis van de toezeggingen van de voorzitter, hetgeen tevens inhoudt dat de situatie met betrekking tot het pand zelf wordt aangehouden tot na het voeren van de discussie binnen de VV. De heer Van Geest stelt voor dat er ook geen onomkeerbare stappen moeten worden gezet zolang de discussie niet is gevoerd. Hij verwijst naar het antwoord van de dijkgraaf, waarin hij verwees naar een akkoord met de gemeente om ter plekke woningbouw mogelijk te maken. Dat aspect dient nadrukkelijk in de bespreking te worden meegenomen. De heer Schols is het hiermee van harte eens. Hij vindt het een slecht plan om grond bij het Rijnlandhuis te verkopen. Ook de heer Van der Meer wil de discussie uitgebreid met elkaar voeren, maar Rijnland heeft het bevoegde gezag over water, de gemeente over de ruimtelijke ordening. Rijnland kan dus niet bepalen hoe de ruimtelijke ordening vormgegeven dient te worden. De heer Van Geest is het hiermee eens, maar Rijnland heeft het eigendom en bepaalt dus wel of er gebouwd gaat worden. Dat aspect moet bij de discussie worden betrokken. De voorzitter zegt dat de vorige VV ruim de tijd heeft genomen voor de complexe planvorming rondom de locatie. Daarbij is een veelheid aan afwegingen serieus meegenomen (erfgoed, de ruimtelijke ordening, belangen van de gemeente in verband met de erachter liggende woonwijk e.d.). Meerdere opties werden bekeken (zonder winst oogmerk, maar wel ingekaderd door een aantal criteria, zoals het behoud van het erfgoed ook op langere termijn). De VV heeft uiteindelijk een besluit genomen. Nadat de stichting H2Olland zich aandiende, was Rijnland bereid de uitvoering van het plan 'even on hold te zetten' om de stichting in staat te stellen een businessplan in te dienen. Als dat onhaalbaar bleek, zou het plan worden uitgevoerd. Het College is bereid binnen het door de VV genomen besluit te kijken naar mogelijkheden, zoals toegezegd. De heer Van Geest stelt nu evenwel voor een eerder genomen besluit terug te draaien. Dat kan, aldus de voorzitter. De heer Van Geest geeft aan dat hij niet per se een besluit wil terugdraaien, maar dat hij een integrale discussie wil voeren over het gehele gebied. Een heroverweging over woningbouw zou daarvan deel kunnen uitmaken. Mevrouw Van Steensel stelt dat het usance is een door een vorige VV genomen besluit als uitgangspunt te blijven hanteren om te voorkomen dat het waterschap te boek komt te staan als onbetrouwbare partner. Rijnland heeft een grote regio met veel belangen en dient derhalve de besluiten als betrouwbare partner loyaal uit te voeren, tenzij zich ontwikkelingen voordoen die nopen tot een ander besluit. Wat haar betreft lijkt dat in dit dossier niet aan de orde. Voorts hecht de VVD aan de 'samenhang der dingen'. Als eigenaar van de gronden en opstallen dient Rijnland oog te hebben voor het totaal, maar expliciet vanuit de eigen juridische en financiële positie. De VVD zit wat dit betreft op een lijn met A&W. In een voorbereidende VV kan hierover uitgebreid worden gesproken, temeer daar deze situatie zich ook elders in het Rijnlandse kan aandienen. Overeenstemming op hoofdlijnen is wenselijk, zonder daarbij als VV in details te treden. De heer Schols vindt het belangrijk dat Rijnland zich als betrouwbare partner opstelt, maar daarnaast moet het mogelijk blijven dat in voorkomende gevallen op basis van nieuwe informatie kan worden teruggekomen op een eerder genomen VV-besluit. Mevrouw Bleyie deelt de mening van de VVD. Ruimtelijke plannen kunnen jaren vergen en het kan niet zo zijn dat elke nieuwe VV de vrijheid neemt om terug te komen op eerder genomen besluiten. Dat is onwerkbaar. De heer Van der Meer vindt het wezenlijk om consistent te handelen. Het kan wenselijk zijn om op basis van nieuwe ontwikkelingen terug te komen op een eerder besluit, maar men dient zich goed te realiseren	

VERSLAG	ACTIE
dat op basis daarvan schadeclaims kunnen worden ingediend wegens gewekte verwachtingen op basis waarvan een andere partij mag handelen. Kortom: laten we voorzichtig zijn met het terugkomen op besluitvorming door een vorige VV, tenzij er dringende redenen zijn om deze te herijken. De voorzitter herhaalt dat de vorige VV pas heeft besloten na een zorgvuldig afwegingsproces, waarbij alle aspecten nadrukkelijk aan bod kwamen. Dat de VV de bevoegdheid heeft om een genomen besluit terug te draaien en te heroverwegen, is evident maar hij acht het noodzakelijk te wijzen op mogelijke gevolgen. Hij ontraadt het proces ‘on hold te zetten’, maar kan zich voorstellen dat het College de huidige VV uitputtend informeert over het genomen besluit, de gehanteerde criteria en de daadwerkelijke uitwerking. Mocht de VV op basis hiervan aanleiding zien tot wijzigingen, dan kan op dat moment de discussie worden gevoerd. De heer Van Geest stelt dat Rijnland inderdaad risico’s zou kunnen lopen als er inmiddels plannen zouden zijn ontwikkeld op basis van het eerdere VV-besluit. Maar hij wil dat nu juist voorkomen. Naar zijn beste weten ligt er geen bouwplan vooren in de commissievergadering werd door het College toegezegd dat de casus integraal zou worden bekeken. De voorzitter zegt dat er wel degelijk een integraal plan ligt en dat er al verplichtingen zijn aangegaan over het totaal van de locatie met de omringende grond. De heer Van Geest vraagt of er ook al is besloten om op de locatie van ‘de oude botenschuren’ woningen te gaan bouwen. De voorzitter acht het niet raadzaam om nu ad hoc te gaan discussiëren over details en herhaalt dat het beter lijkt als de VV eerst kennis neemt van alle beschikbare informatie. De heer Pluckel voegt eraan toe dat er geen derde partij (zoals een ontwikkelaar) in het spel is op dit moment. Er heeft goed overleg plaatsgevonden met de Dorpsraad en met de gemeente over het plan. Dat is ‘on hold gezet’. De heer Van Geest wil in de VV de in de commissie toegezegde discussie voeren. In de tussentijd moet worden voorkomen dat er een derde partij opdoemt die er nu dus nog niet is. De AWP kan zich in een dergelijke procedure goed vinden. In reactie op een verzoek van de heer Kerst zegt de voorzitter toe dat aan het setje informatie ook het genomen besluit door de vorige VV zal worden toegevoegd. Toezegging. De voorzitter constateert dat de VV bij de discussie over het erfgoedbeleid ‘en detail’ wil worden geïnformeerd over de locatie Spaarndam en de voorliggende plannen. Is het CDA bereid de motie tot die tijd aan te houden? Mocht het CDA op basis van die discussie alsnog een initiatief willen indienen, dan is dat een goed moment. Mevrouw De Vries kan zich hierin vinden. Maar: mocht de museale functie verloren dreigen te gaan, dan dient het College de VV onverwijld te informeren alvorens er onomkeerbare besluiten worden genomen door het College.	
3.2. Mededelingen De heer Langeslag meldt dat is besloten om de toegezegde informatie over het dossier MeerGrond en Park 21 niet toe te sturen gezien de snelheid van de ontwikkelingen. De gemeente had een omgevingsvergunning verleend om een heuvel van 21 meter te realiseren, maar deze is door de rechter nietig verklaard. Nu moet er worden overlegd over een MER-procedure voor dit specifieke onderdeel. Er was een MER-procedure gevolgd voor het totale plan. Rijnland is betrokken als eigenaar van de ondergrond, als deelgenoot in VOF MeerGrond en als vergunningverlener voor de watervergunning. Het College heeft afgesproken om een bestuurlijk overleg met de gemeente te plannen om de diverse verantwoordelijkheden en belangen van de gemeente en Rijnland (met betrekking tot de primaire rol waterbeheer en waterkwaliteit en niet als eigenaar van de ondergrond en deelgenoot MeerGrond) te bespreken. Afhankelijk van de uitkomsten zal duidelijk worden of men nog steeds voornemens is om de heuvel te realiseren dan wel Park 21 anders te gaan inrichten, en welke rol hierin is weggelegd voor Rijnland. In juli 2015 is de nieuwe Keur in werking getreden met andere principes voor wat betreft vergunningaanvragen en zorgplicht. Dit aspect zal worden meegenomen als de heuvel wordt aangelegd. Geborgd moet worden dat er geen overlast door kan ontstaan (zoals zoute kwel). Na afronding van het bestuurlijke overleg zal Rijnland het dossier bekijken vanuit de andere rollen. De voorzitter zegt toe dat de VV op de hoogte zal worden gehouden van de ontwikkelingen. Toezegging. De heer Pluckel deelt mee dat er al enige tijd discussie loopt over het kostprijscalculatiemodel met betrekking tot de Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR). De VV zal hierbij worden betrokken	

VERSLAG		ACTIE
	via de eerstkomende commissievergadering. Toezegging. De heer Oostwouder meldt dat het CDA een motie vreemd aan de orde van de dag heeft laten verspreiden, maar dat de fractie zich aanbevolen houdt voor een betere suggesties voor de uitwerking van het pr-voorstel. Hij kan zich voorstellen dat de afdeling public relations/communicatie het idee verder gaat uitwerken. De voorzitter voegt eraan toe dat niet-geagendeerde moties na de rondvraag worden behandeld. Zo ook deze.	
4	Besluitvorming Hamerstukken <i>De hamerstukken 4.1. t/m 4.18 worden gehamerd, deels na enige kanttekeningen van de zijde van de VV.</i> De heer Von Faber zegt dat de fractie WN alle bedragen in ondergenoemde hamerstukken heeft opgeteld en dat dit uitkomt op een bedrag van circa € 7,8 miljoen aan extra gevraagd krediet waarvan € 4,6 miljoen 'nieuw geld'. WN noemt dit een fors bedrag. Hij somt de aangevoerde redenen voor de aanvragen op en stelt dat WN alle afzonderlijke redenen weliswaar begrijpt, maar dat het bij elkaar opgeteld om een hoog bedrag gaat. Verwijzend naar agendapunt 4.24 roept WN alle fracties op stil te staan bij de eventuele consequenties in de jaren 2017-2018 voor de tarieven; een onderwerp dat recentelijk uitputtend is besproken door de VV. WN meent dat gezien het hoge bedrag aan nieuw geld, deze discussie mogelijk toch heropend moet worden. De voorzitter vindt dat WN een terecht signaal afgeeft. De fractie kan desgewenst bij de behandeling van agendapunt 4.24 terugkomen op dit onderwerp. De heer Von Faber roept de overige fracties om op enig moment te reageren op zijn oproep.	
4.1	Advies normen C-keringen Centraal Holland De heer Thijssen kan weliswaar instemmen met het stuk, maar hij vraagt zich af hoe er wordt gecommuniceerd nadat er jarenlang geen onderhoud aan de Spaarndammerdijk heeft plaatsgevonden en er nu, in verband met de nieuwe norm C, onderhoud moet worden gepleegd om de dijk op niveau te krijgen. Geen enkele inwoner zal een nieuwe normdijk op zijn grondgebied verwelkomen. Rijnland dient de bedreigingen onder de aandacht te brengen in het geval de dijk geen stand houdt. Kortom: Rijnland dient dit aspect beter te communiceren. Tijdens de vergadering van de commissie VGW werd gemeld dat de veiligheid van de Spaarndammerdijk 'wordt overgenomen door de sluizen van IJmuiden' en dat zorgen niet nodig zouden zijn omdat er twee deuren zijn. Maar: een sluis in functie heeft slechts één deur. De kans dat een schip in een sluis tijdig kan stoppen, is beduidend kleiner dan de kans op overstromingen. Rijnland moet in de communicatie aansluiten bij de gevoelens van de bewoners. De heer Kastelein erkent dat communicatie een uitdaging is en nauw luistert. De Spaarndammerdijk hoeft niet te worden opgehoogd. Wel moet een aantal kunstwerken worden aangepakt. Het is dus niet zo dat de dijk tekort zou schieten. Mevrouw De Vries verwijst naar de aandacht die is gevraagd voor de monumentale IJdijk. Zij stelt voor om over het beleid van Rijnland dienaangaande eens in de commissie te discussiëren. De heer Van der Meer memoreert zijn eerdere verzoek aan het College om meer aandacht te besteden aan het gebruik van de Nederlandse taal in de diverse stukken. Tot zijn spijt heeft hij in het voorliggende besluit wederom passages geconstateerd die 'taalkundig rammelen'. De heer Kastelein had al toegezegd dat de vraag van mevrouw De Vries zou worden beantwoord naar aanleiding van het verslag. Hopelijk is de vraag daarmee afdoende beantwoord. In reactie op de heer Van der Meer: het is evident dat een en ander aan de provincie is. Vandaar dat het College dat ook adviseert. De heer Van der Meer zegt dat hij dit niet terugleest in de tekst van het besluit. De heer Kastelein leest de tekst voor waarop de heer Van der Meer aankondigt op deze kwestie (het taalgebruik) te zullen terugkomen tijdens de rondvraag. De voorzitter constateert dat in de tekst onder het eerste punt wordt verwezen naar een overweging, maar dat onder het tweede punt ineens wordt gesproken over doorgeleiden. Een andere formulering zou beter zijn geweest. Overigens werd al eens besloten dat besluiten zelfstandig leesbaar zouden moeten zijn. Dat uitgangspunt is soms moeilijk verenigbaar met het streven teksten juridisch correct, maar tevens beknopt op te stellen. Hij erkent dat er 'nog weleens iets misgaat' in de stukken.	
4.2	Uitvoeringskrediet renovatie boezemgemaal Spaarndam	
4.3	Kredietaanvraag watergebiedsplan Spaarnwoude	
4.4.	Kredietaanvraag tweede fase watergebiedsplan Greenport Boskoop	

VERSLAG		ACTIE
	De heer De Vries zegt dat de commissievergadering plaatsvond tussen een informatiebijeenkomst en keukentafelgesprekken in het Boskoopse over dit onderwerp. Hij constateerde dat de communicatie met de bewoners in het gebied niet aansluit bij zijn beleving in de commissie. De A&B-fractie hecht aan een positieve besluitvorming en noemt de houding van de bewoners constructief (men is ook blij dat het probleem wordt aangepakt), maar er ligt nog een behoorlijke opgave waar het de communicatie betreft. De fractie roept het College op deze niet te verweven met de watervisie van de gemeente Alphen aan den Rijn, omdat het aspect 'varen in het gebied' zo emotioneel ligt. Rijnland doet er goed aan de ingelanden de planvorming uit te leggen, alsmede de scenariokeuze.	
4.5	Kredietaanvraag Flying Squad NBW	
4.6	Vorbereidingskrediet poldergemalen	
4.7	Vervanging sifon Knippolder	
4.8	Awzi Katwijk - vernieuwing en aanpassing beluchting	
4.9.	Aanvullend voorbereidingskrediet beluchting awzi Zwanenburg	
4.10	Kredietaanvraag 3 roostergoedverwijderingsinstallaties	
4.11	Procesautomatisering awzi's, kredietaanvraag 3e cluster	
4.12	Kredietaanvraag opheffen awzi Rijsaterwoude	
4.13	Kredietaanvraag Inspectie gistingstoren en voorindikker Haarlem Waarderpolder	
4.14	Aanvraag voorbereidingskrediet voor renovatie van vier persgemalen	
4.15	Kredietcorrectie Sluisjes Halfweg	
4.16	Wijzigingen Bepalingen Gemeenschappelijke Regeling Aquon 2011	
4.17	Eerste begrotingswijziging 2016 Aquon en gerelateerd ombouwplan	
4.18	Vervangen Verordening Schadevergoeding Rijnland 2012 door Verordening Nadeelcompensatie Rijnland Mevrouw Bleyie leest dat er geen extern juridisch adviseur meer zal worden geraadpleegd in het kader van schadevergoeding/nadeelcompensatie. Zij is het hiermee oneens. Burgers moeten hun recht kunnen halen en door dit besluit wordt dat bemoeilijkt. De voorzitter zegt dat ook in de toekomst nog een extern juridisch adviseur kan worden ingeschakeld, maar gezien de opgebouwde juridische ervaring in huis, kan de grens worden opgetrokken wanneer er verplicht de hulp van een externe jurist wordt ingeroepen. Met de nieuwe Verordening zal het tempo van de afwikkeling omhooggaan en de kosten omlaag. Voor burgers en bedrijven verandert er niets, omdat in alle gevallen Rijnland beslist over het aanbod. Ook kan men – net als nu – tegen een besluit in beroep gaan. Het voorstel is uitgebreid in de commissie BOD besproken.	
	Hamerstukken met Nota van toelichting / wijziging <i>De hamerstukken 4.19 t/m 4.23 worden gehamerd, deels na enige kanttekeningen/wijzigingen van de zijde van de VV.</i>	
4.19	Correctie uitvoeringskrediet watergebiedsplan Wassenaarschepolder, inclusief Vriesekoopschepolder	
4.20	Legger primaire Waterkering Kustwerk Katwijk De heer Van der Meer verwijst naar de in de commissie VGW door de A&B-fractie geplaatste kanttekeningen: als een nieuwe legger integraal opnieuw wordt vastgesteld, vervalt daarmee automatisch de oude legger en delen uit de oude legger. Zodoende hoeven niet opnieuw oude delen van een oude legger te worden ingetrokken. Het is niet duidelijk of de oude legger stukken bevatte die niet door de nieuwe legger worden gedekt en die dus wel moeten worden ingetrokken omdat ze anders niet zijn ingetrokken en zodoende geldend recht zouden behouden. Het gaat dus vooral om de overlap tussen de oude en de nieuwe legger. Als een en ander volledig is gedekt, is dat afdoende. Is dat niet het geval, dan zou de portefeuillehouder moeten nagaan of er in de volgende vergadering niet toch nog een aanpassing moet worden vastgesteld. De heer Kastelein zegt dat de vorige legger integraal is vastgesteld voor het hele gebied (dus alle primaire keringen), dus ook die langs de gekanaliseerde Hollandse IJssel/Spaardammerdijk (die nu nog primair zijn en niet integraal kunnen worden ingetrokken). Omdat Katwijk wordt herzien, worden de bladen van Katwijk ingetrokken. De voorzitter stelt voor het besluit te hameren, maar dat alsnog gecontroleerd zal worden of het besluit	

	VERSLAG	ACTIE
	correct en waterdicht op papier staat. Toezegging.	
4.21	Aanbesteding accountantsdiensten De heer Pluckel meldt dat er overeenstemming is bereikt met Schieland over de commissie. Beide VV's vaardigen twee mensen af. Voor Rijnland zijn dat mevrouw Stoop en de heer Van Geest. Mevrouw Veenhoven vraagt hoe groot gemiddeld drie maal de waarde van een opdracht is, als je dat afzet tegen de € 1 miljoen die niet wordt geaccepteerd als schadevergoeding/claim bij de grootste accountantsdiensten. De heer Haitjema zegt dat een individuele opdracht aan een accountant gemiddeld € 150.000 tot maximaal € 200.000 bedraagt. Mevrouw Veenhoven vraagt zich af of Rijnland het belangrijk vindt om de vier grootste accountantsdiensten in beeld te houden. Zelf vindt zij dat de middelgrote kantoren efficiënter en persoonlijker werken. De heer Haitjema memoreert de vorige aanbesteding toen er vier kandidaten waren, waarvan drie grote kantoren. Om te voorkomen dat de keuze beperkt zou blijven tot één werd besloten om, in aansluiting op collega-waterschappen, de eis die hiertoe kan leiden te laten vervallen. De voorzitter constateert dat de VV instemt met de voorgestelde vertegenwoordigers.	
4.22	Kaders en uitgangspunten voor MJP 2017-2020 Mevrouw Van Steensel is het eens met het stuk en pleit ervoor om de komende tijd de genoemde uitgangspunten concreet uit te werken. De heer De Meijer stelt dat de extra kredieten ad € 4,6 miljoen waartoe is besloten, niet zijn opgenomen in het huidige MJP. Dat kan betekenen dat de maximale tarieven zullen worden overschreden. De VV dient zich dat te realiseren. Mevrouw Fierens vindt een MJP te belangrijk om als hamerstuk te bekrachtigen. Er werd na een intens traject besloten tot 4,8 en 2,0 en 2,0. In de aangenomen motie werd bepaald dat meevallers niet alleen zullen worden aangewend voor het verminderen van de schuldenlast, maar ook voor innovatie en kansrijke projecten. De PvdA vindt het belangrijk dit besluit in gedachten te houden omdat 'een harnas haaks staat op innovatie'. Van de VV wordt de nodige discipline verwacht. Bij wijzigingen, zal – aldus de tekst - gezocht moeten worden naar compensaties. De fractie onderschrijft dit uitgangspunt. Maar de praktijk is weerbarstig, stelt zij. De heer Pluckel benadrukt dat genomen besluiten niet automatisch zullen leiden tot een verhoging van de tarieven na 2019. Er zal wel naar de effecten van de extra kredieten worden gekeken. Bij de bespreking van de voorjaarsnota zal hierbij worden stilgestaan. De organisatie zal dienen te voorkomen dat er sluipenderwijs een te hoog niveau wordt bereikt. Het College is zich hiervan terdege bewust. Het OVP (met de projectadministratie en de voorspellingen) is hiervoor een doeltreffend middel. Het College zal binnen de afgesproken marges blijven. De heer De Meijer begrijpt dat de genomen besluiten financieel gerepareerd moeten worden. Datgene wat is opgenomen in de MJP 2016-2019 wordt buiten beschouwing gelaten omdat het geen meerkosten betreft. Maar de besluiten van deze VV bedragen € 4,6 miljoen en hebben betrekking op bedragen die niet in de Meerjarenraming zijn opgenomen. Als die niet worden gecompenseerd, zal dit leiden tot een tariefstijging. Er worden uitgangspunten gehanteerd die dit tegenspreken. De heer Pluckel zegt dat er geen sprake is van tegenspraak: er komt een nieuw MJP waarin rekening wordt gehouden met de vastgestelde uitgangspunten. De kredieten en gevolgen daarvan worden daarin verwerkt en zullen in dat MJP worden gecompenseerd. De heer Haitjema geeft aan dat er niet alleen kredietoverschrijdingen aan de orde zijn, maar dat daarnaast bepaalde projecten goedkoper uitvallen. Zodoende worden bedragen deels vereffend. De effecten van investeringen worden het daaropvolgende jaar in de tarieven verwerkt. Het aantal investeringen dat ten laste komt van de tarieven in het daaropvolgende jaar is niet elk jaar gelijk, mede om de investeringen op niveau te houden. Daarnaast wordt gekeken naar de afgesproken kaders. Zolang men daarbinnen blijft, zal het College met de VV in gesprek gaan over de investeringen per jaar en mogelijke verschuivingen. De heer De Meijer zegt dat de heer Haitjema aangeeft dat tegenvallers zullen worden verrekend met meevallers, maar er is expliciet afgesproken dat meevallers zullen worden aangewend om de schuldenlast te verminderen. Kortom: er zijn geen verrekenbare meevallers en er kan dus niet worden 'gemiddeld'. De heer Van der Meer vraagt om de wijzigingen, zoals opgenomen in de Nota van Wijziging, toe te voegen aan de besluitpunten. Voorbeeld: de volgende wijziging 'Toegevoegd wordt een aanvullende tekst	

VERSLAG		ACTIE
	uit de CDA-motie (overgenomen 23 september 2015): ‘wat onverlet laat dat innovatie en besparende maatregelen daarbij een kans moeten krijgen’ is niet verwerkt in besluit 4 (‘inzet van eventuele financiële meevallers voor verbetering van de schuldenpositie, wat onverlet laat dat innovatie en besparende maatregelen daarbij een kans moeten krijgen’). De voorzitter erkent dat de Nota van Wijziging in de oorspronkelijke tekst had moeten worden opgenomen. De VV gaat vervolgens akkoord met de voorliggende besluiten, inclusief de in de Nota van Wijziging opgenomen teksten.	
4.23	Wijziging gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 Besluitvormend	
4.24	Rapportage Organisatie Verbeter Plan De heer Von Faber verwijst naar een van de drie sporen die zijn ingezet om verrassingen bij de uitvoering van projecten te voorkomen, te weten spoor drie: aanscherping van het cultuurtraject van het OVP. Hij stelt dat cultuurveranderingen diffuus en lastig zijn en veel tijd vergen. Hoe wordt de VV meegenomen in deze cultuuromslag? Mevrouw Fierens citeert spoor twee: ‘afspraken over de communicatie tussen D&H en het DT’ en memoreert de uitspraak van de dijkgraaf dat de VV politieker handelt dan voorheen en dat de organisatie daaraan moet wennen. Zij geeft aan dat de VV deel uit maakt en van invloed is op het organisatie verbeterproces proces en dat door die meer politieke opstelling de relatie tussen VV en organisatie wijzigt. Zij vraagt of het College in haar notitie met die observatie rekening heeft gehouden en wat het betekent voor de onderlinge communicatie. Er zijn afspraken gemaakt dat D&H vaker met de directie gaat overleggen, ook over strategieën, om verrassingen te vermijden. Wat verwacht D&H aan zichtbare uitkomsten en hoe is die gewijzigde communicatie te meten en te monitoren? Zij geeft aan dat de VV zich er van bewust moet zijn van haar invloed op het organisatieverbeterproces. De heer Kerst wil weten of er zicht is op het percentage projecten waarvan het budget te ruim is. De heer Haitjema zegt dat in het schema mijlpalen zijn opgenomen en dat in oranje is aangegeven wat de VV ‘daarvan ziet’. Enerzijds wordt aangetoond wat de organisatie doet aan de inputkant voor de cultuurverandering (welke acties worden benut om de houding te verbeteren). Anderzijds is het voor de VV eigenlijk alleen interessant wat de VV daarvan terugziet. Het streven is erop gericht het aantal klachten over het handelen van de organisatie te reduceren en het aantal positieve meldingen over prestaties, communicatie en samenwerking met partners te laten stijgen. Effecten van nieuw beleid moeten dus zichtbaarder worden. Er wordt al jaren ingezet op een cultuurverandering en er worden stappen gezet, maar dit proces vergt tijd. De directie volgt het traject nauwgezet. Het door de heer Kerst gevraagde percentage is de heer Haitjema niet bekend. Hoewel na een inventarisatie de eventuele ‘lucht’ uit daarvoor in aanmerking komende projecten is gehaald, zal dit fenomeen zich nog kunnen voordoen maar dan bij een aanzienlijk beperkter aantal projecten. Door de verbeterde stuurinformatie neemt het inzicht in de gang van zaken per project toe. In reactie op mevrouw Fierens stelt de heer Haitjema dat het wezenlijk is dat diverse partijen beter met elkaar communiceren over de verwachtingen en datgene dat men wil zien: dus vraag door, vraag wat je daarmee wilt bereiken, welke effecten je wilt zien. Naarmate men de waarom-vraag beter van elkaar gaat begrijpen, kan er beter worden gecommuniceerd. Want dan kan men bepalen of de verwachtingen al dan niet realistisch zijn. Zodoende worden verwachtingen beter geïnventariseerd en ontstaat er een realistischer beeld op basis waarvan een betere deal kan worden gesloten. Dit proces dient wat de heer Haitjema betreft ook een thema te zijn in het gesprek tussen VV en DB. Voordat er stukken worden opgesteld door de organisatie, vindt er al (aan de voorkant dus) intensievere afstemming plaats over de verwachtingen en doelen. De VV dient D&H en de ambtelijke organisatie scherp te houden en zich ervan te vergewissen of alle partijen de vraag wel goed hebben begrepen. De voorzitter zegt dat hij tot zijn constatering dat de VV steeds politieker optreedt kwam op basis van zijn lange ervaring. Daarmee veranderen het afwegingskader en de criteria ook. Het waterschap was vanouds gefocust op ‘het hoe’, terwijl de VV zich juist meer richt op het ‘waarom’. Deze verschillende denkbare kanten maken een optimale interactie ontzettend belangrijk en deze dient dan ook goed te worden gefaciliteerd. De opzet van de stukken zal moeten aansluiten op de wensen en de insteek van de VV. Beide kanten moeten alert zijn op dit proces. Rijnland is een lerende organisatie en het gaat naar het oordeel van de dijkgraaf steeds beter. Mevrouw Fierens stelt dat bestuurlijke vernieuwing ‘van elke dag is’, dat de partijen ‘samen moeten	

VERSLAG		ACTIE
	leren' en verwachtingen moeten managen. De PvdA ziet nadrukkelijk ook een rol weggelegd voor de VV (zelfreflectie). Alle partijen zullen elkaar scherp moeten houden. De voorzitter concludeert vervolgens dat de VV de notitie unaniem vaststelt.	
5	Opinievorming	
6	Beeldvorming	
6.1	Beeldnota omtrent zoetwater afwegingen Mevrouw Leewis wijst erop dat deze nota uitgebreid behandeld is in de commissie. In aansluiting op de discussie bij 4.24 stelt zij dat dit onderwerp in toenemende mate politiek-bestuurlijk relevant wordt. Tijdens recent breed opgezet bestuurlijk overleg zoetwater West-Nederland heeft de portefeuillehouder uitgedragen zich zorgen te maken over dit dossier. Het waterschap heeft een nadrukkelijk belang bij zoetwater, maar bij andere partijen (de havens, de sector mobiliteit/ het ministerie van I&M) spelen veelal volstrekt andere belangen. De waterschappen zitten, waar het de visie op schoon water e.d. betreft, meestal wel op een lijn, al wordt er intensief gediscussieerd over de opportuun geachte maatregelen. Maar het belang als zodanig staat voor ieder waterschap buiten kijf. Dat ligt vaak geheel anders 'een stapje buiten de deur'. Waterbestuurders hebben zich tijdens dit overleg gebogen over de vraag welke rol zij aan tafel hebben, welke juridische kaders voor hen gelden, welke bestuursakkoorden er liggen, aan welke afspraken partijen elkaar kunnen houden, e.d. De conclusies waren niet onverdeeld optimistisch. In de onderhandelingen van Rijnland met de Rotterdamse haven (over de verdieping) en over de sluizen in IJmuiden is de positie van het waterschap niet vanzelfsprekend. Rijnland moet zich inzetten om met projectorganisaties te overleggen om passende maatregelen te bespreken en de financiering daarvan te beleggen bij de verantwoordelijke organisatie. Tijdens de daaropvolgende exploitatiefase kunnen doorwerkende effecten van maatregelen opdoemen, zoals verdergaande verzilting. Mevrouw Leewis vindt dat moet worden voorkomen dat de kosten van (onvoorziene) in het nationale belang genomen ingrepen in het systeem, voor rekening komen van bijvoorbeeld woningeigenaren (en dus niet nationaal worden betaald). Er wordt bekeken of er geen nieuwe deals/bestuursakkoorden op dit onderwerp moeten worden gesloten en er wordt geopperd een Delta-achtige aanpak te kiezen. Anderzijds is er duidelijk sprake van voortgang bij de grote individuele projecten. Rijnland overlegt binnenkort weer met de Rotterdamse haven. Over de sluizen IJmuiden wordt hard onderhandeld met de initiatiefnemers. Door de komst van de nieuwe sluis neemt de verzilting aanzienlijk toe. Op 26 januari is een taakstellend krediet toegezegd van € 58 miljoen voor de bronmaatregel selectieve onttrekking. De directeur-generaal van I&M (de heer Dronkers) heeft aangegeven dat I&M als eerste aan zet is om met de waterbeheerders opnieuw in gesprek te gaan, mochten er in de exploitatiefase alsnog problemen ontstaan. De voorzitter waardeert deze actieve en constructieve opstelling van Rijnland en de collega-waterschappen. In de Tweede Kamer is ook gepleit voor meer aandacht voor de waterkwaliteit. Deze politieke druk heeft invloed op het ministerie van I&M. De waterschappen buigen zich over mogelijkheden om hun eigen positie nader te bepalen en ervoor te zorgen dat er een totaalvisie op het dossier waterkwaliteit wordt ontwikkeld op basis van een afwegingskader ten behoeve van de prioritering. Een en ander in aansluiting op de werkwijze bij het Delta-programma Veiligheid. Het dossier waterkwaliteit mist landelijke coördinatie. De heer Bakker constateert dat de portefeuillehouder zich nadrukkelijk inzet op dit complexe dossier waarbij veel partijen zijn betrokken. De VVD wil weten welke partijen als vrienden van Rijnland kunnen worden beschouwd in dit dossier. Kunnen de gemeenten in het werkgebied van Rijnland mogelijk een belanghebbende rol spelen? Indien daarover nog niet is nagedacht, roept de VV op dit wel te doen. Er is geen sprake van een rechtlijnig proces, maar van een iteratief proces, een heen-en-weer proces. De uitwerkingsparagraaf is evenwel rechtlijniger dan hij had verwacht. Hij vraagt zich af of de VV-leden in contact kunnen worden gebracht met stakeholders, ingelanden, organisaties. Vanuit de organisatie lopen die contacten al, maar hij vraagt zich af of deze ook bestuurlijk lopen. Juist gezien het onderwerp zou dat zeer raadzaam zijn, mede om verrassingen te voorkomen. De heer Oostwouder vreest dat Rijnland niet kan bogen op vrienden omdat de gevolgen van de inbreng van het waterschap veelal geld gaat kosten. Welke wettelijke instrumenten heeft het waterschap om dwingend mee te mogen praten c.q. dwingend maatregelen op te leggen? Zolang wettelijke druk ontbreekt, zal men de waterschappen buiten besluiten willen houden. De heer De Meijer vindt dat de nota met name de komende zes jaar bestrijkt maar dat de invulling voor zoetwater in de regio een langere termijnvisie vergt (en verder moet reiken dan 2050). Hij wil dat dit	

VERSLAG	ACTIE
aspect in de nota wordt opgenomen. Hoewel mevrouw Leewis aangaf dat de waterschappen gezamenlijk optrekken, acht WN het van belang te blijven investeren in het bestendigen van die gezamenlijke aanpak. Hij stelt voor om met de Waterunie te overleggen over hun mogelijke rol. Die verbreding zal de politieke invloed ten goede komen. Voorzieningenniveau: niet alles kan altijd en overal, dus dient te worden nagegaan welke voorzieningen ook op langere termijn noodzakelijk zijn (kringlooplandbouw, Delta plan agrarisch waterbeheer). Het is belangrijk te weten hoeveel water ter beschikking moet zijn, nu maar ook op de langere termijn. Mevrouw Leewis vindt de vraag relevanter of Rijnland kan terugvallen op 'de juiste vrienden op het juiste moment'. De uiteindelijke belangenafweging ligt evenwel bij de Tweede Kamer. Zij stelt dat de (economisch) belanghebbenden bij zoetwater, de bestrijding van verzilting en het operationeel houden van het watersysteem er allemaal belang bij hebben om in de discussie over de Rotterdamse haven (bijvoorbeeld) de substantiële (ook economische) belangen van bijvoorbeeld de agrarische sector bij schoon water uit te dragen. Kortom: er zijn wel degelijk bevriende stakeholders, maar de portefeuillehouder vraagt zich af of zij altijd op het juiste moment aan de juiste bestuursstafel met de juiste argumenten worden gehoord: 'Dat maakt het juist zo politiek'. De heer Bakker riep op dit dossier ook in de uitvoering niet te lineair aan te pakken, maar de portefeuillehouder beklemtoont dat het vraagstuk in toenemende mate een bestuurlijk vraagstuk zal worden. Ook de VV heeft dus expliciet een rol. Optimale informatievoorziening is een eerste vereiste, maar VV-leden kunnen hun eigen achterban nadrukkelijker inschakelen. De portefeuillehouder staat altijd open voor alle suggesties. Inliggende gemeenten: hoewel noch Amsterdam noch Rotterdam onder Rijnland vallen, is het evident dat beide steden in dit dossier 'Rijnland eigenlijk niet kennen'. Er blijven echter genoeg andere stakeholders over om de contacten mee te intensiveren. Bij bestuurlijk overleg is veelal alleen de VNG en soms een College afgevaardigd. Mevrouw De Vries vraagt in hoeverre de provincie kan worden aangemerkt als vriend. Mevrouw Leewis zegt dat de opstelling per provincie verschilt. De gedeputeerde in Noord-Holland is niet alleen opdrachtgever/initiatiefnemer voor de nieuwe sluis, maar tevens ook verantwoordelijk voor de kwaliteit van het watersysteem. Een complexe positie. De koers vanuit de provincies is niet altijd eenduidig en duidelijk. Zij is bereid de tekst aan te passen als het proces te lineair overkomt. Toezegging. Momenteel wordt geïnventariseerd over welke wettelijke instrumenten de waterschappen beschikken. Vooralsnog lijkt de wettelijke positie zwak. De heer Kern (ambtelijk beleidsadviseur) bevestigt dat de juridische kaders 'heel erg mank lopen': de KRW stelt dat er alleen sprake is van een probleem als een andere KRW-klasse aan de orde komt: 'Zolang je maar binnen dezelfde klasse blijft, mag je de situatie laten verslechteren'. Er ligt inmiddels een uitspraak van het Europese Hof. België en Nederland buigen zich over de juiste duiding daarvan. Vooralsnog lijkt deze de positie niet te versterken. In het overleg met I&M is dit onlangs aangekaart: het waterschap gaf aan dat het niet over kaders beschikt en dat hiervoor een oplossing moet worden gevonden. I&M antwoordde daarop dat de waterschappen 'daaraan maar zouden moeten wennen'. Er werd verwezen naar de Omgevingswet, waarbij deregulering zich steeds meer doet gelden en partijen in toenemende mate samen tot een oplossing moeten zien te komen. Mevrouw Leewis erkent dat er inderdaad een relatie ligt met de langere termijn (ook voor wat betreft het voorzieningenniveau). Op de jaarlijkse conferentie over zoetwater stond het voorzieningenniveau centraal. Er werd opgeroepen om concrete gegevens/data te verzamelen. Rijnland kreeg een prijs voor de concrete aanpak in de Haarlemmermeer. Rijnland is een kwetsbaar gebied en het instandhouden van het systeem vergt voortdurend onderhoud en aandacht. Ook de vraag of zaken anders moeten worden opgepakt is een blijvend onderwerp van gesprek. De voorzitter concludeert dat deze discussie zal worden vervolgd en dat de portefeuillehouder de VV nadrukkelijk bij dit dossier zal blijven betrekken. Rijnland zit dicht bij het vuur: de dijkgraaf vertegenwoordigt de Waterunie in het zoetwaterberaad, maar de portefeuille zoetwater ligt nadrukkelijk bij 'een zeer gemotiveerde' mevrouw Leewis. Rijnland is ook ambtelijk nadrukkelijk betrokken bij de praktische uitvoering. De heer Bakker vindt het positief dat de strategische positie van Rijnland verder wordt uitgewerkt en opgevolgd. Hij memoreert dat Nederland indertijd met succes heeft bewerkstelligd dat Frankrijk verboden werd nog verder zout in de Rijn te storten. Hij oppert de toen gevolgde strategie nog eens te bestuderen en na te gaan welke partijen Nederland toen hebben gesteund. Mevrouw De Vries wijst erop dat Rijnland geen 'verdienmodel' is, maar geld kost. Dat is niet	

	VERSLAG	ACTIE
	aantrekkelijk. Instanties die geen geld opleveren (althans niet direct), staan veelal achteraan en zijn zodoende ‘een zwakkere partij’. Zij roept Rijnland op om nog eens na te denken over de wijze waarop de onderhandelingspositie gelijkwaardiger zou kunnen worden. Mevrouw Leewis zet in op het zo slim mogelijk invullen van de ‘wat ondergeschikte rol’. Zij heeft de collega-waterschappen er nadrukkelijk op gewezen dat, ook al sluiten de rijen van de waterschappen zich, dit niet automatisch betekent dat de waterschappen vooraan staan in de afweging en gehoord worden door de landelijke politiek. Maar kritische voorbeelden over het ‘in het water gooien van belastinggeld’ in de richting van I&M zet het ministerie wel aan het denken. De waterschappen moeten ervoor zorgen dat zij op het juiste moment de noodzakelijke inbreng plegen in de juiste gremia. Dat vergt energie en vasthoudendheid. De kanttekening over de uitzonderingspositie in de Omgevingswet zal worden betrokken bij het lopende juridische onderzoek. Toezegging. Voorts zal de portefeuillehouder de suggestie van de heer Bakker over de ‘zoutaanpak’ nader bekijken. Toezegging. De voorzitter zegt toe dat het College de VV actief zal blijven informeren over deze ontwikkelingen.	
7	Notulen van de VV-vergadering van 04 november 2015 <i>Redactioneel:</i> de notulen worden ongewijzigd vastgesteld. <i>Naar aanleiding van:</i> er zijn geen vragen/kanttekeningen. Toezeggingen: Mevrouw Veenhoven verwijst naar toezegging 63. Zij zou graag in de commissie eens discussiëren over de circulaire economie (voorbeeld: het benutten van afvalwater als drinkwater; het gebruik van oppervlaktewater in de Haarlemmermeer en het stoppen van de lozing op zee e.d.). De voorzitter zegt dat dit verzoek kan worden ingewilligd. Door het College zijn zo’n vijf thema’s benoemd die centraal worden gesteld, waaronder duurzaamheid en innovatie. Op de VV-vergadering van maart komen deze thema’s in de VV aan de orde. De VV wordt vooraf schriftelijk geïnformeerd. De heer De Meijer meldt dat de gemeente Leiden een mooi programma over duurzaamheid heeft gemaakt. Rijnland zou daarbij kunnen aansluiten, wat het nodige werk kan besparen. In het overleg Rijn-West zijn ook suggesties gedaan over een andere invulling van het waterbeheer. Hij adviseert die te betrekken bij de bespreking. Mevrouw Leewis is bekend met de flyer van Leiden. De lijst toezeggingen wordt overigens voor kennisgeving aangenomen.	
8	Rondvraag De heer Blijleven dankt voor het kerstpakket, maar beklagt zich over de enorme hoeveelheid gebruikt piepschuim in de verpakking. De voorzitter zegt toe hieraan aandacht te zullen besteden, maar wijst erop dat Rijnland wel afhankelijk is van de verzendbedrijven. De heer Van der Meer vraagt wederom aandacht voor correct, verzorgd taalgebruik, omdat dit bijdraagt aan een betere leesbaarheid van stukken voor bestuurders en een beter begrip voor historici omdat dit het beter teruglezen vereenvoudigt. Na een identieke oproep in de commissie VGW is hij tot de conclusie gekomen dat er helaas geen sprake is van verbeteringen. Er werden ook vandaag weer besluiten voorgelegd waarbij de regels van de Nederlandse taal niet in acht werden genomen. Maar de A&B-fractie persisteert, wil het College stimuleren en is voornemens voor de volgende VV ‘Het Groot Dictee der Rijnlandse Besluiten’ te organiseren. Individuele portefeuillehouders zullen op basis van de VV-besluiten voor de volgende vergadering een rapportcijfer krijgen. De winnende portefeuillehouder en de steller van het beste ambtelijke stuk zullen worden beloond met een flesje ‘spraakwater’. A&B wil op deze wijze bijdragen aan een duurzaam behoud van de Nederlandse taal in het openbaar bestuur. De voorzitter sluit zich aan bij de boodschap van de heer Van der Meer en zegt dat het College zich niet alleen verantwoordelijk voelt voor een correct taalgebruik, maar hieraan tijdens de voorbereidende fase ook aandacht dient te besteden. Het is voor de organisatie zelf ook een leerpunt. Kortom: de boodschap wordt serieus genomen. Mevrouw De Vries vraagt aandacht voor de Kolksluis in Spaarndam. Er heeft zich vorig jaar een incident voorgedaan. Het terras van het café dreigde in te zakken door de verzwakte kademuren. Voor zover haar bekend, is de situatie nog steeds niet aangepakt. Dit is zorgelijk en ook schadelijk voor het imago van Rijnland, vooral omdat de situatie al zo lang bekend is. Ongelukken moeten nadrukkelijk worden voorkomen. Mogelijk kan de Flying Squad hierin een rol spelen. De heer Pluckel is bekend met de situatie en meent dat er actie wordt ondernomen. Maar hij is niet op de	

VERSLAG	ACTIE
hoogte van de exacte stand van zaken. De voorzitter dankt het CDA voor het signaal en zegt toe dat de melding snel zal worden opgepakt. Mevrouw Stoop vraagt of de uitkomsten van de sessie over calamiteiten nog terugkomen in de VV. De voorzitter dankt de VV-leden die aanwezig waren voor hun komst. Tijdens een informatieve VV kan dit onderwerp als thema worden opgevoerd, maar gezien de volle agenda's kan dit mogelijk niet op korte termijn. Hij zegt toe dat de fractievoorzitters zich zullen buigen over de prioritering van het onderwerp. Toezeegging. Motie vreemd aan de orde van de dag De heer Oostwouder geeft een visuele toelichting bij het voorstel van het CDA om het waterschap nadrukkelijker onder de aandacht van de gemiddelde burger te brengen. De fractie wil een prijsvraag uitschrijven over de wijze waarop de werkzaamheden van het waterschap het beste zouden kunnen worden uitgedragen. Er kan worden gedacht aan het plaatsen van attentieborden in het werkgebied van Rijnland langs vier cruciale wegen, zodat ingezetenen veelvuldig worden geattendeerd op het waterschap. Het gaat het CDA primair om de achterliggende gedachte en de fractie is van harte bereid de geste te laten uitwerken door de professionals van Rijnland. Ook voorstellen van andere fracties zijn welkom. Ook de voorzitter vindt het wezenlijk dat de ingezetenen (inclusief jongeren) meer betrokken worden bij het werk van Rijnland en neemt het voorstel van het CDA dan ook serieus. Maar hij veronderstelt dat de VV niet optimaal is geïnformeerd over alles wat er al op dit terrein gebeurt door Rijnland met het door de VV vastgestelde budget communicatie. Hij acht het dan ook verstandig dat de VV eerst dit overzicht wordt verschaft, omdat op basis daarvan mogelijk een andere afweging wordt gemaakt. Tevens stelt hij voor om het voorstel van het CDA door de betrokken afdeling te laten betrekken bij de liggende plannen/acties (inclusief jeugdprogramma's/scholen) en om daarna het totale communicatiebudget in de VV te bespreken, zodat men desgewenst keuzes kan maken. De heer Thijssen wijst nadrukkelijk op de moderne communicatiemiddelen: in hoeverre zijn deze succesvol, wat zijn de doelstellingen, hoe scoort Rijnland vergeleken met andere instanties et cetera? Hij zou deze richtlijnen graag bij de discussie over de toegezegde beschouwing betrekken. De voorzitter zegt dit toe. Toezeegging. Mevrouw Van Steensel vindt dat dit thema past in de nieuwe werkwijze 'van buiten naar binnen' en meent dat het een duidelijke plek verdient in het aanstaande communicatieplan. Mevrouw Fierens vindt dat er slim moet worden omgesprongen met het beperkte budget en vindt dan ook dat (de strekking van) de motie moet worden ingebed in een breder perspectief. Ook vraagt zij aandacht voor alles wat er al bestaat, zoals de mooie 'druppeltjes'. De heer Von Faber vindt het idee van het CDA om ergens een 'eyecatcher' te plaatsen bijzonder sympathiek. De heer Oostwouder gaat akkoord met de wijze waarop de motie wordt meegenomen. Hij gaat ervan uit dat het niet zo is dat in verband met ziekte, het zicht op de communicatie ontbreekt. De heer Haitjema zegt dat de huidige strategisch adviseur Communicatie (met tijdelijk contract tot 31 december) een conceptpresentatie heeft afgerond en dat deze op 3 december zou worden gepresenteerd. Door onvoorziene omstandigheden is die, zoals bekend, niet doorgegaan. De geïnterviewde betrokkenen zijn benaderd en de onderdelen zijn bij elkaar gebracht. De hieruit gedestilleerde visie is besproken in het portefeuillehoudersoverleg. In februari staat het onderwerp op de agenda van D&H. In maart/april zal het op de VV-agenda komen en kan het bestuur de visie en koers vaststellen. Op basis daarvan dienen de instrumenten te worden gekozen die nodig zijn voor de uitvoering. Inmiddels is de vacature voor een vaste medewerker Hoofd Communicatie uitgezet.	
9 Sluiting De openbare vergadering wordt afgesloten. De vergadering wordt gevolgd door een besloten sessie met alleen de VV-leden.	

Aldus vastgesteld op 9 maart 2016.

Voorzitter,

Secretaris,

Toezeggingen
(Toezeggingen WV)

ID	Verantw. Portefeuille houder	Gedaan in	Onderwerp	Toezegging	Afdeling	Actiehouder	Einddatum	Wijze van afdoening	Aantekeningen / voortgang proces
1	H. Pluckel	VW wo, 12 juni 2013	Hoe kan VW zinvolle wijze sturing geven als zij ontwikkelingen ziet die zorgen baren? Nadenken over inrichting werkend dashboard.nav vergadering 12-06-2013: 12. AQUON	Met de VW discussie aangaan over voorgestelde kpi's	Ondersteuning & Advies	Huiberts, Diana	30-04-2016		11-02-2016 Wijziging Kadernota Verbonden Partijen komt in VW op 20 april 2016.
63	H. Pluckel	VW 03-06-2015	1e Burap 2015 - innovatie	- eerste aanzet Innovatieplan begin september 2015 verstrekken aan de VW-gesprek aangaan met mw. Veenhoven (om nader te informeren)	Beleid- & Planontwikkeling	Zaalberg, Frank	27-01-2016		11-02-2016 Na acceptatie implementatietraject kan over voortgang wordt gerapporteerd. In Burap 2016-1 kan dit in procedurele zin. In Burap 2016-2 kan het inhoudelijk.
94	G.J. Doornbos	VW 04-11-2015	Eigendommenbeheer	In VW januari 2016 een actueel overzicht van het eigendommenbeheer	Ondersteuning & Advies	Kampen, Albert van	30-09-2016		21-01-2016 In cie. BOD d.d. 13 jan 16 is besloten om de vastgoednota, samen met de beleidsnota erfgoed apart te gaan bespreken in een informatieve VW.
114	H. Pluckel	VW 27-01-2016	Erfgoedbeleid	Discussie voeren in de VW m.b.t. erfgoed/vastgoedbeleid. Bij de informatie ook te voegen het door de vorige VW genomen erfgoed besluit.	Dienstverlening, Voorzieningen & ICT	Wijk, Luc van	31-05-2016		16-02-2016 Dit onderwerp staat op agenda info VW d.d. 11 mei 2016.
115	J.J.J.	VW 27-01-	V.O.F. MeerGrond	BO met gemeente om de	Ondersteuning &	Nederend,			

ID	Verantw. Portefeuille houder	Gedaan in	Onderwerp	Toezegging	Afdeling	Actiehouder	Einddatum	Wijze van afdoening	Aantekeningen / voortgang proces
	Langeslag	2016		diverse rollen en verantwoordelijkheden en belangen van gemeente en Rijnland te bespreken. De VV op de hoogte te houden van de ontwikkelingen.	Advies	Hans			
116	H. Pluckel	VV 27-01-2016	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland	VV jn eerstvolgende commissievergadering te betrekken bij het kostprijscalculatiemodel BSGR	Ondersteuning & Advies	Huiberts, Diana			
117	H. Pluckel	VV 27-01-2016	Legger primaire Waterkering Kustwerk Katwijk	Controleren of het VV-besluit correct en waterdicht op papier staat (overlap tussen oude en nieuwe legger)	Projecten	Veer, Joost			
118	M.E.F. Leewis	VV 27-01-2016	Zoetwater (beeldnota)	De tekst aanpassen als het proces te lineair overkomt	Beleid- & Planontwikkeling	Kern, Dolf			
119	M.E.F. Leewis	VV 27-01-2016	Zoetwater (beeldnota)	Strategie bestuderen die is gebruikt in het verleden in de kwestie van zoutlossingen door de Franse Kalimijnen+ VV op de hoogte houden van ontwikkelingen	Beleid- & Planontwikkeling	Kern, Dolf			
120	G.J. Doornbos	VV 27-01-2016	Kerstpakket	Aandacht te besteden aan gebruikte hoeveelheid piepschuim als verpakkingsmateriaal	Ondersteuning & Advies	Klijn, Corrien			
121	H. Pluckel	VV 27-01-2016	Kolksluis Spaarndam	Door verzwakte kademuren dreigt terras cafe in te zakken	Projecten	Oortman, Niek	29-02-2016		
122	G.J. Doornbos	VV 27-01-2016	Calamiteiten (terugkomen als strategische	FVO buigt zich over prioritering onderwerpen info VV's	Staf Bestuur & Directie	Groot, Hennie de			

ID	Verantw. Portefeuille houder	Gedaan in	Onderwerp	Toezegging	Afdeling	Actiehouder	Einddatum	Wijze van afdoening	Aantekeningen / voortgang proces
			sessie)						
123	G.J. Doornbos	VV 27-01- 2016	Motie CDA: waterschap nadrukkelijker onder de aandacht brengen (inclusief jongeren)	VV informeren (overzicht verschaffen) over wat Rijnland al doet met het vastgestelde budgetBetrekken bij discussie: moderne communicatiemiddelen, in hoeverre zijn deze succesvol, wat zijn de bedoelingen, hoe scoort Rijnland vergeleken met andere instanties et cetera	Ondersteuning & Advies	Vlist, Cecile van der			
124	J.C.H. Haan	VV wo, 27 januari 2016	Tijdelijke huisvesting status houdende vluchtelingen op awzi Leiden zw	Uitzoeken: - of een driepartijenovereenkoms t moet worden afgesloten (gemeente Leiden/ COA / Rijnland)- wat zijn rol en verantwoordelijkheid	Zuiveren	Tammes, Bas			

Hoogheemraadschap van
Rijnland

DUURZAME ENERGIESTRATEGIE RIJNLAND

**Energie besparen en duurzame energie opwekken
t/m 2020**

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE.....	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Beleidskader.....	5
2.1 Landelijk, provinciaal, gemeentelijk kader	5
2.1.1 Landelijke afspraken.....	5
2.1.2 Gemeentelijk en provinciaal.....	5
2.2 Beleid Rijnland	6
2.2.1 Coalitieakkoord 2015-2019	6
2.2.2 WBP 5	6
2.2.3 MJP 2016-2019.....	7
3. Hoe kan Rijnland invulling geven aan zijn duurzame energie doelstellingen?.....	8
3.1 Waar staat Rijnland met energie efficiency?.....	8
3.2 Duurzame energiestrategie integraal en pragmatisch.....	8
3.3 Juridisch kader.....	9
3.3.1 Juridische Handreiking Energie en grondstoffen en de rol van Rijnland....	9
3.3.2 Energie-efficiencyverplichting MJA3 en Green Deal Duurzame Energie. ..	10
3.3.3 Het Klimaatakkoord & de Klimaatmonitor	10
3.3.4 HVC: Energiefabrieken en offshore windenergie	10
3.4 Financieel kader	11
3.4.1 Wat mag duurzaamheid kosten?	11
3.4.2 Taakstellend budget	11
3.4.3 Financieren energiebesparing in projecten	12
3.5 Technisch kader	13
3.5.1 Energiebesparing	13
3.5.2 Duurzame energieopwekking	13
3.6 Risico's	14
Bronnen	15
Bijlage 1. Kader rol van Rijnland en type duurzame energieprojecten	16
Bijlage 2. Energieopwekkings- en -besparingsmaatregelen EEP	17

Samenvatting

Duurzame energie is een van de pijlers van het Rijnlandse duurzaamheidsbeleid. Rijnland gaat inzetten op energiebesparing en duurzame energieopwekking (samen energie efficiency genoemd). We werken hieraan binnen de beleidsmatige kaders zoals vastgesteld in het Waterbeheerplan (WBP5), het Meerjarenprogramma (MJP) en het Coalitieakkoord. Daarbij zijn eerder gemaakte landelijke afspraken als het Klimaatakkoord ook voor Rijnland richtinggevend, maar niet allesbepalend. Wij kiezen onze eigen duurzame koers, binnen de mogelijkheden en de eerder gemaakte afspraken. Duurzaamheid is één van de vijf bestuurlijke thema's waar de huidige coalitie extra aandacht aan zal besteden. We gaan investeren in maatregelen die de energie efficiency verbeteren. Aan de hand van businesscases zal besloten worden om wel of niet te starten met een energiebesparings- of opwekkingsproject.

Rijnland is aandeelhouder van HVC, het bedrijf dat ons slib verbrandt. HVC participeert in de ontwikkeling van windparken op zee en is actief in het grootschalig terugwinnen van fosfaat uit vliegas van de slibverbrandingsinstallatie. Als aandeelhouder zijn wij daarmee onderdeel van een duurzame onderneming.

In de periode 2016-2020 is € 17 miljoen beschikbaar voor energie efficiency. Indicatief gaan we uit van € 9 miljoen voor energiebesparing en € 8 miljoen voor energie opwekking. Deze € 17 miljoen is taakstellend.

Duurzaamheid in brede zin staat voorop. Dus we blijven een intelligente afweging maken tussen bijvoorbeeld energieopwekking en grondstofterugwinning uit slib.

Deze collegeperiode onderzoeken we of en hoe Rijnland energieneutraal kan worden. Belangrijkste is dat we nu tempo maken in de uitvoering.

Het grootste energiegebruik vindt plaats in de afvalwaterketen, gevolgd door het watersysteem. Energiebesparing kan met name door de bedrijfsvoering van awzi's te optimaliseren, beluchtingen op awzi's te vernieuwen door energiezuinigere varianten en de inzet van boezemgemalen energetisch te optimaliseren. Dit zijn veelal no-regret maatregelen. Verder dient (extra) energie-besparing altijd mee te tellen in de afweging van onderhoud en vervanging van onze assets en in andere projecten.

Bij energieopwekking liggen de grootste kansen in zonne-energie op braakliggende grond op awzi terreinen, naast verdere optimalisatie van slibvergisting. Grootschalige energieopwekking uit ons zuiveringsslib kan voorlopig alleen verbeteren in HVC-verband, in overleg met de HVC-partners. Onze slibverbrandingsinstallatie bij HVC in Dordrecht is financieel afgeschreven in 2028, en kan naar verwachting na 2028 nog een aantal jaren mee waardoor we voordeliger uit zijn qua slibverwerkingskosten. Windturbines op eigen terrein liggen ruimtelijk erg lastig door strikt provinciaal beleid. De eerste pilot voor warmtelevering uit effluent loopt inmiddels. Blue Energy is nog in de onderzoeksfase. Warmte en koude uit oppervlaktewater is veelbelovend, maar levert naar verwachting pas na 2020 substantiële energie. Energie uit biomassa speelt een beperkte rol.

1. Inleiding

Rijnland wil zijn opgaven - droge voeten en schoon water - op duurzame wijze realiseren. Dat is onze ambitie in één zin. 'Duurzaam' is een groot begrip. Het Coalitieakkoord stelt dat duurzaamheid in al ons handelen moet zitten.

Speciale aandacht gaat uit naar energie efficiency (zowel besparing als opwekking), de aanpak duurzame grond-, weg- en waterbouw (GWW), klimaatbestendige stad, circulaire economie en sociaal beleid [1]. De visie op duurzaamheid komt terug in de uitwerking van de vijf bestuurlijke thema's (naast duurzaamheid: innovatie, participatie, deregulering en dienstverlening) waar deze coalitie extra aandacht aan zal besteden.

Voor het thema energie efficiency werken we binnen de beleidskaders zoals vastgesteld in WBP5 [2], MJP 2016-2019 [3] en het Coalitieakkoord 2015-2019 [4]. Met het vaststellen van dit beleidsstuk vervalt het oude beleid "Water geeft energie", uit 2012 dat niet meer actueel was [5]. Voor energiebesparing en energieopwekking zijn in het WBP5 en MJP doelen voor 2020 opgenomen. In het MJP staat dat Rijnland hiervoor de beleidsnota "Duurzame Energiestrategie" ontwikkelt. Deze ligt nu voor. We hebben ter inspiratie gebruik gemaakt van energievisies en -programma's van diverse waterschappen en recente beleidsnotities van de Unie van Waterschappen.

Hoofdstuk 2 introduceert naast het eerder genoemde Rijnlands beleidskader ook het beleidskader van andere overheden (Rijk, provincies, gemeenten). Deze twee tezamen geven het kader aan waarin Rijnland zijn duurzame energiedoelen kan inrichten.

Hoofdstuk 3 gebruikt dit beleidskader samen met andere belangrijke randvoorwaarden om een juridisch, financieel en technisch kader te ontwikkelen. Hier presenteert D&H een aantal van haar voorkeurskeuzes als startpunt.

Deze nota *Duurzame energiestrategie* weerspiegelt de beelden die D&H heeft over ons duurzame energiebeleid. Graag wisselt D&H met de VV van gedachten hierover. Dit vormt de basis voor een operationele uitwerking in een Energie Efficiency Plan 2016-2020 (EEP) dat gaat over de maatregelen, de inzet van middelen en de verwachte resultaten.

2. Beleidskader

Dit hoofdstuk schetst het beleidskader vanuit andere overheden en het beleid van Rijnland over duurzame energie.

De klimaatconferentie in Parijs (december 2015) geeft een eerste belangrijk uitgangspunt: de wereld gaat met gevoel voor urgentie overschakelen van fossiele op duurzame energie om de opwarming van de aarde te beperken.

2.1 Landelijk, provinciaal, gemeentelijk kader

2.1.1 Landelijke afspraken

Rijnland heeft via de Unie van Waterschappen te maken met landelijke energieafspraken:

- Meerjarenafspraken energie-efficiency 2008 (MJA3) [6]
- Green Deal Energiefabriek 2011 [7]
- Ketenakkoord fosfaat (2011) [8]
- SER Energieakkoord voor duurzame groei 2013 [9]

Daarnaast gelden specifieke sectordeals tussen waterschappen en het Rijk:

- Klimaatakkoord Unie van Waterschappen en Rijk 2010–2020 [10]
- Green Deal Grondstoffenfabriek 2014 [11]
- Green Deal Duurzame Energie (concept is gereed – ondertekening maart 2016) [12]

De afspraken verschillen in opzet, doel en juridische binding. De belangrijkste afspraken zijn de MJA3 en het Klimaatakkoord. In dit laatste bestuursakkoord zijn de sector brede ambities voor klimaat, energie en duurzaamheid vastgelegd. Het Klimaatakkoord vormde de basis voor de input van de waterschappen voor het SER-Energieakkoord, waarin deze afspraken deels zijn overgenomen.

De volgende doelstellingen gelden voor de *sector* waterschappen:

- 30% hogere energie efficiency tussen 2005 en 2020
- 30% reductie van CO2 uitstoot in 2020 ten opzichte van 1990.
- 40% duurzame energie door eigen opwekking in 2020.

Deze afspraken gelden dus niet voor waterschappen individueel.

De Meerjarenafspraken (MJA3) met het Rijk omvatten een energie efficiency verbetering van 2% per jaar. Vanaf 2008 doet de afvalwaterketen mee met de MJA3 afspraken. Vanwege de ondertekening van de nieuwe Green Deal Duurzame Energie worden alle andere waterschapsactiviteiten als het watersysteem, vervoer, gebouwen etc. ook ondergebracht in de MJA3-activiteiten en MJA-3 verplichtingen per 2016/2017.

De Green Deal Duurzame Energie zal worden ondertekend door de Unie van Waterschappen in begin 2016. Deze vervangt de eerste Green Deal voor energie uit 2011, die zich nog beperkte tot de verhoging van productie van biogas en terugwinnen van fosfaat in de afvalwaterketen. De nieuwe Green Deal gaat ook over andere vormen van duurzame energieopwekking, zoals aangegeven in de vorige alinea. Daarnaast bevat de deal 15 exemplarische projecten, waaronder Blue Energy van Rijnland, en een verkenning naar energieneutraliteit. De winning van fosfaat is al overgebracht naar de Green Deal Grondstoffen uit 2014.

2.1.2 Gemeentelijk en provinciaal

De provincie Zuid-Holland pakt een verbindende, regulatieve, stimulerende partnerrol en rol van financier om de landelijke afspraken te halen [13]. Ook de provincie Noord-

Holland is bezig met het opstellen van nieuw energiebeleid en zal o.a. beleid opstellen voor zonneparken [14].

Gemeenten hebben duurzaamheidsbeleid of zijn bezig om duurzaamheidsagenda's op te stellen. Het opwekken van duurzame energie is daarin vaak een hoofdthema (Leiden, Haarlemmermeer bijv.) en biedt kansen tot samenwerking. Gemeenten zijn o.a. van belang voor het opnemen van de bestemming zonneweides in hun bestemmingsplannen.

2.2 Beleid Rijnland

Het Rijnlands beleidskader voor duurzame energie bestaat uit het coalitieakkoord 2015-2019, het Waterbeheerplan 5 en MJP 2016-2019.

2.2.1 Coalitieakkoord 2015-2019

Onder de titel "Samenwerken aan water" heeft het bestuur een coalitieakkoord en 'side letter' opgesteld, waarin de visie voor de bestuursperiode 2015-2019 is vastgelegd. De duurzaamheidsvisie hierin is de volgende:

"Bij alles wat we doen staat duurzaamheid centraal. Duurzaamheid in de zin van een ook op lange termijn houdbaar watersysteem. Daarnaast zien wij duurzaam waterbeheer als handelen waarbij aandacht is voor de mensen (people), binnen ecologische randvoorwaarden (planet), en met aandacht voor de economische prestaties (profit). Onder de people aspecten verstaan wij ook goed en eerlijk werkgeverschap en inkoopbeleid. En onder profit verstaan wij niet alleen de kosten of baten voor Rijnland, maar ook voor de omgeving. Specifiek is er aandacht voor de duurzame en efficiënte waterketen, aangemerkt als een zeer belangrijk onderwerp, niet in de laatste plaats in financieel opzicht."

2.2.2 WBP 5

Samen werken aan water, schoon water en droge voeten tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten met extra inzet op participatie, duurzaamheid, innovatie, deregulering en dienstverlening – dat is het WBP 5. Duurzaamheid is een van de leidende thema's in ons handelen:

"Groot belang wordt gehecht aan duurzaamheid. Duurzaamheid in de zin van een ook op lange termijn houdbaar watersysteem. En als handelen waarbij aandacht is voor mensen, binnen ecologische randvoorwaarden met aandacht voor economische prestaties."

Deze benadering is doorvertaald naar onze duurzame energiedoelen door afweging van het nationaal kader als onder 2.1. We richten ons op het behalen van het landelijke sector-energiedoel en het grotendeels (75%) behalen van het landelijk doel voor duurzame energie opwekking. WBP5 hanteert 2021 als eindjaar.

- Eind 2021 behalen we 30% energie efficiency verbetering ten opzichte van 2005.¹
- Eind 2021 wekken we 30% van onze energie zelf op.
- Eind 2021 stoten we 30% minder CO₂ uit ten opzichte van 1990.

Onze transportgemalen en zuiveringen zijn verreweg onze grootste energieverbruikers met ruim driekwart van het totale Rijnlandse energiegebruik. Het is dan ook het programma afvalwaterketen waar de grote energiebesparingen zijn te realiseren. Benadrukt wordt dat we deze doelen niet alleen behalen via ons afvalwater, maar ook door energiebesparingen in andere onderdelen van Rijnland, zoals het bemalen van

¹ In MJP wordt abusievelijk gesproken over 30% energiebesparing i.p.v. 30 % meer energie efficiency. In deze nota sluiten we aan op de term van het Klimaatakkoord en MJA: energie efficiency. Energie efficiency is een samenstelling van duurzame energieopwekking en energiebesparing.

polders. Voor het behalen van de doelen zijn forse investeringen nodig. Daartegenover staat een lagere energierekening, doordat er minder energie hoeft te worden ingekocht.

Bij opwekking van energie gaat onze voorkeur uit naar de winning van energie uit biogas dat ontstaat bij de vergisting van zuiveringsslib. Op dit moment wordt bijna de helft van al ons slib vergist, het overige wordt verbrand door HVC. Hiermee bereiken we slechts een deel van de gestelde sectorbrede doelstelling. Rijnland zet daarom actief in om op eigen eigendommen zonne-energie, windenergie en Blue Energy op te wekken voor direct gebruik door onze assets. Participeren met andere partijen kan daar waar we niet de energie zelf af kunnen nemen, b.v. warmte uit effluent van awzi's. Indien we niet zelf energie kunnen opwekken t.b.v. ons eigen gebruik op onze eigendommen, treden we faciliterend op. Bijv. tegen marktconforme huurprijzen verlaten awzi-terreinen verhuren voor het opwekken van zonne-energie op.

2.2.3 MJP 2016-2019

In het MJP 2016-2019 zijn de energiedoelen uit het WBP5 overgenomen. Deelname aan de MJA verplicht tot opstellen van een Energie Efficiency Plan (EEP) en het iedere 4 jaar actualiseren daarvan. Het EEP wordt een maatregelenprogramma met twee pijlers: energie besparen én energie opwekken. In het EEP zal – conform het MJP - een maatregelenprogramma worden opgenomen ter grootte van circa € 17 miljoen: € 9 miljoen voor energiebesparing en € 8 miljoen voor energieopwekking. Deze investeringen volstaan naar verwachting om de WBP5 doelen te halen. We maken bij de totstandkoming van het EEP gebruik van de ondersteuning die RVO.nl (Rijksdienst voor ondernemend Nederland, voorheen SenterNovem en Agentschap NL) biedt.

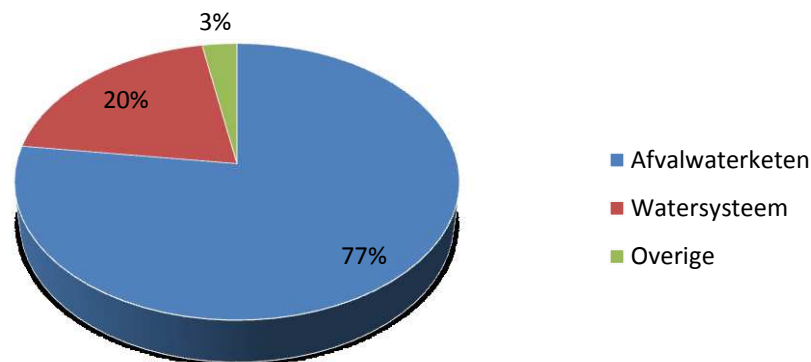
3. Hoe kan Rijnland invulling geven aan zijn duurzame energie doelstellingen?

Vanuit het nationale en Rijnlandse beleidskader schetsen we beelden van de manieren waarop we invulling kunnen geven aan de WBP5-energiedoelen. We geven aan waar Rijnland nu staat en hoe we onze doelstellingen kunnen invullen. Hierna volgen het juridische, het financiële en het technische kader. Aansluitend benoemen we de belangrijkste risico's.

3.1 Waar staat Rijnland met energie efficiency?

Uit de Klimaatmonitoring 2014 [17] en verbruikscijfers blijkt dat we met de introductie van vier WKK's en de uitvoering van EEP-maatregelen in de afvalwaterketen de goede weg zijn ingeslagen. De energieefficiëntie binnen de afvalwaterketen bedraagt sinds 2005 zo'n 17%. Het aandeel zelf opgewekte energie bedraagt inmiddels 13% [17]. De verdeling van het energiegebruik van Rijnland in 2013 staat weergegeven in de onderstaande figuur.

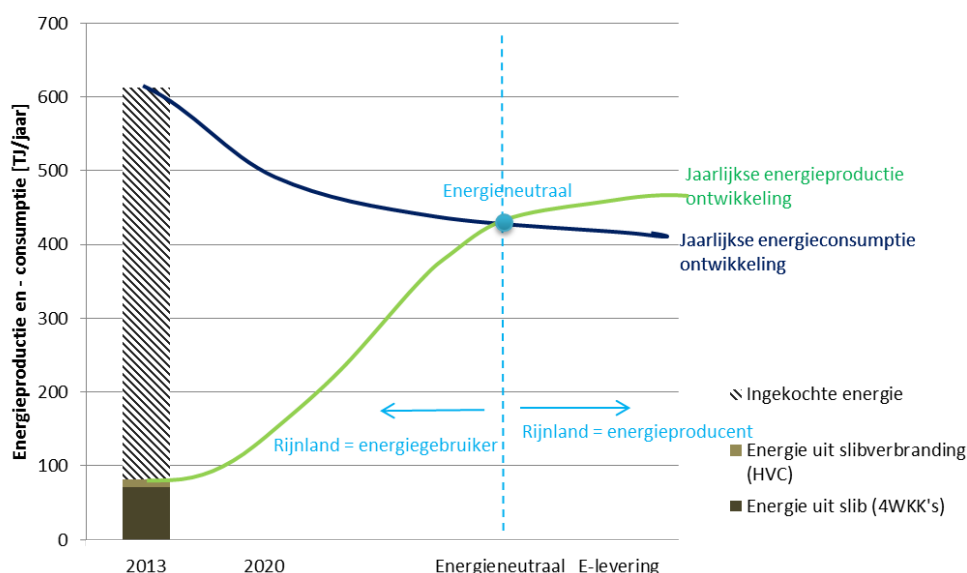
Aandeel bedrijfsonderdeel in totaal energiegebruik 2013

Het overgrote deel van Rijnlands energie wordt gebruikt in de afvalwaterketen (77%) bestaande uit circa 10% slibtransport, 5% voor slibverbranding HVC en de rest voor het primaire zuiveringsproces. Het watersysteem neemt 20% voor zijn rekening. De overige 3% betreft gebruikers als kantoor en vervoer.

3.2 Duurzame energiestrategie integraal en pragmatisch

De figuur op de volgende pagina geeft de opgave weer voor de korte en lange termijn. Zowel energiebesparing als -opwekking (samen "energie efficiency") draagt bij aan een steeds kleinere hoeveelheid ingekochte energie. Hieraan werken we binnen de beleidskaders (hoofdstuk 2) en onderstaande juridische, financiële en technische kaders. Deze collegeperiode onderzoeken we of, hoe en wanneer Rijnland energieneutraal kan worden. Belangrijk is om de uitvoering van energiebesparing en -opwekking op gang te krijgen de komende jaren. Energie Efficiency Plannen (uitvoeringsprogramma's) (zie 2.2.3) zijn hiervoor het vehikel.

We gaan, in vergelijking tot voorgaande jaren, veel geld en uren investeren in energie efficiency. We willen hierbij een pragmatische koers varen. Aan de hand van businesscases zal besloten worden om wel of niet te starten met een energiebesparings- of opwekkingsproject. Innovaties kunnen hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

We maken daarbij afwegingen met andere doelen. Soms gaat het een namelijk ten koste van het ander. Prevaleert grondstoffen- of juist energiewinning uit slib? Willen we nog beter zuiveren of juist met minder inzet van energie accepteren dat we iets minder schoon water opleveren? Om deze vragen te beantwoorden, zullen we nader onderzoeken welke methodiek zich hiervoor leent en die toepassen.

Deze afwegingen impliceren dat de landelijke sector-energieafspraken wel richtinggevend maar niet in beton gegoten zijn voor ons. Onze deelname aan HVC draagt bij aan een duurzame, effectieve en efficiënte werkwijze.

3.3 Juridisch kader

3.3.1 Juridische Handreiking Energie en grondstoffen en de rol van Rijnland

De 'Juridische handreiking Duurzame Energie en Grondstoffen' [15] van de Unie van Waterschappen geeft goed aan wat ons juridisch kader is. Kort gezegd kan een waterschap duurzame energie opwekken op een waterschapsobject om daarmee de eigen energie-inkoop te verminderen en daarmee de energierekening verlagen. De Waterschapswet stelt dat we alleen mogen investeren in onze wettelijke taken. Onze inzet de komende jaren is primair hierop gericht.

Alles wat hier buiten valt, bevindt zich (nog) op juridisch glad ijs. Denk aan energie produceren op andermans terrein of verwerken van afval van derden via onze slibvergisting (wat overigens onze fosfaatterugwinning zou verstoren). Wellicht dat de geest van de klimaatconferentie in Parijs (december 2015) uiteindelijk bij zal dragen aan verruiming van mogelijkheden.

Juridisch gezien kan Rijnland kiezen voor een actieve, participerende of faciliterende rol. In een actieve rol houdt Rijnland investeringen en exploitatie in eigen hand. Daarmee profiteren we zelf van alle winsten. Daar waar Rijnland op zijn eigen assets geen sluitende businesscase rond krijgt of de energie niet zelf kan gebruiken (b.v. bij verlaten awzi-terreinen), zal zij faciliterend optreden. In deze rol wordt energie opgewekt door

derden op een waterschapsobject waarbij het terrein tegen marktconforme prijzen wordt verhuurd. Dit sluit goed aan bij de wens de participatie te vergroten. Rijnland kan overigens in dat geval (tot 2019) niet de energie afnemen, aangezien het huidige energiecontract met Eneco ons belet om energie van andere partijen af te nemen. Vanaf 2019 is participeren wél een optie als hier contractueel rekening mee wordt gehouden. Dit geldt in het algemeen voor het inkopen van (duurzame) energie van derden.

3.3.2 Energie-efficiencyverplichting MJA3 en Green Deal Duurzame Energie.

De in hoofdstuk 2.1 geïntroduceerde Meerjarenafspraken energie (MJA3) stellen een inspanningsverplichting in voor een energie-efficiency verbetering van 2% per jaar in de afvalwaterketen (geldt voor waterschappen als sector). Ook geldt een jaarlijkse monitoringsverplichting. De Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO) ziet toe op het MJA. Via de nog te ondertekenen Green Deal Duurzame Energie gelden de afspraken voor alle onderdelen van de waterschappen, dus ook het watersysteem. Overigens, via de Omgevingswet(vergunning) kan het bevoegd gezag energiebesparende maatregelen afdwingen voor onze awzi's en gemalen e.d.

3.3.3 Het Klimaatakkoord & de Klimaatmonitor

In de tweejaarlijkse Klimaatmonitor legt de waterschapsector (alle waterschappen opgeteld) verantwoording af over de afspraken die in het Klimaatakkoord zijn gemaakt door de volgende vragen te beantwoorden:

1. Liggen de waterschappen op schema bij de uitvoering van de acties en zijn de afspraken van het Klimaatakkoord en Energieakkoord uitgevoerd?
2. Hoe presteert de sector op het terugbrengen van emissie van broeikasgassen, verbetering van energie-efficiency en toepassing van duurzame energie?

In de tussenliggende jaren voert Rijnland de monitoring zelf uit in het kader van de eigen Plan-Do-Check-Act-cyclus en jaarlijks via de MJA-verplichting.

Zowel de Klimaatmonitor als de MJA kent specifieke regels voor welk type duurzame energie wel meetelt voor deze doelstellingen en welke niet (zie bijlage 1). Projecten met een actieve waterschapsrol op de eigen assets doen mee voor de landelijke sector-energiedoelen. Energie opgewekt door derden, waar Rijnland dus faciliteert, participeert of via aandeelhouderschap aandelen in heeft, wordt wel inzichtelijk gemaakt, maar heeft tot 2020 geen status. Volgens eigen doelstelling werkt Rijnland duurzaam maar dat zal deels niet meetellen in de sectorscore in de Klimaatmonitor.

De Klimaatmonitor 2014 stelt dat de sector waterschappen goed op weg is om de afgesproken ambities uit de diverse akkoorden en convenanten te realiseren. Rijnland loopt qua aandeel duurzame energie met 13% achter op de meeste waterschappen (gemiddeld 28%). Koplopers hebben vaak al gerealiseerde energiefabrieken en zonnepanelen (e.d.) en een minder uitgebreid watersysteem waardoor het aandeel opgewekte duurzame energie sneller stijgt. Als bijv. wordt gekeken naar de energie efficiëntie van de afvalwaterketen en het vervoer behoort Rijnland tot de top 5-10 waterschappen, bewerkstelligd door energiebesparing.

3.3.4 HVC: Energiefabrieken en offshore windenergie

Onze slibverbrandingsinstallatie bij HVC in Dordrecht is financieel afgeschreven in 2028. Nu meer Rijnlands slib vergisten resulteert in een reductie van de slibhoeveelheid voor verbranding waardoor overcapaciteit in de slibverbrandingsinstallatie ontstaat. Grootschalige vergisting van Rijnlands slib (energiefabriek) resulteert hierbij in een

maatschappelijk onwenselijke kostenafwenteling (oplopend tot € 1,8 miljoen per jaar) op onze HVC slib partners.

De centrale slibverbranding kan naar verwachting na 2028 nog wel wat jaren mee waardoor we voordeliger uit zijn qua slibverwerkingskosten. Nadat de installatie eveneens technisch is afgeschreven lijkt verdere voortzetting van de samenwerking t.b.v. van een nieuwe energetisch efficiënte slibverwerking nog steeds interessant i.v.m. schaalgrootte. Rijnland zal met HVC en de GR Slib partners onderzoeken wat op langere termijn de beste slibstrategie is.

Rijnland zal binnen de GR Slib het initiatief nemen tot een korte gezamenlijke studie naar een aantal mogelijke scenario's na 2028. De resultaten van deze studie zijn vervolgens te gebruiken voor verdere ontwikkeling van strategie en beleid op dit gebied.

Rijnland heeft in 2013 ingestemd met het aandeelhouderschap B van de GR Slibverwerking in HVC, waarmee zij niet langer mede-risicodragend is voor allerlei activiteiten van HVC naast de slibverbrandingsinstallatie. Een gevolg hiervan is dat niet mee gedeeld wordt in HVC's energieopbrengsten uit activiteiten als wind en zonne-energie. Echter, Rijnland deelt volgens opgave HVC wel mee in de reeds gerealiseerde windturbines en twee grote offshore windturbineparken die zijn gefinancierd zonder hoofdelijke garantstelling. Trianel Borkum (fase II) wordt opgeleverd in 2015 en Gemini wordt in 2017 opgeleverd. Het gaat hier om significante hoeveelheden duurzame opgewekte energie.

3.4 Financieel kader

3.4.1 Wat mag duurzaamheid kosten?

Rijnland heeft geen formeel financieel beleid ten aanzien van de terugverdientijden. In ons beleidsstuk *Duurzaam Doen uit 2011* [16] is in algemene zin het volgende opgenomen:

- Energieefficiënte maatregelen die zich binnen vijf jaar terugverdienen zijn verplicht (Wet milieubeheer);
- Terugverdientijd 5-10 jaar: maatregel voorleggen aan directie;
- Terugverdientijd > 10 jaar: voorleggen aan bestuur.

In november 2015 is een notitie verschenen van de UvW over duurzame financiering van zonne- en windenergie, wat de toepasbaarheid van de 'simpele terugverdientijd' ter discussie stelt voor duurzame energieprojecten. Een constatering hieruit is dat duurzame energieprojecten een ander karakter hebben dan conventionele waterschapsprojecten: zeer kapitaalintensief en een langere terugverdientijd gecombineerd met de onvoorspelbaarheid van energieprijzen.

De notitie van de Unie adviseert uit te gaan van de netto contacte waarde (NCW): de tijdwaarde van geld, de levensduur van de investering en de risico's vs. opbrengsten bepalen een adequate investeringsbeslissing. Hoe dan ook, er is een afweging nodig over hoeveel duurzame energie 'extra' mag kosten. Dit kan gedaan worden door een minimale interne rentevoet als randvoorwaarde te hanteren waarbij projecten een positieve NCW hebben.

Rijnland zal in het vervolg deze benadering toepassen om te bepalen of duurzame maatregelen worden uitgevoerd.

3.4.2 Taakstellend budget

In het MJP is opgenomen dat € 17 miljoen ter beschikking is voor duurzame energieopwekking en energiebesparing t/m 2020. € 9 miljoen is beschikbaar voor energie besparing en € 8 miljoen voor energieopwekking. Hoe deze verdeeld wordt over

besparing en opwekking is hiermee wel indicatief aangegeven, maar uiteindelijk kijken we ook naar de beste business cases als we geld toewijzen. Energiebesparing en -opwekking levert lastenverlichting op de exploitatiebegroting. Een eerste raming is na 2020 € 1 tot 1,5 miljoen per jaar door een verminderde energie-inkoop. D&H gaat uit van deze € 17 miljoen als taakstellend.

3.4.3 Financieren energiebesparing in projecten

Voor energiebesparing in projecten gelden twee opties:

1. Projecten die geprogrammeerd zijn of in voorbereiding: een kostengunstige variant en een energiezuinige variant worden uitgezocht. Als de energiezuinige variant wordt gekozen (op basis van een businesscase met een bepaalde interne rentevoet) dan worden de (eventuele) extra projectkosten gefinancierd uit de energiegelden zoals afgesproken in het MJP 2016-2019.
2. Voor projecten die al lopen geldt dat indien er *alsnog* wordt gekozen voor een energiezuinige variant, de extra projectkosten ook uit deze gelden worden betaald.

3.5 Technisch kader

De technische mogelijkheden die we nu hebben, bespreken we hier voor energiebesparing en duurzame energieopwekking.

3.5.1 Energiebesparing

Energiebesparing is mogelijk door energiezuiniger werken en het implementeren van energiezuinige technieken. De belangrijkste maatregelen zijn: energiezuinige beluchtingen op awzi's en in plassen (bestrijden blauwalg), het verbeteren van de bedrijfsvoering op bestaande awzi's ('good housekeeping'), optimalisatie van gemalen en energiezuinige stikstofverwijdering (Demon Essde techniek) uit het afvalwater. De komende jaren bieden de grote investeringen in de afvalwaterketen kansen om energiezuinigere technologieën toe te passen.

Daarnaast dienen we verder te besparen in het vervoer van Rijnland. Zakelijk autogebruik stijgt significant en het transport van Rijnlands slib door HVC veroorzaakt veel CO₂ uitstoot. HVC werkt aan optimalisatie van het slibtransport, Rijnland kan zich focussen op zijn mobiliteitsbeleid.

Een uitgebreidere opsomming van mogelijkheden tot energiebesparing volgt in bijlage 2.

Energie besparen is gewoon doen

Op awzi Gouda is het personeel sinds 2010 actief aan de gang gegaan met procesoptimalisatie in energetisch opzicht. Hiermee is een aanzienlijke energiebesparing bereikt, hetgeen tevens resulteert in besparing op de energie inkoop. De effluentkwaliteit is ook verbeterd door scherpere processturing. Dit concept wordt op andere awzi's geïntroduceerd.

3.5.2 Duurzame energieopwekking

Bij duurzame opwekking van energie denken we als eerste aan de vergisting van zuiveringsslib. We wekken nu 79 TJ/j² op. Door verdere slibverbrandingsmaatregelen bij HVC loopt dit op tot 115 TJ/j in 2018. Zie verder hoofdstuk 3.3.4 voor slibverwerking bij HVC.

Zoals gesteld gaan we zelf actief aan de slag met energieopwekking om onze WBP5 doelen te halen. Naast sliboptimalisatie bij HVC zet Rijnland in op bewezen technieken als zonne-energie en windenergie.

Slib

Extra energie uit slib produceren we in kleinere optimalisatie- en/of onderzoeksprojecten met een combinatie van innovaties. Hierbij is kosteneffectieve realisatie van een Rijnlandse Energiefabriek door verdere optimalisatie wellicht mogelijk op awzi's Haarlem Waarderpolder en Velsen.

Windenergie

Energieopwekking door windturbines op Rijnlandse assets is door strikt provinciaal beleid op de korte termijn geen realistische optie. Windturbines op onze terreinen vallen momenteel niet onder de ruimtelijke voorwaarden voor windturbines.

Zoals in 3.3.4 is beschreven, deelt Rijnland als aandeelhouder van HVC in windenergie. Dit loopt op tot 148 TJ/j voor 2017 tot 2028.

² TJ = Terajoule. Joule = energetische eenheid. 1 TJ/jaar is het jaarlijks elektriciteitsgebruik van 80 huishoudens.

Zonne-energie

Hieruit volgt dat we inzetten op zonne-energie projecten. Het doel is om 45 TJ/j aan zonne-energie in 2020 op te wekken. Awzi Katwijk is de eerste lokatie waar we zelf aan de slag gaan. Daarnaast blijven we de mogelijkheid bieden aan derden om aan de slag te gaan met zonne-energie op assets waar we zelf niet de energie direct kunnen gebruiken.

Daarnaast faciliteren we in innovaties als Blue Energy, effluentwarmtebenutting van awzi's en andere interessante kansen die we in de komende jaren kunnen benutten. Sommige technieken, zoals de benutting van effluentwarmte, kunnen op korte termijn steeds belangrijker worden. Indien mogelijk participeren we.

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden voor zonne-energie, dec. 2015.

Het algemeen bestuur van De Stichtse Rijnlanden maakt een krediet van € 405.000,- vrij voor het realiseren van een zonnepark, bestaande uit 1000 zonnepanelen, bij de rioolwaterzuivering in De Bilt. De zuiveringsinstallatie kan met de opbrengst van het zonnepark voor 10 tot 20 % in de eigen stroombehoefte voorzien. Het zonnepark wordt in het tweede kwartaal van 2016 gebouwd, zodat het nog voor de zomer in gebruik genomen kan worden.

3.6 Risico's

- Actief duurzame-energiebeleid door waterschappen is betrekkelijk nieuw. We zitten nog in een pioniersfase, waarin onzekerheden over de beste uitvoeringswijzen erbij horen.
- Onderdeel hiervan is financiering. Rijnland heeft weliswaar enkele beleidsuitgangspunten voor beslissing tot financiering van duurzame maatregelen, maar deze zijn niet goed toepasbaar. We moeten ervaring opdoen met andere methoden zoals voorgesteld op pagina 11.
- Duurzame energie kan op gespannen voet staan met schoon water (minder goed zuiveren om energie te sparen) en grondstoffen-terugwinning (energie uit afvalwater halen gaat ten koste van terugwinnen grondstoffen uit slib). Een goede afweging dient voortaan nog per geval plaats te vinden.
- Het aandeel offshore wind energie in onze energiemix voor 2020 is groot. Deze moet niet verward worden met duurzame energieopwekking op onze eigen assets. We kopen deze energie nog steeds in. Stel dat het aandeelhouderschap in HVC ooit wordt beëindigt, zijn we immers 'opeens' 25% energieopwekking kwijt.

Bronnen

- [1] Beeldnota Duurzaamheid. Corsanummer 15.090325
- [2] WBP5 (ontwerp). Rijnland.
<https://www.rijnland.net/plannen/waterbeheerplan/waterbeheerplan-5>
- [3] MJP 2016-2019. Rijnland. Corsa nummer: 15.079605
- [4] Coalitie Akkoord 2015-2019. Rijnland. <https://www.rijnland.net/over-rijnland/bestuur/coalitieakkoord-2009-2012>
- [5] Water geeft Energie. 2012. Rijnland. Corsa nummer: 12.13404.
- [6] Meerjarenaafspraken energie-efficiency 2008 (MJA3). Rijksdienst Voor Ondernemend NI. <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/meerjarenaafspraken-energie-efficiency>
- [7] Green Deal Energiefabriek 2011. GD057. Unie van Waterschappen
<http://www.greendeals.nl/gd057-unie-van-waterschappen/>
- [8] Ketenakkoord Fosfaatkringloop. 04-10-2011.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2011/10/04/ketenakkoord-fosfaatkringloop>
- [9] SER Energieakkoord voor duurzame groei. September 2013.
<http://www.energieakkoordser.nl/energieakkoord.aspx>
- [10] Klimaatakkoord Unie van Waterschappen en Rijk 2010 – 2020. 16-04-2010.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2010/04/16/klimaatakkoord-unie-en-rijk-2010-2020>
- [11] Green Deal Grondstoffenfabriek 2014. C-174. <http://www.greendeals.nl/wp-content/uploads/2015/06/GD174-samenvatting-Grondstoffen-Unie-van-Waterschappen-Rijk.pdf>
- [12] Green Deal Duurzame Energie (concept is gereed – maart 2016)
- [13] Samen sneller naar energieneutraliteit. (<http://www.zuid-holland.nl/kaart/nieuws/@12157/samen-sneller/>)
- [14] (<https://www.noord-holland.nl/web/Actueel/Nieuws/Artikel/Provincie-in-gesprek-over-energietransitie-in-NoordHolland.htm>)
- [15] Juridische handreiking Duurzame Energie en Grondstoffen. Berenschot.
https://www.uvw.nl/wp-content/uploads/2014/11/LR_Rapport-Juridische-Handreiking-Duurzame-E-en-G.pdf
- [16] Duurzaam doen (2011). Corsanummer 11.34583.
- [17] Klimaatmonitoring (2014). Unie van Waterschappen
<https://www.uvw.nl/publicatie/klimaatmonitor-waterschappen-2014/>

Bijlage 1. Kader rol van Rijnland en type duurzame energieprojecten

De onderstaande tabel dient twee doelen. Enerzijds laat het de voorkeursrol van Rijnland zien voor verschillende type duurzame energie projecten. Anderzijds laat het zien welke type projecten een officiële status hebben voor landelijke klimaatmonitor en welke niet.

Project	Eigen assets			Assets derden
	Actief (eis: IR > 4%)	Participerend	Faciliterend	Participerend
Zonneweides op eigen terreinen, energie voor eigen assets.	X			
Zonneweides op Rijnlandse terreinen, de energie niet voor eigen assets.			X	
Windturbine op eigen terrein, energie voor eigen assets	X			
Blue Energy		X		
Warmte uit effluent, afzet (gedeeltelijk) aan derden		X		
Warmte uit oppervlaktewater, afzet (gedeeltelijk) aan derden		X		
Biogas vergisten uit slib, input voor WKK's	X			
Slibverbranding HVC				X
Windturbines op zee van HVC				X
Opgewekte energie voor klimaatmonitor	Officiële status	Onofficiële status, wel zichtbaar gemaakt.	Onofficiële status, wel zichtbaar gemaakt.	Onofficiële status, wel zichtbaar gemaakt.

Bijlage 2. Energieopwekkings- en –besparingsmaatregelen EEP

Energiebesparingsmaatregelen: waar denken we aan voor het EEP?

Nog geen status.

Implementatie uitnutstudies op de awzi's (verbeteren bedrijfsvoering bestaande assets o.a. verhogen slijbleeftijd, en waar mogelijk ook energiebesparende prestatieverlagingen binnen Rijnlandse effluentnormen).
Optimalisatie boezemgemalen (op o.a. lozen bij laagwater); Boezemgemaal Katwijk, BG Spaarndam, BG Halfweg
Renovatie, ombouw, vernieuwing beluchtingen in de Aeratietanks op diverse awzi's Nieuwe Wetering, Leiden Noord, Haarlem Schalkwijk, Katwijk, Zwaanshoek, Alphen K&Z, Zwanenburg, Velsen, Alphen Noord
AWZI Velsen renoveren (incl. Demon/ Essde en renovatie pompen)
Reguliere sliblijnaanpassingen: kleine besparingen door energiezuinige reguliere vervangingen van oud naar nieuw in de sliblijn (vervangen pompen slibretour, voorindikker, etc.); diverse awzi Zwaanshoek, Leiden Zuid West, Zwanenburg, Alphen K&Z, Katwijk, Zwaanshoek, Haarlem Waarderpolder
Heroverwegen businesscase (Geen herplaatsing RGV) op awzi Nieuwveen . Herplaatsing RGV levert energiebesparing op in de AT.
Energieneutrale aanleg AfvalwaterTransportSystemen: energetisch zuinig gekozen tracé combineren met energiezuinig AWT-gemaal (AWTG) ten opzichte van de oude situaties op systeemniveau; diverse AWTG's Blaauwstraat, Hoogmade, Langeraar, Rijnsaterwoude, Machineweg, Papenveer, Sassenheim, Velsen Zuid, Velsbroek, Warmond, IG Haarlem Parklaan allen voor of in 2018, Haarlem-Schalkwijk.
Toepassen nieuwe technieken/ organische stofverwijdering in de voorzuivering, voor en na 2020. Afstemmen met toekomstige reststofverwijdering als medicijnresten) (bijv. membraamfiltratie, fijnzeven). Daarmee maximalisatie biogasproductie en minimalisatie luchtinslag bijv. awzi Velsen, awzi Leiden ZW, Leiden Noord, Haarlem Waarderpolder, etc.
Energiebesparing door Watersysteembenadering : maatregelen als verminderen van doorspoelen van polders, andere (zoutminnende) gewassen, flexibel peilbeheer in polders, het verminderen en automatiseren van inlaten en gedragsbeïnvloeding particuliere inlaten. Betere afstemming op klimaat; alle polders, o.a. Haarlemmermeerpolder en Noordplas
Technische optimalisaties op zowel gemalen (pompkeuze via gemaalvervangingsplan, -inzet, verlagen opvoerhoogten, vijzelrendement, aanvoer weerstand verlagen) als gebouwen.

Energieopwekking: waar denken we aan voor het EEP? Nog geen status

Optimalisatie turbine HVC, additionele opwekking (elektra)
We delen mee met de thermische energie uit slibverbranding HVC
We zoeken met gemeenten naar benutbare warmte uit het riool en het effluent. De proef op awzi Nieuwveen voor benutting effluentwarmte krijgt gestalte en leidt mogelijk tot meer op enkele andere awzi's (Noordwijk, Leiden ZW). Vooralsnog hebben we hier nog maar bescheiden verwachtingen van. (participeren, faciliteren)
Awzi-Leiden ZW levert energie (WKK-rest) voor het zwembad
Op 5 awzi's worden zonneweiden gerealiseerd. Starten op AWZI Katwijk.
We blijven actief met anderen zoeken naar energie uit wind (efficiënter dan zon), zoals realisatie 1-3 windturbines op Haarlem Waarderpolder of andere locaties. Planologisch blijkt dit erg lastig, er is o.m. een strict provinciaal beleid.
Energieopwekking op overig eigen terrein (bijv. piekberging Haarlemmermeer)
Zonnepanelen op kleinverbruikaansluitingen (Houtloodsen Katwijk reeds energieneutraal, nu kijken naar andere objecten als poldergemalen).
Boezemgemaal Katwijk en onderzoek poldergemalen, hier volgt onderzoek naar de potentie van het boezemgemaal als "energiefabriek". (participeren, faciliteren)

VV-Nota van Toelichting

Onderwerp	Nota van toelichting duurzame energiestrategie rijnland		
Vergaderdatum	9 maart 2016	Agendapuntnummer	8.1
D&H-vergadering	1 maart 2016		
VV-commissie	Bestuur, Organisatie en Dienstverlening	Datum Commissie	17 februari 2016
Portefeuillehouder	Mw. M.W.F. Leewis		
Corsanummer	16.016775		

De Verenigde Vergadering levert suggesties en reflecties voor de nota Duurzame energiestrategie; heeft de gelegenheid om uitvoeringssuggesties mee te geven; en neemt kennis van de relatie met kredietaanvragen voor energiebesparings- en opwekmaatregelen.

Aanleiding

Duurzaamheid is één van de vijf bestuurlijke thema's waar de huidige coalitie extra aandacht aan zal besteden. Duurzame energie is één van de pijlers van het Rijnlandse duurzaamheidsbeleid. Rijnland gaat inzetten op energiebesparing en duurzame energieopwekking, samen energie efficiency genoemd. Hiervoor is een up-to-date Duurzame energiestrategie en een uitvoeringsprogramma (Energie Efficiency Plan (EEP) genoemd) benodigd.

In deze nota worden aan de VV twee oproepen gedaan (V1 en V2) en één mededeling gegeven (V3).

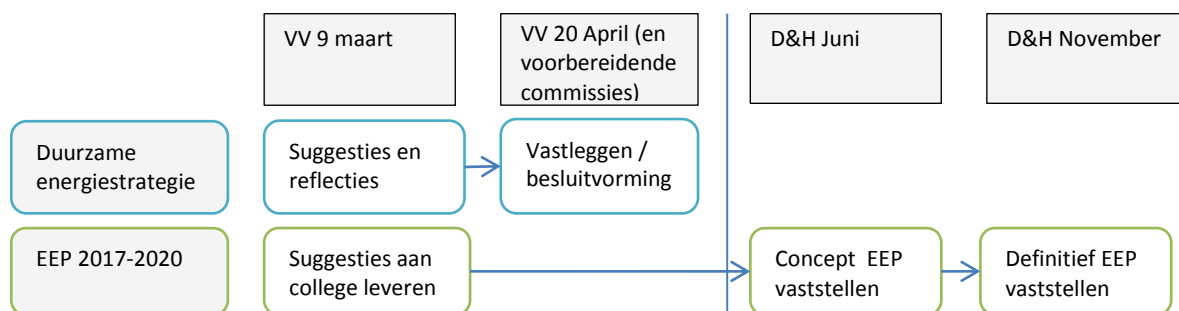
Interne routing Duurzame Energiestrategie

In de commissievergadering BOD van 17 februari j.l. stond de nota Duurzame energiestrategie op de agenda als besluitvormingsstuk. Tijdens de vergadering is besloten om de duurzame energiestrategie aan de *drie* commissies voor te leggen en voor te bespreken tijdens de VV van 9 maart. De input die hieruit voorkomt, wordt verwerkt in de definitieve Nota Duurzame energiestrategie die na behandeling in de drie commissies (6 april) in de VV van 20 april wordt vastgesteld. Daarnaast wordt de VV nu gevraagd suggesties aan te dragen die het college zal verwerken in het uitvoeringsprogramma.

Er wordt momenteel parallel gewerkt aan het opstellen van een Energie Efficiency Plan (EEP) – dit is dus het uitvoeringsprogramma –, dat voldoet aan onze verplichtingen t.a.v.

landelijk gemaakte afspraken met het Rijk. Dit EEP wordt vastgesteld door het college, maar zal mede gebaseerd zijn op de door de VV geformuleerde uitgangspunten. De VV behandelt op EEP-maatregelen gebaseerde aanvragen voor kredieten. Ter verduidelijking wordt het *landelijke* EEP-goedkeuringsproces en de achtergrond hiervan toegelicht in bijlage 1.

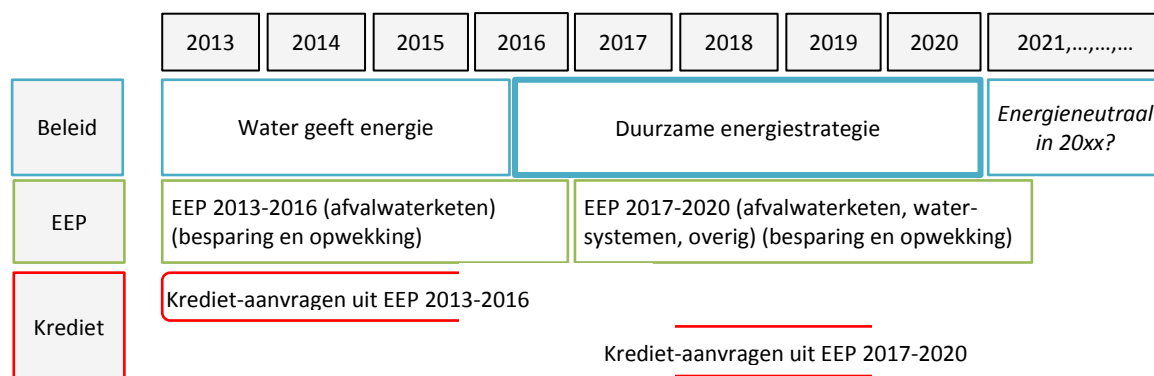
Het besluitvormingsproces voor de bijgesloten duurzame energiestrategie en het EEP 2017-2020 is als volgt weer te geven:

D&H is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid en de nadere programmering en prioritering d.m.v. het EEP. Voor de uitvoering van het EEP heeft de VV invloed en kan besluiten nemen in drie fasen van het proces:

1. Aan de voorkant: in deze VV van 9 maart kan de VV suggesties aanleveren voor uitvoeringsmaatregelen.
2. Bij de programmering en budgettering: jaarlijks in de reguliere P&C-cyclus (MJP en Begroting).
3. Voor de uitvoering: beschikbaar stellen voorbereidings- en uitvoeringskredieten.

Tenslotte kan de volgende figuur u mogelijk helpen bij het plaatsen van het beleid, de uitvoeringsprogramma's en kredietaanvragen.

→ V1: De Verenigde Vergadering levert suggesties en reflecties voor de nota Duurzame energiestrategie.

In het MJP 2016-2019 is afgesproken dat Rijnland in de periode 2016-2020 € 17 miljoen beschikbaar stelt voor energie efficiency. Hiermee willen we onze WBP5-doelen voor energie realiseren. In de nota *Duurzame energiestrategie* wordt het strategisch kader geschetst. De nota schetst welk beleid er is (van andere overheden en onszelf), welke juridische mogelijkheden er zijn en wat daadwerkelijk realiseerbaar is in technische termen.

Voor deze beleidsnota is gebruik gemaakt van de output van diverse expertgroepen van de Unie van Waterschappen (UvW) en het beleid van andere waterschappen. De output en het beleid van andere waterschappen is mede tot stand gekomen met ondersteuning van Ecofys, Econnetic en Tauw. Met Waternet, HHNK en Zuiderzeeland is een ambtelijke uitwisselingsgroep gevormd die informatie uitwisselt over het onderwerp energie. Daarnaast is ook met andere waterschappen op dit gebied contact. Zodoende is de inhoud van de energiestrategie geborgd.

De nota Duurzame energiestrategie geeft aan dat er vooral kansen zijn op energiebesparing in de waterketen (awzi's) en het watersysteem (gemalen). Bij energieopwekking liggen de grootste mogelijkheden in het zelf opwekken en gebruiken van zonne-energie op eigen terreinen, naast verdere optimalisatie van slibvergisting.

→ V2: Het college geeft de VV de gelegenheid om uitvoeringssuggesties mee te geven...

Vervolgens zullen maatregelen worden opgenomen in het ambtelijk op te stellen uitvoeringsprogramma: het Energie Efficiency Plan (EEP) 2017-2020. De beoogde EEP-maatregelen vindt u in *bijlage 2* van de nota Duurzame energiestrategie Rijnland. Mocht u verdere of andere suggesties hebben m.b.t. de uitvoering, dan hoort het college deze graag van u. Deze zullen wij verwerken bij de totstandkoming van het definitieve EEP.

In de aankomende tijd lopen meerdere processen om de kwaliteit van het EEP te waarborgen. Het RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) ondersteunt bij het opstellen door onder meer generieke en sectorspecifieke maatregellijsten en andere best practices en zal het EEP beoordelen en goedkeuren. Het college zal het EEP voorafgaand aan de aanbidding aan het RVO vaststellen. Het EEP zal door de RVO per 1 januari 2017 goedgekeurd moeten zijn.

Aan de hand van nog op te stellen business-cases zal besloten worden om wel of niet te starten met een energiebesparings- of opwekkingsproject en daarvoor zal per project krediet aangevraagd worden. De VV beslist over de kredietaanvragen.

Daarnaast bewaakt de VV de voortgang van bovenstaande in de normale P&C cyclus van Rijnland: MJP, begroting, BURAP en de jaarrekening.

→ V3: ... en deelt tenslotte mede dat er in de Verenigde Vergadering van 9 maart een kredietaanvraag is die raakt aan bovenstaande punten.

In deze VV wordt een kredietaanvraag 'sloop awzi's Hoogmade en Woubrugge' behandeld. Dit project is een maatregel uit het EEP 2013-2016 en niet verbonden met het EEP 2017-2020 dat later dit jaar in het college wordt vastgesteld.

Bijlage 1: Landelijk goedkeuringproces Energie Efficiency Plan

Tijdens het overleg in D&H is gevraagd de achtergrond en het *landelijke* (goedkeuring)-proces van het Energie Efficiency Plan (EEP) voor de Verenigde Vergadering te verduidelijken. Dit EEP is het uitvoeringsprogramma voor alle energiemaatregelen.

Antwoord

Sinds 2008 is de hele waterschapsector met het zuiveringsbeheer aangesloten bij de zgn. MJA3 (MeerJarenAfspraken energie-efficiency). In de MJA3 heeft het ministerie van EZ met verschillende sectoren afspraken gemaakt over het vergroten van de energie-efficiency. Energie-efficiency is een combinatie van energiebesparing en -opwekking. Bij deelname aan MJA geldt een inspanningsverplichting voor een energie-efficiency verbetering van 2% per jaar door het realiseren van energiemaatregelen.

Deelname aan de MJA verplicht tot het opstellen van een Energie Efficiency Plan (EEP) en het iedere 4 jaar actualiseren daarvan. Het EEP is een maatregelenprogramma met twee pijlers: energie besparen én energie opwekken. Jaarlijks wordt het plan gemonitord en er wordt een rapportage opgesteld. De waterschappen worden in dit hele proces ondersteund door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO, voorheen SenterNovem en Agentschap NL), die helpt bij het opstellen van de EEP, het vormgeven van de monitoring en de rapportage.

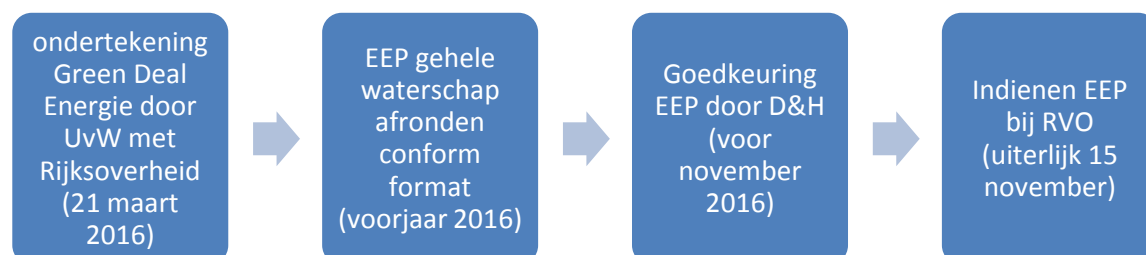
In oktober 2015 is in de Leden Vergadering van de UvW besloten tot collectieve deelname aan de MJA3 per 1 januari 2016. Dit betekent dat de bestaande meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA) voor de afvalwaterzuiveringen worden gecontinueerd en eveneens verbreed naar het gehele waterschap. Dat zal bekrachtigd worden met de ondertekening van een nieuwe 'Green Deal Energie' met de Rijksoverheid op 21 maart a.s. Met de nieuwe Green Deal wordt tevens nader verkend op welke termijn de waterschappen tot energieneutraliteit kunnen komen.

In maart 2016 wordt naar verwachting het format verspreid waaraan het EEP moet voldoen. Uiterlijk 15 november 2016 zal het EEP 2017-2020 aangeleverd moeten worden bij het RVO, die het zal toetsen en uiteindelijk goedkeuren.

In het EEP zal – conform het MJP – een maatregelenprogramma worden opgenomen ter grootte van circa € 17 miljoen. Bij de totstandkoming van het EEP wordt gebruik gemaakt van de ondersteuning die RVO biedt.

Voorafgaand aan de indiening van het EEP aan het RVO zal het EEP aan D&H aangeboden worden ter goedkeuring. De planning is dat in juni 2016 een eerste concept gereed is. Dit uitvoeringsplan is een verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur. De VV wordt geïnformeerd in de BURAP's en tijdens kredietaanvragen wordt formeel toestemming gevraagd voor uitvoering.

Voor het zuiveringsbeheer is dit de 3^e EEP die ingediend wordt bij het RVO. Kredieten die momenteel aangevraagd worden voor het zuiveringsbeheer, zijn van maatregelen uit de EEP 2013 – 2016. Na goedkeuring van het a.s. EEP 2017-2020 zullen afzonderlijk voor alle maatregelen krediet aangevraagd worden. Als bijlage zal daarbij het EEP gevoegd worden.

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Strategische samenwerkingsagenda's en klimaatbestendige stad

Commissies 17 februari 2016

Inhoud

- **Van waterplannen naar strategische samenwerkingsagenda's**
 - Waar komen we vandaan?
 - Wat hebben we geleerd?
 - Waar staan we nu?
 - Hoe zien we de toekomst?
- **Klimaatbestendige stad**
 - Klimaatontwikkelingen
 - Rijnlandse voorbeelden
- **Stellingen**

Waar komen we vandaan? Stedelijke waterplannen

Opgesteld 2000 - 2006

Hydraulische knelpunten

Grondwater

Beheer en onderhoud

Communicatie

Waterkwaliteit

Waterbeleving

Riolering en waterketen

Samenwerking

Wat we hebben geleerd...

Audit CoCo 01/2016

- ... Meer flexibiliteit nodig
- ... Meer uniforme behandeling van gemeenten
- ... Strakkere financiële kaders
- ... Projectbeheersing
- ... Andere kredietstructuur

Successen stedelijke waterplannen

Hydraulische en waterkwaliteit opgaven in stedelijk gebied aangepakt

Meekoppelen in projecten/opgaven van gemeenten

Gemeenten voerden werk uit

Samenwerking – inzicht in elkaars belangen en opgaven

Waar staan we nu?

Coalitieakkoord en WBP5

- Inzet op strategische samenwerking met overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven
- Water verbinden aan andere maatschappelijke opgaven
- Aandacht voor stedelijk en landelijk gebied

Strategische samenwerkingsagenda's, kans voor...

... Klimaatbestendigheid stedelijk gebied

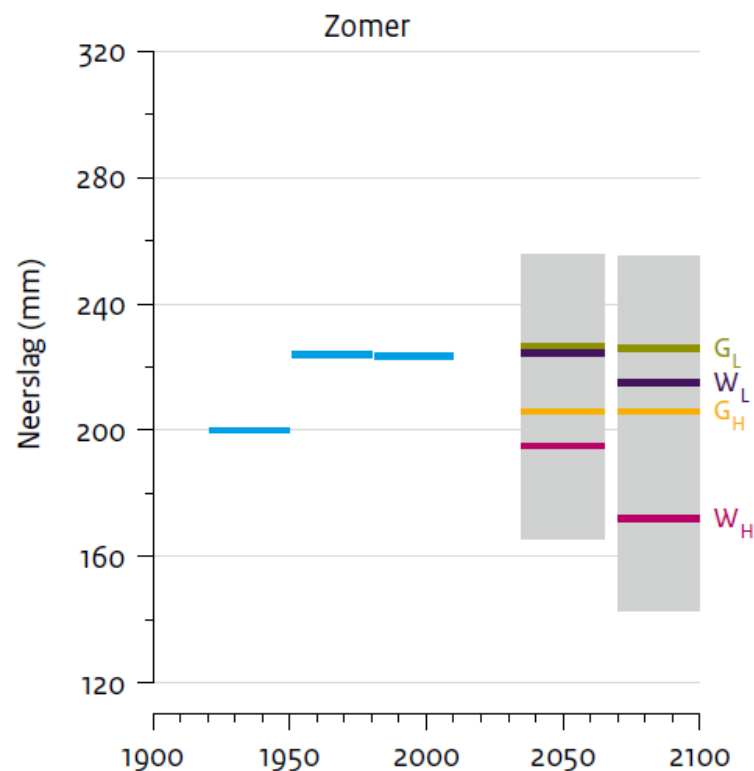
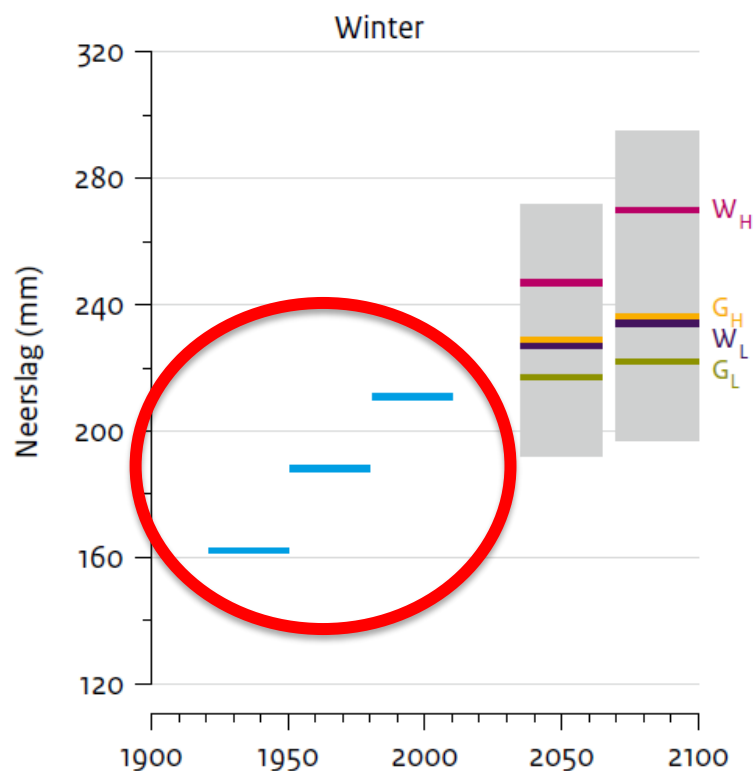
... Duurzaamheid en innovatie

... Samenwerking en participatie (Omgevingswet)

... Waterkwaliteit i.r.t. recreatie en leefomgeving

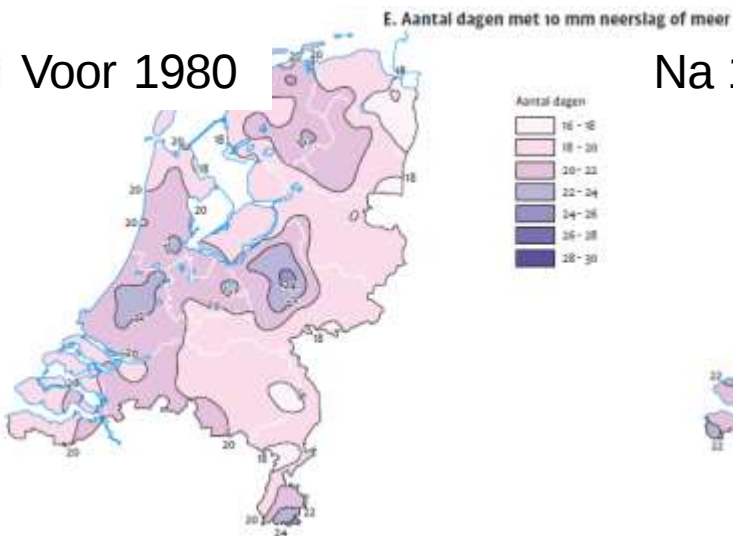

Het klimaat verandert

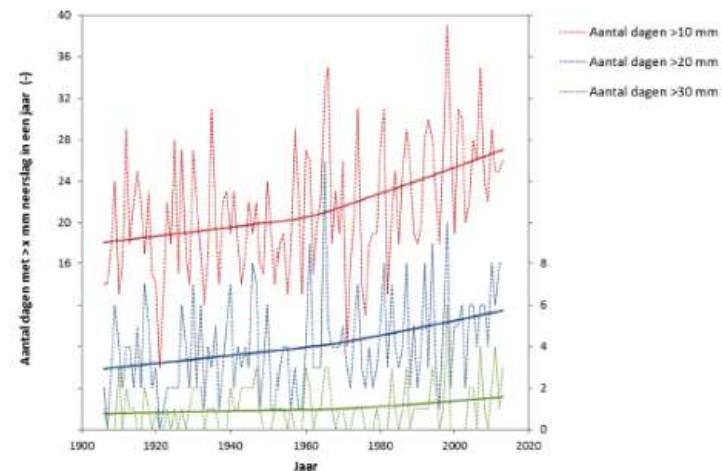
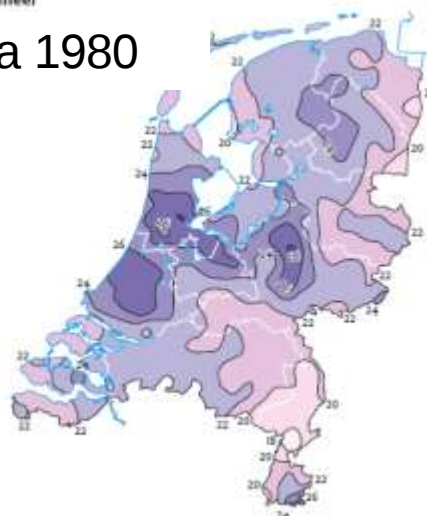

Extreme neerslag neemt toe

Voor 1980

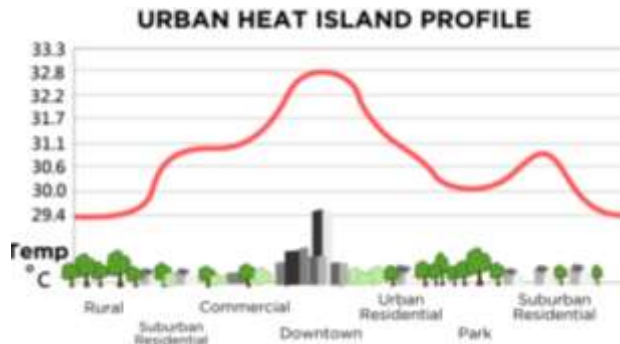

Na 1980

Jaar:			
Aantal dagen > 10 mm	21.4	27.0	26
Aantal dagen > 20 mm	4.1	5.7	39
Aantal dagen > 30 mm	1.0	1.6	54

Gevolgen

De Klimaatbestendige stad

Schades tot 2050 bij ongewijzigd beleid

bedragen in euro

Neerslag
problematiek

29
miljard

[netto contant: 10
miljard]

Schade

71
miljard

[netto contant: 22
miljard]

Droogte
problematiek

42
miljard

[netto contant: 12
miljard]

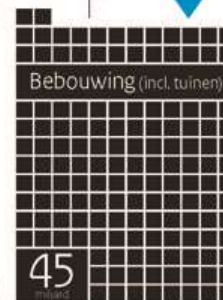

Slechte waterkwaliteit

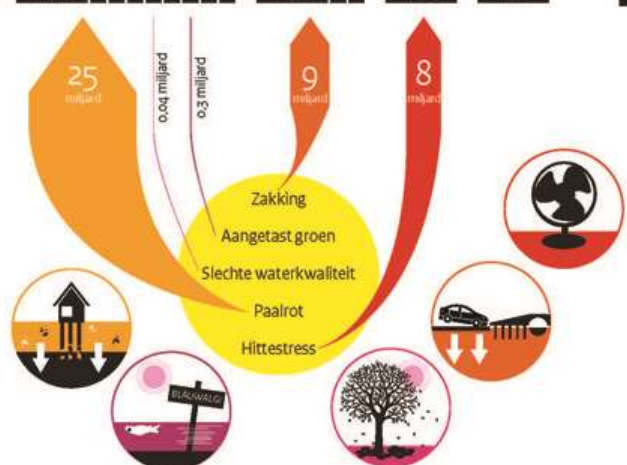
Natschade

0,2 miljard

20 miljard

■ = 250 miljoen

Bron: Deltares 2012.
Geschatte schade als gevolg van
neerslag- en droogteproblematiek,
gecumuleerd over de periode 2013-2050.
De schade als gevolg van paalrot heeft
betrekking op woningen in gebieden met
wegzinking; deze gebieden zijn gevoeliger
voor droogte dan andere gebieden.
[Netto contant: schade over 50 jaar
teruggerekend naar de waarde van deze
schade in 2013 met een jaarlijkse
ontwaarding van 5%]

Welke rol pak je ?

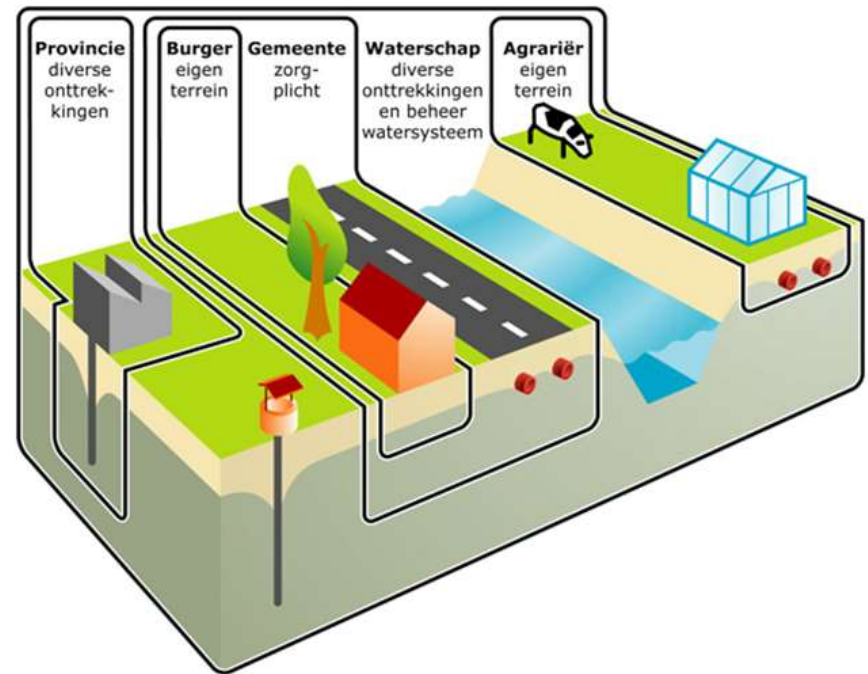
Voorbeeld Gouda: wateroverlast

- Berging in binnenstad in gemeentelijke riool en openbare ruimte
- Voor burger geen verschil tussen wateroverlast uit riool of watersysteem

Welke rol pak je ?

Gouda: (grondwater-)peilbeheer

- Gemeente doet effectief (grondwater) peilbeheer (opgeboeid riool)
- Vele actoren met verantwoordelijkheid voor burger (€€)

Welke rol pak je ?

Velsen: afkoppelen

- Doelmatige investering door bijdrage Rijnland aan afkoppelen gemeente

Stellingen

- 1. Reactief of proactief:** de gemeente heeft wat betreft klimaatbestendigheid the lead en het waterschap sluit aan
- 2. Commitment én autonomie:** overheden werken vanuit gedeeld commitment, maar houden autonomie over hun eigen afwegingen
- 3. Collectieve of individuele verantwoordelijkheid:** ook in de stad dienen burgers te worden aangesproken op hun individuele verantwoordelijkheid
- 4. Maatwerk én uniformiteit:** om kansen te benutten in samenwerking met gemeenten is maatwerk nodig, met heldere financiële kaders